

A
TEXTBOOK
OF MODERN
WESTERN ARMENIAN

BY KEVORK B. BARDAKJIAN
AND
ROBERT W. THOMSON
Harvard University

CARAVAN BOOKS
DELMAR, NEW YORK
1977

First published in 1977 by
Caravan Books, Delmar, New York 12054

First Edition

© 1977 by the President and Fellows of Harvard College. All rights reserved.

Copyright is claimed until 1987. Thereafter all
portions of this work covered by copyright
will be in the public domain.

This work was developed under a contract with the
U. S. Office of Education, Department of Health,
Education, and Welfare. However, the content
does not necessarily reflect the position or policy
of that Agency, and no official endorsement
of these materials should be inferred.

Made and printed in the United States of America

Library of Congress Cataloging in Publication Data

Bardakjian, K. B

Textbook of modern western Armenian.

1. Armenian language, Modern—West Armenian—Grammar.

I. Thomson, Robert W., 1934- joint author.

II. Title.

PK8373.B37 491'.992'82421 77-1774

ISBN 0-88206-012-0

CONTENTS

Preface	vii
Introduction	1
Alphabet	5
Sounds and Syllables	7
I 1. Personal Pronouns	10
2. Present Indicative of the verb "to be"	
3. Interrogative sentences	
4. Negative	
5. Articles	
II 1. Indefinite article	18
2. Adjectives	
3. Predicative sentences	
4. Negative (cont.)	
III 1. Present indicative of verbs with infinitives in - <i>bL</i>	23
2. Object of transitive verbs	
3. Demonstratives:	
A. Adjectives	
B. Pronouns	
4. Possessive suffixes	
5. Use of definite article	
IV 1. Plurals of nouns	29
2. Numbers: 1-10	
3. Use of singular/plural	
4. Adjectives as substantives	
5. "There is, there are"	
6. Measure and quantity	
V 1. Present indicative of verbs in - <i>hL</i> , - <i>wL</i>	36
2. Negative of the present indicative	
3. Imperfect indicative	
4. Negative of the imperfect indicative	
5. Singular/plural with intransitive verbs	

VI	1. Declension of Nouns (Part A)	42
	2. Use of the cases	
	3. Diminutive suffix <i>-hly</i>	
VII	1. Prepositions and postpositions	49
	2. Expression of motion	
	A. to	
	B. from	
	C. rest in	
	3. Genitive of complement	
VIII	1. Personal pronouns	56
	2. Possessive pronouns	
	3. Verbs without <i>lpl</i>	
	4. Verbs with more than one subject	
IX	1. Future indicative	64
	2. Declension of nouns in <i>-nL</i>	
	3. Expressions of time	
X	1. Aorist indicative (Part I)	72
	2. Abstract nouns in <i>-nLθhLñ</i>	
XI	1. Relative pronoun	79
	2. Imperative of "regular" verbs	
XII	1. Cardinal numbers	85
	2. Ordinal numbers	
	3. Fractions	
	4. Groups	
	5. Letters as numbers	
	6. Price	
	7. Date in years	
XIII	1. Interrogative pronouns and adjectives	92
	2. Noun clauses	
	3. <i>θt</i> as "or"	
XIV	1. Perfect and pluperfect	99
	2. Negative	

3.	Future perfect	
4.	Nouns of kinship	
XV	1. Comparison	107
	2. Indefinite pronouns	
	3. Indefinite adjectives	
XVI	1. Aorist indicative (Part II). "Irregular" verbs, A	113
	2. Perfect and pluperfect of "irregular" verbs, A	
	3. Possessive indicating place	
XVII	1. Uses of the participle in <i>-wð</i>	119
	2. Declension of postpositions	
	3. Postpositions with articles	
XVIII	1. Reciprocal pronouns	125
	2. Reflexive pronouns	
	3. Distributive pronouns	
	4. Distributive adjectives	
	5. Distributive numbers	
XIX	1. Aorist indicative (Part III). "Irregular" verbs, B	131
	2. Perfect and pluperfect of "irregular" verbs, B	
XX	1. Adverbs	137
	2. Imperatives of "irregular" verbs, A	
XXI	Nouns with Gen/Dat in <i>-wù</i>	143
XXII	1. Imperatives of "irregular" verbs, B	148
	2. "To wear"	
XXIII	The Subjunctive	154
XXIV	Uses of the Infinitive	160
XXV	The Passive	166
XXVI	Conditional sentences	173
XXVII	1. Declension of nouns referring to time	180
	2. The time of day	
	3. Frequency of occurrence	

XXVIII	1. Present participles 2. Future participles 3. Verbal adjectives in -h	187
XXIX	1. Result clauses 2. Concessive clauses 3. "Please"	193
XXX	Causative verbs	200
XXXI	Days, months, dates, age	207
<i>Reading of Texts</i>		
XXXII	(Prose)	212
XXXIII	(Prose)	218
XXXIV	(Prose)	223
XXXV	(Poetry)	232
XXXVI	(Proverbs)	236
<i>Appendixes</i>		
Vocalic and Consonantal Alternation		241
Consonantal Clusters		243
Countries and Peoples		250
Schema of verb conjugations		252
Schema of noun declensions		254
<i>Vocabularies</i>		
English-Armenian		255
Armenian-English		276

PREFACE

This textbook of modern Western Armenian is designed as a first year course at the undergraduate level. It is specifically aimed at students with no prior knowledge of Armenian, and emphasis has been placed on the numerous subtleties and nuances of Armenian which might seem strange or difficult to English speakers. In the textbook, stress has been put on explaining the grammar and syntax; for practice in speaking, the lessons are provided with tapes which elaborate on the material in the exercises.

The vocabulary is based on the thousand most frequent words in Armenian. These were compiled from word frequency lists available for Western European languages, so the authors do not claim scientific accuracy. But at least none of the vocabulary is obscure or useless.

A greater problem was that of the norm of expression. Modern Western Armenian having no Academy to regulate usage, the authors opted for spoken Beirut Armenian as the most acceptable form where alternatives existed. This textbook reflects recent linguistic trends in spoken Armenian; a deliberate attempt has been made to disregard literary and stylistic archaisms. Furthermore, the English of the exercises has not been simplified. Users of the book are therefore warned to seek idiomatic translations and to avoid literal renderings from one language into the other.

This textbook is the result of collaboration between a native speaker of Armenian and one of English. The format and choice of topics are primarily those of RWT, while the grammatical and syntactical usages were provided by KBB. But this is a joint venture, and the authors accept equal responsibility for faults and defects.

The Office of Education gave a grant (1975-76) for the preparation of the final form of this textbook. We are also grateful to Linda Malkasian and Matthew Der Manuelian for their assistance, and to Carol Cross for typing several recensions. Mrs. K. Tololyan assisted in the preparation of the tapes. But not least we must thank those students who in several classes were subjected to this textbook at various stages in its preparation, and whose comments proved most salutary. Their remarks have not been recorded individually, but we are indebted to them collectively.

K. B. Bardakjian

R. W. Thomson

INTRODUCTION

The Armenian language

Armenian is a branch of the Indo-European family of languages; its closest affinities are with Greek and Iranian. Armenian was not indigenous to the Armenian plateau, but was introduced by newcomers during the first millennium BC. After the fall of the Urartean kingdom (circa 600 BC) Armenian gradually spread. By about the second century BC it had become the common tongue of the inhabitants of Armenia.

Armenian was first written in the fifth century AD after a monk named Mashtots (later also known as Mesrop) had invented a national script. Immediately an extensive literature developed of both original compositions and works translated from Greek and Syriac. The common literary language is called *grabar*, meaning "written." It is still debated whether this was the accepted medium of a certain class or one of the more widely spoken dialects. For over a thousand years *grabar* remained the standard form of written Armenian, although after the twelfth century some works, such as law-codes, fables, poetry, were written in forms of Armenian closer to the spoken vernaculars. *Grabar* was no longer spoken, but served until the nineteenth century as a common medium of written expression, much in the same way as Latin in early modern Europe or classical Arabic in the modern Middle East.

By the nineteenth century the old language was incomprehensible to the public, nor was there a common vernacular used by all Armenians. Many of the Armenian people had long since been dispersed far from their homeland; Armenian colonies now reached from Europe to the Far East. But the main political and cultural centers of Armenian life came to be Constantinople - for the Armenians of the Ottoman empire - and Tiflis - for the Armenians of the Caucasus.

In the nineteenth century new political and social ideas from the West were reaching the Armenians in the Ottoman and Russian empires. The leaders of Armenian society were anxious to bring these ideas to the masses, to raise the level of general Armenian culture, and to instill in their fellow-countrymen concepts of liberty and patriotism.

Here the popular press was to play the major role. But first an acceptable literary medium had to be forged. On the one hand it had to be more universally acceptable than one of the local dialects, and on the other hand it had to be more comprehensible than the classical language. So it was that primarily in Constantinople and Tiflis there developed standard written forms of Armenian. These were purged of much of the foreign influences of Turkish, Arabic, Persian and Russian, yet they did reflect the basic differences between the spoken Armenian of these two cities. The standard literary form of Armenian developed in Constantinople is known as modern Western Armenian, and is the form presented in this textbook. The standard literary form of Armenian developed in nineteenth century Tiflis is known as modern Eastern Armenian. Western Armenian is spoken in the Armenian diaspora that stems from the Ottoman empire: the Mediterranean, Europe, the Americas and Australia. Eastern Armenian is spoken in the Armenian SSR, and in the diaspora of the Soviet Union and Iran.

In view of the origin of modern literary Armenian, it is not surprising that Armenian literature of the 19th and 20th centuries is rich in many fields not represented in the classical literature. Plays, novels, essays and purely secular poetry are the most outstanding new directions in which Armenians have expressed their concerns and aspirations.

Modern Armenian literature

The literary works of the Mekhitarist Fathers in the eighteenth and nineteenth centuries marked the beginnings of modern Armenian literature. Their writings, mainly in the form of plays and poetry, gave rise to the Classical School, which was followed by Romanticism and Realism in the second half of the nineteenth century. The traditions of the Mekhitarists, extolling patriotism and human virtues, were inherited by subsequent Armenian writers and integrated with the themes and techniques acquired from European authors. Armenian *belles-lettres* by the end of the nineteenth century included all the usual genres.

In addition to the themes of the earlier generations, writers such as Abovian, Alishan, Beshigtashlian, Nalbandian, Turian, Raffi, Sundukian, and Baronian reflected and evaluated the political and social realities of Armenian life. Their literature stimulated patriotism, enhancing the national awareness and sense of political unity of the Armenian people. Towards the end of the nineteenth and at the beginning of the twentieth century Armenian verse attained unprecedented expression in the poetry of a number of very talented writers - Tumanian, Isahakian, Medzarents, Siamanto, Varuzhan, Terian, and Charents. The national and human concerns expressed in these writings, the brilliance of their techniques, and the elegance of their styles certainly warrant a significant place for their works in the literary heritage of mankind.

After the 1915 massacres, Armenian literary life resumed in the diaspora. Besides Soviet Armenia, the Armenian communities of the USA, France, Italy, Egypt, Syria, Iran, and particularly of Lebanon, have been the major centers of Armenian culture and literature to the present day.

Modern Western Armenian

Modern Western Armenian was a literary medium even from the early decades

of the eighteenth century, which marked the initial stages of the Armenian Awakening. Its distinct literary features took shape as it began to be used widely in books intended for public circulation and in the periodical press. By the middle of the nineteenth century, Western Armenian was a developed literary language comprehensible to almost all Western Armenians. Although it was based on the dialect of Constantinople, in due course numerous features of other Western Armenian dialects were incorporated by Armenians who had emigrated to Constantinople from Armenia proper.

In the second half of the nineteenth century, Modern Western Armenian prevailed as the literary standard, despite strong opposition from the admirers of Classical Armenian. The modern vernacular was purified, it acquired fixed linguistic patterns, and was molded into an extremely flexible linguistic tool, expressed in a remarkable body of literature. In the twentieth century Modern Western Armenian underwent considerable changes, both in its spoken and written versions. If Modern Eastern Armenian has been subject to the strong influence of Russian, Modern Western Armenian has, to a lesser degree, been influenced by several Eastern or European languages, due to the world-wide dispersion of the Western Armenians. Modern Western Armenian, unlike Modern Eastern Armenian, did not become a state language and has, therefore, never been subject to control over those aspects of the language that can be regulated through uniform instruction and academic institutions.

Capital	l.c.		Armenian name	guide to pronunciation	numerical value	
Ա	Ա	w	ա	wjβ	a as in <u>far</u>	1
Բ	Բ	p	բ	p'b'u	p as in <u>pen</u>	2
Գ	Գ	q	զ (Գ)	qhu'	k as in <u>kid</u>	3
Դ	Դ	t	դ	t'w	t as in <u>top</u>	4
Ե	Ե	b	ե (Ւ)	bz	e as in <u>pen</u> ; initial: ye as in <u>yes</u>	5
Զ	Զ	q	զ	qu	z as in <u>zoo</u>	6
Է	Է	t	է	t'	e as in <u>pen</u>	7
Ը	Ը	r	ը	rθ	as in <u>about</u>	8
Թ	Թ	θ	թ	θn	t as in <u>top</u>	9
Ժ	Ժ	d	ժ	dβ	s as in <u>leisure</u>	10
Ի	Ի	h	ի	huh	ee as in <u>meet</u>	20
Լ	Լ	l	լ	lhlu	l as in <u>low</u>	30
Խ	Խ	h	խ	hut	ch as in German A <u>achen</u>	40
Ծ	Ծ	ð	ծ	ðw	dz as in <u>adze</u>	50
Կ	Կ	կ	կ	կb'u	g as in <u>goose</u>	60
Հ	Հ	s	հ	sn	h as in <u>hat</u>	70
Ձ	Ձ	ð	ձ	ðw	tz as in <u>blitz</u>	80
Ղ	Ղ	η	ղ	ηwun	γ as in modern Greek γάλα	90
Ճ	Ճ	ճ	ճ	ðt	j as in <u>joy</u>	100
Մ	Մ	մ	մ	m̥u'	m as in <u>mat</u>	200
Յ	Յ	յ	յ	յh	y as in <u>yes</u> ; initial: h as in <u>hat</u> ; final: silent, except in mono- syllabic nouns	300
Ն	Ն	ն	ն	vn̥	n as in <u>no</u>	400

t	c	z	z	<i>z w</i>	<u>sh</u> as in <u>ship</u>	500
n	n	n	n	<i>ŋn</i>	<u>o</u> as in <u>opera</u> ; <u>initial: vo</u> as in <u>volley</u> , except when followed by <i>q</i>	600
z	z	z	r	<i>z w</i>	<u>ch</u> as in <u>church</u>	700
η	w	w	w	<i>w t</i>	<u>b</u> as in <u>bet</u>	800
ɔ	ɔ	ɔ	ɔ	<i>ɔ t</i>	<u>ch</u> as <u>church</u>	900
rh	n	n	n	<i>n w</i>	<u>r</u> (rolled) as in <u>royal</u>	1,000
u	u	u	u	<i>u t</i>	<u>s</u> as in <u>seat</u>	2,000
v	v	v	v	<i>v b l u</i>	<u>v</u> as in <u>volley</u>	3,000
əm	m	m	m	<i>m b l u</i>	<u>d</u> as in <u>deep</u>	4,000
r	r	r	r	<i>r t</i>	<u>r</u> as in <u>rest</u>	5,000
y	g	y	g	<i>g n</i>	<u>tz</u> as in <u>blitz</u>	6,000
h	h	h	L	<i>j b l u</i>	<u>v</u> as in <u>volley</u> ; <u>oo</u> after <i>h</i> , except in final position or when followed by a vowel	7,000
ɸ	ɸ	ɸ	ɸ	<i>ɸ b l p</i>	<u>p</u> as in <u>pen</u>	8,000
f	f	f	f	<i>f t</i>	<u>k</u> as in <u>kid</u>	9,000
o	o	o	o	<i>o</i>	<u>o</u> as in <u>opera</u>	
ɸ	ɸ	ɸ	ɸ	<i>ɸ t</i>	<u>f</u> as in <u>French</u>	
<i>nl</i>					<u>oo</u> as in <u>goose</u> ; before a vowel, <u>v</u> as in <u>volley</u> .	

In modern Western Armenian numerous distinctions of the classical tongue have been lost, and important changes in the pronunciation of some vowels and consonants have taken place. This poses problems for spelling, since the same sound may reflect one of two different letters. Thus:

Vowels: [w, b, t, p, h, n, o, n̄]: b and t are identical, except in initial position; e.g. q̄bu (river) and ūt̄p (love) have the same vowel sound; but in b̄p̄bu (face) there is an initial glide, absent in լ (donkey).

n and o are identical, except in initial position. E.g., un̄ (famine) and ūoun (near) have the same vowel sound, but in np (which) there is an initial /v/ (vor) absent in ōn (weather). [However, before ւ n is pronounced /o/, thus n̄u (who) ov (not /vov/).]

p is rarely written except in initial position, when words are hyphenated, or in some compounds. However, it is a very common vowel in spoken Armenian. The position of this unwritten vowel is not always obvious; for details see the Appendix on *Consonantal Clusters*.

Consonants: The following pairs have identical pronunciation:

- p and ph: բարեկամ (friend), փառք (glory)
- q and p: զայլ (wolf), բաղար (city)
- η and θ: դէմը (face), թատրոն (theater)
- ձ and g: ձեւ (form), ցուցակ (list)
- չ and ջ: չորս (four), ջուր (water)
- վ and ւ: վաղը (tomorrow), լաւ (good)

Diphthongs:

- wj* pronounced /ay/ Հայկ (proper name), except in final position, when it is pronounced /a/ արքայ (king), կու լայ (weeps). But monosyllabic nouns (not verbs) retain the pronunciation /ay/ հայ (Armenian).
- bu* pronounced /ya/ սենեակ (room)
- hi* pronounced /iu/ միւս (other), but /iv/ in final position թիւ (number) and followed by a vowel դիւան (archive)
- nj* pronounced /ui/ լնյս (light); but /o/ in final position ժողովածոյ (collection), except /oy/ when followed by a vowel and in monosyllabic nouns զնյական (substantive), խնյ (ram)

Syllables:

In Armenian syllables begin with a single consonant - except for words beginning with a vowel. Note that the unwritten *p* must often be inserted in pronunciation. Syllables may end in an open vowel, a single consonant, or a cluster.

- Thus: հարուստ (rich): հա-րուստ
- անիկա (he, she, it): ա-նի-կա
- ամպոտ (cloudy): ամ-պոտ
- մարդ (man): մարդ
- նման (like): ն (ը) -ման
- գիրք (book): գիրք
- ինչպէս (how?): ինչ-պէս
- գեղեցիկ (beautiful): գե-ղե-ցիկ

Note that if a word begins with the combinations *qp*, *qq*, *uθ*, *uկ*, *uպ*, *uտ*, *uփ*, *uբ*, the unwritten *p* is pronounced before the initial consonant.

Thus: *qρωηαδ* (busy) : *ρq-ρω-ηαδ*

սկիզբ (beginning) : *ըսկիզբ*

For full details see the Appendix on Consonantal Clusters.

Stress:

The stress in Armenian is placed on the last full syllable of a word: բարեկամ, բաղաք (but բաղաքի, բաղաքական, բաղաքակրթութիւն), մէկը, հայրս (pronounced հայ-րս).

Punctuation:

The following signs are specifically Armenian:

Period, Full Stop	w:	(wərəðwʌkəm)
Colon or Semi-colon	w.:	(wəhəðwʌkəm)
Stop less than a comma; also	w`	(pənLθ)

used when phrases are in apposition, and when the repeated verb is omitted.

Exclamation	<i>w̄</i>	(<i>bpl̄wpl̄</i>)
Stress, sign of imperative	<i>w̄</i>	(<i>zbz̄w</i>)
Question mark	<i>w̄</i>	(<i>pw̄nJ̄ly</i>)

The other signs have the same use as in English.

Note to the reader

Words used as examples but not in the exercises are enclosed in brackets

[1].

LESSON I

1. Personal Pronouns

* In Armenian there is no grammatical distinction of gender. The personal pronouns in the third person thus render the English *he/she/it*.

Nominative case

	Singular	Plural
1st person	<i>bu</i>	<i>mbup</i>
2nd person	<i>ηnιn</i>	<i>ηnιp</i>
3rd person	<i>wn</i> , <i>wnιlkaw</i> , <i>hnp(p)</i>	<i>wnwnp</i> , <i>hpbnp</i>

2. Present Indicative of the verb "to be"

	Singular	Plural
1st person	<i>bu</i>	<i>bnp</i>
2nd person	<i>bu</i>	<i>t p</i>
3rd person	<i>t</i>	<i>bū</i>

a) As in French or German, the 2nd person singular is only used to address friends or relatives.

b) The personal pronouns are not necessary with verbs except for emphasis or clarity.

E.g.

znu bu:

I am here.

Uu znu t:

He/She is here.

Note that the verbal forms *bu* etc. are not stressed and that the *b* has no initial glide: *hos em*.

3. Interrogative sentences

The usual word order is Subject, Interrogative, Copula.* The question mark ^ is placed over the stressed syllable of the interrogative word.

E.g. (Դուք) ի՞նչպէս էք: How are you?

Անոնք ո՞ւր են: Where are they?

When there is no interrogative adverb, questions are rendered by a change in stress, reflected in written Armenian by the ^ over the stressed word.

E.g. Անոնք հ՞նու են: Are they here?

Անոնք հնու են: Are they here?

For greater emphasis, the word order may be changed:

Հ՞նու են անոնք: Are they here?

4. Negative

The negative particle is *nչ* "no, not." With verbs this reduces to *չ*, prefixed to the verbal form.

E.g. Չնու չէ: He is not here.

Չնու են: Ոչ, հնու չեն: Are they here? No, they are not here.

Note the use of *չէ* as a general negative:

Չնու են: Չէ, հնու չեն: Are they here? No, they are not here.

Ճիշդ է, չէ: That's right, isn't it?)

(In this phrase, *չէ* cannot be replaced by *nչ*.)

Cf. also Lesson II 4.

*I.e. the appropriate part of the verb "to be."

5. Articles

a) There is no separate form for a definite article in Armenian. Instead, the suffix *-ը* (-*ն* after a vowel) is used.

E.g.	<i>հայրը</i>	the father
	<i>գիրքը</i>	the book
	<i>կատուն</i>	the cat
	<i>թիւը</i>	the number

After a diphthong in monosyllabic nouns, *-ը* is used.

E.g.	<i>հայը</i>	the Armenian
	[<i>հաւը</i>	the chicken]

[This rule also applies to compounds if the last component is monosyllabic and ends in a diphthong.

E.g.	<i>մակայը</i>	the adverb]
------	---------------	-------------

But if the original diphthong is pronounced as a simple vowel, i.e. in nouns of more than one syllable (except as just noted), *-ն* is used and the *-յ* is dropped.

E.g.	<i>տղայ</i>	boy	<i>տղան</i>	the boy
cf. also	<i>երեկոյ</i>	evening	<i>երեկոն</i>	the evening

Even after a consonant or diphthong *-ն* is used if the following word is a form of the present or imperfect indicative of the verb "to be" (*bu* etc.) or *wl* ("also") or *nL* ("and").

E.g.	<i>Դուն հայրն ես:</i>	You are the father.
	<i>հայրն ու մայրը</i>	the father and the mother
	<i>Հայրն ալ հնու է:</i>	The father also is here.

Before other following vowels hiatus occurs.

E.g.	<i>Օդը ամպոտ է:</i>	The weather is cloudy.
	<i>հայրը եւ մայրը</i>	the father and the mother

Vocabulary: Lesson I

<i>wl</i>	also, too	<i>h'up (p)</i>	he, she, it
<i>wηt̄k</i>	good; well	<i>hp'b'up</i>	they
<i>wm'pnu</i>	cloudy	<i>hp'h'kn'u</i>	evening
<i>wjn</i>	yes	<i>lwl</i>	good; well
<i>wn</i>	he, she, it	<i>lnju</i>	light
<i>wnħlkw</i>	he, she, it	<i>pawpħ lnju</i>	good morning!
<i>wndp'b'lun</i>	rainy	<i>l'kwon</i>	cat
<i>wn'n̄p</i>	they	<i>ħawj</i>	Armenian (person)
<i>wuħlkw</i>	this (pron.)	<i>ħawjp</i>	father
<i>wuħlkw</i>	that (pron.)	<i>ħinu</i>	there
<i>wp'b'lun</i>	sunny	<i>ħinu</i>	here
<i>pawpħ</i>	hello!	<i>ðħɔn</i>	right, correct; exact
<i>pawpħ</i>	good		precise (adj. & adv.)
<i>qħż</i>	bad	<i>ħwjjp</i>	mother
<i>qħɔb'</i>	night	<i>ħwarr</i>	man
<i>qħrre</i>	book	<i>ħb'up</i>	we
<i>qnrđ</i>	work, job, task, business	<i>m'nsu pawpru</i>	good-bye (said by person leaving)
<i>qnlu</i>	you (s.)		
<i>qnlp</i>	you (pl.)	<i>għawu</i>	very; (too) much, many
<i>bu</i>	I	<i>għunnejha kwa l-nu l-θihru</i>	thanks
<i>bərθawu pawpru</i>	good-bye (response)	<i>nż</i>	no
<i>bl</i>	and	<i>nł</i>	and
<i>θħru</i>	number, figure	<i>n'lp</i>	where?
<i>ħużżekku</i>	how?	<i>żt</i>	no

<i>ŋwəŋ</i>	cold (adj. & noun)	<i>gʊntunlɒɦlu</i>	good-bye; au revoir
<i>ŋwəp</i>	hot	<i>pwənɦ ɪfɻ</i>	some, a few
<i>ŋŋwɔj</i>	boy, son	<i>ɔŋ</i>	air; weather

Greetings

Բարեւ:	Hello
Բարեւ:	(Response)
Բարի լոյս:	Good morning
Բարի լոյս:	(Response)
Բարի իրիկուն:	Good evening
Բարի իրիկուն:	(Response)
Գիշեր բարի:	Good night
Լոյս բարի:	(Response)
Մնաս բարով:	Good-bye
Երթաս բարով:	(Response)
Ցտեսութիւն:	Good-bye (au revoir)
Ցտեսութիւն:	(Response)
Հնչպէս ես:	How are you?
Աղէկ չեմ:	I am not well
Շատ աղէկ չեմ:	I am not very well
Լաւ չեմ:	I am not well
Շատ լաւ չեմ:	I am not very well
Աղէկ եմ, շնորհակալութիւն:	I am well, thank you
Լաւ եմ, շնորհակալութիւն:	I am well, thank you
Շատ լաւ եմ, շնորհակալութիւն: Դուք ի՞նչպէս էք:	I'm very well, thank you; how are you?
Գործերը ի՞նչպէս են:	How are things? (How is business?)
Շատ լաւ չեն:	Not very well
Գէշ չեն, շնորհակալութիւն:	Not bad, thanks
Լաւ են, շնորհակալութիւն:	Good, thank you
Շատ լաւ են, շնորհակալութիւն:	Very good, thank you

Weather

Հոս օդը տաք է:	Օդը ամպոտ է:
Հոն օդը տաք չէ:	Օդը արեւոտ է:
Հոս օդը պաղ է:	Օդը անձրեւոտ է:
Հոն օդը պաղ չէ:	

1. Կատուն ո՞ւր է:
2. Ասիկա հոս չէ:
3. Շատ տաք է:
4. Դուք ո՞ւր էք:
5. Հայրը եւ մայրը հոն են:
6. Տղան շատ բարի է:
7. Ես շատ լաւ չեմ:
8. Օդը ի՞նչպէս է:
9. Անոնք գէշ չեն:
10. Օդը անձրեւոտ չէ:
11. Բարեւ: Ի՞նչպէս էք:
12. Շնորհակալութիւն:
13. Թիւը ճիշդ է:
14. Մարդն ու տղան հոն են:
15. Մենք աղէկ ենք:
16. Հոն շատ պաղ է:
17. Գիրքը լաւ չէ:
18. Օդը արեւոտ է:
19. Ան աղէկ չէ:
20. Դուն շատ ճիշդ ես:
21. Տղան եւ կատուն հոն են:
22. Ատիկա հայ չէ:
23. Ռէ, ինքը հայ չէ:
24. Բարի լոյս: Օդը շատ լաւ է:
25. Ռէ, շատ ամպոտ է:

1. It is very rainy.
2. The book is good.
3. The night is cold.
4. He is correct.
5. The mother and father are not here.
6. How is the weather?
7. It is not very hot.
8. Thank you.
9. Hello! How are you?
10. We are well.
11. The number is not correct.
12. Where is the book?
13. Where are you (s.)?
14. I am here.
15. Is the book here?
16. He is well.
17. They are not well.
18. Is the man Armenian?
19. Where is he?
20. Good morning!
21. The weather is sunny.
22. It is cold.
23. Where are you (pl.)?
24. We are here.
25. They are not here.

LESSON II

1. The indefinite article is *մը*.

E.g. *գիրք մը* a book

տղայ մը a boy

կատու մը a cat

Before a form of the present or imperfect of the verb "to be" (*եմ* etc.)

and before *ալ* ("also"), the form *մըն* is used.

E.g. *Տղայ մըն է:* He is a boy.

But *տղայ մը ու աղջիկ մը* a boy and a girl

2. Adjectives

a) Qualifying adjectives precede the noun (except for poetic emphasis):

Հարուստ հայ մըն է: He is a rich Armenian.

Ան զեղեցիկ աղջիկ մըն է: She is a pretty girl.

b) Adjectives used as predicates remain in the singular. The usual word order is Subject, Predicate, Copula.

E.g. *Կատուն զեղեցիկ է:* The cat is beautiful.

Անոնք հարուստ չեն: They are not rich.

Հայրը աղքատ է: The father is poor.

(Անոնք) առողջ են: They are well (healthy).

3. Predicative sentences with nouns follow a similar pattern.

E.g. *Անոնք հայ են:* Are they Armenians? (N.B.
singular predicate)

Ան աշակերտ [մըն] է: He is a pupil.

When the subject belongs to a certain group or class, the indefinite article is not usually used.

4. Negative (cont.)

The simple verb plus negative cannot stand alone. E.g. "Are you an Armenian? No, I am not" must be rendered: Հայ եք: Ոչ, հայ չեմ: It is permissible to use nչ alone.

Vocabulary: Lesson II

<i>wqq</i>	nation	<i>ծաղիկ</i>	flower
<i>աղջիկ</i>	girl, daughter	<i>կամ; կամ... կամ</i>	or; either... or
<i>աղքատ</i>	poor	<i>կապուտ</i>	blue
<i>ամբողջ</i>	complete, entire, whole	<i>հարուստ</i>	rich, wealthy
<i>ամէն</i>	each, every, all	<i>հին</i>	old, ancient
<i>աշակերտ</i>	pupil	<i>հիւանդ</i>	ill
<i>աշխարհ</i>	world	<i>մեծ</i>	great, big, large
<i>առողջ</i>	healthy	<i>նոր</i>	new; as adv.: recently
<i>բայց</i>	but	<i>շենք</i>	building
<i>բան</i>	thing	<i>որդի</i>	son
<i>բառ</i>	word	<i>ուսանող</i>	student
<i>բարեկամ</i>	friend	<i>ուսուցիչ</i>	teacher (m.)
<i>գեղեցիկ</i>	beautiful, pretty	<i>ուսուցչուհի</i>	teacher (f.)
<i>եկեղեցի</i>	church	<i>պատիկ</i>	little, small
<i>եղբայր</i>	brother	<i>սեւ</i>	black
<i>երիտասարդ</i>	young; young person	<i>տուն</i>	house, home
<i>երկինք</i>	sky, heaven	<i>քոյլ</i>	sister
<i>զաւակ</i>	child	<i>օտար</i>	foreign (adj.);
<i>ընկեր</i>	friend, comrade		stranger, for-
<i>ընտանիք</i>	family		eigner (n.)
<i>խելացի</i>	intelligent, clever		

1. Աղջիկը հիւանդ է:
2. Եկեղեցին ուր է:
3. Տղան խելացի աշակերտ մըն է:
4. Ատիկա նոր շենք մըն է:
5. Պատիկ զաւակը ուր է:
6. Ուսուցիչը երիտասարդ է:
7. Երիտասարդը ուսուցիչ է:
8. Բան մը չէ:
9. Անոնք շատ աղքատ են:
10. Ամբողջ ազգը հարուստ է:
11. Երկինքը կապոյտ է:
12. Մենք առողջ չենք:
13. Անոնք հայ են:
14. Ռէ, օտար են:
15. Հոս ամէն տուն հին է:
16. Քոյրն ու եղբայրը ուսանող են:
17. Հին շենքը սեւ է:
18. Սեւ կատուն հոս է:
19. Ան ալ ուսանող մըն է:
20. Կամ հայ է, կամ օտար:
21. Աշխարհը մեծ է: Երկինքը շատ մեծ է:
22. Ամբողջ ընտանիքը հիւանդ է:
23. Ծաղիկը կապոյտ է:
24. Հայրը միշտ է:
25. Ան հարուստ է, բայց բարեկամը աղքատ է:

1. The big building is the church.
2. The church is the big building.
3. The whole family is here.
4. She is an intelligent girl.
5. The house is very small.
6. The old building is large.
7. The brother and sister are ill.
8. The friend is young.
9. The beautiful girl is the teacher.
10. The flower is blue.
11. They are well, but we (are) ill.
12. Are you ill? No, I am not.
13. They, too, are foreigners.
14. The father and the son are intelligent.
15. Are you (pl.) students?
16. That is a great task.
17. He is a good man.
18. The Armenian nation is very old.
19. Where is the church?
20. Are you the teacher?
21. The sky is blue.
22. Every word is correct.
23. The child is a good pupil.
24. The family is rich.

LESSON III

1. Present Indicative of Verbs with Infinitives in *-b_l*

In modern Armenian nearly all verbs fall into one of three categories which are distinguished by the vowel of the Infinitive and of the present indicative: *-b_l* (*-bu'*), *-h_l* (*-hu'*) or *-w_l* (*-wu'*).

With very few exceptions, the indeclinable prefix *կ* (*k'* before vowels) precedes the conjugated form. [Before monosyllabic verbs the form is *կու*; see Lesson V.]

The endings for the present indicative of verbs with infinitives in *-b_l* are the same as the forms of the verb "to be." Thus for the verb *սիրել* "to love" the paradigm is as follows:

	Singular	Plural
1st person	<i>կ սիրեմ</i>	<i>կ սիրենք</i>
2nd person	<i>կ սիրես</i>	<i>կ սիրեք</i>
3rd person	<i>կ սիրէ</i>	<i>կ սիրեն</i>

Note that the personal pronouns are primarily used for emphasis.

E.g. *կ սիրենք*: We love.

Մենք կ սիրենք: We love.

Դուք կ սիրէք: Do you love?

2. The Object of Transitive Verbs

For the moment, it is sufficient to note that with the majority of verbs the subject and object are not distinguished by any change in form but merely by their position in the sentence; i.e., the nominative and accusative cases are identical in form. (For the declension of nouns see Lesson VI ff.)

The word order of simple transitive sentences is usually Subject, Object, Verb.

E.g. Տղան կատուն կը սիրէ: The boy loves the cat.

Հայրը նամակ մը կը գրէ: The father is writing a letter.

3. Demonstratives

A. Adjectives. In Armenian there is a threefold distinction for demonstrative adjectives.

wju this (by me); also *wu*, *uw*

wjη that (by you); also *wu*

wj'u that (over there); also *w'w*

Note that the definite article must be used with demonstrative adjectives:

E.g. *wju q̥irpp̥* this book

wjη կատուն that cat

There are some exceptions with expressions of time:

wju awmorn this morning

The form *wjη* is as usual for "that" as the form *wj'u*.

B. Pronouns. The forms *wuħ*, *wuħ*, *wuħ* are widely used in conversation as demonstrative pronouns:

E.g. Ասի լաւ մարդ մըն է: He is a good man.

Ասի գեղեցիկ է: She is pretty.

Անի ուսանող է: He/She is a student.

Note the extended forms: *wuħl̥w*, *wuħl̥w*, *wuħl̥w*. They are used as pronouns with more nuance of reference than the simple *wu*. Plurals: *wun̥p̥*, *wun̥p̥*, *wun̥p̥*

4. Possessive Suffixes

The suffixes *-u* and *-η* are used as possessives for the 1st and 2nd pers. singular, "my," "your (s.)." The use of *-u* as a definite article has

been noted in Lesson I 5. (Cf. §3 above: *wju*, *wjl*, *wj'l*.)

E.g. *qhp̥pu* my book

qhp̥p̥n your (s.) book

but *qhp̥p̥l*, *qhp̥p̥n w̥l* the book

5. The definite article is used in several situations in Armenian where English would have no article.

a) It is used with proper nouns: always for the object, and by some speakers for the subject:

E.g. *S̥hq̥rwaն Անին կը սիրէ*: Dikran loves Ani.

(but some would say *S̥hq̥rwaնը Անին....*)

b) It is used in general expressions for the subject, but not the object.

E.g. *Մենք գինի կը խմենք*: We drink wine.

but *Գինին համովէ*: Wine (in general) is tasty.

Vocabulary: Lesson III

<i>wjη; wη, wηh</i>	that	<i>juðnp</i>	apple
<i>wjū; wū, wūh</i>	that	<i>juθ</i>	milk
<i>wju; wu, wuh, uw</i>	this	<i>juʃ</i>	taste, flavor
<i>Անահիտ</i>	Anahid (fem. name)	<i>համով</i>	tasty
<i>Անի</i>	Ani (fem. name)	<i>Հայկ</i>	Hayg (male name)
<i>անուն</i>	name	<i>հաց</i>	bread
<i>առառն</i>	morning	<i>ճերմակ</i>	white
<i>զարեջուր</i>	beer	<i>նախընտրել</i>	to prefer
<i>զինի</i>	wine	<i>նամակ</i>	letter
<i>զնել</i>	to buy	<i>ուզել</i>	to want
<i>զոյն</i>	color	<i>ուտել</i>	to eat
<i>զրել</i>	to write	<i>ուրախ</i>	glad, happy
<i>դասարան</i>	class (room)	<i>ջուր</i>	water
<i>դպրոց</i>	school	<i>սիրել</i>	to love, like
<i>դրամ</i>	money	<i>Վաչէ</i>	Vache (male name)
<i>ընտրել</i>	to choose, select	<i>տեսնել</i>	to see
<i>ի՞նչ</i>	what?	<i>Տիգրան</i>	Dikran (male name)
<i>իմել</i>	to drink	<i>օր</i>	day
<i>ինդրել</i>	to ask, request	<i>wjuօր</i>	today

1. Զաւակը կաթ կը սիրէ :
2. Պաղ ջուր կ'ուզեմ :
3. Այս առառու հաց կ'ուտեմ :
4. Տիգրան կը նախընտրէ գարեջուր իմել :
5. Անահիտ նամակ մը կը գրէ :
6. Ուսուցիչը կը տեսնեմ :
7. Անունդ ի՞նչ է : Անունս Անի է :
8. Մայրն ալ գեղեցիկ է, աղջիկն ալ :
9. Այս հացը համով չէ :
10. Աշակերտը դպրոցը շատ կը սիրէ :
11. Դասարանդ ո՞ւր է :
12. Ի՞նչ կը գնեն :
13. Այսօր Հայկ գինի կը իմէ :
14. Դպրոցը մեծ շէնք մըն է :
15. Այս գիշեր օդը շատ աղէկ է :
16. Կաթ ու հաց կը գնեն :
17. Այս գոյնը կը սիրենս :
18. Ուսանողը դրամ կը ինդրէ :
19. Այն, դուք շատ ճիշդ էք :
20. Նոր տուն մը կը գնեն :
21. Ուրախ էք : Այն, շատ ուրախ ենք :
22. Այսօր Վաչէն հոս չէ :
23. Համը ի՞նչպէս է :
24. Խնձոր կը սիրեք :
25. Հայկ Անին կը տեսնէ :

1. What are they eating? They are eating white bread.
2. I see a big building.
3. Where is your (s.) house? My house is there.
4. Would you like an apple?
5. The classroom is very small.
6. I drink milk every morning.
7. We are writing a letter.
8. The father and son are drinking beer.
9. They are very happy.
10. Vache is an intelligent student.
11. What are you (pl.) eating?
12. Do you (pl.) want water?
13. My name is not Ani, it's Anahid.
14. This apple is very tasty.
15. He is buying a book.
16. Does Dikran like my friend?
17. Your (s.) teacher is very young.
18. Do you (s.) like your job?
19. They want hot water.
20. I am selecting a book.
21. Do you see the church?
22. The cat prefers milk.
23. Hayg is ill today.
24. My school is that white building.

LESSON IV

1. Plurals of nouns

A. Monosyllabic nouns add *-bp* to the singular form.

E.g.	<i>q̥ib̥r̥p̥</i>	the book	<i>q̥ib̥r̥bp̥</i>	the books
	<i>siw̥j̥p̥</i>	a father	<i>siw̥j̥bp̥</i>	fathers
	[<i>ðib̥p̥</i>]	a horse	<i>ðib̥bp̥</i>	horses]

B. Polysyllabic nouns add *-ñbp̥* to the singular form.

E.g.	<i>paw̥r̥b̥k̥aw̥m̥p̥</i>	the friend	<i>paw̥r̥b̥k̥aw̥m̥ñbp̥</i>	the friends
------	--------------------------	------------	----------------------------	-------------

But note:

a) Polysyllabic nouns ending in *-w̥j* lose the *J* before *-ñbp̥*.

E.g.	<i>paw̥iaw̥naw̥j</i>	priest	<i>paw̥iaw̥naw̥ñbp̥</i>	priests
------	----------------------	--------	-------------------------	---------

(The plural of *տղայ* is usually *տղար*, and of *ծնող*, *ծնողը* "parents.")*

Monosyllabic *siw̥j* etc. are regular: *siw̥jbp̥* etc.

b) Several nouns, monosyllabic but originally with a final *-u*, have lost the *u* in the singular but sometimes retain it in the plural.

E.g.	<i>l̥bn̥</i>	mountain (< <i>l̥bn̥n̥</i>) but	<i>l̥bn̥ñbp̥</i>	mountains - also <i>l̥bn̥bp̥</i>
	<i>ηn̥t̥n̥</i>	door (< <i>ηn̥t̥n̥n̥</i>) but	<i>ηn̥ñbp̥**</i> , <i>ηn̥t̥n̥bp̥</i> .	

c) Many compounds whose last component is monosyllabic have plurals in *-bp*:

[E.g. *Ամերիկահայ* (American-Armenian) - *Ամերիկահայbp̥*.]

2. Numbers

The cardinal numbers from one to ten are:

* I.e. the two parents of a given child. If many parents are indicated, the forms *ծնողներ* or *ծնողքներ* are used. The *-p* is the classical nom. pl. marker.

** For the reduction of *-n̥t̥-* see p. 241.

<i>մէկ</i>	one	<i>վեց</i>	six
<i>երկու</i>	two	<i>եռթը</i>	seven
<i>երեք</i>	three	<i>ութը</i>	eight
<i>չորս</i>	four	<i>ինը</i>	nine
<i>հինգ</i>	five	<i>տասը</i>	ten

3. In several respects Armenian differs from English in the use of singular nouns where plurals might be expected. See esp. §b and d.

a) Qualifying adjectives remain in the singular.

E.g. <i>այս հինգ զիրքերը</i>	these old books
<i>հայ հայրեր</i>	Armenian fathers

b) After cardinal numbers indefinite nouns are singular:

E.g. <i>Ես երկու աղջիկ կը սիրեմ:</i>	I love two girls.
--------------------------------------	-------------------

But if the noun is emphasized or is definite, or if it is qualified by an adjective, it is usually put into the plural:

E.g. <i>երկու նոր տուներ</i>	two new houses
<i>երեք զաւակները</i>	the three children

If the noun is singular in form and the verb is transitive, the latter is put in the plural:

<i>Երկու հոգի այդ աղջիկը կը սիրեն:</i>	Two people love that girl.
--	----------------------------

But if the verb is intransitive or passive, it is usually put in the singular.

See further Lessons V 6 and XXV 6.

c) The same rule applies with the interrogative *քանի՞* "how many?" and with *շատ*, "many":

E.g. <i>քանի՞ մարդ:</i>	how many people?
<i>շատ մարդ</i>	many people

d) The singular is also used for general statements:

E.g. Խնձոր կը սիրեմ: I like apples.

Խնձորը համով է: Apples are tasty.

(For use of the article see Lesson III 5b.)

Հայրս նամակ կը գրէ: Father is writing letters.

4. Adjectives with the definite article or indefinite article can be used as substantives:

E.g. Հարուսաները the rich (i.e. rich people in general)

Հարուսաս մը a rich person

Հարուսասը the rich person

5. There is, there are

In modern Armenian the third person forms, singular and plural, of the verb կամ "I exist" are used to express the English "there is, there are":
sing.: կամ; plural: կան.

The negatives are չկամ and չկան respectively (cf. I 4: չեմ etc.).

E.g. Եկեղեցին ո՞ր է: Հոս Where is the church? There is
Եկեղեցի չկամ: no church here.

Հոս շատ հայ կամ: There are many Armenians there.

(Note sing. verb with sing. subj.)

Հոս հարուսա շատ հայեր կան: There are many rich Armenians
here.

Հոս քանի՞ հոգի կամ: How many (people) are there
Կեց (հոգի): here? Six.

Քանի՞ հոգի էք: How many are you?

N.b. *inq̪h* "person" must be supplied; *paw̪n̪h* cannot stand alone. Sometimes *inq̪h* is also used after numbers.

Note that for things (not persons) *hawm* is used in response.

E.g. How many apples have you? *Paw̪n̪h h̪un̪dor n̪l̪uñhp:**

Six.

q̪ebg: or q̪ebg h̪awm: or q̪ebg h̪un̪dor:

But: I have six.

*q̪ebg h̪awm n̪l̪uñhp:**

6. Expressions of measure and quantity

In Armenian the complement to an expression of measure or quantity remains in the absolute (= nominative).

E.g. a cup of tea *qaw̪laþt m̪r թէj*

a glass of water *paw̪daw̪k m̪r ջուր*

three litres of milk *b̪rb̪p l̪ih̪m̪r կաթ*

two boxes of cigarettes *b̪r̪k̪n̪r տուփ ծխախոս*

Note that when such expressions are the subject of a verb the definite article is used.

E.g. A glass of milk is good (for you). *Գալաքտիկ մ̪ր կաթը լաւ է:*

But: I am buying two glasses of beer. *Երկու բաժակ գարեջուր
կը զնեմ:*

* For the verb *n̪l̪uñhp* etc. see Lesson VIII 3.

Vocabulary: Lesson IV

<i>ամերիկացի</i>	American (person)	<i>ծառ</i>	tree
<i>անգամ</i>	time, occasion	<i>ծխախոտ</i>	tobacco
<i>անգամ մը</i>	once	<i>ծնողք</i>	parents
<i>արժել</i>	to be worth, cost	<i>կայ, կան</i>	there is, there are
<i>բաժակ</i>	drinking glass	<i>հատ</i>	see Lesson IV, 6.
<i>բարձր</i>	high; loud	<i>հինգ</i>	five
<i>զաւաթ</i>	cup	<i>հոգի</i>	person
<i>զործաւոր</i>	workman	<i>մատ (մատներ)</i>	finger
<i>զոց</i>	closed, shut	<i>մեծ հայր</i>	grandfather
<i>զոցել</i>	to close, shut	<i>մեծ հայր</i>	grandmother
<i>դռւոն</i>	door	<i>մէթր</i>	meter
<i>երեք</i>	three	<i>մէկ</i>	one
<i>երկար</i>	long	<i>շաբաթ</i>	week
<i>երկու</i>	two	<i>շինել</i>	to make, build
<i>երկուքն ալ</i>	both	<i>ութը</i>	eight
<i>եօթը</i>	seven	<i>ուրիշ</i>	other
<i>էջ</i>	page	<i>չորս</i>	four
<i>ընել</i>	to do	<i>սուրճ</i>	coffee
<i>ըսել</i>	to say, tell	<i>վեց</i>	six
<i>ըսել ուզել</i>	to mean	<i>տասը</i>	ten
<i>թէյ</i>	tea	<i>տարրեր</i>	different
<i>ժամ</i>	hour	<i>սուփ</i>	box, pack (of
<i>ինը</i>	nine		cigarettes)
<i>լեռ (լեռներ)</i>	mountain	<i>բահանայ</i>	priest (married)
<i>լիոր</i>	litre	<i>բանի</i>	how many?

1. Աղջիկները լիտր մը կաթ կը գնեն:
2. Ամէն շաբաթ զիրք մը կը գնեմ:
3. Ամերիկացիները զարեջուր շատ կը խմեն:
4. Հոս բարձր շէնքեր չկան:
5. Երեք տուփ ծխախոտը քանի՞ կ'արժէ:
6. Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք:
7. Այսօր աշակերտներդ ի՞նչ կ'ընեն:
8. Եօթը զործաւոր նոր շէնք մը կը շինեն:
9. Այդ երկու լեռները շատ բարձր են:
10. Դուք քանի՞ հոգի էք: Զորս հոգի ենք:
11. Տիգրան տարբեր զիրքեր կ'ընտրէ:
12. Ամբողջ ընտանիքը քանի՞ հոգի է:
13. Մատներդ երկար եւ զեղեցիկ են:
14. Բաժակ մը զինի կ'ուզնու:
15. Ճնողքդ ի՞նչ զործ կ'ընեն:
16. Քանի՞ ինձոր կ'ուզէք: Վեց հատ:
17. Եղբայրներդ առողջ են:
18. Գաւաթ մը թէյ կը խմէք:
19. Այս հին տունը քանի՞ կ'արժէ:
20. Այս զիրքը կ'ուզէք: Շնչ, ուրիշ մը չկայ:
21. Քանի՞ կատու կը տեսնես:
22. Անի դուռը կը գոցէ:
23. Հայկ մեծ տուփ մը կը շինէ:
24. Այդ ութը բարձր ծառերը կը տեսն՞ս:

1. Are these young men Armenian?
2. How are your (s.) children? They are both ill.
3. Vache is buying four packs of cigarettes.
4. I'll do the job another time. (present tense)
5. I see my friends. What do you see?
6. There are three Armenian priests here.
7. Are the boys drinking coffee?
8. They are saying bad things.
9. The nights are very cold here.
10. Your friends are very good.
11. Where is the school? There is no school here.
12. How much do these glasses cost?
13. What do your parents mean?
14. There are ten people there.
15. How many workmen are there here? Seven.
16. The day is very long.
17. How many pages (long) is the letter? Nine.
18. Does your (s.) grandfather eat very much?
19. Both of them are healthy.
20. Would you like a cup of tea?
21. No, I prefer a glass of beer or wine.
22. Dikran drinks five glasses of milk every day.
23. My sister buys flowers every day.

1. Present Indicative of verbs in *-b_L*, *-w_L*

Verbs with infinitives in *-b_L* and *-w_L* have corresponding present indicatives in *-bu* and *-wu*. E.g. հասնիլ "to arrive," երթալ "to go":

	Singular	Plural
1st person	կը հասնիմ, կ' երթամ	կը հասնինք, կ' երթանք
2nd person	կը հասնիս, կ' երթաս	կը հասնիք, կ' երթաք
3rd person	կը հասնի, կ' երթայ	կը հասնին, կ' երթան

Note that with the three monosyllabic verbs *qaw_L*, *l_{wL}*, *maw_L* the *կը* is replaced by *կու*. Thus the present indicative of *maw_L* "to give" is:
կու տամ, *կու տաս*, *կու տայ*, *կու տանք*, *կու տաք*, *կու տան*.

2. Negative of the Present Indicative

The negative of regular verbs in the *-b_L*, *-b_L* and *-w_L* groups is formed by combining the negative of the present tense of the verb "to be" with an indeclinable participle. This participle consists of the present stem of the verb plus an ending *-bp* (for verbs in *-b_L*), *-hp* (for verbs in *-b_L*), or *-wp* (for verbs in *-w_L*).

Note, however, that the 3.p.s. negative form is not *չt* but *չb* (*չ'* before vowels).

Thus for verbs in *-b_L*:

	Singular	Plural
1st person	<u>չ</u> <i>b_L</i> <i>սիրեպ</i>	<u>չ</u> <i>b_N</i> <i>սիրեպ</i>
2nd person	<u>չ</u> <i>b_L</i> <i>սիրեպ</i>	<u>չ</u> <i>t_P</i> <i>սիրեպ</i>
3rd person	<u>չ</u> <i>b_L</i> <i>սիրեպ</i> (from <i>բաւb_L</i> : <i>չ'</i> <i>բաւb_P</i>)	<u>չ</u> <i>b_N</i> <i>սիրեպ</i>

Likewise for verbs in *-h_I* and *-w_I*:

	Singular	Plural
1st person	<i>չեմ հասնիր, չեմ երթար</i>	<i>չենք հասնիր, չենք երթար</i>
2nd person	<i>չես հասնիր, չես երթար</i>	<i>չեք հասնիր, չեք երթար</i>
3rd person	<i>չի հասնիր, չ' երթար</i>	<i>չեն հասնիր, չեն երթար</i>

3. The Imperfect Indicative

The imperfect indicative of the verb "to be" is formed as follows:

	Singular	Plural
1.	<i>t̪h</i>	<i>t̪h̄n̄p</i>
2.	<i>t̪hp</i>	<i>t̪hp</i>
3.	<i>t̪p</i>	<i>t̪p̄n̄</i>

The imperfect indicative of verbs in *-b_I* and *-h_I* is formed with these same endings; as in the present indicative, the particle *կը* (or *կ'* before vowels) precedes the conjugated form:

1.	<i>կը սիրեի, կը խօսէի</i>	<i>կը սիրեինը, կը խօսէինը</i>
2.	<i>կը սիրեիր, կը խօսէիր</i>	<i>կը սիրեիք, կը խօսէիք</i>
3.	<i>կը սիրեր, կը խօսէր</i>	<i>կը սիրեին, կը խօսէին</i>

The imperfect indicative of verbs in *-w_I* has the diphthong *-w̄j-* in all forms except the 3.p.s. As in the present indicative, monosyllabic verbs in *-w_I* have the particle *կու* instead of *կը*. Thus from *կարդալ* ("to read"):

1.	<i>կը կարդայի, կու տայի,</i>	<i>կը կարդայինը, կու տայինը</i>
	<i>կ' երթայի etc.</i>	
2.	<i>կը կարդայիր, կու տայիր</i>	<i>կը կարդայիք, կու տայիք</i>
3.	<i>կը կարդար, կու տար</i>	<i>կը կարդային, կու տային</i>

4. Negative of the *Imperfect Indicative*

The negative of these imperfects is formed by combining the negative imperfect of the verb *bu* with the same indeclinable participle as is used for the negative of the present indicative, EXCEPT that verbs in *-hl* have *-hp* (NOT *-hP*) for the imperfect.

Singular

1. չէի սիրեր, չէի խօսեր, չէի կարդար
 2. չէիր սիրեր, չէիր խօսեր, չէիր կարդար
 3. չէր սիրեր, չէր խօսեր, չէր կարդար

Plural

1. չէինք սիրեր, չէինք խօսեր, չէինք կարդար
 2. չէիք սիրեր, չէիք խօսեր, չէիք կարդար
 3. չէին սիրեր, չէին խօսեր, չէին կարդար

Note, therefore, that in both the positive and negative imperfect indicative the forms for verbs in *-bi* and *-hi* are similar.

Note that the imperfect negative of *կայ* is *չկար*, *չկային*.

5. Many verbs in *-h₁* are intransitive. In such cases, a subject which is logically plural but grammatically singular usually entails a singular verb.

E.g. Երկու տարին շուտ կ'անցնի: The two years (will) pass quickly.

Vocabulary: Lesson V

<i>ամիս</i>	month	<i>հասնիլ</i>	to arrive, reach
<i>անցնիլ</i>	to pass, cross	<i>հիմա</i>	now; just (of time)
<i>աշխատիլ</i>	to work; try	<i>ճանչնալ</i>	to know (a person), recognize
<i>բանալ</i>	to open		
<i>գալ</i>	to come; as adj.: next	<i>մաքրել</i>	to clean
<i>դաս</i>	lesson, class	<i>միշտ</i>	always, ever
<i>երթալ</i>	to go	<i>յիշել</i>	to remember
<i>զբաղած</i>	busy	<i>շուռացն</i>	quickly
<i>ինչո՞ւ</i>	why?	<i>պտուղ</i>	fruit
<i>լալ</i>	to cry, weep	<i>սորվիլ</i>	to learn
<i>խօսիլ</i>	to talk, speak to	<i>վստահ</i>	sure, certain
<i>կայարան</i>	station	<i>տալ</i>	to give
<i>կարդալ</i>	to read	<i>տարի</i>	year
<i>համալսարան</i>	university	<i>փողոց</i>	street
<i>համբել</i>	to count	<i>փորձել</i>	to try, attempt
<i>հայկական</i>	Armenian (adj.)	<i>քաղաք</i>	city, town
<i>հանգստանալ</i>	to rest	<i>օրաթերթ</i>	(daily) newspaper

1. Ուսանողները ամէն օր դաս կ'ընեն:
2. Անունս չես յիշեր:
3. Այս ծառերը ամէն տարի պտուղ կու տան:
4. Բարեկամս շատ կը սիրեմ:
5. Ամէն շաբաթ փողոցները կը մաքրեն:
6. Ինչո՞ւ դասերդ չես կարդար:
7. Աշակերտները համբել կը սորվէին:
8. Հայկական դպրոցը ո՞ւր է:
9. Մայրդ ինչո՞ւ կու լար:
10. Անոնք շատ կը խօսին:
11. Այսօր գործաւորները չեն աշխատիր:
12. Ամէն առառ այդ օրաթերթը կը կարդանք:
13. Հայրդ ո՞ւր կ'աշխատէր:
14. Եղբայրները շատ հիւանդ էին բայց հիմա առողջ են:
15. Ուսուցիչը գիրքը կը բանայ:
16. Անահիտը կը ճանշնաք:
17. Ամէն իրիկուն Վաշէ Անին կը տեսնէր:
18. Ամէն մարդ հոն կ'երթար:
19. Աշխատիլ կ'ուզէին, բայց գործ չկար:
20. Հայկ այդ օրը շատ զբաղած էր:
21. Մայրս կ'ուզէր պտուղ գնել:
22. Հիմա գործաւորները կը հանգստանան:
23. Վստա՞ն էք: Այն, վստա՞ն ենք:
24. Տղան դրամ կը խնդրէր, բայց անոնք չէին տար:

1. The children are learning to read.
2. The fruit was very tasty.
3. I used to buy a newspaper every day.
4. Anahid was reading her lesson.
5. They are counting the books.
6. What was he saying?
7. They talk too much.
8. We didn't want to go.
9. I used to clean the house every month.
10. The teacher does not remember your name.
11. I am certain now.
12. Ani was resting this morning.
13. Intelligent students always try to do the lessons.
14. You are ill, why don't you rest?
15. Are you (pl.) busy this week?
16. The sick child was crying all night.
17. What were they doing? They were buying books.
18. I used to see my parents every week.
19. The rich used to give much money.
20. Why don't you learn to read?
21. What was Dikran drinking? He was drinking wine.
22. Were they very happy?
23. What did Ani want?
24. The weather was very cold.
25. The young man was opening the door.

LESSON VI

1. Declension of Nouns (Part A)

In modern Western Armenian there are six cases for substantives (nouns, pronouns, adjectives, infinitives, some participles). However, only personal pronouns have different forms for each of the six cases; some pronouns have different forms for five cases. But in all other substantives there is no distinction between the Nominative and Accusative, or between the Genitive and Dative.

One of the major difficulties of Armenian is that there are numerous categories of nouns. In some respects the complexity of the classical declensions has been modified, but new groups have been formed, and sometimes old and new forms co-exist. With most nouns, however, if the nominative and genitive singular are known the other cases can be deduced.

Except for some fossilized classical endings, all plurals have the same endings. Problems arise only with the singular.

The largest category of nouns in modern Western Armenian has the following endings:

- h* for the Genitive and Dative,
- t* for the Ablative,
- ny* for the Instrumental.

Thus for *qphč* "pen" and *lbqnl* "language" we have the following paradigms:

	Singular		Plural	
Nom/Acc.	գրիչ	լեզու	գրիչներ	լեզուներ
Gen/Dat.	գրիչի	լեզուի	գրիչներու	լեզուներու
Ablative	գրիչէ	լեզուէ	գրիչներէ	լեզուներէ
Instrumental	գրիչով	լեզուով	գրիչներով	լեզուներով

Note the parallels between the endings for singular and plural EXCEPT IN THE GENITIVE/DATIVE.

2. The various cases are used to express different meanings or roles within a sentence. Many of the nuances will be introduced later; the basic distinctions are the following:

Nominative: used for the subject of all verbs and for the predicate with the verb "to be":

E.g. Այդ մարդը հարուստ/ուսուցիչ է: That man is rich/a teacher.

Այս տղան նամակ մը կը գրէ: This boy is writing a letter.

Accusative: used for the direct object of most active verbs:

Այս տղան նամակ մը կը գրէ: This boy is writing a letter.

Դուք հարցում մը կը հարցնէք: You are asking a question.

Տունս կը տեսնիս: Do you see my house?

Հարուստները դրամը կը սիրեն: Rich men love money.

(Note the use of the definite article; cf. Lessons III, IV.)

Genitive: used to indicate possession:

Երեւանի փողոցները լայն են: The streets of Erevan are wide.

Այդ ուսանողին հայրը
ուսուցիչ է:

That student's father is a teacher.

Մենք ընկերներուդ ընկերները
չենք սիրեք:

We do not love your friends' friends.

Dative: used for the indirect object of transitive verbs, and for the direct object of a few verbs:

Ծնողքիս նամակ կը գրեմ:	I am writing a letter to my parents.
Ինչո՞ւ ամէն շաբաթ նամակ	Why do you send your parents a
կը դրկես ծնողքիդ:	letter every week?
Հնկերներուս կը սպասեմ:	I am waiting for my friends.
Ան ուսուցիչին հարցում մը	He is asking the teacher a question.
կը հարցնէ:	

Ablative: used to indicate the place from which movement begins or something is taken:

Այդ խանութեն ծաղիկներ կր գնէ: He is buying flowers from that shop.

Instrumental: used to indicate the means by which an action is accomplished:

Ես ծնողքիս կը խօսիմ	I am speaking to my parents by
հեռախոսով:	telephone (on the telephone).
Ան միշտ ինքնաշարժով	She always travels by car (train/
կը ճամբորողէ:	boat, etc.).

Note the use of genitive and ablative when describing part of a whole.

- a) The genitive is used if the part is a noun.

E.g. the majority of the Armenians հայերն մեծ մասը

some of those girls

Հայերուն մեծ մասը

այդ աղջիկներուն մէկ մասը

- b) The ablative is used if the part is described numerically.

E.g. five of these girls

այս աղջիկներէն հինգը *

Lewuñh *uñ* (a few) and *Mwu* *uñ* (some) also fall into this category.

a few of these students

այս ուսանողներէն քանի մը հոգի

* Note the definite article if there is no qualifying noun: cf. *մէկը*, *երկուքը*, *եռեքը*, etc.

Note the order in which plural suffixes, case endings and demonstrative suffixes occur:

E.g. *qərrəp*, *qərrəppər*, *qərrəpu*, *qərrəpət*.
qərrəph, *qərrəphən*, *qərrəphu*, *qərrəphət*.
qərrəpbər, *qərrəpbərər*, *qərrəpbəru*, *qərrəpbərət*.
qərrəpbərt, *qərrəpbərtən*, *qərrəpbərtu*, *qərrəpbərtət*.

3. Diminutive suffix *-hč*

The suffix *-hč* is widely used in Armenian to form diminutives. E.g.

<i>հայր</i> -	<i>հայրիկ</i>	father
<i>մայր</i> -	<i>մայրիկ</i>	mother
<i>քոյր</i> -	<i>քոյրիկ</i>	sister

These are declined regularly (*-h*, *-t*, *nč*) as opposed to *հայր* etc.; see Lesson XIV.

Vocabulary: Lesson VI

<i>wq'ñh̄t</i>	kind	<i>l wj'ñ</i>	broad, wide
<i>wj'ñq'h̄uñ</i>	such (like that)	<i>l bqñt, -h̄</i>	tongue, language
<i>wj'dm</i>	now	<i>lu'b̄t</i>	to hear (dat. of pers.)
<i>wj'ñq'h̄uñ</i>	such (like that)	<i>h̄wəl</i>	to play
<i>wj'sq'h̄uñ</i>	such (like this)	<i>h̄wñnt̄b̄, -h̄</i>	shop
<i>wj'ḡb̄t̄b̄t</i>	to visit (+ dat. for persons)	<i>h̄wrḡnbt̄</i>	to ask, inquire
<i>w̄paq</i>	fast	<i>h̄b̄nawðawj'ñ, -h̄</i>	telephone
<i>p̄d̄h̄zq, -h̄</i>	doctor, physician	<i>ηp̄k̄b̄t</i>	to send
<i>q̄h̄ñ, -h̄</i>	price	<i>ðam̄p̄npl̄q̄b̄t</i>	to travel
<i>q̄npl̄ðawðb̄t</i>	to use	<i>m̄su, -h̄</i>	part
<i>q̄p̄h̄z, -h̄</i>	pen	<i>m̄wsp̄h̄m̄, -h̄</i>	pencil
<i>q̄d̄nlt̄w̄p</i>	hard, difficult	<i>ñb̄p̄k̄awj</i>	present (adj.)
<i>q̄h̄t̄p̄h̄ñ</i>	easy	<i>z̄nq̄b̄k̄awnp̄, -h̄</i>	train
<i>b̄p̄p̄b̄m̄ñ</i>	sometimes, occasionally	<i>z̄nlt̄k̄awj, -h̄</i>	market
<i>b̄p̄b̄t̄w̄ñ</i>	Erevan (capital of Armenian S.S.R.)	<i>պ̄w̄sawasñwñb̄t</i>	to answer, reply
<i>b̄p̄k̄awjñ</i>	long	<i>պ̄w̄r̄st̄k̄, -h̄</i>	garden
<i>b̄p̄ḡwñh̄k̄</i>	happy	<i>u'p̄sawt̄b̄t</i>	to wait for, expect (+ dat. of person)
<i>h̄ñp̄ñw̄zawp̄d̄, -h̄</i>	car, automobile	<i>o'q̄wñw̄t, -h̄</i>	airplane

1. Բարեկամիդ մայրը շատ ազնիւ է:
2. Ամէն շաբաթ Անիին կ'այցելեմ:
3. Այդպիսի դժուար գործ մը չեմ ուզեր ընել:
4. Ինչու ուսուցիչին չէք լսեր:
5. Անոնք միշտ ինքնաշարժով կը ճամբորդեն:
6. Տիգրանին խանութէն կու գանք:
7. Աշակերտները ամբողջ դասը մատիտով կը գրեն:
8. Եղբայրներուս կը սպասեմ:
9. Ճնողքիս ինքնաշարժը կը գործածեմ:
10. Երջանիկ պատիկները կը խաղային:
11. Վաշէ Անահիտին ծաղիկ կը դրկէ:
12. Կը նախընտրենք շոգեկառքով ճամբորդել:
13. Աղջիկները շուկայէն կու գային:
14. Բժիշկը հիւանդներուն կ'այցելէք:
15. Անիին բարեկամներէն մէկը կը տեսնեմ:
16. Խելացի աշակերտները հարցումներ կը հարցնեն:
17. Շոգեկառքը շատ արագ կ'երթայ:
18. Այդ դպրոցին դասարանները մեծ են:
19. Այս դիւրին լեզուն ինչու չէք սորվիր:
20. Անահիտ նամակիս չի պատասխաներ:
21. Հեռածայնով երկար չեմ ուզեր խօսիլ:
22. Գործաւորները ներկայ չեին:
23. Քոյրիկիս երբեմն դրամ կը դրկեմ:
24. Բարեկամներուս կը սպասեմ:
25. Այս ինքնաշարժին գոյնը կը սիրե՞ս:

1. She is sending a letter to her family.
2. My parents are coming from Erevan today by plane.
3. The majority of Erevan's streets are very long.
4. Those happy children are playing now.
5. One of my friends is a physician.
6. Vache is talking to my friend.
7. They come home from the university every Saturday.
8. That wealthy man always gives money to the poor.
9. I visit my friends every evening.
10. Do you buy your books from that shop?
11. The students are cleaning the classroom.
12. The mother is giving an apple to the child.
13. They are going to town by train.
14. Hayg is sending flowers to Ani.
15. Are you going to market today?
16. I was speaking to my family on the telephone.
17. Are those flowers from Anahid's garden?
18. (For) how many hours were you waiting for the doctor?
19. Are those beautiful girls your sisters?
20. They do not speak that difficult language.
21. He is sending a pen and two pencils to Dikran.
22. She is always saying such things.
23. Where is your new car?
24. This station is very large.
25. What is the price of bread now?

LESSON VII

1. *Prepositions and postpositions*

Most of the words called "preposition" in English follow the substantive in Armenian, so are usually called "postpositions." Prepositions and postpositions govern different cases.

Two of the most common prepositions are:

ηէպի + acc.: towards; *ηէպի քաղաք* towards the city

but + dat. with pronouns: *ηէպի ինձի** towards me

առանց + dat.: without;

թէյը առանց շաքարի կը խմեմ I drink tea without sugar.

Some of the most common postpositions are the following:

+ gen.: *մասին* about, concerning

ուսուցչին մասին (we are talking) about the teacher

մէջ in

դասարանին մէջ in the classroom

մօտ near

եկեղեցին մօտ near the church

վրայ on, over, concerning

սեղանին վրայ on the table

տակ under

աթոռին տակ under the chair

բոլ beside, near

ճաշարանին բոլ near the restaurant

*See Lesson VIII for personal pronouns.

+ dat.: համար for

ծնողիս համար for my parents

ինձի համար for me

հետ with

քեզի հետ with you

+ abl.: դուրս outside (of)

պանդոկէն դուրս out of the hotel; outside the
hotel

ներս inside

սենեակէն ներս inside the room

Note that the compound prepositions (e.g. "from under") are rendered by a declined form of the postposition. See further Lesson XVII.

2. Expression of motion

The use of the various cases for motion to or from a place, or for rest in a place, is complicated.

a) Motion to a place: The Accusative is used:

(Մենք) Երեւան կ' երթանք: We are going to Erevan.

Անոնք Երեւան կը մեկնին: They are leaving for Erevan.

Տուն կ' երթաս: Are you going home?

Դպրոց կ' երթամ: I am going to school.

(Անոնք) Երբ կը հասնին Պութոն: When do they arrive in Boston?

Ան նոր ճաշարանը կ' երթայ: She is going to the new restaurant.

Note that no article is used when the place is unspecified:

Շուկայ կ' երթամ: I am going to (the) market.

Note also that when physical space is not intended the dative is used:

Դասի կ'երթամ:

I am going to class.

Ժողովի կ'երթամ:

I am going to a (the) meeting.

Բժիշկի կ'երթամ:

I am going to the doctor.

b) Motion from a place: The Ablative is used, plus the definite article:

Պութոնէն Երեւան կը մեկնինք:

We are leaving Boston for Erevan.

Պանդոկէն Ծաշարան կ'երթան:

They are going from the hotel
to the restaurant.

Ամէն օր Երեւանէն հինգ օդանաւ

Every day five planes leave

կը մեկնի Մոսկուա:

Erevan for Moscow.

c) Rest in a place: The Accusative or a postposition is used:

Մենք Պութոն կ'ապրինք:

We live in Boston (or Պութոնի
մէջ).

Հարվըրտ համալսարանը

You work at Harvard University.

կ'աշխատիս:

Անոնք տունը կը հանգստանան:

They are resting at home.

Note that in this construction the definite article is used - unlike Տա
above. Distinguish therefore between:

Երախաները դուրսը կը խաղան:

The children are playing outside.

Երախաները դուրս կ'երթան:

The children are going outside.*

3. The genitive of complement

In English two nouns may be set in apposition to each other, the first modifying the second: e.g. "cigarette-box," "tea-cup," "watch factory." In such cases the first noun in Armenian is put into the genitive case: ծխախոտի
տուփ, թէյի զաւաթ, ժամացոյցի զործարան.

[But if the first noun indicates the material out of which something is made, then it is put into the ablative: e.g. երկաթի զործիքներ iron tools.]

* See further XVII 2 for the article with postpositions.

Vocabulary: Lesson VII

<i>wənn, -h</i>	chair	<i>հազնւս, -h</i>	clothes, dress, suit
<i>wugbewl</i>	last, past	<i>համար</i>	for (postposition +
<i>wugbewl op</i>	the other day		dat.)
<i>wplhl</i>	to live	<i>Հարվարդ</i>	Harvard
<i>wnawng</i>	without (preposition +	<i>ին</i>	with (postposition +
	dat.)		dat.)
<i>p'wakhl</i>	to live, reside, dwell	<i>Շաշարան, -h</i>	restaurant
<i>qnrδwraն, -h</i>	factory	<i>մասին</i>	about, concerning
<i>qnrδhp, -h</i>	tool		(postposit. + gen.)
<i>ηէպի</i>	towards (preposition +	<i>մեկնիլ</i>	to go away, leave,
	acc., + dat. of		depart
	pronouns)	<i>մէջ</i>	in, at (postposition
<i>դուրս</i>	out of (postposition		+ gen.)
	+ abl.)	<i>միասին</i>	together
<i>դուրսը</i>	outside	<i>միս, -h</i>	meat
<i>երախայ, -h</i>	child	<i>Մուկուս</i>	Moscow
<i>երէկ</i>	yesterday	<i>մտնել</i>	to enter
<i>երէկ զիշեր</i>	last night	<i>մօս</i>	near, close to (post-
<i>երկաթ, -h</i>	iron		position + gen.)
<i>երկիր, երկրի</i>	country	<i>նամակառուն</i>	post-office
<i>թուղթ, -h</i>	paper	<i>ներս</i>	(motion) into (post-
<i>ժամացոյց, -h</i>	clock, watch		position + abl.)
<i>ժողով, -h</i>	meeting	<i>ներսը</i>	inside, indoors
<i>հազնիլ</i>	to wear, put on	<i>նիւ Ենք</i>	New York

<i>շաբար</i> , -ի	sugar	<i>վրայ</i>	on, above (post-
<i>ուրկէ</i>	whence (interrogative and relative)	<i>սալ</i>	position + gen.) under, beneath (post-
<i>պանդոկ</i> , -ի	hotel		position + gen.)
<i>Պութոն</i>	Boston	<i>տանիլ</i>	to take, carry, bear
<i>սեղան</i> , -ի	table	<i>փայտ</i> , -ի	wood
<i>սենեակ</i> , -ի	room, chamber	<i>բուլ</i>	beside (postposition + gen.)
<i>վաղը</i>	tomorrow		

1. Ծնողքիս տունը եկեղեցիին քովն* է:
2. Հարվըրտ համալսարանին մօտ ճաշարան կայ:
3. Թէյը առանց շաքարի կը խմեմ:
4. Այս ժամացոյցը բարեկամիս համար կը գնեմ:
5. Այդ աշակերտները առանց գիրքի դպրոց կ'երթան:
6. Մարդը առանց ջուրի չ'ապրիր:
7. Դուք ո՞ւր կը բնակիք: Ժամացոյցի գործարանին մօտ կը բնակինք:
8. Թուղթերն ու մատիտները սեղանին վրայ են:
9. Այդ մեծ պանդոկէն կու զանք:
10. Պոսթոնի մէջ քանի՞ դպրոց կայ:
11. Դէպի ո՞ւր կ'երթաք:
12. Այս դասարանին մէջ տասը փայտէ աթոռ կայ:
13. Անցեալ շաբաթ եկեղեցին շատ մարդ կար:
14. Երէկ զիշեր ո՞ւր էիք: Տիգրանին տունն էինք:
15. Այդ տղաքը ամէն իրիկուն դուրս կ'երթան:
16. Կատուն աթոռին տակն է:
17. Վաղը օդանաւը Երեւանէն Պոսթոն կը հասնի:
18. Այդ երկրին մէջ մարդ ինչպէս կ'ապրի:
19. Պղտիկ երախան մայրիկէն բաժակ մը ջուր կը ինդրէ:
20. Այս գործը բարեկամիս համար կ'ընեմ:
21. Աղջիկները հին հազուստները ո՞ւր կը տանին:
22. Խանութին մօտ նամակատուն մը կայ:
23. Միսը Տիգրանին խանութէն կը գնեմ:
24. Թէյի զաւաթները պղտիկ սեղանի մը վրայ են:
25. Շատ պաղ է: Ինչո՞ւ երախաները ներս չեն զար:

*Before the verb "to be," many postpositions take -ն; see further Lesson XVII 3.

1. Yesterday evening they were talking about the meeting.
2. Tomorrow I am going to Boston with my friends.
3. My parents' house is near the university.
4. The pupil is giving the newspaper to the teacher.
5. We eat at that restaurant.
6. My brothers are not going to Erevan together.
7. It is very hot inside the factory.
8. The workmen are making small chairs for the children.
9. The train arrives at the station tonight.
10. How many people live in this house (acc.)?
11. The students are entering the classroom.
12. The girls are wearing long dresses.
13. Every day I go to the city by train.
14. Do you drink tea without milk?
15. The cat is in my room under the chair.
16. The plane leaves for Boston tomorrow morning.
17. Are you going to market today?
18. The books are on the table.
19. Vache is making an iron box with my tools.
20. They were talking about my friend the other day.
21. Where do your children live? They live in Boston.
22. Where is the plane arriving from? It's arriving from New York.
23. In that country the poor do not live long.
24. Where are the boys going today?
25. The children were playing outdoors, but now they are coming inside.
26. How many nations are there in the world?

LESSON VIII

1. Personal Pronouns

a) 1st and 2nd persons; all six cases are distinguished:

	Singular		Plural
Nom.	<i>bu</i>	<i>բուն</i>	<i>մենք</i>
Acc.	<i>qbu</i>	<i>զեզ</i>	<i>մեզ</i>
Gen.	<i>bu'</i>	<i>բու</i>	<i>մեր</i>
Dat.	<i>buñih</i>	<i>բեզի</i>	<i>մեզի</i>
Abl.	<i>buñimt</i>	<i>բեզմէ</i>	<i>մեզմէ</i>
Instr.	<i>buñimnq</i>	<i>բեզմով</i>	<i>մեզմով</i>

b) 3rd person; only *hñp* distinguishes all six cases:

Nom.	<i>wñ</i> , <i>wñhikaw</i>	<i>hñp</i>	<i>անոնք</i>	<i>իրենք</i>
Acc.	<i>qaññ</i> , <i>wñhikaw</i>	<i>q'hñp (ը)</i>	<i>(զ) անոնք</i>	<i>զիրենք</i>
Gen.	<i>wñm</i>	<i>hñr</i>	<i>անոնց</i>	<i>իրենց</i>
Dat.	<i>wñm</i>	<i>hñreñ</i>	<i>անոնց</i>	<i>իրենց</i>
Abl.	<i>wñk</i>	<i>hñm</i>	<i>անոնցմէ</i>	<i>իրենցմէ</i>
Instr.	<i>wñv</i>	<i>hñm</i>	<i>անոնցմով</i>	<i>իրենցմով</i>

Similarly: *wamr*, *wamr*; *wak*, *wak*; *wav*, *wav*; *wanp*, *wanp* etc.

c) With some verbs the dative case is used for the direct object. E.g.

հաւասալ (to believe)

I believe him.

Անոր կը հաւասամ:

I believe in his ideas.

Իր գաղափարներուն կը հաւասամ:

սպասել (to wait)

Are you waiting for me? *հնծի կը սպասես:*

I am waiting for your letter. *Քու նամակին կը սպասեմ:*

(Such verbs are so indicated in the vocabularies.)

A few verbs distinguish the accusative for things and the dative for persons. E.g.

այցելել (to visit)

They are visiting Erevan. *Երեւան կ'այցելեն:*

The doctor is visiting his patients. *Բժիշկը իր հիւանդներուն կ'այցելէ:*

d) With personal pronouns sometimes the dative is used instead of the accusative to render the direct object. E.g.

Do you love her? *Անոր (զայն, զի՞նք) կը սիրես:*

We see you. *Զեզի (ձեզ) կը տեսնենք:*

e) The genitive of the pronoun is used to indicate possession. But, as with demonstrative adjectives, the article must then be used:

իրենց մայրը their mother

մեր նոր տունը our new house

With *իմ* and *քու* the following noun generally takes the possessive suffix, *-ս* or *-ն*, instead of the article. Thus

իմ հայրս my father

քու մայրն your (s.) mother

A similar construction is found with some postpositions (cf. Lesson XVII):

իմ քովս beside me

But: *իր քովը* beside her

2. Possessive pronouns

The possessive pronouns "mine," "ours," "yours," etc. are rendered by forms based on the genitive of the personal pronouns:

Singular

1.	<i>իմս</i> , <i>իմինս</i> (mine)	<i>մերը</i> , <i>մերինը</i> (ours)
2.	<i>քուկդ</i> , <i>քուկինդ</i> (yours)	<i>ձերը</i> , <i>ձերինը</i> (yours)
3.	<i>անորը</i> , <i>անորինը</i> (his,hers,its) <i>անոնցը</i> , <i>անոնցինը</i> (theirs)
<i>իրը</i> , <i>իրենը</i> ,	<i>իրենցը</i> , <i>իրենցինը</i>

The forms in *-ին-* are generally used when the nouns they qualify are not expressed in the clause. These are declined regularly (*-ի*, *-է*, *-ով*).

Thus: *իմինիս*, *իմինէս*, *իմինովս*

քուկինիդ etc.

անորինին

իրենինին

մերինին

ձերինին

անոնցինին

իրենցինին.

Plural

1.	<i>իմիններս</i> (<i>իմիններուս</i> etc.)	<i>մերինները</i>
2.	<i>քուկիններդ</i>	<i>ձերինները</i>
3.	<i>անորինները</i>	<i>անոնցինները</i>
	<i>իրենինները</i>	<i>իրենցինները</i>

E.g. That book is mine.

Այդ գիրը իմս է:

This book is yours. Where is

Այս գիրը քուկդ (ձերն) է:

mine (his)?

Իմինս (անորինը) ո՞ւր է:

Their house is next to ours.
I am waiting for your group
(family, friends, etc.).

Իրենց տունը մերինին քովն է:
Զերիններուն կը սպասեմ:

3. Verbs without կը

A very few (but common) verbs in modern Western Armenian do not have կը in the present or imperfect indicative:

<i>bu bu</i>	I am	(էի)
<i>կայ, կան</i>	there is, are	(կար, կային)
<i>գիտեմ</i>	I know	(գիտէի)
<i>ունիմ</i>	I have	(ունէի)
<i>կրնամ</i>	I can, am able	(կրնայի)
<i>կարծեմ</i>	I think (1 p.s. only)	(կը կարծէի)

But with *կարծեմ* a form with կը means "I definitely think," while the form without կը is less emphatic "I think (perhaps)."

The above verbs are conjugated in the regular fashion for the appropriate group. The negatives are also regular EXCEPT for *bu*, *կայ*, *ունիմ*.

Thus	<i>չեմ գիտեր, չէի գիտեր</i>	etc.
	<i>չեմ կրնար, չէիր կրնար</i>	etc.
	<i>չի կարծեր, չէր կարծեր</i>	etc.
But	<i>չեմ, չէի</i>	etc.
	<i>չկայ, չկար</i>	
	<i>չկան, չկային</i>	
	<i>չունիմ, չունէի</i>	etc.

4. Verbs with more than one subject

If the speaker is included, the verb is always in the 1st pl.

E.g. Neither my brother nor I like
apples.

նչեաւ, նչ (ալ) եղբայրս ինձոր
կը սիրենք:

(Note that the order of persons is variable: նչ եղբայրս, նչ ալ եւ...)

Sentences with a 2nd and 3rd pers. take 2nd pl.

She and you both live in
Erevan.

Դուն եւ ան երկուքդ ալ Երեւան
(Ե.-ի մէջ) կ'ապրիք:

Vocabulary: Lesson VIII

<i>անշուշտ</i>	of course, certainly	<i>ծանր</i>	heavy; grave, serious
<i>աշխատանք, -ի</i>	work	<i>ծեր</i>	old (person)
<i>աչք, -ի</i>	eye	<i>ծովեղեղբերք, -ի</i>	seashore
<i>առջեւ</i>	before, in front of (postposition + gen.)	<i>կամաց</i>	slow; slowly
<i>արդիւնք, -ի</i>	result, effect, product	<i>կարծիք</i>	to think, reckon
<i>արհեստ, -ի</i>	profession, trade	<i>կրնամ</i>	I can
<i>բաց</i>	open	<i>հաւատալ</i>	to believe ("in" = dat.)
<i>բաւական</i>	enough (adj., adv.), quite; considerably	<i>հեռու</i>	far, distant (adj.)
<i>զաղափար, -ի</i>	idea		far from, away from
<i>զիտեմ</i>	I know		(postposition + abl.)
<i>դեռ</i>	still, yet	<i>միայն</i>	only (adv.)
<i>դիմաց</i>	across, opposite, facing (postposit. + gen.)	<i>յաճախ</i>	often
<i>եղերք, -ի</i>	coast, shore, edge	<i>նպատակ, -ի</i>	purpose, aim, goal
<i>ընտիր</i>	choice, fine, superb	<i>նպատակ ունիմ</i>	I intend
<i>թերթ, -ի</i>	newspaper		(in a car)
<i>ժողովուրդ, -ի</i>	people	<i>ոչ...ոչ (ալ)</i>	neither...nor
<i>լեցուն</i>	full	<i>ունիմ</i>	I have
<i>լուր, -ի</i>	news	<i>պատկեր, -ի</i>	picture, painting
<i>ինդալ</i>	to laugh ("at"= <i>վրայ</i>)	<i>ցած</i>	low; soft (not loud)
<i>ինդիր, -ի</i>	matter, problem, question	<i>քիչ</i>	little, somewhat
<i>ինդրի</i>		<i>քիչ մը</i>	a little
<i>ձախել</i>	to sell		

1. Այս արդիւնքներուն մասին ի՞նչ կը կարծէք:
2. Անշուշտ կրնաք մեզի հետ երթալ:
3. Հիւանդ տղան դեռ չի կրնար դասի երթալ:
4. Անոր մայրը յածախ կ'այցելէ մեզի:
5. Մեր տունը ծովեզերքէն բաւական հեռու է:
6. Այդ խանութը ընտիր հագուստներ կը ծախեն:
7. Ինչու վրաս կը խնդաք:
8. Այս ամիս անոնց եղբայրը համալսարանէն տուն չի կրնար գալ:
9. Վաշէ միշտ անոր քովը կը նստի դասարանին մէջ:
10. Ինչու ցած չես կրնար խօսիլ:
11. Այդ երկրին մէջ ամէն մարդ արհեստ մը ունի:
12. Անոր նպատակները գէշ են:
13. Այդ քաղաքին մէջ շատ բարեկամ ունէի, բայց հոս միայն երկու հոգի կը ճանչնամ:
14. Այդ ծեր մարդը կամաց կը խօսի:
15. Թեու լուր չունինք անոնցմէ:
16. Կրնամ ձեզի հարցում մը հարցնել:
17. Իր պատիկ եղբայրը օրաթերթ կը ծախէ դպրոցին առջեւը:
18. Վաղը դաս ունիք: Ո՛չ, համալսարանը քաց չէ:
19. Այս իրիկուն ուսուցիչները ժողով ունին:
20. Երախային գաւաթը կաթով լեցուն է:
21. Աղջիկները իրենց սենեակը կը մաքրեն:
22. Իմ ընկերներս Տիգրանին համար կ'աշխատին:
23. Զեր անունը հիմա կը յիշեմ:
24. Ճեր մարդուն աշքերը լաւ չեն տեսներ:
25. Այս սենեակէն ձեզի չեմ կրնար լսել:

1. I am going to their house.
2. The people of that country do not believe in such ideas.
3. What do your friends think about this serious matter?
4. How many houses are there on your street? Eight.
5. Can you give me a little money?
6. Ani is not coming with us this evening.
7. Do you like them?
8. Anahid's brother is choosing a car for her.
9. There's still no work for them.
10. That old man does not know (how) to read, but he's very intelligent.
11. The post-office is opposite our store.
12. The Armenians are quite an old people.
13. The child is sitting on a little red chair.
14. We have many paintings at our house.
15. That was not my purpose.
16. We were expecting a letter from him.
17. What is your friend's profession?
18. Can you hear me? No, you are speaking too softly.
19. They live very far from us.
20. Of course you know him, he used to work with you.
21. Those girls always laugh at their friends.
22. Why don't you go to that good restaurant?
23. Every day Vache takes his father home from work.
24. This newspaper gives the news of the entire world.
25. Can you take this heavy box to the post-office for me?

LESSON IX

1. *The Future Indicative*

The future indicative of all verbs is formed by combining the conjugated forms of the present indicative with the indeclinable particle պիտի (cf. պէտք է "it is necessary"); the կը is dropped.

Singular

1. պիտի սիրեմ, պիտի խօսիմ, պիտի կարդամ
2. պիտի սիրես, պիտի խօսիս, պիտի կարդաս
3. պիտի սիրէ, պիտի խօսի, պիտի կարդայ

Plural

1. պիտի սիրենք, պիտի խօսինք, պիտի կարդանք
2. պիտի սիրէք, պիտի խօսիք, պիտի կարդաք
3. պիտի սիրեն, պիտի խօսին, պիտի կարդան

Note that there is no future with the form եմ; the infinitive ըլլալ ("to become, occur," կ' ըլլամ, կ' ըլլաս, etc.) supplies all forms except the indicative and imperfect (եմ, էի).

Thus:	1. պիտի ըլլամ	պիտի ըլլանք
	2. պիտի ըլլաս	պիտի ըլլաք
	3. պիտի ըլլայ	պիտի ըլլան

The negative for all future indicatives is formed by prefixing the negative particle չ- to the conjugated forms: E.g.

1. պիտի չսիրեմ պիտի չըլլանք
2. պիտի չխօսիս պիտի չսիրէք
3. պիտի չկարդայ պիտի չկընան

(Avoid the colloquial չպիտի սիրեմ etc.)

Usage

As in English, the present indicative is often used with a future sense:

I shall go home tomorrow.	Վաղը տուն պիտի երթամ:
I am going home tomorrow.	Վաղը տուն կ' երթամ:
When will you leave for Erevan?	Ե՞րբ պիտի մեկնիս Երեւան:
When do you leave for Erevan?	Ե՞րբ կը մեկնիս Երեւան:

Note: In a very few verbs in modern Western Armenian the stems of the present indicative and of the future are different. The future (and subjunctive) usually derive from an expanded stem, while the imperfect is based on the present. See further Lesson XXIII.

E.g. <i>զիտեմ</i> ,	Inf. <i>զիտնալ</i>	Future <i>պիտի զիտնամ</i>
<i>ունիմ</i> ,	<i>ունենալ</i>	<i>պիտի ունենամ</i>
<i>կրնամ</i> ,	<i>կրնալ</i> or <i>կարենալ</i>	<i>պիտի կրնամ</i> or <i>պիտի կարենամ</i>

Future negative: պիտի չունենամ etc.

The two present tenses *լ' ունեսամ* and *ունիս* may be distinguished:

Zwg nluñhp: Do you have bread? (in the shop now)

ɿwq ɿ' nɿubn̩wþ: Do you have bread? (generally = do you stock?)

2. Declension of Nouns with Gen./Dat. in -nL

Many nouns (mostly, but not exclusively, monosyllabic) have a Gen./Dat. in *-nl* instead of the more usual *-h*. Other cases are declined regularly.

E.g.

	<i>Singular</i>		<i>Plural</i>
N/A	ծով (sea)	տղայ (boy)	ծովեր
G/D	ծովու	տղու	ծովերու
Abl.	ծովէ	տղայէ	ծովերէ
Instr.	ծովով	տղայով	ծովերով

Like ծով are declined, e.g.: մարդ (man), կով (cow), հայ (Armenian), գլուխ (head, գլխու). Like տղայ are declined, e.g.: ճամբայ (but not monosyllabic nouns). Pl.: ճամբաներ (regular). However, genitives in -ի are sometimes found, e.g.: ծով, ծովու or ծովի.

Note: Several nouns have irregular plurals (based on classical forms):

մարդ but մարդիկ, G/D մարդոց, Abl. մարդոցմէ. But մարդեր etc. are also found.

տղայ but տղաք, տղոց, տղոցմէ, տղոցմով. But տղաներ and տղաքներ (!) are also found.

[հայ, հայեր, հայերու etc.; but the classical gen. pl. հայոց is found in a few expressions, e.g. Հայոց Պատմութիւն Armenian history.]

3. Expressions of time

The Accusative case is used to indicate duration or frequency; note the use of the definite article for general statements as opposed to a specific occasion.

once a week	շաբաթը մէկ անգամ (անգամ մը)
all day	ամբողջ օրը
in the evening(s)	իրիկունը (իրիկունները)
But: this evening	այս իրիկուն
every day (week, year)	ամէն օր (շաբաթ, տարի)

The Ablative case is used to denote time within which an action occurs; note the use of the definite article.

E.g. He will be arriving in a week. ԱԵԿ շաբաթէն կը հասնի:

Note the use of the present tense to indicate a state that has existed (and still exists). Ի վեր + Abl. renders "since":

They have been living in Erevan Հինգ տարիէ ի վեր Երեւան
for five years. կ'ապրին:

Note that ի վեր is not always necessary:

I have been waiting for you for Երկու ժամ* է քեզի կը սպասեմ:
two hours.

*N.B. Nominative.

Vocabulary: Lesson IX

<i>առաւօտ</i>	morning	<i>նաւ, նաւու</i>	ship, vessel
<i>գիտնալ</i> (<i>գիտեմ</i>)	to know	<i>շաբաթ օր</i>	Saturday
<i>գլուխ, -ի, գլխու</i>	head	<i>շահ, շահու</i>	profit
<i>դար, դարու</i>	century	<i>շահիլ</i>	to earn
<i>երբ</i>	when (interrogative and relative)	<i>շնորհակալ</i>	to thank
<i>երեքշաբթի</i>	Tuesday	<i>ունենալ նւնիս</i>	to have
<i>երկուշաբթի</i>	Monday	<i>ուշ</i>	late, tardy
<i>էշ, էշու</i>	donkey, ass	<i>ուրբաթ</i>	Friday
<i>ըլլալ</i>	to be, become	<i>չորեքշաբթի</i>	Wednesday
<i>ծով, ծովու</i>	sea	<i>պահ, պահու</i>	moment, while
<i>կանուխ</i>	early	<i>այս պահուս</i>	at the moment
<i>կարենալ</i> (<i>կրնամ</i>)	to be able (+ inf.)	<i>պարոն, -ի</i>	gentleman, sir, Mr.
<i>կիրակի</i>	Sunday	<i>պետք ունենալ</i>	to need, require (+ dat.)
<i>կով, կովու</i>	cow		
<i>կովու միս</i>	beef	<i>սկսիլ</i>	to begin, start
<i>հաւ, հաւու</i>	chicken, hen	<i>ստանալ</i>	to get, receive
<i>հաւու միս</i>	chicken (dish)	<i>վազել</i>	to run
<i>հինգշաբթի</i>	Thursday	<i>վախնալ</i>	to be afraid (of),
<i>ձի, ձիու</i>	horse		fear (+ abl. or dat.)
<i>ճամբայ, ճամբու</i>	road, way	<i>ի վեր</i>	since (time) (post- position + abl.)
<i>մահ</i>	death		
<i>մանչ, մանչու</i>	boy	<i>վիճակ, -ի</i>	state, condition
<i>մարդիկ, մարդոց</i>	men, people	<i>տեղի ունենալ</i>	to take place

<i>տեսակ</i> , -ի	kind, type, sort	<i>փոքր</i>	little
<i>տիկին</i>	lady, Mrs.; wife	<i>օգնել</i>	to help, aid, assist
<i>տխուր</i>	sad		(+ dat.)
<i>ցաւ</i> , -ի	pain	<i>օրինակ</i> , -ի	example, copy
<i>զլիուր ցաւ</i>	headache	<i>օրինակի համար</i>	for example
<i>փափաքիլ</i>	to desire, want, wish	<i>օրիորդ</i> , -ի	young lady, Miss

1. Կիրակի առաւօտ կանուխ ձեզի հետ եկեղեցի պիտի երթամ:
2. Ուսուցիչներուն ժողովը ե՞րբ պիտի սկսի:
3. Ամէն շաբաթ իրմէ նամակ կը ստանամ:
4. Պատիկները դպրոցէն տուն կը վագէին:
5. Այդ գործաւորները շատ դրամ կը շահին:
6. Ժողովը մեր դասարանին մէջ տեղի պիտի ունենայ:
7. Պարոն Հայկը ձի մը պիտի գնէ իր տղուն համար:
8. Այդ տղոցմէ մէկը քեզի պիտի օգնէ:
9. Վաղը դուք պիտի աշխատիք:
10. Հինգշաբթի իրիկուն միասին պիտի երթանք Տիկին Անահիտին տունը:
11. Երկար պիտի չսպասենք անոնց:
12. Այս ճամբուն վրայ շատ ծառ կայ:
13. Վաղը ամբողջ օրը զբաղած պիտի ըլլանք:
14. Տիգրան իր հին ինքնաշարժը ինծի պիտի ծախէ:
15. Այդ տեսակ մարդոց պէտք չունինք:
16. Բժիշկը ի՞նչ կ'ըսէ անոր վիճակին մասին:
17. Երկու տարի է եղբայրս համալսարան կ'երթայ:
18. Քոյրդ քանի զաւակ ունի: Երկու մանչ, մէկ աղջիկ ունի:
19. Չորեքշաբթի (օր) շոգեկառքը ուշ պիտի հասնի Պոսթոն: Պիտի կարենաք զիս կայարանէն տուն տանիլ:
20. Օղը շատ լաւ է: Կ'ուզէք մեզի հետ ծով երթալ:
21. Մենք շատ շնորհակալ ենք:
22. Կովու միս կը սիրնս:
23. Կը փափաքիմ անոնց տունը երթալ այս իրիկուն:
24. Իր տղուն մահէն ի վեր միշտ տխուր է:
25. Տղուն վիճակը լաւ չէ, նրբ բժիշկին պիտի տանիս զինքը:

1. That intelligent young lady is going to be a doctor.
2. On Monday I will speak to my friend on the telephone.
3. Will you write me a letter?
4. We are going to sell our house to them.
5. All men (= every man) fear death.
6. When will he arrive? I do not know.
7. Do you need a little money?
8. Every morning Vache drinks a full glass of milk.
9. Where do you buy your clothes from?
10. The meeting will take place in that small room.
11. What kind (of) work do you want? For example, do you want to work in a factory?
12. We make a large profit from our store.
13. He will speak to his parents about that matter.
14. I am very busy at the moment.
15. The children will be playing outside today.
16. On Tuesday Vache will receive money from his parents by mail (letter).
17. When will you be able to visit us?
18. Both of them will be present at the meeting.
19. Do you often eat chicken at home?
20. Early Friday morning the teacher will speak to Ani about her lessons.
21. Tomorrow I will take flowers to my sick friend. She has been ill for seven weeks.
22. In this century people do not travel by donkey or horse.
23. Of course I will not go to the city without you.
24. They prefer to go by ship.
25. He will send a copy of his book (abl.) to his parents.
26. Yesterday evening I had a headache.

LESSON X

1. *The Aorist Indicative (Part I)*

Verbs in Armenian have a present stem (the infinitive without the ending *-b_L/h_L/w_L*) and an aorist stem. These may differ in various ways. But in all cases the endings for the aorist indicative belong to one of two groups:

<i>Either:</i>	<i>Sing.</i>	<i>Pl.</i>	<i>or</i>	<i>Sing.</i>	<i>Pl.</i>
1.	<i>h</i>	<i>h̄p</i>		<i>wj</i>	<i>w̄p</i>
2.	<i>hp</i>	<i>hp</i>		<i>wp</i>	<i>wp</i>
3.	zero in some categories, <i>h̄u</i>			<i>wL</i>	<i>w̄u</i>
	<i>wL</i> in others				

Here we shall study the most numerous group of verbs, those which form the aorist by adding a suffix to the present stem.

a) Verbs in *-b_L* have aorists in *-bgħ*.

E.g. *uħpb_L* (to love)

	<i>Sing.</i>	<i>Pl.</i>
1.	<i>uħpbgbħ</i>	<i>uħpbgbħn̄p</i>
2.	<i>uħpbgbħp</i>	<i>uħpbgbħp</i>
3.	<i>uħpbgb</i>	<i>uħpbgbħn</i>

b) Verbs in *-h_L* have aorists in *-bgwj*.

E.g. *ħouvh_L* (to speak)

1.	<i>ħouvhgħwj</i>	<i>ħouvhgħn̄p</i>
2.	<i>ħouvhgħwṛ</i>	<i>ħouvhgħwṛ</i>
3.	<i>ħouvhgħwL</i>	<i>ħouvhgħwN</i>

c) Verbs in *-w_L* have aorists in *-wgħ*.

E.g. *կարդալ* (to read)

1.	<i>կարդացի</i>	<i>կարդացինք</i>
2.	<i>կարդացիր</i>	<i>կարդացիք</i>
3.	<i>կարդաց</i>	<i>կարդացին</i>

The negative is formed by prefixing the negative particle *չ-* to the verbal form:

E.g. *չսիրեցի*, *չխօսեցաւ*, *չկարդացինք*.

2. Abstract nouns in *-ութիւն*

An unlimited number of abstract nouns may be formed in Armenian by adding the ending *-ութիւն* to a stem. The stems are usually either adjectives or verbal stems. Such nouns are declined as follows:

E.g. *ճշմարտութիւն* truth (cf. *ճշմարիտ* true)

	Sing.	Pl.
N/A	(ճշմարտ) <i>ութիւն</i>	<i>-ութիւններ</i>
G/D	(ճշմարտ) <i>ութեան</i>	<i>-ութիւններու</i>
Abl.	(ճշմարտ) <i>ութենէ</i>	<i>-ութիւններէ</i>
Instr.	(ճշմարտ) <i>ութեամբ</i>	<i>-ութիւններով</i>

Note that genitives in *-եան* do not usually take a definite article:

E.g. Patience is a good thing. *Համբերութիւնը լաւ քան է :*

But: the end of his patience *իր համբերութեան վերջը*

From adjectives are derived, for example:

դժուար difficult; *դժուարութիւն* difficulty

չար wicked, evil; *չարութիւն* wickedness, evil (as a noun)

ազնիւ kind, decent; *ազնութիւն* honesty (also written:
ազնւութիւն)

From verbal stems (without the infinitive ending), for example:

[համբերել to endure] համբերութիւն endurance, patience

[մատնել to betray; մատնութիւն betrayal]

Note that a form *-ութիւնով* is often used for the Instr. sing. instead of the classical *-ութեամբ*. Conversely, the classical pl. G/D *-ութեանց* is sometimes found instead of the modern *-ութիւններու*.

Vocabulary: Lesson X

<i>ազնւութիւն</i> , honesty	<i>հասկնալ</i>	to understand
-եան	<i>հետարրական</i>	interesting
<i>ակնկալել</i> to expect	<i>հետեւիլ</i>	to follow, pursue (+ dat.)
<i>անկեղծութիւն</i> , sincerity	<i>հոկայ</i>	giant, enormous
-եան	<i>ճիւղ, -ի</i>	branch
<i>անձրեւ, -ի</i> rain	<i>ճշմարիտ</i>	true
<i>ատեն</i> time	<i>ճշմարտութիւն</i> , truth	
<i>բերել</i> to bring	-եան	
<i>բնակչութիւն</i> , population	<i>յաճախել</i>	to attend, frequent
-եան	<i>շնորհիւ</i>	thanks to (postposition + gen.)
<i>գեղեցկութիւն</i> , beauty	<i>որովհետեւ</i>	because
-եան	<i>չար</i>	bad, evil, wicked
<i>գիտութիւն</i> , science, knowledge	<i>չարանջի</i>	naughty
-եան	<i>չարութիւն</i> ,	wickedness, evil
<i>զրեթէ</i> almost	-եան	
<i>դժուարութիւն</i> , difficulty	<i>պատճառաւ</i>	because of, on account of (postposit. + gen.)
-եան		
<i>երբեք</i> ever		
<i>ընկերուհի, -ի</i> friend (female)	<i>պատմել</i>	to tell, relate
<i>ինամել</i> to take care of	<i>պատմութիւն</i> ,	story, history
<i>հանելի</i> pleasant	-եան	
<i>համբերութիւն</i> , patience	<i>պատուհան, -ի</i>	window
-եան	<i>պարզ</i>	simple, plain

<i>պարզութիւն</i> ,	simplicity	<i>սխալ</i> , -ի	mistake; wrong (adj.),
-եան			wrongly
<i>պարկեցութիւն</i>	decent, honest	<i>ըալել</i>	to walk
<i>պռուալ</i>	to shout (at: <i>վրայ</i>)	<i>օգնութիւն</i> ,	help, aid
		-եան	

1. Երեկ իրիկուն Տիգրան մեզի այցելեց:
2. Այս գիրքը մեծ դժուարութեամբ կարդացի:
3. Ամբողջ Շամբան անոնց հետեւեցանք:
4. Իրմէ ազնւութիւն ընաւ չենք ակնկալեր:
5. Ամէն առառու մեծ մայրս պատուհանին առջեւ կը նստի:
6. Անցեալ տարի գրեթէ շորս ամիս չաշխատեցայ:
7. Հայկ մեզի հետաքրքրական պատմութիւն մը պատմեց:
8. Քոյրս շատ համբերութիւն չունի:
9. Եղբայրս ուզեց ծխախոտ գնել, բայց մեր փողոցի խանութները գոց էին:
10. Այդ մարդը գիտութեամբ եւ գիտութեան համար կ'ապրի:
11. Ամէն մարդ անոր կը սիրէ իր գեղեցկութեան համար:
12. Երեք ժամ սպասեցինք մեր բարեկամներուն:
13. Ճեր մարդը անկեղծութեամբ խօսեցաւ մեր երկրի դժուարութիւններուն մասին:
14. Պատուհանները ինչու գոցեցիր, ներսը շատ տաք է:
15. Շոգեկառը նրբ մեկնեցաւ Պոսթոն:
16. Աղջիկները երկայն հազուստ մը գնեցին իրենց ընկերուհին համար:
17. Ինչու ճեր ինքնաշարժը իրեն ծախեցիք:
18. Այս ծշմարիտ պատմութիւնը նրբ լսեցիր:
Այս առառու: Անահիտ ամբողջ պատմութիւնը պատմեց ինձի:
19. Անցեալ շաբաթ բարեկամիս երկու նամակ գրեցի:
20. Կիրակի առառուները Տիկին Անին իր պարտէզէն ծաղիկ կը բերէ մեզի:
21. Անահիտին հազուստներուն պարզութիւնը կը սիրեմ:
22. Մեր դժուարութիւններուն մասին չէք ուզեր լսել:
23. Այս առառու գրեթէ հինգ ժամ քալեցինք: Հիմա պիտի հանգստանք:
24. Երկար ատենէ ի վեր ընկերուհիս զաւակը կը խնամեմ, որովհետեւ ընկերուհիս ծանր հիւանդ է:
25. Համալսարանին մօտ հսկայ նամակատուն մը շինեցին:

1. Did you send copies of your book to your brothers?
2. I helped my friends yesterday.
3. When did you learn that trade?
4. He never answered my letter.
5. Ani's mother bought her a beautiful dress.
6. Decent men don't believe in such wicked ideas.
7. I was sitting right in front of her.
8. He is pursuing this branch of science because he wishes to become a doctor.
9. On Saturday they cleaned the classroom windows.
10. Did you attend school last year?
11. Why didn't you sell your old books to me?
12. Anahid took care of her grandfather for seven years.
13. We will go home by car because of the rain.
14. The naughty children did not like their teacher.
15. Did you visit my parents last night?
16. I was resting all day yesterday.
17. They were trying to read, but they were not able to understand the foreign words.
18. Don't you remember your mistakes?
19. I don't like him because he is not a pleasant man.
20. Thank you very much. You helped me considerably.
21. Our teacher told us an interesting story.
22. Thanks to their assistance we will be able to attend the university.
23. The mother was shouting at her little boy because he was not drinking his milk.
24. The population of our town is not very great.

LESSON XI

1. Relative Pronoun

In modern Western Armenian the relative pronoun *np* is used for both persons and things. It is declined as follows:

	Singular	Plural
Nom.	<i>np</i>	<i>nprn̄p</i>
Acc.	<i>np (qnp)*</i>	<i>(q)nprn̄p qnpu</i> , written only; in conversation <i>(q) np</i>
G/D	<i>nprn̄(u)</i>	<i>nprn̄g</i>
Abl.	<i>nprm̄t</i>	<i>nprn̄gum̄t</i>
Instr.	<i>nprn̄v</i>	<i>nprn̄gum̄nv</i>

Note that in English the relative pronoun is not always used, but it is obligatory in Armenian:

E.g. the girl who loves me	<i>(այն) աղջիկը np զիս կը սիրէ</i>
the girl I love	<i>(այն) աղջիկը (q) np կը սիրեմ</i>
the children to whom she is reading a story	<i>երախաները, nprn̄g համար** անպատճութիւն մը կը կարդայ</i>
the man you met yesterday	<i>(այն) մարդը nprn̄ երէկ հանդիպեցար</i>
the pen with which I write my letters	<i>(այն) գրիչը nprn̄v նամակներս կը գրեմ</i>
the window from which you can see the church	<i>այն պատուհանը nprm̄t կրնաս եկեղեցին տեսնել</i>

Note the rendering of the English "whose" in a relative sense:

the man whose daughter I love *այն մարդը nprn̄ աղջիկը կը սիրեմ*

*The prefixed *q-* is the classical definite accusative marker.

**Note the idiom with *համար*.

our old friends by whose help... *մեր հին ընկերները որոնց
օգնութեամբ...*

the students in whose school... *այն ուսանողները, որոնց
դպրոցին մէջ...*

2. The Imperative of "regular" verbs

In modern Western Armenian there are special forms for the second person imperatives, positive and prohibitive. [For the first and third persons ("let us, let them," etc.) the subjunctive is used - see Lesson XXIII.] The sing. is based on the present stem, the pl. on the aorist.

The imperative forms of regular verbs follow this pattern:

	<u><i>սիրել</i></u>	<u><i>խօսիլ</i></u>	<u><i>կարդալ</i></u>
Sing.	<i>սիրէ</i>	<i>խօսէ</i>	<i>կարդա</i>
Pl.	<i>սիրեցէք</i>	<i>խօսեցէք</i>	<i>կարդացէք</i>

Note: 1. The forms for verbs in *-ել* and *-իլ* are identical.

2. The sing. ending for verbs in *-ալ* is *w*, not *wj*.

The prohibitive forms are introduced by the particle *մի* (not *nչ*). For the singular the form is derived from the present stem plus the characteristic vowel of the infinitive plus *-ը*. For the plural the form is identical with the 2pl. present indicative. Thus:

Sing.	<i>մի սիրեր</i>	<i>մի խօսիր</i>	<i>մի կարդար</i>
Pl.	<i>մի սիրէք</i>	<i>մի խօսէք</i>	<i>մի կարդաք</i>

Vocabulary: Lesson XI

<i>բարձրածայն</i>	aloud; loudly	<i>ձեղպ, -ի</i>	hand
<i>բացատրել</i>	to explain	<i>ձեղպ ձեղպի</i>	hand in hand
<i>բացի</i>	except, besides (preposition or postposit. + abl.)	<i>Շաշ, -ի</i> <i>մազ, -ի</i>	meal; dish hair (often in pl.)
<i>բոլոր</i>	all	<i>մինչեւ</i>	until
<i>բոլորն ալ</i>	all of them	<i>միջեւ</i>	between (postposition + gen.)
<i>գետին, գետնի</i>	ground, floor, earth	<i>յայտնել</i>	to express; reveal
<i>դասախոս, -ի</i>	lecturer	<i>յայտնի</i>	evident; well-known,
<i>զգալ</i>	to feel		famous
<i>ընդունիլ</i>	to receive, admit, accept	<i>նայիլ</i> <i>նշանաւոր</i>	to look at (+ dat.) famous
<i>թեթեւ</i>	light (not heavy)	<i>նոյն</i>	same
<i>ժամանակ, -ի</i>	time	<i>շարունակել</i>	to continue
<i>ժամանակին</i>	on time	<i>՞ր, որ</i>	which (interrogative
<i>խոստանալ</i>	to promise		and relative)
<i>խօսակցիլ</i>	to talk, converse	<i>չափ, -ի</i>	measure, quantity
<i>խօսակցութիւն,</i> <i>-եան</i>	conversation		(+ dat. = as) extremely
<i>կրկին</i>	again; a second time	<i>պատճառ, -ի</i>	cause, reason
<i>կրկնել</i>	to repeat	<i>պատրաստ</i>	ready
<i>հանդիպիլ</i>	to meet (+ dat.)	<i>պատրաստել</i>	to prepare
<i>հնչել</i>	to pronounce; ring	<i>սակայն</i>	but
<i>հնչում</i>	pronunciation	<i>սիրուն</i>	pretty
<i>ձայն, -ի</i>	voice, sound	<i>սիրու, -ի</i> (or <i>սրտի</i>)	heart

<i>uþwɪħɪ</i>	to err, be wrong	<i>uþp</i>	above, overhead (adv., postposition + abl.)
<i>uþp</i>	down (adv., postposition + abl.)	<i>uþnñlθħlu,</i>	sadness
		<i>-bwū</i>	

1. Կրկնեցէք այն պատմութիւնը, որ երէկ Տիգրան պատմեց ձեզի:
2. Այդ խանութէն զնեցի այն մատիտները, որոնցմով հիմա դուք կը գրէք:
3. Այն մարդը, որուն քով կ'աշխատիմ՝ շատ բարի սիրտ մը ունի:
4. Գետինը մի նստիք, շատ պաղ է:
5. Այն տղան, որուն դաս կու տաս, խելացի՞ է:
6. Վաղը պիտի զնեմ այն գիրքը, որուն պէտք ունիս:
7. Կը խոստանամ հին գիրքերս ձեզի տալ:
8. Կը ճանչնաս այդ երկար մազերով աղջիկը:
9. Այն երիտասարդները, որոնց հետ խօսեցանք՝ համալսարանի ուսանողներ են:
10. Շնորհակալութիւն բոլոր անոնց՝ որոնք օգնեցին մեզի:
11. Վաղը ճաշարանին առջեւ ինծի հանդիպեցէք:
12. Զեր երախանները շատ խելացի՝ բայց չարաճի են:
13. Այն մարդը, որ ձեր քով կը բնակի, շատ դրամ կը շահի:
14. Ուսուցիչը, որուն հետ հանդիպեցանք երկուշաբթի իրիկուն, շատ նշանաւոր մարդ մըն է:
15. Իմ սխալներս կ'ընդունիմ, դուք ալ ձեր սխալները ընդունեցէք:
16. Ճաշը նրբ պիտի պատրաստէք, անոնք հիմա պիտի զան:
17. Մեզի սպասեցէք մինչեւ իրիկուն:
18. Տասը անզամ բացատրեց ինծի իր տիւրութեան պատճառները:
19. Շարունակեցէք, մենք բոլորս ալ կը լսենք ձեր խօսակցութիւնը:
20. Լաւ պատրաստեցէք ձեր դասերը:
21. Երիտասարդները ձեռք ձեռքի կը բալէին:
22. Անոնց խօսակցութեան ձայնը հեռուէն կը լսէի:
23. Վեր վար մի նայիր, գործիղ նայէ:
24. Բացի ինձմէ, բոլոր ուսանողները սխալ հնչեցին այդ դժուար բառը:
25. Ի՞նչ են այդ սեղանին չափերը:

1. Read these two pages aloud.
2. The pretty girl who was crying is my little sister.
3. The lecturer you were talking to is one of the famous teachers of our university.
4. Did you earn much money last year?
5. This is the same man whom we used to see every day on the train.
6. The book which I read last night was light but interesting.
7. The clothes you wanted aren't ready yet.
8. Look at the little boy who is playing outside in the cold!
9. How do you feel today? I feel exceedingly happy.
10. Explain to me again the ideas you expressed at the meeting.
11. My brother doesn't like the man with whom I used to go to work.
12. Do you know the girl who was sitting between us at church?
13. The family we shall visit this evening is an Armenian family.
14. The plane by which my parents are coming is arriving exactly on time.
15. Do you know Ani's parents? We are now living in their old house (acc.).
16. Tell her the same interesting story you told me last week.
17. The people in front of whom we were sitting were speaking very loudly.
18. Are those the flowers Vache sent to you?
19. Do not sit there.
20. Did you hear the man who was shouting outside?
21. Answer my letter! I've been expecting a letter from you for two weeks.
22. The man from whom I bought my car is an honest man.
23. Don't look at her, look at me, I'm talking to you!
24. That road is closed now.

LESSON XII

Numbers

1. The cardinal numbers 1-10 were given in Lesson IV. The remaining numbers are as follows:

Numbers: 11 - 1,000,000

<i>Տասնըմէկ</i>	11	<i>Քսան</i>	20	<i>Քսանմէկ</i>	21
<i>Տասներկու</i>	12	<i>Երեսուն</i>	30	<i>Քսաներկու</i>	22
<i>Տասներեք</i>	13	<i>Քառասուն</i>	40	<i>Քսաներեք</i>	23
<i>Տասնըշորս</i>	14	<i>Յիսուն</i>	50	<i>Քսանչորս</i>	24...
<i>Տասնըհինգ</i>	15	<i>Վաթսուն</i>	60		
<i>Տասնըվեց</i>	16	<i>Եօթանասուն</i>	70		
<i>Տասնեօթը</i>	17	<i>Ութսուն</i>	80	<i>Հազար</i>	1,000
<i>Տասնութը</i>	18	<i>Իննսուն</i>	90	<i>Միլիոն</i>	1,000,000
<i>Տասնինը</i>	19	<i>Հարիւր</i>	100	<i>Զերօ</i>	0

Note that the spelling of the numbers 11-19 varies:

E.g. *տասնըերկու.*

These cardinal numbers may be declined (-ի, -է, -ով).

E.g. They all played well except no. 11. *Բացի թիւ տասնըմէկէն, բուրոն
աւ ւաւ կը խաղային:*

Compound numbers

112 *հարիւր տասներկու*

1,525 *հազար հինգ հարիւր քսանհինգ*

(Note that in Armenian one does not say "fifteen hundred" or "fifteen, twenty-five," for example; nor does one say *one hundred, one thousand.*)

5,807 հինգ հազար ութը հարիւր եօթը.

Note that nouns following numbers are singular, with the exceptions noted in Lesson IV 3b.

E.g. 5,000 dollars հինգ հազար տուար.

2. The ordinal numbers are formed by adding *-երորդ* to the nominative of the cardinal numbers. But note that "first" to "fourth" are irregular, that the final *p* of 7 to 10 drops, and that "ninth" shows an earlier form of *ինը*.

first	<i>առաջին</i>	11th	<i>տասնըմէկերորդ</i>
second	<i>երկրորդ</i>	12th*	<i>տասնըերկուերորդ</i>
third	<i>երրորդ</i>	13th*	<i>տասնըերեքերորդ</i>
fourth	<i>չորրորդ</i>	14th*	<i>տասնըչորսերորդ</i>
fifth	<i>հինգերորդ</i>	15th	<i>տասնըհինգերորդ</i>
sixth	<i>վեցերորդ</i>	16th	<i>տասնըվեցերորդ</i>
seventh	<i>եօթ(ն)երորդ</i>	17th	<i>տասնեօթերորդ</i>
eighth	<i>ութերորդ</i>	18th	<i>տասնութերորդ</i>
ninth	<i>իններորդ</i>	19th	<i>տասնիններորդ</i>
tenth	<i>տաս(ն)երորդ</i>	20th	<i>քսաներորդ</i>
		21st	<i>քսանմէկերորդ</i> (not *քսանառաջին !)

All other forms are regular.

քանիերորդ = how many-eth?

In compound numbers only the last one takes the ordinal suffix:

355th *երեք հարիւր յիսունհինգերորդ*

Ordinal numbers are declined in regular fashion.

E.g. I shall go by the first train, Ես *առաջին շոգեկառով* պիտի
you by the second. *մամբորդեմ, դուն՝ երկրորդով*:

*Also found are *տասնըերկրորդ*, *տասնըերրորդ*, *տասնըչորրորդ*.

3. Fractions

Half: *կես*

(three and a half: *երեք ու կես* [not **կես մը*])

Quarter: *քառորդ*

(seven and a quarter: *եղթ եւ քառորդ*)

For other fractions the ordinals are used:

a third *մէկ երրորդ*

two-fifths *երկու հինգերրորդ*

three-tenths *երեք տասներրորդ*

Note that with expressions such as "half of," "a third of," "part of" (*մէկ մասը*), the genitive is usually used rather than the ablative (cf. Lesson VI).

E.g. He sold half of his books. *իր զիրքերուն կեսը ծախեց:*

4. The repetition of a cardinal number indicates a grouping.

E.g. *երկու-երկու* two by two, in two's

(ուսանողները երկու-երկու նստեցան դասարանին մէջ)

Speak in turn (one by one), said *Մէկ-մէկ խօսեցէք, ըսաւ ուսուցիչը
the teacher to his pupils. *իր աշակերտներուն:**

See further Lesson XVIII-4.

5. The letters of the alphabet have numerical value:

E.g. *Գիրք Ա Book I; զԼուի Ժ Chapter 12.* Cf. the alphabet, pp. 5-6.

6. Price

"For" is indicated by the dative case.

E.g. I bought this book for three dollars. *Այս զիրքը երեք տուարի զնեցի:*

He sold me a pen for fifty
cents.

(Անիկա) ինծի յիսուն սենթի
գրիչ մը ծախեց:

But:

Apples are ten cents a kilo.

Խնձորի (gen.) բիլոն տասը սենթ
է (or կ'արձէ):

Note also the use of the ending *-նց* to render value or an actual denomination of money:

E.g. I bought a dress worth 500
dollars.

Հինգ հարիւր տոլարնց հազուստ
մը գնեցի:

Will you give me a 5 (dollar
bill)?

Ինծի հինգնց մը կու տաք:

7. The date in years is expressed by *թուական* in the dative, or by the dative of the last number in the date.

E.g. in 1066: հազար վաթսունվեց թուականին
or հազար վաթսունվեցին

թուական with the adjectival form of numbers is also used in the following sense: ութսունական թուականներ "the eighties." For the adjectival form in *-ական* see further Lesson XVIII 5.

Vocabulary: Lesson XII

Learn the cardinal and ordinal numbers 0 to 1,000,000

<i>գրականութիւն, -եան</i>	literature
<i>թուական, -ի</i>	year, date
<i>ժամանել</i>	to arrive
<i>խօսք, -ի</i>	word, phrase, speech
<i>կարեւոր</i>	important
<i>կես, -ի</i>	half
<i>Հայաստան, -ի</i>	Armenia
<i>հայերէն, -ի</i>	Armenian (language)
<i>յարկ, -ի</i>	floor, storey
<i>Յարութիւն Շմավոնեան</i>	Harutiun Shmavonian
<i>շիշ, -ի</i>	bottle
<i>սենթ, -ի</i>	cent
<i>վեպ, -ի</i>	novel
<i>տեղաւորել</i>	to place
<i>տոլար, -ի</i>	dollar
<i>տպել</i>	to print
<i>քառորդ, -ի</i>	quarter

1. Հինգ - տասնըշորս - երեսունչորս - հարիւր քսանեօթը - հազար հարիւր վեց - երեք հազար տասնըմէկ : քսան հազար քսաներկու - երեսունինը հազար եօթը հարիւր իննսունինը - հարիւր հազար հինգ - երկու հարիւր հազար տասնըհինգ - չորս հարիւր հազար հինգ հարիւր քսան - չորս հարիւր քսանմէկ հազար եօթը հարիւր վաթսունշորս - քսանմէկ միլիոն վեց հարիւր եօթանասունհինգ հազար չորս հարիւր քառասունմէկ:
2. Տղաս իր դասարանին առաջինն է :
3. Այս շիշը քանի՞ լիտր կ'առնէ :
4. Այս սենեակին մէջ կրնանք տասնըշորս հոգի տեղաւորել :
5. Երկու հարիւր քառասունեօթը հոգիէն հարիւր քսանհինգ հոգի՝ նաւով, հարիւր վեց հոգի՝ օղանաւով, եւ տասնըվեց հոգի ալ՝ ինքնաշարժով ժամանեցին :
6. Այս քանի՞երորդ անգամն է, որ նոյն խօսքերը կը կրկնէ :
7. Մեր հեռաձայնի թիւն է ութը, եօթը, վեց, չորս, գերօ, ինը, հինգ :
8. Հինգերորդ դարը շատ կարեւոր է հայ գրականութեան պատմութեան մէջ :
9. "Հազար ինը հարիւր ութսունշորս" վէպը Յըր կարդացիք :
10. Մէկ տուփ ծխախոտը քառասուն սենթ կ'արժէ :
11. Քանի՞ գնեցիք ձեր նոր ինքնաշարժը :
12. Աղջիկները չորս-չորս տուն մեկնեցան :

1. 17; 29; 48; 52; 85; 96; 131; 263; 777; 1,001; 6,908; 8,749; 68,467;
319,526; 123,456,789.
2. 2nd; 3rd; 7th; 11th; 13th; 21st; 1st.
3. He bought his house last year for 25,000 dollars, but today it is worth
28,000.
4. How many hairs do you have on your head?
5. They were conversing in groups of three.
6. Our house has two doors, four large rooms on the first floor, six small
rooms on the second, and sixteen windows.
7. A year has twelve or thirteen months, fifty-two weeks, and 365 or 366 days.
8. Next year nearly 9000 students will attend Erevan University, of which
~~one-tenth~~ will be foreigners.
9. My grandfather lived in the second half of the nineteenth century.
10. Three-quarters of the books in the shop are about Armenia.
11. In the market only one shop sells fifty or sixty different kinds of flowers.
12. Harutium Shmavonian printed the first Armenian newspaper in 1794.

LESSON XIII

1. *Interrogative pronouns and adjectives*

In modern Western Armenian the interrogative pronoun for persons is *n̄q* (who?) and for things *h̄uč* (what?). They are declined as follows:

	Sing.	Pl.	Sing.	Pl.
Nom.	<i>n̄q</i>	<i>n̄p n̄n̄p</i>	<i>h̄uč</i>	<i>h̄uč b̄p</i>
Acc.	<i>n̄q (q n̄q)*</i>	<i>n̄p n̄n̄p (q n̄p n̄n̄p)*</i>	<i>h̄uč</i>	<i>h̄uč b̄p</i>
Gen.	<i>n̄p n̄l (u)</i>			
Dat.	<i>n̄p n̄l (u)</i>	<i>n̄p n̄ng</i>	<i>h̄uč h̄</i>	<i>h̄uč b̄p n̄l</i>
Abl.	<i>n̄p m̄f (u)</i>	<i>n̄p n̄ng m̄f</i>	<i>h̄uč f̄</i>	<i>h̄uč b̄p f̄</i>
Instr.	<i>n̄p n̄q</i>	<i>n̄p n̄ng m̄n̄q</i>	<i>h̄uč n̄q</i>	<i>h̄uč b̄p n̄q</i>

E.g. Who is it? It is I.

Whom do you see?

h̄q t̄: bu bu:

(q) *h̄q k̄p m̄bu: (or n̄p n̄l,*

cf. Lesson VIII 1d)

From whom did you buy that book?

n̄p m̄f q̄n̄b ḡh̄p w̄j̄η q̄h̄p p̄p:

What do you mean?

h̄uč l̄ub̄l k̄' n̄l q̄bu:

What do you write with?

h̄uč n̄q k̄p q̄p bu:

The interrogative adjective for persons and things is *n̄p* (note use of the article except with the instrumental case):

Which students will not be present
tomorrow?

h̄p n̄s u a n n̄q n̄b r̄p ն̄b r̄k a j̄ w̄j̄t̄p̄
չ ը լ լ ա ն վ ա ղ ը :

From which tree did you pick that
apple?

h̄p ծ ա ռ է ն ը ա ղ ե ց հ ր պ̄ w̄j̄η խ ն ձ ո ր ը :

*The forms with the classical prefix *q-* are not common in spoken Armenian.

With which pen will you write the letter? Որ զրիչով պիտի զրես նամակը:

However, $\hat{h}u\zeta$ is used in certain expressions (corresponding to "what" rather than "which"):

with what aim/purpose...

$\hat{h}u\zeta$ նպատակով ...

What kind of fruit is it?

$\hat{h}u\zeta$ տեսակ պտուղ է:

Note the rendering of the interrogative "which?" as a pronoun:

Which of you waited for me?

2եզմէն ՞ով սպասեց ի՞նձի:

2. Noun clauses

Subordinate noun clauses in modern Western Armenian are introduced by the particles $\theta\zeta$ or more usually np . The particle cannot be omitted, as "that" often is in English.

E.g. I know that I am right.

(bu) գիտեմ, np օիշտ եմ:

You say you are wrong.

(Դուն) կ'ըսես $\theta\zeta$ դուն սխալ ես:

The tense in the subordinate clause is generally that of the original statement.

Thus:

He wrote: "I shall come."

Գրեց. "Պիտի գամ:"

in oblique speech:

He wrote he would come.

Գրեց, np պիտի գայ:

If the noun clause is interrogative, the particle $\theta\zeta$, not np , is used in addition to the interrogative word:

Do you know where we are going?

Գիտէք, $\theta\zeta$ ՞ուր կ'երթանք:

I do not know who has that much money.

Ես չեմ գիտեր, $\theta\zeta$ ՞ով այդքան դրամ ունի:

3. In interrogative sentences *թէ* (not *կամ*) is used to render "or".

E.g. Do you write with a pen

Գրիշնվ կը զրէք թէ մատիտով:

or a pencil?

But: We shall drink either wine

Կամ զինի պիտի խմենք կամ

or beer.

Vocabulary: Lesson XIII

<i>wjηρawն</i> , <i>wjնρawն</i>	so (much), that much	<i>կwլbլ</i>	to hang, suspend (tr.)
<i>wjuρawն</i>	so (much), this much	<i>կատարbլ</i>	to perform, carry
<i>wչ</i> , <i>-b</i>	right (hand)		out, execute
<i>wnawչ</i>	ago; before (post- position + abl.)	<i>կեանք</i> , <i>-b</i>	life
		<i>կողմ</i> , <i>-b</i>	side; direction; pl.:
<i>wրηb</i>	modern		area, region
<i>բանակ</i> , <i>-b</i>	army	<i>հեռածայնել</i>	to telephone
<i>դասախոսութիւն</i> , lecture		<i>հրաման</i> , <i>-b</i>	order, command
<i>-եան</i>		<i>ձախ</i>	left (adj. & adv.)
<i>bրգ</i> , <i>-b</i>	song	<i>ձգել</i>	to drop; leave; allow
<i>bրգել</i>	to sing	<i>մտածել</i>	to think, contemplate,
<i>bրգիչ</i> , <i>-b</i>	singer (male)		consider
<i>bրգչուհի</i> , <i>-b</i>	singer (female)	<i>Յակոպեան</i>	Hagopian
<i>զինուոր</i> , <i>-b</i>	soldier	<i>յոգնիլ</i>	to get tired ("of":
<i>զօրավար</i> , <i>-b</i>	general		abl.)
<i>ընթացք</i> , <i>-b</i>	course, conduct	<i>յոյս</i> , <i>-b</i>	hope
<i>ընթացքին</i>	during (postposi- tion + gen.)	<i>յուսալ</i>	to hope
		<i>նկար</i> , <i>-b</i>	picture, image
<i>թէ</i>	that; whether; or	<i>շուտով</i>	soon, quickly
<i>թշնամի</i> , <i>-b</i>	enemy (adj. & noun)	<i>՞վ</i>	who?
<i>թուիլ</i>	to appear, look, seem	<i>՞րքան</i>	how much?
<i>ինչքան</i>	how much?	<i>ուրախութիւն</i> ,	joy, gladness
<i>իորհիլ</i>	to think, ponder, reflect upon	<i>-եան</i>	
		<i>պատ</i> , <i>-b</i>	wall

<i>պատերազմ</i> , -ի	war	<i>ցւիլ</i>	to hurt (= be painful);
<i>պատճառել</i>	to cause		be sorry
<i>սպայ</i> , -ի	officer	<i>փնտնել</i>	to look for, search
<i>սպաննել</i>	to kill	<i>բաղել</i>	to pick
<i>տեղ</i> , -ի	place, site, loca- tion; in place of	<i>բաշութիւն,</i> <i>-եան</i>	courage

1. Շատ գեղեցիկ ծայն է: Ով է երգիչը:
2. Ինձի կը թուի, որ դուք այս տեսակ ճաշեր չեք սիրեր:
3. Ինչ նպատակով կը հարցնես այդ հարցումները:
4. Պարոն Հայկ Յակոբեան դասախոսութիւն մը պիտի տայ արդի հայ գրականութեան մասին:
5. Որո՞նց հետ եկեղեցի պիտի երթաք:
6. Որո՞ւ մասին կը մտածէք:
7. Բանակը դէպի ո՞ւր կը քալէ:
8. Այդ նկարը ինչով կախեցիր պատէն:
9. Աշակերտը գետին ձգեց իր մատիտը:
10. Անի, որո՞ւն պարտէզէն քաղեցիր այդ սիրուն ծաղիկները:
11. Մի կարծեր, թէ միայն քու կեանքդ դժուարութիւններով լեցուն է:
12. Ասոնցմէ ով է բժիշկը: Ան, որ սենեակէն դուրս կու գայ հիմա:
13. Յոյս ունիմ, որ ընկերս շուտով պիտի այցելէ ինձի:
14. Առանց դրամի ինչպէս պիտի ապրիս:
15. Պատերազմի ընթացքին, սպաները քաջութեամբ կատարեցին իրենց զօրավարին հրամանները:
16. Որո՞ւ կը հեռածայնես:
17. Տիգրան որմէ զնեց այդ աթոռները:
18. Որո՞ւն ինքնաշարժով պիտի երթանք: Ճնողքիս ինքնաշարժը պիտի գործածենք:
19. Զեր մայրը ինչով զբաղած է այսօր:
20. Դպրոցին առջեւ որո՞ւն կը սպասես ամէն առառու:
21. Ո՞ւր էիր ժամ մը առաջ:
22. Զեր նամակը մեծ ուրախութիւն պատճառեց ինձի:
23. Այս զիշեր տեղ մը պիտի երթաք:

1. Which of you left his books in the classroom last Friday?
2. What type of literature do you prefer to read?
3. Whose house are you coming from?
4. What are you going to open the window with?
5. For whom does your father work?
6. What do you think about this idea?
7. During the war the enemy army killed 1,036 of our soldiers.
8. On which side of the room does grandmother sit? On the right hand side or the left?
9. With whose help did you prepare your lesson?
10. Who are these children you are taking care of?
11. Which of these students attend Harvard University?
12. He says that you were wrong, but I do not believe him.
13. You are hanging the picture wrongly.
14. I think that your pupils are all very clever.
15. In whose room will the meeting take place?
16. Whom are you looking for? I'm looking for my little boy.
17. You are so pretty in that picture.
18. Sing a song for me. You have such a sweet voice. Which songs do you want to hear?
19. To whom are you writing this letter?
20. What did you make this box out of?
21. To whom is Vache speaking? He is speaking to his teacher.
22. The young soldiers tired very quickly.
23. I am very sorry that you will not be able to help us.

LESSON XIV

1. *The Perfect and Pluperfect*

The perfect and pluperfect tenses of verbs are formed by combining the past participle and the present or imperfect tenses of the verb "to be." The past participle is formed by adding *-ած* or *-ել* to the present stem of "regular" verbs in *-ել* and *-իլ*, and to the aorist stem of "regular" verbs in *-ալ*. (In all verbs except those with the suffix *-եց* in the aorist, it is the aorist stem that provides the past participle.) Thus for the verbs *սիրել*, *խօսիլ*, *կարդալ* the following paradigms are formed:

1. *սիրած* (*սիրել*) *եմ*, *էի* *խօսած* (*խօսել*) *կարդացած* (*կարդացել*)
2. *սիրած* (*սիրել*) *ես*, *էիք* *եմ*, *էի* etc. *եմ*, *էի* etc.
3. *սիրած* (*սիրել*) *է*, *էր*
4. *սիրած* (*սիրել*) *ենք*, *էինք*
5. *սիրած* (*սիրել*) *էք*, *էիք*
6. *սիրած* (*սիրել*) *են*, *էին*

2. The negative is formed with the participle in *-ած* and the negative form of the verb "to be": *սիրած չեմ*, *խօսած չէի* etc.

or *չեմ սիրած*, *չէի խօսած* etc.

The form in *-ել* preceded by the negative *չեմ* etc. is sometimes found when there would be no confusion with the present or imperfect. Thus *չեն մնացել* but not *չեն սիրել* (= present, not perfect). But never *մնացել չեն* etc.

Examples:

Have you read this book?

Այս գիրքը կարդացած էք:

They have never visited Erevan.

When I met your friend he had
already had breakfast.

The students could not answer
the questions because they
had not read their books.

Note: When the English perfect expresses a continuous state that still pertains, then the present is used in Armenian (cf. Lesson IX 4).

E.g. How long have you been living here? *Քանի՞ տարիէ ի վեր հոս կ'ապրիք:*

But: How often have you spoken to your
parents lately? *Քանի՞ անգամ ծնողիդ հետ խօսած
ես վերջերս:*

A distinction is sometimes made between the participles in *-ած* and *-ել*:

I have read that book.

He has read the book (at least,
he says so).

My friend has left Boston.

My friend has left (so people
say).

Բնաւ չեն այցելած Երեւան:

*Երբ ընկերոջդ հանդիպեցայ, ան
արդէն նախաճաշած էր:*

*Ուսանողները չէին կրնար պատասխանել
հարցումներուն, որովհետեւ
իրենց զիրքերը կարդացած չէին:*

Քանի՞ տարիէ ի վեր հոս կ'ապրիք:

*Քանի՞ անգամ ծնողիդ հետ խօսած
ես վերջերս:*

Կարդացած եմ այդ զիրքը:

Անիկա կարդացեր է զիրքը:

Ընկերս մեկնած է Պոսթոնէն:

Ընկերս մեկներ է:

3. The future perfect is formed with *ՈԼԼԱԼ*:

Սիրած պիտի ՈԼԼԱԼ:

I will have loved.

4. Nouns of kinship

Such nouns in Armenian are mostly irregular; they fall into two main groups: a) those with G/D in *օր*, and b) those with G/D in *ող*.

a) Only the words for "father, mother, brother" fall into this group:

N/A	<i>հայր</i>	(father)	<i>մայր</i>	(mother)	<i>եղբայր</i>	(brother)
G/D	<i>հօր</i>		<i>մօր</i>		<i>եղբօր</i>	
Abl.	<i>հօրմէ</i>		<i>մօրմէ</i>		<i>եղբօրմէ</i>	
Instr.	<i>հօրմով</i>		<i>մօրմով</i>		<i>եղբօրմով</i>	

The plurals are regular: *հայրեր*, *մայրերու*, *եղբայրներով* etc.

The compounds *հօրեղբայր*, *մօրեղբայր* (uncle) follow the same pattern.

b) To this group belong *կին* (wife), *քոյր* (sister), *տէր* (lord), *տիկին* (Mrs., wife), *ընկեր* (friend, companion), and several less common words of kinship: *կեսուր* (mother-in-law), *տազր* (husband's brother), *տալ* (husband's sister), *ներ* (wife of husband's brother), *աներ* (wife's father). These are declined as follows:

N/A	<i>կին</i>	<i>քոյր</i>	<i>տէր</i>	<i>կեսուր</i>
G/D	<i>կնոջ</i>	<i>քռոջ</i>	<i>տիրոջ</i>	<i>կեսրոջ</i>
Abl.	<i>կնոջմէ</i>	<i>քռոջմէ</i>	<i>տիրոջմէ</i>	<i>կեսրոջմէ*</i>
Instr.	<i>կնոջմով</i>	<i>քռոջմով</i>	<i>տիրոջմով</i>	<i>կեսրոջմով*</i>

The plurals are regular: *կիներ*, *քոյրերու*, *տէրեր*. The classical *տեար* "gentlemen" and *տիկնայր* "ladies" are used in formal address. But *կեսրայր*, father-in-law, has gen. *կեսրայրի*.

*The declension of such nouns is sometimes assimilated to the regular pattern in *-ի*, *-է*, *-ով*. E.g. *կեսուրէ*, *կեսուրով*; *ընկերէ*, *ընկերով*.

Vocabulary: Lesson XIV

<i>ազգական</i> , -ի	relative	<i>կին</i> , <i>կնոջ</i>	woman, wife
<i>ախորժակ</i> , -ի	appetite	<i>հեծանիւ</i> , -ի	bicycle
<i>ամուսին</i> , -ի or <i>ամուսնի</i>	husband	<i>հօրեղբայր</i> , -օր	uncle (paternal)
<i>աներ</i> , <i>աներոջ</i>	wife's father	<i>մասնակցիւ</i>	to take part in, participate in (+ dat.)
<i>անկողին</i> , -ի or <i>անկողնի</i>	bed	<i>մնալ</i>	to remain, stay
<i>արդէն</i>	already	<i>մտահոգութիւն</i> ,	worry, concern
<i>բարեւել</i>	to greet, salute (+ dat.)	<i>մօրեղբայր</i> , -օր	uncle (maternal)
<i>գրադարան</i> , -ի	library	<i>նախաճաշ</i> , -ի	breakfast
<i>ենթադրել</i>	to suppose, assume	<i>ներ</i> , <i>ներոջ</i>	wife of husband's
<i>երեւիլ</i>	to appear, seem		brother
<i>ընթրիք</i> , -ի	supper	<i>որոշել</i>	to decide, determine
<i>թատրոն</i> , -ի	theater	<i>պահել</i>	to keep
<i>լուս</i>	silent	<i>պաղպաղակ</i> , -ի	ice cream
<i>խաղ</i> , -ի	game	<i>պատկանիլ</i>	to belong to (+ dat.)
<i>ծախք</i> , -ի	cost, expense	<i>սէր</i> , <i>սէրի</i>	love
<i>կազմակերպութիւն</i> , organization -եան		<i>որ</i> <i>սիրոյ</i>	
<i>կացութիւն</i> , -եան	situation, state	<i>սիրելի</i>	dear, beloved
<i>կեսուր</i> , <i>կեսրոջ</i>	husband's mother	<i>վերջերս</i>	lately
<i>կեսրայր</i> , -ի	husband's father	<i>վճարել</i>	to pay, settle
		<i>տագր</i> , <i>տագրոջ</i>	husband's brother

<i>unw_l</i> , <i>unw_ln_g</i>	husband's sister	<i>gnugwawr_o</i> , - <i>h</i>	demonstrator
<i>un_lr</i> , <i>un_lr_ng</i>	master, lord, owner;	<i>phiwaw_o</i> , - <i>h</i>	desire, wish
Mr. (only in con- junction with <i>un_lk_hu</i>)	<i>pawuh</i> (<i>np</i>)		as long as, since

1. Ամուսինս իր մօրը համար նոր տուն մը գներ է:
2. Մենք արդէն որոշած էինք թատրոն երթալ այս իրիկուն:
3. Այս տեսակ խաղի մը մասնակցած ես վերջերս:
4. Այսպիսի խօսքեր երբեք չեմ լսած:
5. Ուսանողը չէր կրնար հասկնալ դասախոսութիւնը՝ քանի որ չէր կարդացած իր դասերը:
6. Ան շատ զրած է հայ ժողովուրդի ներկայ կացութեան մասին:
7. Կը կարծէի, որ անոնք նիւ Եռքէն մեկնած էին արդէն: Բայց երէկ լսեցի, որ մինչեւ զալ շաբաթ հոն պիտի մնան:
8. Քանի որ դեռ չէք նախաճաշած, մեզի սպասեցէք:
9. Երկու ժամէ ի վեր կեսուրս կը փնտոեմ այս շուկային մէջ:
10. Ինչո՞ւ անկողինս չէք պատրաստած մինչեւ հիմա:
11. Վաչէ իր պատիկ եղբօր համար հեծանիւ մը քերեր է Պոսթոնէն:
12. Կը ցաւինք՝ որ երկար սպասեր էք մեզի:
13. Իր մտահոգութեան պատճառաւ ախորժակ չունի եւ քան մը չի կրնար ուտել:
14. Երբ վերջին անգամ հանդիպեցայ Անահիտին՝ ան զրադարանը նստած էր իր ընկերոջ հետ:
15. Բոլոր ծախքերը մէկ անգամէն վճարեցին:
16. Ժամանակ մը կը հաւատայի անոր գաղափարներուն, բայց հիմա՝ ես իմ գաղափարներս ունիմ:
17. Այս գեղեցիկ նկարը ինչո՞ւ չէք կախած պատէն:
18. Տալոջս աղջիկը, որուն երկու շաբաթ խնամեցի, վաղը տուն պիտի մեկնի:
19. Որոշած ես, թէ ո՞ր համալսարանը պիտի յաճախես:
20. Երախան ինչո՞ւ չէ խմած իր կաթը:

21. Լուռ ցուցարարները ո՞ր կազմակերպութեան կը պատկանէին:
22. Սիրելիս, ի՞նչ է փափաքդ:
23. Ով է այս ինքնաշարժին տէրը: Ինչո՞ւ լուռ կը մնաք: Պատասխանեցէք:

1. Haig had already spoken to me about the same matter.
2. Have you ever heard her voice?
3. Vache has explained the entire situation to you, hasn't he?
4. I have never travelled by train.
5. Have you decided what you are going to prepare for supper?
6. Anahid has already sent three letters to her sister this week.
7. It seems that they had never heard such an interesting story.
8. I suppose your father is going to pay for (the price of) this bicycle?
9. That student won't be able to prepare his lessons this evening because he has left his books at his brother's house.
10. Anahid has chosen a beautiful dress for her mother-in-law.
11. We are very tired (perf.). We hope we can go soon.
12. She had never worked before her husband's death.
13. When you greeted us, we were coming from the theatre.
14. They have closed the schools today (so people say).
15. I haven't yet read the newspaper.
16. He had written to my parents about his wife's condition.
17. I hear they've built a new library on your street.
18. The young man repeated to his father the story which his friend had told him.
19. I am sure they have made a mistake.
20. Will you have read the book by tomorrow?
21. In our letter we have answered all your questions.
22. How many times have you visited New York? I have only visited New York once or twice in my life.
23. Why haven't you sent us the book we had requested?
24. She has always helped her sister-in-law.

LESSON XV

1. Comparison

There are no comparative or superlative forms of adjectives corresponding to the English "long, longer, longest." For the comparative the adverb *weljh* ("more") may be used with the simple adjective; for the superlative, various constructions are possible.

A. The object of comparison, if a substantive other than the subject, may be put into the ablative, or into the nominative preceded by *ρան* (*թէ*).

E.g. I am bigger than you.

Ես քեզմէ աւելի մեծ եմ:

(or merely *քեզմէ մեծ եմ*)

It is better to work than play.

Աւելի լաւ է աշխատիլ քան ({թէ})

իսղալ:

If the comparison refers back to the subject, only the second construction is possible:

E.g. She is more beautiful than intelligent.

*Ան աւելի գեղեցիկ է քան ({թէ})
ինչպահ:*

Food was cheaper then than now.

*Այն առեն սնունդը աւելի աժան էր
քան ({թէ}) հիմա:*

B. The superlative is generally introduced by the adverb *ամենէն*:

E.g. He is the biggest in the class
(Armenian "of").

Ան դասարանի ամենէն մեծն է:

The prefix *ամենա-* and the suffix *-ազոյն* are also common:

E.g. That is the best plan (of all).
What is his best book?

*(Այդ) ամենալաւ զաղափարն է:
Որն է իր լաւազոյն զիրքը:*

(Note that the adverbs *ʔwun*, *huhun* (very) are not strictly superlative.)

In general, Armenian does not render literally such English expressions as "less (intelligent) than," "the least (intelligent) of." Such expressions are usually reversed.

E.g. "He is less intelligent than his sister" becomes "His sister is more intelligent than he."

"This is the least expensive dress in the shop" becomes "This is the cheapest dress in the shop."

However, the adverbs *wulbilh* պակաս, *wulbilh phz* (less) are sometimes used.

E.g. I bought it for less Աւելի պակասի (or աժանի) զնեցի:

Note that the expression "as...as" is rendered by *zwi* with the dative case.

E.g. I am as clever as you. *bu p̥eqh̥ xw̥i luþluwgh̥ bu:*

2. *Indefinite pronouns*

	Singular	Plural
N/A	<i>մէկը</i> . (someone)	<i>ոմանը</i>
G/D	<i>մէկուն, մէկու մը</i>	<i>ոմանց</i>
Abl.	<i>մէկէն, մէկէ մը</i>	<i>ոմանցմէ</i>
Instr.	<i>մէկով</i>	<i>ոմանզմով</i>

Note the following points:

Nom.s. A form *nufu* is also found; rare and literary.

G/D s. *Մէկնւն* is used after a preceding noun or pronoun. E.g.

I shall give this book to one
of my friends.

But: I shall give my book to some-one. Գիրքս մէկու մը պիտի տամ:
Do not confuse with *մէկի*, G/D of the numeral "one."

Abl. Do not confuse with the adverb *մէկէն* "suddenly."

Instr. Extremely rare.

Something: *բան մը* (gen. *բանի մը* etc.)

Whoever: *nվ որ*) The *որ* is not declined; for the declension of
,

Whatever: *ինչ որ*) *nվ* and *ինչ* see Lesson XIII.

Negatives: No one *nչ որ* (declined regularly) or *nչ մէկը* (declined as above)

Nothing *nչինչ* (*nչինչի* etc.)

or *nչ մէկ բան* (*nչ մէկ բանի* etc.)

3. *Indefinite adjectives*

For persons: *nեւէ* (both undeclined)

For things: *nրեւէ*

4. From *nեւէ* and *nրեւէ* indefinite pronouns "anyone" and "anything" can be formed:

Anyone: *nեւէ մէկը*

Anything: *nրեւէ բան*

E.g. Do not tell this to anyone. Այս պատմութիւնը *nեւէ մէկու մը մի պատմեր*:

Vocabulary: Lesson XV

<i>աժան</i>	cheap	<i>հանգիստ</i>	quiet, comfortable;
<i>ամենալաւ</i>	best		rest
<i>ամենավերջին</i>	latest	<i>հիւանդութիւն</i> ,	illness
<i>ամենատկար</i>	weakest	<i>-եան</i>	
<i>ամենէն</i>	superlative adverb	<i>մէկէն</i>	suddenly
<i>անցընել</i>	to pass (tr.)	<i>մէկը</i>	somebody
<i>առանձին</i>	alone	<i>միւս</i>	other
<i>աւելի</i>	more	<i>նման</i>	like, alike (+ dat.)
<i>զո՞յ (often with մնալ)</i>	satisfied (+ abl.)	<i>նմանիլ</i>	to look like, re- semble (+ dat.)
<i>դժգո՞յ</i>	dissatisfied (+ abl.)	<i>նշանակել</i>	to mean, signify,
<i>երազ, -ի</i>	dream		appoint
<i>թարմ</i>	fresh	<i>ոեւէ</i>	whoever
<i>թերեւս</i>	perhaps	<i>ոմն</i>	someone
<i>լաւազոյն</i>	better, best	<i>ոչինչ</i>	nothing
<i>իսրել</i>	to trick, deceive	<i>ոչ ոք</i>	no one, nobody
<i>իսղաղութիւն, -եան</i>	peace	<i>որեւէ</i>	any, whatever
<i>իիստ</i>		<i>ուսանիլ</i>	to study
<i>ծրագիր, ծրագրի</i>	plan	<i>պատասխան, -ի</i>	answer, reply
<i>կատարեալ</i>	perfect	<i>սնունդ, -ի</i>	food
<i>կարծիք, -ի</i>	opinion	<i>սուստ</i>	false, untrue
<i>կարող</i>	able, capable	<i>տկար</i>	weak
<i>հայրենիք, -ի</i>	fatherland, country	<i>քան</i>	than

1. Ոչ ոք կատարեալ է:
2. Այս գործը միւսէն աւելի կարեւոր է:
3. Իմ կարծիքովս անոնց ծրագիրը ամենալաւն է:
4. Մէկը թարմ ծաղիկներ դրկեր է Անահիտին:
5. "Պատերազմ եւ խաղաղութիւն"ը ամենէն հետաքրքրական գիրքն է որ կարդացած եմ:
6. Ատիկա Պոսթոնի ամենաբարձր շէնքն է:
7. Մէկէ մը լսեցինք, թէ դուն ծանր հիւանդ ես: Ուրախ ենք որ լուրը միշտ չէ:
8. Ներսը դուրսէն պաղ է:
9. Ուրէ մէկու մը խօսած ես մեր վերջին ծրագիրներուն մասին:
10. Մեզի համար վերջին դասերը առաջիններէն աւելի դիւրին են:
11. Պարոն Յակոբեանին տունը մեր քաղաքի ամենամեծ տունն է:
12. Զեր կարծիքով Վաչէ իր քրոջմէն աւելի խելացի է:
13. Աւելի կարեւոր է խելացի ըլլալ՝ քան թէ հարուստ:
14. Անոնցմէ ուրէ մէկուն չեմ հաւատար: Բոլորն ալ սուտ կը խօսին:
15. Մայրս իր ամենէն հին հագուստները աղքատներուն կու տայ:
16. Ոմանք կ'ուզեն իրենց ամբողջ կեանքը առանձին անցընել:
17. Ոմանք երազներու կը հաւատան, ոմանք ալ չեն հաւատար:
18. Զեմ հասկնար, թէ ան ինչո՞ւ իր հիւանդութեան մասին քան մը ըսած չէ ինծի:
19. Ամէն շաբաթ առտու, Տիկին Անահիտը ամենատկար աշակերտներուն կ'օգնէ:
20. Այդ տեսակ քանի մը համար այսքան դրամ չեն տար:
21. Շատ մը աղքատներ չեն կրնար ուսանիլ:
22. Մեր ուսուցիչը ծեր ուսուցիչէն կարող է:
23. Այս գիրքը ինչո՞վ նման է միւսին:

1. The story which Dikran told us was the most interesting of all.
2. He speaks our language better now than he did a year ago.
3. Perhaps you are wealthier than your brother, but that does not mean that you are as intelligent as he is.
4. You can ask us for anything you like.
5. The baby will be more comfortable here than in your room.
6. For some of my friends, I would do (*ly'p'ubuf*) anything.
7. Which is the latest of Mr. Haig's books?
8. I am not very satisfied with your answers.
9. Who is your dearest friend?
10. Some deceive their friends more readily (*wibjh*) than strangers.
11. Just at that moment someone shouted that the enemy was coming.
12. Is Ani older (*Ubd*) than you? No, I am two years older than she is.
13. Vache has heard from someone that one of our country's most famous doctors will visit our school.
14. Your oldest boy looks exactly like his father.
15. Dikran's father is always talking about his children.
16. Perhaps your brother's plan is the best of all.
17. My friend walks much faster than I do.
18. When was the last time I met you?
19. It seems that their train will arrive very late this evening.
20. At the meeting all the young people were talking about their country's difficulties.
21. For a long time we have been dissatisfied with your conduct.

LESSON XVI

I. The Aorist (Part II). "Irregular" verbs, A

As noted in Lesson X there are several categories of verbs where the aorist is not formed by adding a suffix *-bg* or *-wg* to the present stem. Eight general categories may be distinguished:

1. Verbs with identical stems for present and aorist (*-b_l* and *-h_l* verbs only).
2. Verbs with suffix *-b* in the present stem which drops in the aorist (*-b_l*, *-h_l* and *-w_l* verbs).
3. Verbs with suffix *-w^ub* in the present stem which drops in the aorist (*-w_l* verbs only).
4. Verbs with suffix *-b^ub* in the present stem which drops in the aorist (*-w_l* verbs only).
5. Verbs with suffix *-z* in the present stem which drops in the aorist (*-h_l* verbs only).
6. Verbs with suffix *-gub_l* in the present stem which becomes *-gnug-* in the aorist.
7. Irregular verbs that follow no general pattern.
8. Verbs which use different roots for the present and aorist stems.

In this lesson we shall deal with categories 1, 2 and 8.

Although most verbs in *-b_l* have aorist endings in *-h* etc., and most verbs in *-h_l* and *-w_l* have aorist endings in *-w_j* etc., there is no absolute rule. Special attention must be paid to the endings of the 3p.s.

1. a) *բերել* (to carry, bring), *ըստել* (to say):

e.g. *բերի*, *բերիր*, *բերաւ*; *բերինք*, *բերիք*, *բերին*.

b) *ծնիլ* (to be born), *նստիլ* (to sit), *սկսիլ* (to begin):

e.g. *նստայ*, *նստար*, *նստաւ*; *նստանք*, *նստաք*, *նստան*.

2. a) *առնել* (to take): *առի*, *առիր*, *առաւ*; *առինք*, *առիք*, *առին*.

b) *գտնել* (to find), *իջնել* (to descend), *հեծնել* (to ride, usually animals),

մտնել (to enter), *տեսնել* (to see):

N.B. e.g. *տեսալ*, *տեսար*, *տեսաւ*; *տեսանք*, *տեսաք*, *տեսան*.

c) *անցնիլ* (to pass), *հազնիլ* (to wear), *հասնիլ* (to arrive), *մեռնիլ* (to die):

e.g. *հասայ*, *հասար*, *հասաւ*; *հասանք*, *հասաք*, *հասան*.

d) *գիտնալ* (to know), *կրնալ* (to be able), *մոռնալ* (to forget), *հասկնալ* (to understand), etc. Note here the *-g-*; this category is a variant of cat. 3, see Lesson XIX.

e.g. *մոոցայ*, *մոոցար*, *մոոցաւ*, *մոոցանք*, *մոոցաք*, *մոոցան*;

զիտցայ, etc.; *կրցայ*, etc.

8. *գալ* (to come) - *եկայ* (regularly conjugated)

ըլլալ (to become) - *եղայ* (regularly conjugated)

ուտել (to eat) - *կերայ* (regularly conjugated)

երթալ (to go) - *զացի*, *զացիր*, *զացաց*, *զացինք*, *զացիք*, *զացին*.

II. The Perfect and Pluperfect of "irregular" verbs (A)

It is important to note that the past participles of the preceding verbs are always formed from the aorist stem. Thus the forms are:

1. a) *բերած եմ*, *բերած էի* etc. (or *բերել եմ*)

b) *նստած եմ*, *նստած էի* etc.

2. a) *առած եմ*, *առած էի* etc.

b) *տեսած եմ*, *տեսած էի* etc.

- c) հասած եմ, հասած էի etc.
- d) մողած եմ, մողած էի etc.
8. եկած եմ, եկած էի etc.
 եղած եմ, եղած էի etc.
 կերած եմ, կերած էի etc.
 զացած եմ, զացած էի etc.
-

III. The common English possessive (e.g.) Anahid's, meaning "Anahid's house, family, etc." is rendered in Armenian by the old Genitive plural in *-ենց*. Thus: Անահիտենց.

For family names the modern Gen/Dat. pl. is used.

E.g. We went to the Hagopians'.

Յակոբեաններուն զացինք:

Vocabulary: Lesson XVI

<i>անմիջապէս</i>	at once, immediately	<i>կասկած, -ի</i>	doubt
<i>անցնիլ</i>	to pass, go past,	<i>Կարապետ</i>	Garabed (male name)
	cross (+ abl.)	<i>կարօ</i>	short, brief
<i>առթիւ</i>	on the occasion of	<i>համբուրել</i>	to kiss
	(postpos. + gen.)	<i>Հայկազեան</i>	Haygazian (family name)
<i>առնել</i>	to take, get, receive	<i>հայնիել</i>	to curse
<i>բաւել</i>	to be enough, suffice	<i>հեծնել</i>	to mount, ride
<i>գտնել</i> (+ abl.)	to find of place found)	<i>մեռնիլ</i>	to die
		<i>մոռնալ</i>	to forget
<i>դէմ</i>	against (postpos. + dat.)	<i>մուլոք, -ի</i>	entrance
<i>դէպը, -ի</i>	event, occasion	<i>նոյնիսկ</i>	even
<i>դրացի, -ի</i>	neighbor	<i>նուէր, -ի</i>	gift
<i>ետ</i>	back (adv.)	<i>պատահիլ</i>	to happen
<i>երկրաշրժ, -ի</i>	earthquake	<i>պէս</i>	as, like (postpos. + dat.)
<i>թէեւ...բայց</i>	although...yet		
<i>ժպտիլ</i>	to smile	<i>պէտք, -ի</i>	need, want
<i>իջնել</i>	to descend	<i>սովորական</i>	usual, customary,
<i>լուրջ</i>	serious		ordinary
<i>ծերութիւն,</i> <i>-եան</i>	old age	<i>վերջ, -ի</i>	end, ending
		<i>վերջ</i>	after (postpos. + abl.)
<i>ծնիլ</i>	to be born	<i>վերջը</i>	later
		<i>տարեղարձ, -ի</i>	birthday, anniversary

1. Ժողովէն զերջ Անահիտենց զացինք:
2. Շոգեկառքէն իջանք եւ տեսանք, որ ոչ մէկը կը սպասէր մեզի:
3. Իր երկու տղաքն ալ նոյն հիւանդութենէն մեռած են:
4. Տիգրանին ծնողըը երեւան ծնած են:
5. Մոոցայ որ տեղ մը պիտի երթաք այսօր: Վաղը ետ կու զամ:
6. Ուսուցիչը պիտի չկրնայ դասի գալ որովհետեւ պաղ առած է:
7. Մեծ մայրիկը ամբողջ օրը քան մը չէ կերած: Կարծեմ հիւանդ է:
8. Իր մօրը տարեղարձին առթիւ՝ վաչէ քանի մը ծաղիկ բերաւ անոր:
9. Սովորականին պէս ան ուշ եկաւ ուրբաթ իրիկուն:
10. Հայրս ալ Տիգրանին քով գործ մը գտաւ: Բայց շաբաթը երեք օր պիտի աշխատի միայն:
11. Երբ եղօրդ հանդիպեցանք՝ օղանաւէն նոր իջած էինք:
12. Չէի զիտեր, որ դուք ալ մեր կազմակերպութեան կը պատկանիք: Ասկէ առաջ մեր ժողովներուն մէջ քնաւ չեմ տեսած ձեզ:
13. Տէր եւ Տիկին Հայկազեանները երէկ իրիկուն մեզի եկան, բայց չկրցան երկար մնալ:
14. Երբեք չեմ մոոցած այդ դէպքերը:
15. Քանի՞ հոգի մեռաւ երկրաշարժէն:
16. Երիտասարդը իր նոր հազուստը հազաւ եւ քաղաք գնաց:
17. Երէկ դպրոց չեկաք: Ուր զացած էիք:
18. Այս ճամբան ձեր քաղաքէն կ'անցնի:
19. Կասկած չունիմ, որ իր հիւանդութիւնը ծերութեան արդիւնք է:
20. Թէեւ լուրջ դժուարութիւններ ունէր, բայց կ'աշխատէր միշտ ժպտիլ:
21. Ամենակարճ ճամբայէն պիտի երթանք տուն:
22. Չեր դրամին պէտք չունինք: Մեր դրամը մեզի կը բաւէ հիմա:
23. Թատրոնի մուտքին առջեւ ինձի սպասեցէք:

24. Ժողովուրդին մեծ մասը ձեր կարծիքներուն դէմ է:
25. Իր կնոջ տարեղարձին առթիւ՝ Հայկ Երկու անգամ համբուրեց անոր:
Յեսոյ միասին ճաշարան մը զացին:
1. He was already dead when the doctor arrived.
 2. Since we didn't have any money, we ate at home.
 3. Have you seen the history book which I took from the library yesterday?
 4. Did you see what happened?
 5. What did you buy your mother for her birthday?
 6. Your brother forgot his books at school.
 7. She couldn't take her sister to the theater because she was busy.
 8. We went to New York by train, but we came back by plane.
 9. My sister's first baby was born seven months ago.
 10. When did you begin to study history?
 11. We found these old clothes on the street.
 12. Is this money sufficient for you?
 13. Didn't you see her at church yesterday?
 14. Garabed entered the room and immediately began cursing.
 15. Her grandfather died six years ago.
 16. How did you find our house?
 17. What did the children eat this morning?
 18. On Sunday morning the girls put on their newest dresses and went to church.
 19. Even your neighbors came to the meeting.
 20. I couldn't stay any longer because my sister was waiting for me at home.
 21. Dikran's brother brought him a gift from Erevan.
 22. Where was your teacher born?
 23. Last night Anahid prepared a delicious dinner for her friends.

LESSON XVII

1. *Uses of the participle in -wð*

The participle in *-wδ* (*not* that in *-bp*) has a wide use in modern Armenian as verb, adjective and substantive.

a) with the auxilliary *llawn* it may render a subordinate clause of time:

Arriving (having arrived) in Erevan, Երեւան հասած ըլլալով,
we went immediately to our անմիջապէս մեր պանդոկը
hotel. զացինք:

Note that the participle is not declined in such clauses, and that the subject of both clauses must be identical.

The negative without *pilimny* has a special meaning:

Before arriving in Erevan... Եռեւան չհասած...

Note also:

Scarcely had we/you/etc. arrived... *zwaht̪ iwwuwaθ̪...*

b) The participle in *-wð* may render relative clauses, with the subject in the genitive case. Note the use of the suffixes:

E.g. the book you bought yesterday
at the time of my arrival
the city where you were born
Did they find what they were
looking for?

Երէկ զնած զիրքդ
իմ հասած ատենս
ծնած բաղաբդ
իրենց փնտռածը գտան:

c) The participle in *-wð* may be used adjectivally:

E.g. The tired children were sleeping. Յոզնած երախաները կը քնանային:
The frightened man could not speak. Սարսափած մարդը չէր կրնար իօսիլ:

(For the passive form in *-nLwð* see below, Lesson XXV.)

- d) As with ordinary adjectives, the participle in *-wð* may be used as a substantive, in which case it takes the definite article and may be declined:

E.g. Speak no evil about the dead. Մեռածներուն մասին գէշ մի խօսիք:
as much as you want ուզածիղ չափ

2. The declension of postpositions

- a) Postpositions must be put into the appropriate case when governed by a verb. [*h*, *t*, *ny* as nouns in Lesson VI.]

E.g. *wlqwh* "to pass by" takes the ablative.

The bus passes in front of the school.

Such compound prepositions as "from under" are rendered in Armenian by the ablative:

E.g. I took the book from under the table.

- b) Postpositions are also declined when governed by nouns:

- c) From the genitive of postpositions substantives may be formed by the addition of *-ū-* plus the definite article.

E.g.	<i>bub<u>u</u></i>	behind	<i>bub<u>u</u>h<u>u</u></i>	that which is behind
	<i>u<u>u</u>l</i>	under	<i>u<u>u</u>l<u>h<u>u</u></u></i>	the one underneath

3. Postpositions with articles

We have already noted (VII 2c) the differences between դուրս and դուրսը: motion towards, position in. But such a distinction is not made with many post-positions; they can take the definite article with no change in meaning. The

definite article is always used before the verb "to be," and usually when the postposition comes at the end of a sentence.

When pronouns of the first or second person (singular) are involved, the suffixes *-u* or *-η* may be used. Cf. Lesson VIII 1e.

E.g. beside me *բովս* behind you (s.) *ետեղ*
 A pretty girl is sitting next to me. *Ծանր գեղեցիկ աղջիկ մը նստած** է:*

*Note change of $p > u$ before ξ .

**Note the continuous sense of the participle: "has taken her seat."

Vocabulary: Lesson XVII

<i>wqawt</i>	free	<i>jwηθbL</i>	to win, beat (in a
<i>անտառ, -ի</i>	forest, wood		game)
<i>անօթի</i>	hungry	<i>jnւսահատիլ</i>	to despair, give up
<i>ապահով</i>	safe, secure		hope
<i>աստիճան, -ի</i>	degree, grade	<i>նախկին</i>	former
<i>աստիճաններ</i>	stairs	<i>նայուածք, -ի</i>	look, glance
<i>արդար</i>	fair, just	<i>նետել</i>	to throw
<i>զող, -ի</i>	thief	<i>շունչ, -ի</i>	breath
<i>bLLbL</i>	to go up, out; to rise	<i>շուրջ</i>	round (postposition + gen.)
<i>ճամբայ bLLbL</i>	to set out		
<i>ետեւ</i>	behind (postposition + gen.)	<i>ոտք, -ի</i>	foot
<i>ետք</i>	after (postposition + abl.)	<i>պահանջել</i>	to demand
<i>իրաւունք, -ի</i>	right, justice	<i>սքանչելի</i>	to protect, defend
<i>իրաւունք</i>	to be right	<i>սարսափիլ</i>	to be frightened
<i>ունենալ</i>		<i>սեսարան, -ի</i>	wonderful, splendid
<i>ծայր, -ի</i>	tip, end	<i>փախչիլ</i>	fear, dread
<i>կտոր, -ի</i>	piece		view, panorama
<i>հազիւ</i>	hardly, scarcely	<i>փախչիլ</i>	to escape, flee
<i>հանրակառք, -ի</i>	bus, tram		(or <i>փախիլ</i>)
<i>հասցէ, -ի</i>	address	<i>ընանալ</i>	to sleep, fall asleep

1. Անոր դրկած նամակին պիտի չպատասխանեմ:
2. Մենք անտառին ծայրը կը բնակինք:
3. Հանրակառքէն իջած ատենս՝ եղբայրդ առջեւէս անցաւ:
4. Հազիւ տուն մտած, մարդը սկսաւ իր կնոջ վրայ պոռալ:
5. Կարապետին նստած տեղէն տեսարանը շատ գեղեցիկ է:
6. Զեր քովի տունը որո՞ւ կը պատկանի:
7. Անօթի պզտիկը հաց կը պահանջէր:
8. Կարդացած զիրքերդ ինչո՞ւ չես պահեր:
9. Անահիտ ճաշը հազիւ պատրաստած՝ իր ընկերները եկան:
10. Իրենց շահած դրամով տուն մը պիտի գնեն:
11. Անոր գնած խանութը ճիշդ մեր նախկին դպրոցին դիմացն է:
12. Աստիճաններէն իջած ատենս եղբօրս հանդիպեցայ:
13. Ով յաղթեց, ճերմակները թէ սեւերը:
14. Անիին հազածը չափազանց գեղեցիկ է:
15. Զեր նախընտրած ճաշարանի հասցէն ի՞նչ էր:
16. Ժողովի ընթացքին իր ամբողջ լսածները Արամ պատմեց մեզի:
17. Մեր առջեւինը շատ նշանաւոր մարդ մըն է:
18. Անօթի մարդը միսի մնացած կտորները ախորժակով կերաւ:
19. Լուրը լսած ըւլալով, անմիջապէս ձեզի եկայ:
20. Այսօր սորվածը վաղը պիտի մոռնայ:
21. Գողը նայուածք մը նետեց իր շուրջը եւ անմիջապէս վազեց:
22. Ամենէն նախընտրած գոյնդ ո՞րն է:
23. Տիզրան որո՞ւ հետ զացած էր համերգին:
24. Արամի ծնած ատենը մենք նիւ Եորք կը բնակէինք:

1. Is the street on which you live safe?
2. We were in Boston at the time of his arrival in America.
3. Who wrote the book you read last week?
4. Do not repeat what I have just said.
5. The letter he wrote yesterday has not yet arrived.
6. The bus on which we travelled was very fast.
7. Don't we have what he wants?
8. Not having heard the question, I cannot answer you.
9. The flowers I brought from the garden are on the table.
10. It was very cold the day we went to New York.
11. He set out immediately on hearing the news of his father's illness.
12. The adjacent building is a post office.
13. I'll give you (s.) as much as you want.
14. Next month I shall visit my grandfather's birthplace.
15. Who lives in the room opposite us?
16. The frightened cat ran under the chair.
17. All the places we visited were very interesting.
18. The soldiers defended the city to (*մինչեւ*) the last man.
19. Do not listen to them.
20. Where is the newspaper the boy brought this morning?
21. The book I found is Anahid's.
22. Having heard her sad story, I shall try to help her.
23. The pictures you sent us were splendid!
24. Don't despair.

LESSON XVIII

1. *Reciprocal pronouns*

There are two different ways of rendering "each other" in modern Western Armenian. These pronouns do not occur in the nominative case.

	a	b
Acc.	<i>(q)իրար</i>	<i>մէկամէկ</i>
	(the standard form)	(written as one word; literary only)
G/D	<i>իրարու</i>	<i>մէկմէկու</i>
Abl.	<i>իրարմէ</i>	<i>մէկմէկէ</i>
Instr.	<i>իրարմով</i>	<i>մէկմէկով</i>

2. *Reflexive pronouns*

These pronouns do not occur in the nominative case.

1st person sing.

A	<i>ես զիս</i>
G	<i>ես իս</i>
D	<i>ես ինձի</i>
Abl.	<i>ես ինձմէ</i>
Instr.	<i>ես ինձմով</i>

1st person pl.

A	<i>մենք մեզ</i>
G	<i>մենք մեր</i>
D	<i>մենք մեզի</i>
Abl.	<i>մենք մեզմէ</i>
Instr.	<i>մենք մեզմով</i>

2nd person sing.

A	դուն քեզ
G	դուն քու
D	դուն քեզի
Abl.	դուն քեզմէ
Instr.	դուն քեզմով

2nd person pl.

A	դուք ձեզ
G	դուք ձեր
D	դուք ձեզի
Abl.	դուք ձեզմէ
Instr.	դուք ձեզմով

3rd person sing.

A	ինքզինը	
G	ինքնիր	
D	ինքնիրեն	(also: "on his own" and "by himself" in certain idioms)
Abl.	ինքնիրմէ	
Instr.	ինքնիրմով	

3rd person pl.

A	իրենք զիրենք
G	իրենք իրենց
D	իրենք իրենց
Abl.	իրենք իրենցմէ
Instr.	իրենք իրենցմով

Sometimes the form *ինքզինը* (regularly declined) plus the suffix *-ս*, *-ն* or *-ն* is found for the singular, and *ինքզինընի* for the plural.

3. Distributive pronouns

Each one: *wմէն մէկոր իւրաքանչիւր*

N/A	<i>ամէն մէկը</i>	<i>իւրաքանչիւրը</i>
G/D	<i>ամէն մէկուն</i>	<i>իւրաքանչիւրին</i>
Abl.	<i>ամէն մէկէն</i>	<i>իւրաքանչիւրէն</i>
Instr.	<i>ամէն մէկով</i>	<i>իւրաքանչիւրով</i>

4. Distributive adjectives

Each: *wəʃt̪u* or *hɪlƿarðan*; *hɪlƿ* (both undeclined)

5. Distributive numbers

These are formed by adding the suffix *-wʌɻwʌɻ* to the cardinal numeral.

E.g. He bought them each four apples. Հորսական ինձոր զնեցիւրաբանչիւրին:

Note also the following adjectives which are often used substantively and declined:

<i>միւս</i>	other:	<i>միւսը</i> , <i>միւսները</i>	the other(s)
<i>ուրիշ</i>	other:	<i>ուրիշը</i>	
<i>բոլոր</i>	whole:	<i>բոլորը</i>	(cf. <i>բոլորս ալ</i> all of us)
<i>ամբողջ</i>	entire:	<i>ամբողջը</i>	
<i>շատ</i>	much, many:	<i>շատեր(ը)</i>	many (people)
<i>շատ մը</i>	much, many		
<i>ամէն</i>	all, each:	<i>ամէնը</i> or classical pl. <i>ամէնքը</i>	all
<i>քանի մը</i>	a few, some	BUT <i>քանիներ</i> how many! (exclamation)	

Vocabulary: Lesson XVIII

<i>ամէնը, ամէնըը</i>	each one, everyone,	<i>կրակ, -ի</i>	fire
	all	<i>հակառակ</i>	contrary to, despite
<i>այցելութիւն, -եան</i>	visit		(prepos. and post- pos. + dat.)
<i>անդամ, -ի</i>	member	<i>հանգ, -ի</i>	pleasure
<i>արտասանել</i>	to pronounce, recite	<i>համաձայն</i>	in agreement with
<i>բնաւորութիւն, -եան</i>	nature, character		(prepos. and post- pos. + dat.)
<i>բռնել</i>	to catch, hold	<i>հանդէպ</i>	with regard to, for
<i>զնդակ, -ի</i>	ball		(postpos. + dat.)
<i>զովել</i>	to praise	<i>մօտենալ</i>	to approach, come
<i>զզուշանալ</i>	to be careful, beware of (+ abl.)	<i>մօտիկ</i>	near (+ dat.) close, intimate
<i>ըմբռնել</i>	to grasp, comprehend	<i>յարգանք, -ի</i>	respect
<i>ընկերանալ</i>	to go with, accompany	<i>նախադասութիւն, -ին</i>	sentence
<i>իրար, իրարու</i>	each other	<i>-եան</i>	
<i>իւրաքանչիւր</i>	each (adj. and pron.)	<i>նեղ</i>	narrow
<i>խեղճ</i>	miserable, poor	<i>նշանակութիւն, -ին</i>	meaning
<i>խրատ, -ի</i>	advice, counsel	<i>-եան</i>	
<i>ծանօթանալ</i>	to know, be acquainted with (+ dat.)	<i>շատ մը</i> (+ pl.) many	
		<i>որոշում, -ի</i>	decision
<i>ծեծել</i>	to beat	<i>ջանալ</i>	to try, attempt
<i>կորուստ, -ի</i>	loss	<i>սխալմամբ</i>	by mistake, wrongly
<i>կուսակցութիւն, -եան</i>	party (political)	<i>տեղեկութիւն, -եան</i>	information

1. Ֆանացէք զիրար աւելի լաւ մանշնալ, որովհետեւ միասին պիտի աշխատիք:
2. Տիգրան միշտ ինքնիրեն կը խօսի:
3. Ինչո՞ւ ամէն մարդու խրատ կուտաս: Առաջ դուն քեզի նայէ:
4. Հակառակ իր բնաւորութեան, շատ լուրջ է այսօր:
5. Պարոն Հայկ իր իւրաքանչիւր զաւակին երկու հազար տուար պիտի տայ:
6. Իրարու նայեցանք եւ սկսանք բարձրածայն խնդալ:
7. Երախան պարտէզը ինքնիրեն կը խաղար:
8. Անցեալ շաբաթ Արամ իր կնոջ համար ինքնաշարժ մը գնեց:
9. Մենք որոշեցինք օր մը Երեւան երթալ:
10. Խեղճ մարդը ինքզինքը սպաննեց:
11. Իրենք զիրենք շատ կը գովեն առանց պատճառի:
12. Ինքինքդ կը խաբես այս տեսակ զաղափարներով:
13. Չեն կրնար իրարու մօտենալ, որովհետեւ իրարմէ կը վախնան:
14. Ամբողջ օրը նոյն նախաղասութիւնը կը կրկնէր:
15. Չար տղաքը զիրար կը ծեծէին:
16. Իր բնաւորութեան մասին զաղափար չունիմ:
17. Ուրիշներու մի ըսէք ծեր լսածները:
18. Կուսակցութեան բոլոր անդամներն ալ համաձայն էին մեր որոշումներուն:
19. Մեր դպրոցի ուսանողները յարգանք ունին իրենց ուսուցիչներուն հանդէպ:
20. Այս հին քաղաքին մէջ շատ մը նեղ փողոցներ կան:
21. Չեզի ընկերանալը՝ մեծ հաճոյք մըն է ինծի համար:
22. Ամէնքն ալ ներկայ էին ժողովին:
23. Երախանները կրակէն կը վախնան:

1. Can I accompany you home (Մինչեւ առևէ) ?
2. My older brothers are very close to each other.
3. They are very wary of each other.
4. He tried to prepare his lessons by himself, but he later asked his sister for help.
5. After his serious illness, his wife took care of him.
6. She considers herself beautiful.
7. Can't you grasp the meaning of this sentence?
8. Don't think so badly of yourself. All of us make mistakes.
9. They are not against our plans.
10. Your gain is my loss.
11. Having taken a new job, Dikran hoped to buy a new car.
12. They looked at each other and smiled.
13. Each one recited a sentence from the book.
14. The advice of his elders has no meaning for him.
15. Young people get acquainted with each other more quickly than old people do.
16. These opinions are contrary to your character.
17. In which room did the fire begin?
18. Aram caught the ball in his hands.
19. From whom do they get such information? From each other.
20. Most members of that Armenian party were students until recently.
21. Do you consider yourselves intelligent?
22. My grandfather gives me the same advice every Sunday.

LESSON XIX

1. The Aorist Indicative (Part III): "Irregular" verbs, B

As noted in Lesson XVI, there are numerous categories of verbs where the aorist stem is not formed by the simple addition of the suffix *-bg-* or *-wg-* to the present stem. In this Lesson we shall study categories 3, 4, 5, 6, 7.

cat. 3. Verbs which have a suffix *-w̄n-* in the present stem form the aorist by dropping *-w̄n-* and adding *-wgw̄j* etc. [-*w̄l* verbs only].

e.g. *ρարկանալ* (to get angry):

ρարկացայ, *ρարկացար*, *ρարկացաւ*; *ρարկացանք*, *ρարկացաք*,
ρարկացան.

This is a very productive category of verbs that describe a state and are derived from nouns:

e.g. *ամուսին* husband: *ամուսնանալ* to get married (either sex)

վերջ end, finish: *վերջանալ* to come to an end

There is one exception to this category: *բանալ* (to open) has aorist endings in *-h*, not *-w̄j*.

բացի, *բացիր*, *բացաւ*; *բացինք*, *բացիք*, *բացին*.

cat. 4. Verbs which have a suffix *-b̄n-* in the present stem form the aorist by dropping *-b̄n-* and adding *-bgw̄j* etc. [-*w̄l* verbs only].

e.g. *կենալ* (to stop)

կեցայ, *կեցար*, *կեցաւ*; *կեցանք*, *կեցաք*, *կեցան*.

ունենալ (to have) *ունեցայ* etc. (I had, I acquired)

cat. 5. Verbs which have a suffix *-z-* in the present stem form the aorist by dropping *-z-* and adding the ending *-wJ* etc. [*-hL* verbs only].

e.g. *փախչիլ* (to flee) [but *փախիլ* is also found]

փախայ, *փախար*, *փախաւ*; *փախանք*, *փախաբ*, *փախան*.

EXCEPT *հանգչիլ* (to rest): *հանգչեցայ*

cat. 6. Verbs which have a suffix *-g'v-* in the present stem form aorists in *-gnugh*. These are in origin factitives (see further Lesson XXX); but *հարցնել* (to ask - from *հարց*, not *հար-գնել*) has been assimilated to this category. [*-bL* verbs only]. Note the 3 p.s.

e.g. *կորսնցնել* (to lose)

կորսնցուցի, *կորսնցուցիր*, *կորսնցուց*; *կորսնցուցինք*,

կորսնցուցիթ, *կորսնցուցին*.

հարցուցի, *հարցուցիր*, *հարցուց*; *հարցուցինք*, *հարցուցիթ*,
հարցուցին.

Note also *ցուցընել* (to indicate), aor. *ցուցուցի* etc.

cat. 7. Several verbs are quite irregular. E.g.,

դնել (to place, set, put) - *դրի* (*-իր*, *-աւ*, *-ինք*, *-իք*, *-ին*)

ելլել (to go up) - *ելայ* (*-ար*, *-աւ*, *-անք*, *-աք*, *-ան*)

ընել (to do) - *ըրի* (*-իր*, *-աւ*, *-ինք*, *-իք*, *-ին*)

զարնել (to hit) - *զարկի* (*-իր*, *-աւ*, *ինք*, *-իք*, *-ին*)

տանիլ (to take, bring) - *տարի* (*-իր*, *-աւ*, *-ինք*, *-իք*, *-ին*)

տալ (to give) - *տուի* (*-իր*, *-աւ*, *-ինք*, *-իք*, *-ին*)

դառնալ (to turn, become) - *դարձայ* (*-ար*, *-աւ*, *-անք*, *-աք*, *-ան*)

իջնալ (to fall) - *ինկայ* (*-ար*, *-աւ*, *-անք*, *-աք*, *-ան*)

2. The Perfect and Pluperfect of "irregular" verbs, B

As noted in Lesson XVI B, it is important to remember that the past participles of the preceding verbs are formed from the aorist stem. Thus the forms are:

cat. 3 *բարկացած եմ, էի*

ամուսնացած եմ, էի

վերջացած եմ, էի

բացած եմ, էի

cat. 4 *կեցած եմ, էի*

ունեցած եմ, էի

cat. 5 *փախած եմ, էի*

(but *հանգչած եմ, էի*)

cat. 6 *կորսնցուցած եմ, էի*

հարցուցած եմ, էի

cat. 7 *դնել - դրած եմ, էի*

ելլել - ելած եմ, էի

ընել - ըրած եմ, էի

զարնել - զարկած եմ, էի

տանիլ - տարած եմ, էի

տալ - տուած եմ, էի

դառնալ - դարձած եմ, էի

իյնալ - ինկած եմ, էի

Vocabulary: Lesson XIX

<i>ամուսնանալ</i>	to marry (+ հետ and dat.)	<i>լինցնել</i>	to complete
<i>անհետանալ</i>	to disappear, vanish	<i>լուսանկար, -ի</i>	photograph
<i>առաջնորդ, -ի</i>	leader; prelate	<i>կարօտնալ</i>	to long for, miss (+ dat.)
<i>առաջնորդել</i>	to lead, guide	<i>կենալ</i>	to stop; stand
<i>Արարատ (Մասիս)</i>	Ararat	<i>կորսնցնել</i>	to lose (tr.)
<i>արուեստագետ</i> , -ի	artist	<i>հանգչիլ</i>	to rest
<i>բարեբախտաբար</i>	fortunately, luckily	<i>մասնագետ, -ի</i>	specialist
<i>բարկանալ</i>	to become angry	<i>մաքուր</i>	clean, pure
<i>բարձրանալ</i>	to rise, go up, climb	<i>մեծութիւն,</i>	greatness; size
<i>զազաթ, -ի</i>	summit, peak	<i>-եան</i>	
<i>զլիարկ, -ի</i>	hat	<i>մէջտեղ, -ի</i>	middle, space between
<i>զողնալ</i>	to steal	<i>յարմար</i>	suitable, fitting
<i>դառնալ</i>	to turn; become		(adj. and postpos.
<i>դարձեալ</i>	again		+ dat.)
<i>դնել</i>	to put, place	<i>ներքին</i>	inner, internal
<i>զարմանալ</i>	to be surprised, astonished at	<i>նիւթ, -ի</i>	matter; subject, topic
<i>զարնել</i>	to hit, strike, knock	<i>զերջանալ</i>	to come to an end
<i>իյնալ</i>	to fall	<i>զերջապէս</i>	finally
<i>լաւանալ</i>	to get better, im- prove (intrs.)	<i>զերջացնել</i>	to finish, bring to an end
<i>լեցնել</i>	to fill; pour into	<i>տարիք, -ի</i>	age (years old)
		<i>ցուցընել</i>	to show, indicate (tr.)

1. Վերջերս, Անահիտ օտար տղու մը հետ ամուսնացեր է:
2. Բարկացած ատենը, Եղբայրս ոեւէ մէկուն չի խօսիր:
3. Արարատի գազաթը առաջին անգամ ՞վ բարձրացաւ:
4. Տիգրան չէր յիշեր, թէ ուր դրած էր իր գիրքերը:
5. Արուեստագէտին պատրաստած նոր գործը երթ պիտի կարենանք տեսնել:
6. Երկար ժամանակէ ի վեր գիրար տեսած չենք: Շատ կարօտցեր եմ իրեն:
7. Շոգեկառքի վերջին կայարանը ՞րն է:
8. Երգիշը ինչպէս կորսնցուց իր ծայնը:
9. Քիչ մը գինի կը լեցնէք բաժակիս մէջ:
10. Անոնց խօսած հայերէնը շատ մաքուր է:
11. Դասերը անցեալ ամիս վերջացան:
12. Ուսուցիչը իր աշակերտները դէպի դիմացի անտառը կ'առաջնորդէր:
13. Սխալմամբ կարծեցինք թէ այդ գիրքը մեզի կը պատկանի:
14. Անոր դասախոսութենէն բան մը հասկցած չեմ:
15. Եղբայրս ներքին հիւանդութիւններու նշանաւոր մասնագէտ է:
16. Վերջին անգամ այս նիւթին մասին չխօսեցանք:
17. Մեր քաղաքը միշտ մաքուր կը պահեն:
18. Պարոն Հայկ իր նոր գրած գիրքը ուսանողներուն ցուցուց:
19. Ասի իր հին հագուստները ինծի տուաւ:
20. Ամբողջ դրամս հանրակառքին մէջ կորսնցուցի:
21. Գողերը իրենց գողցած ինքնաշարժով ան հետացան:
22. Ո՞վ է ձեր առաջնորդը:
23. Բարեբախտաբար հանրակառքը ժամանակին կեցաւ եւ պատիկին չզարկաւ:

1. Have you finished your dinner?
2. How did they lose so much money?
3. We stayed in New York for ten days.
4. Hearing a noise, Dikran climbed the stairs, but no one was there.
5. Do you understand what I have just said?
6. The book she wrote is about women's rights.
7. We bought that house because its size was suitable for our family.
8. Have you seen the box I put on the table?
9. Aren't they married yet?
10. Since they were going to Boston, they took my daughter with them.
11. What was the subject of your long conversation on the telephone?
12. Where did you put Father's tools?
13. I turned around and saw that he was no longer (*wl*) following me.
14. Have you completed your work?
15. Foreigners are always surprised at the size of New York.
16. We are very grateful for what we have.
17. Your brother and my sister are the same age.
18. The workmen have finally completed our house.
19. I miss you very much. When will you be able to return home?
20. He's turned into an intelligent young man.
21. What have you done with all the photographs of your family?
22. Last week my little brother fell from the window again; the doctors think that he will be better in a few days.
23. Have a rest now; tell us the end of the story later.

1. Formation of adverbs

- a) Most *adjectives* may be used without change as adverbs:

E.g. Speak (more) loudly.	(Աւելի) ըարձը խօսեցէք:
I worked hard.	Եռը աշխատեցաւ:
Certainly! By all means.	Անպատճառ:

Note also reduplication for emphasis:

E.g. (very) quickly	արագ արագ
(very) slowly	կամաց կամաց (for կամաց see below, §5)

- b) Many nouns in the instrumental case function as adverbs:

E.g. gladly, willingly	սիրով
He came quickly.	Շուտով եկաւ:
We listened attentively.	Ուշադրութեամբ լսեցինք:

(See further under the instrumental of infinitives, Lesson XXIV.)

- c) Various suffixes may be added to *adjectives*:

1) -աբար:	դժբախտաբար	unfortunately
2) -ապէս:	պարզապէս	simply*
3) -ովին:	բոլորովին	entirely
4) -օրէն:	արագօրէն	quickly (cf. արագ above)

- d) For languages the suffix is *-երէն* or sometimes *-արէն*. Cf. the Appendix on Geographical Names.

E.g. Հայերէն Armenian; ռուսերէն Russian; անգլերէն English; ինչերէն in what language? (or ինչ լեզունվ).

*Note, however, that *այսպէս*, *այդպէս*, *որպէս* do not have *-ա-* before the ending.

These may be declined:

E.g. He speaks five languages Հայերէնէն բացի (or զատ) apart from Armenian. հինգ լեզու կը խօսի:

e) There are numerous individual forms:

E.g. ակամայ	unwillingly
կամաց	slowly
թերեւս	perhaps
ուրեմն	so, well then

f) The following have already been introduced:

հնու, հնն	here, there
ուր, ո՞ւր	where (rel.), where?
իմա, այն ատեն	now, then
երբեմն; երբեք + negative	sometimes, never
բնաւ + negative	never, not at all
երբ, ՞երբ	when (rel.), when?

2. Imperatives of "irregular" verbs, A

The same categories will be used as in Lesson XVI.

1. Verbs with identical stems in present and aorist

-ել verbs. բերել: բեր, բերէք; ըստել: ըստ, ըստք

Note that verbs in -իլ have been assimilated to the "regular" pattern:

նստիլ: նստէ, նստեցէք; սկսիլ: սկսէ, սկսեցէք

Prohibitives are formed regularly from the present stem:

մի բերեր, մի բերէք
մի նստիր, մի նստիք

2. Verbs with infixes *-v-* in the present stem

Sections (a) and (b) of category 2 in Lesson XVI do not here coincide.

wnubl, *nbubbl*, and a few other verbs, have simple aorist stems for the singular imperative and a plural in *-t̪p*.

Thus: *wn*, *wnɛp*

nbu, *nbuɛp*

On the other hand, *qubl*, *bəubl*, *sbəubl* and *mubl* add the suffix *-hp* for the singular; the plural is in *-t̪p*.

Thus: *qubhp*, *qubɛp*

bəubhp, *bəubɛp*

sbəubhp, *sbəubɛp*

mubhp, *mubɛp*

Prohibitives are all regular, based on the present stem:

ʃb̪ wnbhp, *ʃb̪ wnbɛp*

ʃb̪ qubhp, *ʃb̪ qubɛp* etc.

8. Verbs with different roots for the present and aorist stems:

qwl: *bqnlp*, *bqlɛp*

pllwł: *bqlhp*, *bqlt̪p*

nubl: *qb̪p*, *qb̪t̪p*

brθwł: *qnb̪*, *qngɛp*

Prohibitives are all regular, based on the present stem:

ʃb̪ qwl, *ʃb̪ qwl*

ʃb̪ pllwł, *ʃb̪ pllwł*

ʃb̪ nubl, *ʃb̪ nubł*

ʃb̪ brθwł, *ʃb̪ brθwł*

Vocabulary: Lesson XX

<i>ակամայ</i>	involuntarily	<i>զարմանալի</i>	surprising, amazing
<i>աղմուկ, -ի</i>	noise	<i>զարմանալիօրէն</i>	surprisingly,
<i>անգլերէն</i>	English (language)		amazingly
<i>անկասկած</i>	without doubt, doubtless	<i>զբաղիլ</i>	to be engaged in, busy with (+ instr.)
<i>անկասկածօրէն</i>	undoubtedly	<i>ընդհանրապէս</i>	in general, gen-
<i>անպատճառ</i>	certainly, by all means		erally
<i>անսխալ</i>	right, correct	<i>իւլօք</i>	well behaved
<i>անտարբեր</i>	indifferent	<i>համաձայնիլ</i>	to agree to, with
<i>առաջարկ, -ի</i>	proposal, suggestion		(+ dat.)
<i>առաջարկել</i>	to propose, suggest	<i>հանդարս</i>	quiet, still
<i>առեւտուր, -ի</i>	trade, commerce	<i>մեղմօրէն</i>	softly
<i>առնուազն</i>	at least	<i>նկատմամբ</i>	regarding, towards
<i>աստիճանաբար</i>	gradually		(postpos. + gen.)
<i>արագօրէն</i>	quickly, fast (adv.)	<i>ուշադրութիւն,</i>	attention
<i>բաժնել</i>	to divide, distribute	<i>-եան</i>	
<i>բացատրութիւն,</i> <i>-եան</i>	explanation	<i>ուշադրութիւն</i>	to be careful, look
<i>բոլորովին</i>	entirely, totally	<i>ընել</i>	out
<i>դժբախտ</i>	unfortunate	<i>ուրեմն</i>	so, well then
<i>դժբախտաբար</i>	unfortunately	<i>պարզապէս</i>	simply
<i>դիրք, -ի</i>	position	<i>ռուսերէն</i>	Russian (language)
<i>երեւակայել</i>	to imagine	<i>սիրով</i>	gladly, willingly

1. Վաշէ՛, Տիկին Անահիտին աթոռ մը քնր:
2. Բոլորովին անտարբեր մի՛ ըւլաք այդ խնդրին նկատմամբ:
3. Ուշադրութեամբ հետեւեցէ՛ Պարոն Յակոբեանի դասախօսութեան:
4. Բժիշկը ըսաւ, որ հօրս վիճակը աստիճանաբար պիտի լաւանայ:
5. Դժբախտաբար ձեր լեզուով դեռ չեմ կրնար լաւ խօսիլ, թէեւ կրնամ անսխալ գրել եւ կարդալ:
6. Տիգրանին խանութէն հայկական գինի գնեցէ՛ք:
7. Ետեւի կողմէն մտէ՛ք, որովհետեւ առջեւի դուռը գոց է:
8. Երախային սենեակը մի՛ մտնէք, դեռ նոր* քնացաւ:
9. Վաշէին ըրած առաջարկին ակամայ համաձայնեցայ:
10. Երկու կուսակցութիւններն ալ մեզի անպատճառ պիտի յայտնեն իրենց դիրքերը՝ այս խնդրին նկատմամբ:
11. Ժողովէն վերջ գրադարան եկէ՛ք, ես հոն կը լւամ:
12. Աստիճաններէն կամաց իշի՞ր:
13. Գնա, տես թէ ինչ գեղեցիկ եւ հաճելի է Անահիտենց պարտէզը:
14. Եկոն, ըսէ՛ ինծի թէ ի՞նչ կ'ուզես:
15. Եթէ պաղ առած էք, տունը մնացէք եւ հանգստացէ՛ք:
16. Զգուշութեամբ քալեցէ՛ք, ճամբան նեղ է:
17. Այդ ճաշարանը մի՛ երթաք, մաքուր չէ:
18. Զեր բոլոր բարեկամները համոյքով պիտի օգնեն ձեզի:
19. Վաղը առոտւ կայարանը եղէ՛ք:
20. Ինքնաշարժներու աղմուկէն՝ գիշերները չենք կրնար քնանալ:
21. Զարմանալի է, բայց անոնք պարզապէս չկրցան հասկնալ ձեր տուած բացատրութիւնները:

*դեռ նոր օր դեռ հիմա: "just, just now."

1. Speak softly, everyone is sleeping.
2. Go and see the new library; it is a very beautiful building.
3. Unfortunately, this is not a quiet place. We'll go somewhere else.
4. Generally, Armenians engage in trade.
5. Follow attentively your teacher's explanations.
6. Enter the room from the other side!
7. I will gladly do that for you.
8. She is totally indifferent with regard to the unfortunate.
9. You cannot imagine what things he said!
10. Go and get a pencil for your little sister.
11. Eat this Armenian dish; it's very delicious.
12. Don't be so naughty.
13. Doubtless, Dikran was there too last night.
14. At least seven people agreed to our proposals.
15. Generally (speaking), everything she says is correct.
16. The well-behaved child sat quietly at his mother's side.
17. Bring your friend with you tomorrow evening.
18. Don't eat too much!
19. Be here early tomorrow morning.
20. Don't go too far away, we'll be leaving within an hour.
21. Take one of these.
22. You learned Armenian surprisingly quickly.
23. Come home now, it's time for supper (gen.).
24. He willingly accepted the money his grandfather offered him.

LESSON XXI

Nouns with Gen/Dat in -ան

There are four main categories of nouns with genitive/dative in *-ան*.

A. Nouns with nominatives in *-ն*, where *-ա-* is inserted to form the genitive:

E.g. *անուն* (name) *անուան*; *անունէ*, *անունով*

Vowel changes frequently occur:

արիւն (blood) *արեան*; *արիւնէ*, *արիւնով*

տուն (house) *տան*; *տունէ*, *տունով*

B. Nouns originally ending in consonant plus *-ն* have frequently lost the final *-ն* in the modern nominative, but retain a genitive in *-ան*: The *-ում*, *-ման* category is very productive for abstract nouns:

լուծում (solution), *լուծման*; *լուծումէ*, *լուծումով*

բացում (opening), *բացման*; *բացումէ*, *բացումով*

լեռ (mountain), *լերան* } Note that an original *p* became *n* before *ն*
դռն (door), *դրան* } and remained when the *ն* dropped. For the
plurals *լեռներ* etc. see Lesson IV 1 note b.

ձուկ (fish), *ձկան*

C. Some nouns without *-ն* in the nominative have genitives in *-ան*:

աղջիկ (girl), *աղջկան*; *աղջիկէ*, *աղջիկով*

կնիկ (woman, wife), *կնկան*; *կնիկէ*, *կնիկով*

D. Most nouns expressing concepts of time have genitives in *-ուան*. For these see Lesson XXVII.

Note, however, that in categories A, B and C a genitive in *-ի* is often found

rather than the classicizing *-ան*. E.g. *անուն* - *անունի*; *ուսում* (study) - *ուսումի*; *արիւնի*; *դուռի*; *կնիկի*, etc.

The ablative and instrumental cases are generally formed from the nominative. Thus: *անուն* - *անունէ*, *անունով*; *ուսում*, *ուսումով*; *տուն*, *տունով* etc. In a few nouns, forms derived from the *-ն* form of the nominative are also found: E.g. *դուռն(ն)*, *դոնէն* or *դուռէն*.

The plurals are formed regularly from the nom. sing. Thus *անուններ*; *տուններ*, etc.

Note that nouns in *-ան* do not take a definite article in the genitive case:

E.g. the top of the tree

ծառին *զազաթը*

But: the top of the mountain

լեռան *զազաթը*

Cf. Lesson X 2.

Vocabulary: Lesson XXI

<i>ազատութիւն</i> ,	liberty, freedom	<i>ձեւել</i>	to form, shape
<i>-եան</i>		<i>ձուկ, -ի,</i>	fish
<i>անձ, -ի</i>	person; self	<i>ձկան</i>	
<i>առողջութիւն</i> ,	health	<i>մեծնալ</i>	to grow, increase
<i>-եան</i>			in size, age
<i>արիւն, -ի,</i>	blood	<i>Յակոբ</i>	James
<i>արեան</i>		<i>յարմարիլ</i>	to adjust (oneself; + dat.)
<i>բարեկամուհի, -ի</i> (girl) friend		<i>յիշատակ, -ի</i>	souvenir, memory
<i>բարձրահասակ</i>	tall (people)	<i>նիւթական</i>	material, financial
<i>բացում, -ի,</i>	opening	<i>շուն, -ի, շան</i>	dog
<i>բացման</i>		<i>որպէս</i>	as
<i>լուծում, -ի,</i>	solution	<i>ուսում, -ի,</i>	study
<i>լուծման</i>			
<i>կամք, -ի</i>	will	<i>ուսման</i>	
<i>կենդանի, -ի</i>	animal; living (adj.)	<i>պայման, -ի</i>	condition, circum-
<i>կնիկ, կնկան</i>	woman		stance
<i>կոտրել</i>	to break	<i>սուր</i>	expensive, dear
<i>կրթութիւն,</i>	education	<i>սուրբ</i>	holy; saint
<i>-եան</i>		<i>ստիպել</i>	to force, compel,
<i>հանդէս, -ի</i>	celebration, party;		insist
	review	<i>վտանգաւոր</i>	dangerous
<i>հարց, -ի</i>	question, matter	<i>տեւել</i>	to last, continue
<i>հեղինակ, -ի</i>	author	<i>տօն, -ի</i>	festival, feast
<i>հիանալի</i>	wonderful	<i>քաղաքական</i>	political

1. Արեան հիւանդութիւնը վտանգաւոր է:
2. Մեր ընտանիքին հազուսաները կինս կը ծեւէ:
3. Հայկական հանդէսներու ներկայ եղար նիւ եռք եղած ատենդ:
4. Անոնց տուած գիները մեզի յարմար չեն:
5. Երբ երախաները չեն ուզեր ուտել, մի՛ ստիպեր:
6. Յակոբ պիտի չկարենայ իր կրթութիւնը շարունակել՝ առանց մեր նիւթական օգնութեան:
7. Դժբախտաբար դեռ յարմար լուծում մը չենք գտած այդ հարցին:
8. Բոլոր խելացի աշակերտները առանձին դասարանի մը մէջ տեղաւորեցին:
9. Զեր քոյրը այնքան մեծցած էր որ հազիւ կրցայ ճանչնալ զինք:
10. Մեծ հայրիկին առողջութեան համար՝ որոշեցինք ֆլորիտա երթալ:
11. Առաջնորդը կատարեց հանդէսին քացումը:
12. Այս իրիկուն մեզի ճաշի եկէք:
13. Սուրբ Յակոբի տօնին առթիւ, անցեալ Կիրակի շատ մարդ կար մեր եկեղեցին:
14. Մայրիկս իր հին քարեկամուհիին այցելութենէն զո՞ն մնաց:
15. Մեր նոր տան տեղը աւելի յարմար է, քան նախկին տան տեղը:
16. Պէտք է կեանքի պայմաններուն յարմարիլ:
17. Ո՞վ էր այն անձը՝ որուն հետ երէկ գիշեր կը խօսէիք:
18. Հայրս կամքի տէր մարդ է:
19. Քաղաքական հարցերով չեմ զքաղիր:
20. Ժամանակս սուղ է, չեմ կրնար քոլոր հայկական հանդէսներուն ներկայ ըլլալ:
21. Այդ մարդը շատ վտանգաւոր է, հետք զործ մի՛ ունենաք:
22. Զեր առաջարկած պայմանները չենք կրնար ընդունիլ:

1. How long will the lecture last?
2. Do you prefer fish or meat?
3. Don't despair, I have found the solution to your difficulty.
4. Unfortunately, the glass your daughter broke was very expensive.
5. Many people attended the opening of the new library.
6. We are not satisfied with the explanation he gave.
7. The author of this book died young.
8. They keep the animals in a big field behind their house.
9. He stood in front of the door until they opened the shop.
10. Keep these photographs as a souvenir of our visit.
11. The view from the top of the mountain is marvellous.
12. Who broke the car window?
13. What is your wife's name?
14. I shall pay for the cost of my education within ten years.
15. Vache is going to marry the priest's daughter.
16. Besides your studies, what else are you engaged in?
17. Freedom has always been the most important political problem.
18. That child's mother does not allow him to go far away from his house.
19. He's grown so much that now he's even taller than his father.
20. Many people adjust to the circumstances of life without difficulty.
21. Did you know that Anahid's photograph was in the Armenian papers?
22. My little sisters love horses, dogs and almost every other kind of animal.

LESSON XXII

1. Imperatives of "irregular" verbs, B.

Here categories 3-7 will be discussed (cf. Lesson XIX).

Cat. 3. Verbs with a suffix *-w̄u-* in the present stem and with aorists in *-wgawj* form imperatives in *-wgħp*, *-wgħtp* (-*wl* verbs only):

E.g. *ρωρկանալ* (to get angry): *ρωրկացիր*, *ρωրկացէր*

However, *ρանալ* (to open) with aorist in *-wgħ* has *ρաց*, *ρացէր*.

The prohibitives are formed in a regular fashion from the present stem:

մի բարկանար, *մի բարկանար*

մի բանար, *մի բանար*

Cat. 4. Verbs which have a suffix *-b̄u-* in the present stem and an aorist in *-bgawj* form imperatives in *-bgħp*, *-bgħtp* (-*wl* verbs only):

E.g. *կենալ* (to stop): *կեցիր*, *կեցէր*

The prohibitives are formed regularly from the present stem:

մի կենար, *մի կենար*

Cat. 5. Verbs which have a suffix *-z-* in the present stem and aorists in *-wj* form imperatives in *-ħp*, *-ħtp* (-*ħl* verbs only):

E.g. *փախ (չ) իլ* (to flee): *փախիր*, *փախէր*

However, *հանգչիլ* with aorist in *-չbgawj* has:

հանգչէ, *հանգչեցէր* (cf. *խօսիլ* : *խօսէ* etc.)

The prohibitives are formed regularly from the present stems:

մի փախիր, *մի փախիր* (or *մի փախչիր*, *մի փախչիր*)

մի հանգչիր, *մի հանգչիր*

Cat. 6. Verbs with a suffix *-gū-* in the present stem and aorists in *-gnugħ* have imperatives in *-gnugħ*, *gnugħep* :

E.g. *կորսնցնել* (to lose): *կորսնցնւր*, *կորսնցնցէք*

հարցնել (to ask): *հարցնւր*, *հարցնցէք*

ցուցընել (to indicate): *ցուցնւր*, *ցուցնցէք*

The prohibitives are formed regularly from the present stem:

մի կորսնցներ, *մի կորսնցնէր*

մի հարցներ, *մի հարցնէր*

Cat. 7. Several verbs are quite irregular:

դնել (to place): *դիր*, *դրէք*

ելլել (to rise): *ել*, *ելէք*

ընել (to do): *ըրէ*, *ըրէք*

զարնել (to hit): *զարկ*, *զարկէք*

տանիլ (to lead): *տար*, *տարէք*

տալ (to give): *տուր*, *տուրէք*

լալ (to weep): *լաց*, *լացէք* (the pl. is regular)

դառնալ (to turn, become): *դառձիր*, *դառձէք*

իյնալ (to fall): *ինկիր*, *ինկէք*

The prohibitives are all formed regularly from the present stems:

մի դներ, *մի դնէք*

մի տար, *մի տար*

մի ելլեր, *մի ելլէք*

մի լար, *մի լար*

մի ըներ, *մի ընէք*

մի դառնար, *մի դառնար*

մի զարներ, *մի զարնէք*

մի իյնար, *մի իյնար*

մի տանիր, *մի տանիք*

2. "To wear"

The usual verb for "wearing" or "putting on" is հազնիլ (aor. հազայ ; imperative հազիր, հազէր).

E.g. On Sunday I shall wear my
new suit.

Կիրակի նոր հազուսսս պիտի
հազնիմ:

Yesterday they put on their
old shoes.

Երեկ իրենց հին կօշիկները
հազան:

However, with hats, gloves, ties, glasses, rings, etc. the verb դնել is used:

E.g. Put on your gloves.

Հեռնցներդ դիր:

My wife is wearing her new ring.

Կինս իր նոր մատանին դրած է:

(Note the use of the perfect.)

Vocabulary: Lesson XXII

<i>wկնոց, -ի</i>	(eye) glasses	<i>խնամբ տանիլ</i>	to care for (+ dat.)
<i>արեւի ակնոց</i>	sun-glasses	<i>ծախսել</i>	to spend
<i>ահա,</i>	here (it) is; voici	<i>ծոյլ</i>	lazy
<i>ահաւասիկ</i>		<i>կարօտ</i>	lacking, in need of
<i>այլապէս</i>	otherwise		(+ dat.).
<i>այլեւս</i> with neg. verb (<i>ալ</i>) more is also used in this sense)	no longer; not any	<i>կռնչիլ</i>	to fight, quarrel
<i>անգլիացի, -ի</i>	Englishman	<i>հաշիւ մաքրել</i>	to settle an account
<i>արեւելեան</i>	eastern; oriental	<i>հետեւեալ</i>	following
<i>արեւմտեան</i>	western	<i>ձեռնոց, -ի</i>	glove
<i>արծաթ, -ի</i>	silver	<i>մատանի, -ի</i>	ring
<i>բարակ</i>	thin, fine	<i>յաջորդ</i>	next
<i>բաց</i>	light (in color)	<i>նեղութիւն, -եան</i>	trouble, difficulty
<i>զիւղ, -ի</i>	village	<i>նկարագիր,</i>	character (moral)
<i>զոց</i>	dark (in color)	<i>նկարագրի</i>	
<i>զումար, -ի</i>	amount, sum	<i>շիտակ</i>	right, correct;
<i>դպչիլ</i> (<i>դպնալ</i> or <i>դպիլ</i>); <i>դպայ</i>	to touch (+ dat.)		straight ahead
<i>եղանակ, -ի</i>	season, weather; tune, melody	<i>ոտքի կենալ</i>	to stand up
<i>թանգարան, -ի</i>	museum	<i>պարտք, -ի</i>	debt
<i>խնամբ, -ի</i>	care, solicitude	<i>պարտքի առնել</i>	to borrow money
		<i>սովորաբար</i>	usually
		<i>վերադառնալ</i>	to return

1. Ահաւասիկ ձեր փնտոած գիրքը:
2. Այլեւս չեմ կրնար ապրիլ այդպիսի աղջկան մը հետ:
3. Մեծ հօրս արծաթէ ժամացոյցը մինչեւ հիմա կը պահենք:
4. Մայրս բաց գոյնի հազուստներ չի սիրեր, միշտ զոց գոյնի հազուստներ կը հազնի:
5. Այդ մեծ գումարը իր եղբօրմէն պարտքի առած է:
6. Արեւելեան եղանակներ չեն սիրեր, արեւմտեան եղանակներ կը-նախընտրեն:
7. Այս պատիկները խնամքի կարօտ են:
8. Մեր դրացիները միշտ կը կոռւին եւ իրարու վրայ կը պոռան:
9. Մեր համալսարանի գրադարանը շատ մը հազուագիւտ գիրքեր ունի Հայաստանի եւ հայերու մասին:
10. Մենք մեր հաշիւները արդէն մաքրած ենք:
11. Հետեւեալ հեղինակներուն գիրքերը բաժնեցէք ուսանողներուն:
12. Հայրս ձեռնոց երբեք չի դներ:
13. Սովորաբար անզլիացիները ամուսնութեան մատանի չեն դներ:
14. Շատ ազնիւ մարդ մըն է, ոչ մէկուն նեղութիւն կը պատճառէ:
15. Ե՞րբ պիտի վերադառնաք Հայաստանէն:
16. Շատ յոզնած էք, քիչ մը հանգչեցէք:
17. Իմ տունէս անմիջապէս դուրս ելէք:
18. Զեր հին հազուստներն ու կօշիկները աղքատներուն տուէք:
19. Ծոյլերուն մի օգնէք:
20. Նամակին կէսը գրած եմ, միւս կէսը վաղը պիտի գրեմ:
21. Ազնիւ նկարազրի տէր մարդիկ այդպիսի բաներ չեն ըներ:
22. Շատ մը երախաներ տկար աչքերով կը ծնին:
23. Ինչո՞ւ ոտքի կը կենաք: Նստեցէք, ազատ տեղեր շատ կան:

1. Last night thieves stole several rare paintings from the museum.
2. Here is the house where they live.
3. Get dressed, put on your shoes, gloves and hat, then follow us.
4. Don't be angry; I did not intend to deceive you.
5. I have never seen a book with such thin pages.
6. Stop in the next village and buy some bread and wine.
7. Our house has a very fine position in the forest outside Erevan.
8. Do not touch the pictures in the museum.
9. Turn back, the road is usually dangerous in this season.
10. She has already spent half of her money.
11. Put on your new clothes tomorrow. Grandfather will be visiting us.
12. The next three lessons are the most difficult in the book.
13. Take care of your mother; she is seriously ill.
14. Put on your sun-glasses today, otherwise your eyes will hurt.
15. Go straight on, then turn right at the next street (abl.)
16. Stand up when the teacher comes into the classroom.
17. Open the door. We have been waiting here for at least an hour.
18. Show us all the new books on Armenian history that you have bought this year.
19. Don't ask so many questions.
20. Put the wine glasses on the small table.
21. After the fourth century Eastern Armenia was larger than Western Armenia.
22. Do you know when and where you lost your gloves?

LESSON XXIII

The Subjunctive

In addition to the indicative mood, modern Armenian also has a subjunctive; it is widely used in subordinate clauses, and also as a main verb in certain circumstances. There are subjunctive forms for the present and imperfect, the perfect and pluperfect.

In most verbs the present and imperfect subjunctives are formed by dropping the *կը* or *կու* from the present and imperfect indicative: E.g.

կը սիրեմ - *սիրեմ*, *սիրեի* etc.

կու տամ - *տամ*, *տայի* etc.

The present and imperfect subjunctives of a few verbs, where the present indicative and the infinitive have different stems, are based on the infinitive. Thus:

Pres. Indic.		Infinitive	Subjunctive
<i>գիտեմ</i>	(I know)	<i>գիտնալ</i>	<i>գիտնամ</i> , <i>գիտնայի</i>
<i>ունիմ</i>	(I have)	<i>ունենալ</i>	<i>ունենամ</i> , <i>ունենայի</i>
<i>կրնամ</i>	(I can)	<i>կարենալ</i> (or <i>կրնալ</i>)	<i>կարենամ</i> , <i>կարենայի</i>
<i>եմ</i>	(I am)	<i>ըլլալ</i>	<i>ըլլամ</i> , <i>ըլլայի</i>

(For these verbs cf. Lesson IX.)

The perfect and pluperfect subjunctives are formed with the past participle and the auxiliary *ըլլալ*:

սիրած ըլլալ (may) I have loved

սիրած ըլլայի had I loved

Such forms are frequently found in conditional sentences; see further Lesson XXVI.

Some uses of the subjunctive

A. As the main verb in a sentence, the subjunctive expresses a wish, exhortation or command. (In the 3.p.sing. and pl. *թող* is added to express the English "let.")

Let us go.

Երթանք:

Let them remain here.

Հնա թող մնան:

Note that wishes may be introduced with the indeclinable *երանի* (*թէ*):

I wish I were dead.

(*երանի թէ*) *մեռած ըլլայի:*

Երանի + dat. renders "lucky, fortunate are..."

E.g. Lucky those who (will) see
 that day.

*Երանի անոնց որ այդ օրը պիտի
տեսնեն* (or *կը տեսնեն*):

The subjunctive also expresses doubt:

What are we to do?

Ի՞նչ ընենք:

Cf. also: Why don't we go?

Ի՞նչո՞ւ չերթանք:

B. The subjunctive has a wide variety of uses in subordinate clauses. Two categories will be discussed in this lesson:

1. For requests and commands (with *որ*)
2. For purpose clauses (with *որպէսզի*, sometimes *որ*)

1. He asked us to do him a favor.

*Մեզմէ ինդրեց որ իրեն լաւութիւն
մը ընենք:*

Our teachers demand that we
not talk in class.

*Մեր ուսուցիչները կը պահանջեն
որ դասարանին մէջ չխօսինք:*

Do you want us to come to
dinner tomorrow?

*Կ'ուզնէս որ ընթրիքի գանք
վաղը:*

2. We are going to Erevan to see the
famous Armenian churches
and museums.

*Մենք Երեւան կ'երթանք, որպէսզի
հայկական նշանաւոր եկեղեցիները
եւ թանգարանները այցելենք:*

He works very hard that his family
may live well.

He used to work very hard that his
family might live well.

They used to visit us twice a
week so that we were not
left all alone.

With negative = "lest."

E.g. Do not drink to excess lest you
become ill.

Note: This construction with *nրպէսզի* and the subjunctive *must* be used if the subjects of the main and subordinate clauses are different. If the subjects are the same, the dative of the infinitive may be used. See further Lesson XXIV 2b.

Note the duplication of subjunctives, the second being negative.

E.g.:

<i>հաւնին չհաւնին</i>	whether they like it or not
<i>Ուզեմ չուզեմ:</i>	I have no choice.

Vocabulary: Lesson XXIII

<i>ազգային</i>	national	<i>կառավարութիւն</i> , government
<i>աճապարել</i>	to hurry	<i>-եան</i>
<i>Հրաչեայ</i>	H. Ajarian (famous	<i>կարծես թէ</i> it looks as though;
<i>Աճառեան</i>	Armenian scholar)	<i>ու առաջարկութիւն</i> , one would think
<i>ամուսնութիւն</i> , marriage		<i>հաւասարապէս</i> equally
<i>-եան</i>		<i>հաւնիլ</i> to like
<i>անձրեւել</i>	to rain	<i>յօդուած</i> , -ի article
<i>ապազայ</i> , -ի	future	<i>նահանգ</i> , -ի state
<i>ապազային</i>	in the future	<i>ներկել</i> to paint
<i>արժէք</i> , -ի	value, worth	<i>նկատել</i> to notice
<i>աւելնալ</i>	to increase (intr.), be left over	<i>շատոց</i> for a long time now; long ago
<i>դանդաղ</i>	slow (adj. & adv.)	<i>որպէսզի</i> so that, in order
<i>դեր</i> , -ի	part, role	that
<i>երանի</i> (<i>թէ</i>)	I wish; would that	<i>չարաչար</i> excessively, extremely
<i>ընդհանուր</i>	general (adj.)	<i>պաշտօն</i> , -ի office, position
<i>թող</i>	"let" (with subjunc.)	<i>պարտականութիւն</i> , duty, obligation
<i>իմաստութիւն</i> , wisdom		<i>-եան</i>
<i>-եան</i>		<i>պէտք է</i> (<i>որ</i>) it is necessary that;
<i>իրականութիւն</i> , reality, fact		+ subj. "must"
<i>-եան</i>		<i>վերսկսիլ</i> to resume, begin
<i>լաւութիւն</i> , favor		again
<i>-եան</i>		<i>վերցնել</i> to remove, lift
<i>կայան</i> , -ի	stop (for bus, etc.)	<i>տառապիլ</i> to suffer
<i>կառավարել</i>	to govern	<i>օդակայան</i> , -ի airport

1. Աճապարեցէք, որպէսզի ժամանակին հասնինք օղակայան:
2. Մեր մեծ տղան կը յուսայ ապագային հայոց պատմութեան դասախոս ըլլաւ:
3. Երանի դուք ալ մեր աղջկան ամուսնութեան ներկայ եղած ըլլայիք:
4. Իրականութիւնը այդպէս չէ, ձեզ իսքեր են:
5. Կը ինդրեմ որ, այդ լաւութիւնը ընէք ինծի:
6. Հօրեղբօրս աղջիկը Երեւանի համալսարանին մէջ՝ ընդհանուր պատմութեան կը հետեւի:
7. Երկու քոյրերս ալ հաւասարապէս կը սիրեմ:
8. Հաւնին չհաւնին՝ այս հազուստը պիտի հազնիմ:
9. Մասնագէտները յանախ յօդուածներ կը գրեն, որպէսզի անուն շահին:
10. Հայրս մեր նահանգի կառավարութեան մէջ քարձր պաշտօն մը ունի:
11. Պէտք է լուրջ աշխատիս, որպէսզի պարտականութիւններդ լաւ կատարես:
12. Գիրքերդ վերցներ սեղանին վրայէն, որպէսզի կարենամ ճաշի սեղանը պատրաստել:
13. Երանի գիտնայի ծիշտ պատասխանը:
14. Կ'ուզեմ, որ իմ գիրքէս օրինակ մը ունենաս:
15. Գործաւորներուն ըսէ, որ երբ այդ գործը վերջացնեն, տուն թող չերթան:
16. Այս զիշեր հաւու միս ուտենք:
17. Գործը իրեն ցուցընենք, տեսնենք ի՞նչ կ'ըսէ:
18. Բժիշկը դանդաղ կը խօսէր, որպէսզի հիւանդը հասկնար իր ըսածները:
19. Քիչ մըն ալ սպասենք, թերեւս զայ:
20. Մեր տան պատերը ի՞նչ գոյն ներկենք:
21. Ուրիշներուն վրայ մի ինդար, որպէսզի ուրիշներն ալ վրադ չինդան:

1. All members of the organization must be present at the next meeting.
2. For the last ten years the value of this picture has been gradually increasing.
3. Our uncle used to play an important role in national affairs.
4. Fortunate are those who can eat meat once a week.
5. The entrance to the museum is on the other side of the building.
6. The following students should remain in class after the lesson.
7. I wish I could speak Armenian as well as you.
8. In the past the Armenians used to govern their country wisely and well.
9. Let's get off at the next stop.
10. Have you noticed how many new buildings are going up in Erevan?
11. When we arrived at the airport, nobody was waiting for us.
12. They are demanding that we pay our debts immediately.
13. She has been suffering for a long time from the same illness.
14. Mother did not want me to marry a poor student; she preferred that I marry a rich doctor.
15. I wish I had gone to Armenia when Ajarian was still alive.
16. Where (whence) are we to begin?
17. She is always asking us to shut the door more quietly.
18. He bought a car in order to be able to visit his girl friends more often.
19. Why don't we write to them and explain what happened?
20. Be careful lest you fall down the stairs.
21. We used to leave the house early on Sundays in order to buy flowers for Grandma.
22. It looks as though it's going to rain all day.

LESSON XXIV

Uses of the Infinitive

The infinitive plays a large role in Armenian syntax, both as noun and verb. Infinitives are declined as nouns in the following way:

N/A	<i>սիրել</i>	<i>խօսիլ</i>	<i>կարդալ</i>
G/D	<i>սիրելու</i>	<i>խօսելու</i>	<i>կարդալու</i>
Abl.	<i>սիրելէ</i>	<i>խօսելէ</i>	<i>կարդալէ</i>
Instr.	<i>սիրելով</i>	<i>խօսելով</i>	<i>կարդալով</i>

Note that infinitives in *-իլ* change the *-ի-* to *-ե-* in declined forms.

A. Examples of the usage of declined forms:

Nom. Swimming is healthy. *Լողալը առողջարար է:*

(Note here the use of the definite article as in III 5b.)

Acc. I like dancing. *Պարել կը սիրեմ:*

(No def. art.; cf. III 5b.)

Gen. The time for playing is over. *Խաղալու ժամանակը անցած է:*

Dat. She is waiting for her husband's arrival. *Իր ամուսինին ժամանելուն կը սպասէ:*

Abl. Are you afraid of dying? *Մեռնելէ կը վախնա՞ք:*

Instr. I spend my time reading. *Ժամանակս կարդալով կ'անցընեմ:*

B. The dative of the infinitive, normally with *համար*, is widely used for purpose clauses where the subject of the main and subordinate clauses remains the same:

E.g. We have come to see you. *Չեզ տեսնելու եկանք:*

They will go to Armenia in
order to visit the Madenataran.

Հայաստան պիտի երթան Մատենադարանը
այցելելու համար:

A similar construction (without համար) is used for an action which will take place or which must be done:

E.g. Tomorrow $\begin{cases} \text{I am} \\ \text{I have} \end{cases}$ to give
a lecture.

Վաղը դասախոսութիւն մը տալու
եմ:

C. The instrumental of the infinitive is used in several senses:

E.g. He came running.

Վազելով եկաւ:

(Cf. above, A.)

For the third time...

Երրորդ անգամ ըլլալով...

Note especially participial clauses:

E.g. Being unable to see, he fell
into the water.

Տեսնել չկրնալով, ջուրը ինկեր
է:

Cf. also the use of ըլլալով with participles in -ած, Lesson XVII 1a.

D. The infinitive is used as a complement for many verbs, e.g. "to want (to do...), to be able to," etc.

I want to leave now.

Կ'ուզեմ հիմա մեկնիլ:

The pupils began to write.

Ուսանողները սկսան գրել:

Note, however, that some verbs govern cases other than the accusative. Thus:

Dative: մոռնալ (to forget), վախնալ (in the sense of being afraid to do something rather than of something).

E.g. He forgot to say that...

Սոնցաւ ըսելու թէ...

I am afraid to come to your
house at night.

Կը վախնամ գիշերները ձեր
տունը գալու:

Ablative: ամչնալ (to be ashamed), խուսափիլ (to avoid), ծանծրանալ (to get tired of), վախնալ (to be afraid of)

Note, however, that ամչնալ and վախնալ may take either the dative or ablative.

E.g. Aren't you ashamed of swearing? Չես ամչնար հայ հոյելու (հայ հոյելէ):

I am tired of reading such books. Այսպիսի գիրքեր կարդալէ
ծանծրացած եմ:

I am afraid of dying (cf. SA Մեռնելէ կը վախնամ:
above).

E. Note that the negative չ- is prefixed directly to the infinitive:

E.g. We decided not to go. Որոշեցինք չերթալ:

Cf. also SC above: չկրնալով.

F. Կէս after the dative of the infinitive may render "as soon as." E.g.

as soon as you arrive

հասնելուդ պէս

as soon as she arrives

հասնելուն պէս

Note that the suffixes are obligatory.

Vocabulary: Lesson XXIV

<i>ակումբ</i> , -ի	club	<i>հիանալ</i>	to admire
<i>ամչնալ</i>	to be ashamed	<i>իիւր</i> , -ի	guest
<i>անձնական</i>	personal	<i>ծանծրանալ</i>	to grow weary, tired,
<i>առիթ</i> , -ի	occasion, opportunity		bored (+ abl.)
<i>առողջարար</i>	healthy (promoting health)	<i>Մատենադարան</i> , -ի	Madenataran (manuscript library) in Erevan
<i>զծել</i>	to draw		
<i>դանակ</i> , -ի	knife	<i>պարել</i>	to dance
<i>Եւրոպա</i> ,	Europe	<i>սաստիկ</i>	severe, strong
<i>Եւրոպայի</i>		<i>վստահիլ</i>	to trust, count on
<i>լողալ</i>	to swim		(+ dat.)
<i>խռոսափիլ</i>	to avoid (+ abl.)	<i>տարածել</i>	to spread, extend (tr.)
<i>ծառայել</i>	to serve, wait upon (+ dat.)	<i>փայլուն</i>	bright, shining
<i>կազմել</i>	to form	<i>փոխանակ</i>	instead of (preposition + gen.)
<i>կեղծ</i>	false, feigned	<i>փոխել</i>	to change, alter
<i>կտրել</i>	to cut	<i>փրկել</i>	to save, rescue
<i>հաւատք</i> , -ի	faith, belief	<i>բաշել</i>	to pull
<i>հետաքրքրու-</i>	interest	<i>բշել</i>	to expel, drive (a car)
<i>թիւն</i> , -եան			

1. Մեծ հօրդ անձնական նամակները ո՞ւր պահած ես:
2. Մայրիկին բաժակ մը թէյ տուր:
3. Քալելը առողջարար է քոլոր անոնց համար, որոնք սրտի հիւանդութիւն ունին:
4. Բոլոր ներկաները աղջկան պարելը տեսնելով՝ հիացան:
5. Մեր գալուն մի սպասէք, դուք ձեր ճաշը կերէք:
6. Վաղը առտու ծովեզերք պիտի երթանք՝ լողալու:
7. Կարդալէն ձանձրացայ: Դուրս ելլենք՝ քիչ մը թարմ օդ առնելու:
8. Մեր դրացիին կինը մօրս առողջութեան մասին հարցուց՝ կեղծ հետաքրքրութեամբ մը:
9. Գծելով զբաղած՝ պզտիկները խելօք կը նստէին:
10. Սաստիկ անձրեւին տակ քշել չկրնալով, Արամ ամբողջ գիշերը իր ինքնաշարժին մէջ անցուց:
11. Եկեղեցի երթալու ժամանակ չմոռնաք մեզի հանդիպելու:
12. Հօրեղբայրս ճաշը ուտելէն ետք ակումբ կերթայ՝ հայերէն թերթեր կարդալու:
13. Վաչէին նուէր մը տալու ենք իր տարեղարձին առթիւ:
14. Փոխանակ տունը ընթրիք պատրաստելու՝ ճաշարան մը երթանք:
15. Վազելէն շատ շուտ կը յոգնիմ:
16. Միշտ խուսափած եմ կազմակերպութիւններու պատկանելէ:
17. Երեւանէն վերադառնալէս ի վեր հայերէն խօսելու առիթ չեմ ունեցած:
18. Այս խօսակցութենէն ձանձրացայ, նիւթը փոխննք:
19. Կը կարծէք որ հիւրերը ժամանակին պիտի ժամանեն:
20. Դանակը ապահով տեղ մը պահեցէք, որպէսզի պզտիկներուն ձեռքը չիյնայ:
21. Սեղանը քիչ մը այս կողմ քաշենք, որպէսզի մեր միւս ընկերներն ալ նստին:

1. This (now) is not the time to talk about such things.
2. I am going to the library to get some books on Armenian history.
3. It is a pleasure for us to serve you.
4. Aren't you afraid of climbing that dangerous mountain?
5. My friends are going to Europe next month to visit their family.
6. After her guests' departure, she continued her work.
7. He must settle his debts before he leaves tomorrow.
8. Aren't you ashamed to wear such a short dress?
9. It seems they have forgotten to tell you that I will not be coming home for dinner.
10. Instead of going by car, walk to the museum; it's healthier for you.
11. Avoid forming opinions on things you know nothing about.
12. Do you have anything to do this evening?
13. He has no right to curse at his older brother like that.
14. Hurry up, we have no time to lose.
15. I am looking for someone whom I can count on. This work is very important.
16. Is there no one here who can save us?
17. Ani is waiting for her friend so that they can go dancing together.
18. His faith is a shining example to us all.
19. Don't decide anything before hearing my proposal.
20. So many young men have deceived her that now she does not trust a soul.
21. Who spread that false news about my sister's future wedding?

LESSON XXV

The Passive

Passive forms are constructed by inserting *-n̄l-* between the stem and the ending. Note, however, the following further transformations.

1. Verbs with infinitives in *-b̄l*:

- a. The infinitive becomes *-n̄lb̄l*

սիրել - *սիրուիլ*; *խաբել* - *խաբուիլ*; *ըսել* - *ըսուիլ*

- b. The present and imperfect indicatives (and subjunctives) are then formed regularly from the passive infinitive:

Կը սիրուիմ (I am loved)

Կը խաբուէին (they were deceived)

- c. The aorist is formed regularly as with verbs in *-b̄l*:

սիրուեցայ; *խաբուեցայ*

(i.e. the active aorist stem is not used)

- d. The imperative is formed from the present and (passive) aorist stems in a regular manner:

սիրուէ, *սիրուեցէք*; *մի սիրուիր*, *մի սիրուիք*

- e. The past participle is regular:

սիրուած

Hence the perfect and pluperfect:

սիրուած եմ, *սիրուած էի*

խաբուած եմ, *խաբուած էի*

2. Verbs with infinitives in *-h_L*:

These are straightforward (e.g. ընդունիլ to receive, accept)

- a. ընդունուիլ
- b. կ' ընդունուիմ
- c. ընդունուեցայ
- d. ընդունուէ, ընդունուեցէք
մի ընդունուիր, մի ընդունուիր
- e. ընդունուած

Note that some active verbs in *-t_L* have intransitive forms in *-h_L*: E.g.

<i>wjrb_L</i>	to burn (something)	<i>mwrb_L</i>	to extinguish
<i>wjrb_L</i>	to burn, be burned	<i>mwrh_L</i>	to be extinguished, go out; to faint

Such verbs have no passives in *-n_Lh_L*:

Sn_Lnը wjrb_Lgaw: The house burned.

Գիրքը wjrb_Lgh: I burned the book.

(Therefore, passives such as "the house was burned by X" are rendered by: "X burned the house.")

3. Verbs with infinitives in *-w_L*:

These form the passive from the aorist stem:

- a. կարդալ - կարդացուիլ
ρանալ - *ρացուիլ*; *մոռնալ* - *մոռնցուիլ*

Other forms are then derived from these infinitives as if they were regular infinitives in *-h_L*.

- b. կը կարդացուի; կը բացուի
- c. կարդացուեցաւ; բացուեցաւ

- d. բացուէ, բացուեցէք; մի բացուիր, մի բացուիք
e. կարդացուած; բացուած

Note the following "irregular" passive verbs (cf. §7 and 8 in Lessons XVI and XIX):

<i>դնել</i> - <i>դրուիլ</i>	(aor. stem)
<i>տանիլ</i> - <i>տարուիլ</i>	(aor. stem)
<i>տալ</i> - <i>տրուիլ</i>	(cf. <i>տուլ</i> imperative)

For *nument* the present passive is *numenti*; but a 3p.s. is found from the aorist stem: *ῶμεντι μέμνηται* the meal was eaten.

For the passive of factitive verbs see Lesson XXX.

4. A few verbs are passive in form but intransitive, reflexive or reciprocal in meaning. E.g.

վարժուիլ to get used to, accustomed to (+ dat.)
սանտրուիլ to comb one's hair (*without մազ*; or *մազերը սանտրել*)
համբուրուիլ to kiss each other

5. The personal agent with a passive verb is expressed by the ablative or by the postposition *ληνηδή* (+ gen.):

<i>իր զաւակներուն կողմէ</i>	<i>սիրուած է:</i>	She is loved by her children.
<i>իր զաւակներէն</i>	<i>կը սիրուի:</i>	
<i>բայց չրազանով սպաննուեցաւ:</i>		He was killed by a rifle.

In modern Armenian the 3 pl. is widely used to make general statements. The passive is used less frequently than it is in English.

E.g. Such things are not done in the presence of others.

Այսպիսի բաներ չեն ըներ
ուրիշներու ներկայութեան
(or առջեւ) :

In Erevan ice cream is sold everywhere.

Երեւանի մէջ ամէն տեղ պաղպաղակ
կը ծախեն (or կը ծախուի) :

But: It is said that...

Կ'ըսուի թէ (or կ'ըսեն թէ) ...

With passive verbs, when the subject is a noun singular in form but plural in meaning, the verb is also singular.

E.g. Ten thousand dollars were given to the poor.

Տասը հազար տոլար տրուեր է
աղքատներուն:

Six people were killed.

Վեց հոգի սպաննուեցաւ (or
սպաննուեր է) :

Vocabulary: Lesson XXV

<i>wjrb̄l</i>	to burn (trans.)	<i>m̄r̄b̄l</i>	to be extinguished;
<i>wjr̄b̄l</i>	to burn (intrans.)		faint
<i>wraqh̄lb̄l</i>	to prohibit	<i>nb̄r̄kawjn̄lθ̄b̄l</i>	, presence
<i>p̄wrb̄b̄t̄p̄</i>	benevolent, kind.	<i>-b̄w̄n̄</i>	
<i>p̄d̄z̄k̄b̄l</i>	to cure	<i>n̄nr̄t̄n̄</i>	again, anew
<i>p̄d̄z̄k̄n̄lθ̄b̄l</i> ,	medicine	<i>z̄w̄p̄d̄b̄l</i>	to move (trans.)
<i>-b̄w̄n̄</i>		<i>z̄w̄p̄d̄b̄l</i>	to move (intrans.)
<i>p̄n̄n̄lθ̄b̄l</i> ,	nature	<i>n̄jd̄, -b̄</i>	force, strength,
<i>-b̄w̄n̄</i>			prowess
<i>q̄b̄r̄, -b̄</i>	letter, script	<i>պ̄w̄h̄w̄n̄l̄ḡp̄, -b̄</i>	demand
<i>tr̄b̄n̄n̄j̄θ̄, -b̄</i>	phenomenon	<i>պ̄w̄h̄n̄l̄p̄w̄h̄l̄</i>	to hide oneself
<i>q̄w̄n̄w̄q̄w̄n̄</i>	various	<i>պ̄w̄n̄l̄h̄l̄</i>	to lie down
<i>p̄n̄k̄b̄r̄n̄lθ̄b̄l</i> ,	friendship, society	<i>ս̄w̄n̄tr̄n̄l̄h̄l̄</i>	to comb one's hair
<i>-b̄w̄n̄</i>		<i>ս̄v̄n̄r̄n̄lθ̄b̄l</i> ,	habit, custom
<i>l̄n̄l̄w̄l̄</i>	to wash	<i>-b̄w̄n̄</i>	
<i>kn̄z̄b̄l̄</i>	to name, call (+	<i>վ̄w̄p̄dn̄n̄l̄h̄l̄</i>	to get used to (+
	<i>ա̄n̄n̄l̄n̄v̄</i> = name		dat.)
	after	<i>վ̄w̄r̄n̄t̄h̄l̄</i>	to act, behave
<i>kn̄h̄l̄, -b̄</i>	fight, quarrel	<i>վ̄h̄r̄w̄t̄n̄r̄b̄l̄</i>	to hurt, wound
<i>h̄w̄l̄w̄s̄w̄p̄</i>	equal	<i>տ̄w̄l̄w̄t̄h̄l̄</i>	yet
<i>h̄b̄n̄w̄p̄p̄r̄n̄t̄h̄l̄</i>	to take an interest	<i>gn̄j̄ḡ տ̄w̄l̄</i>	to show, indicate
	in (+ instr.)	<i>ք̄w̄l̄w̄p̄w̄կ̄w̄r̄n̄-</i>	politeness, civility
<i>h̄h̄l̄w̄n̄n̄ḡ, -b̄</i>	hospital	<i>թ̄b̄l̄n̄, -b̄w̄n̄</i>	
<i>h̄r̄w̄ḡw̄n̄, -b̄</i>	rifle	<i>ք̄w̄r̄, -b̄</i>	stone
<i>m̄w̄b̄l̄</i>	to put out, extinguish	<i>ōp̄t̄n̄p̄, -b̄</i>	law

1. Ազգականիոն նամակը չկրցայ կարդալ, որովհետեւ ոռւսերէնով գրուած էր:
2. Անահիտ իր բոլոր քարեկամսերէն սիրուած է, որովհետեւ քարեսէր ու ազնիւ աղջիկ է:
3. Կրակը ինչով մարեցին:
4. Իր ամբողջ ոյժը գործածելով՝ հազիւ կրցաւ սեղանը տեղէն շարժել:
5. Ամէն կենդանիի միս չ'ուտուիր:
6. Ընդհանրապէս, հայրիկս քաղաքական խնդիրներով կը հետաքրքրուի:
7. Տղաս իր մեծ հօր անունով Յակոբ կոչուած է:
8. Ընդհանրապէս օրէնքները զանազան յօդուածներու կը բաժնուին:
9. Վաշէ, ոտքերը աթոռի մը դրած՝ կը քնանար:^{*}
10. Անահիտ տաքէն մարեր է, զաւաթ մը պաղ ջուր կը բերէք:
11. Կամաց կամաց կը վարժուինք այս երկրի սովորութիւններուն:
12. Քանի հայը կայ՝ հայերէնը պիտի չմոոցուի:
13. Իր առաջարկը տակաւին ընդունուած չէ:
14. Այսպիսի կեղծ պատմութեան մը ինչպէս կը հաւատաք:
15. Այս քաղաքը հայկական դպրոց կայ: Եթէ կայ, ուր կը գտնուի:
16. Գողը երկրորդ անգամ ըլլալով քոնուեցաւ, բայց նորէն փախաւ:
17. Կոիւի մը ընթացքին քարով վիրաւորուած էր:
18. Աշխարհի ամենամեծ ընկերութիւնները Ամերիկայի մէջ կը գտնուին:
19. Մարդիկ հաւասար կը ծնին:
20. Գիտութիւնը դեռ չէ կրցած քացատրել բնութեան բոլոր երեւոյթները:
21. Քեզմէ մեծերուն հետ միշտ քաղաքավարութեամբ վարուէ:

*Note the adverbial use of the participle.

1. He was named Hayg because of his strength.
2. By the time of our arrival, everything had already been prepared.
3. Only give fresh meat to the dog.
4. He has changed quite a bit since I first met him.
5. The room was painted a light color.
6. What was asked was more than what was needed.
7. Because he speaks so slowly, what he says is understood even by foreigners.
8. Smoking is prohibited in the hospital.
9. Thanks to modern medicine, we may be able to cure her.
10. This was not explained to me before.
11. My friend was wounded by the enemy during the last war.
12. The man was sought for three years before he was caught.
13. All the deceased man's money was given to the church for the building of a new school.
14. Such things are not said in the presence of children.
15. Show us the most intelligent of your pupils.
16. The book I found was written in ancient script.
17. Where are the children hiding? Tell them to come here at once.
18. Comb your hair and wash your hands before going to school.
19. Burn these personal letters lest they fall into anyone else's hands.
20. When we went to visit the sick man, he was lying down asleep.
21. The demonstrators made new demands every hour.

LESSON XXVI

Conditional sentences

"If" is rendered by *bթէ*. There are numerous varieties of conditional sentences, but the following categories indicate the most usual types:

1. *Statements of fact.* The indicative is found in both clauses for present and past statements; the subjunctive is used in the subordinate clause for future statements.

a. *Present:*

bթէ կը մտածեմ, ուրեմն If I think, then I exist.

գոյութիւն ունիմ:

bթէ այդպէս է, դուն պէտք է If that is the case, then you
անմիջապէս պատասխանես: must reply immediately.

b. *Past:*

bթէ այդ խնձորը կերար, պիտի If you ate that apple, you will
հիւանդանաս: be ill.

bթէ օգնած ես մեր թշնամիներուն, If you have aided our enemies,
(ուրեմն) դուն դաւաճան մըն ես: you are a traitor

c. *Future*

bթէ այդ ուտես, կը հիւանդանաս If you eat that, you will be
OR *պիտի հիւանդանաս:* ill.

bթէ պատուհանը բանաս, պաղ օդ If you open the window, cold
կու զայ ներս: air will come in.

Եթէ վաղը գրադարան երթաս, եւ

ալ հետդ պիտի զամ:

Մեռնիմ եթէ սուտ խօսիմ:

If you go to the library tomorrow,
I shall come with you.

May I die if I tell a lie.

2. *Hypothetical statements.* The subjunctive is used in the subordinate clause, various tenses of the indicative or conditional mood in the main clause according to the sense.

The "conditional" mood is the imperfect or pluperfect with պիտի: պիտի ուզէի I would like; ուզած պիտի ըլլայի I would have liked.

E.g. Առանց իր օգնութեան պիտի Without his/her help, I would not
չկարենայի դասերս պատրաստել: be able to prepare my lessons.

a. Present (two imperfects, or imperfect in the "if" clause and conditional in the main clause):

Եթէ չօգնէր, պիտի չկարենայի

If he didn't help, I would be

դասերս պատրաստել:

unable to prepare my lessons.

Եթէ այդ ուտէիր, կը հիւանդանայիր

If you were to eat that, you

OR պիտի հիւանդանայիր:

would be ill.

Note that in English "if" is sometimes omitted. E.g. "If you were to..." may be rendered: "Were you to...."

b. Past (imperfect or pluperfect, and future perfect or conditional):

Եթէ շոգեկառը փախցուցած

Had I missed the train, I would

ըլլայի, ժողովէն ուշացած

have been late for the con-

պիտի ըլլայի:

ference.

Եթէ այդ արկածէն (արկածով)

If he had not died in that

մեռած չըլլար, երէկ քսանմէկ

accident, he would have been

տարեկան եղած պիտի ըլլար:

21 yesterday.

(21 տարեկան պիտի ըլլար [or
կ' ըլլար] այսօր)

(...he would be 21 today)

Եթէ չանձրեւէր, պտոյտի մը
զացած պիտի ըլլայինք:

If it had not been raining, we
would have gone for a walk.

Note also the juxtaposition of a past condition with a present possibility:

Եթէ իր եղբայրը ժամանակին հասած
ըլլար, մենք բոլորս միասին
կրնայինք թատրոն երթալ:

If her brother had arrived in
time, we could all go to
the theater together.

Note that the English "unless" must be rendered in Armenian by "if not":

E.g. Unless they arrive soon, we
shall leave without them.

Եթէ շուտով չգան, առանց իրենց
պիտի երթանք:

Negative of the Subjunctive

The negative form of the subjunctive is widely used to render a prohibitive (in place of the imperative).

E.g. Tell no one.

Աէկու մը չըսես (մի ըսեր):

This construction implies an exhortation or a warning entailing undesirable consequences.

Vocabulary: Lesson XXVI

<i>այդպէս</i>	thus, so	<i>իմացնել</i>	to let know, inform
<i>Աստուած,</i>	God	<i>ինք, -ի</i>	intelligence
<i>Աստուծոյ</i>		<i>խորունկ</i>	deep, profound
<i>Աստուած չընէ</i>	God forbid!	<i>համարձակիլ</i>	to dare, be bold (+ inf.)
<i>Արաքս, -ի</i>	Araxes (the river Araxes)	<i>հարուած, -ի</i>	blow (n.)
<i>արկած, -ի</i>	accident	<i>հիւանդանալ</i>	to fall ill
<i>բախտ, -ի</i>	luck, fate	<i>մասամբ</i>	in part, partly
<i>զԼիաւոր</i>	chief, prime	<i>միակ</i>	only, single
<i>զոյնութիւն,</i>	existence	<i>մտադրել</i>	to intend
<i>-եան</i>		<i>յանցանը, -ի</i>	fault, misdemeanor
<i>զոյնութիւն</i>	to exist	<i>ներել</i>	to forgive, excuse (+ dat.)
<i>ունենալ</i>		<i>ներողութիւն</i>	apology; excuse me
<i>դաւաճան, -ի</i>	traitor	<i>ներողութիւն</i>	to apologize
<i>դիմանալ</i>	to endure, stand up to (+ dat.)	<i>ինդրել</i>	
<i>եթէ</i>	if	<i>ուշանալ</i>	to be late (abl.)
<i>երիտասարդութիւն, youth (abstract</i>			be late for)
<i>-եան</i>	noun)	<i>պատարագ, -ի</i>	liturgy, mass
<i>երջանկութիւն, happiness</i>		<i>պատժել</i>	to punish
<i>-եան</i>		<i>պոռյա, -ի</i>	walk
<i>զգուշութիւն, caution, attention</i>		<i>պոռյալի</i>	to go for a walk
<i>-եան</i>		<i>երթալ</i>	
<i>զօրաւոր</i>	strong		

<i>տարեկան</i>	annual; also used to render age	<i>փախցւել</i>	to miss (train, occa- sion, etc.); snatch
<i>ուկարանալ</i>	to weaken (intrans.)		

1. Եթէ, Աստուած չընէ, արկած մը պատահի, մեզի հեռածայնէ:
2. Եթէ դաւաճանը քոնուի՝ անմիջապէս պիտի պատժուի:
3. Եթէ ինչը ունենար՝ այդպիսի չարութիւններ չէր ըներ:
4. Զհամարձակիս անոր հետ կոռւիլ, շատ գօրաւոր է:
5. Հայաստանէն քանի մը շիշ գինի քերին մեզի:
6. Պէտք է դիմանալ քախտի հարուածներուն:
7. Եթէ ներողութիւն չխնդրես՝ պիտի չներենք քեզի:
8. Մի ուշանար, որովհետեւ պիտի չկրնանք քեզի սպասել:
9. Եթէ այդ կողմերը երթաք, զողերէն զգուշացէք:
10. Իր կեանքը մեծ մասամբ գիւղերու մէջ անցուցած է:
11. Եթէ զգուշութեամբ վարուիս՝ զործերդ աւելի լաւ կ'ըլլան:
12. Առանց Հայաստան երթալու, պիտի չկարենայի այսքան լաւ հայերէն իսուիլ:
13. Եթէ գիտնային, որ հոս ենք, եղբայրս եւ իր կինն ալ կու գային:
14. Քու ըսածներդ միայն մասամբ ծիշդ են:
15. Մինչեւ պատարագին սկսիլը՝ շատ քիչ մարդ կար եկեղեցին:
16. Եթէ մտաղրած ես նպատակիդ հասնիլ աւելի լուրջ պէտք է աշխատիս:
17. Եթէ վաղը շանձրեւէ, մեր տան առջեւի մասն ալ պիտի ներկենք:
18. Այդ ինքնաշարժի արկածէն ի վեր չի կրնար շիտակ քալել:
19. Պատիկ տղուն արգիլեցին խորունկ ջուրի մէջ լողալէ:
20. Ծիշտ է, որ երեսուն տարեկանէն ետք մարդու ինչը կը սկսի տկարանալ:

1. If that is the case, one of us must be wrong.
2. If it rains tomorrow, there will be no class.
3. What would you do if you were to find a thousand dollars?
4. Our prime concern is that the others not arrive before us.
5. You should drive your car cautiously in order not to have an accident.
6. My brother informed me last night that their first child was born yesterday.
7. The Araxes is too deep for animals to cross (= so deep that animals cannot cross).
8. Take care that you don't fall ill again.
9. Let us know when you get back home.
10. If you intend to buy a car, it would be better to buy a new one.
11. The faults of his youth were only minor ones.
12. Next week I shall be thirty-seven.
13. Whatever you do, do not miss that opportunity.
14. If you haven't given him any money, he will not be able to buy what you wanted.
15. Were you to arrive at the time you said, you would find everyone out (= would not find anyone at home).
16. If you send that letter tomorrow morning, it will arrive the next day.
17. Do not do that unless you want to be punished.
18. They would know what we are talking about had they been present at our last meeting.
19. Since she began going for a walk every day, her health has greatly improved.
20. If you had informed us that you were intending to come by train, we would have gone to the station with the car.

LESSON XXVII

Expressions of time

1. Nearly all nouns in modern Western Armenian that refer to periods of time or to seasons have a special declension in the singular. (Plurals are regular.) Thus:

N/A	<i>օր</i>	(day)	<i>ժամ</i>	(hour)	<i>տարի</i>	(year)
G/D	<i>օրուան</i>		<i>ժամուան</i>		<i>տարուան</i>	
Abl.	<i>օրուընէ</i>	or <i>օրէ</i>	<i>ժամուընէ</i>	or <i>ժամէ</i>	<i>տարուընէ</i>	or <i>տարիէ</i>
Instr.	<i>օրով</i>		<i>ժամով</i>		<i>տարիով</i>	

(Plurals: *օրեր*, *ժամեր*, *տարիներ*)

week	<i>շաբաթ</i> - <i>շաբթուան</i>
month	<i>ամիս</i> - <i>ամսուան</i> or <i>ամսու</i>
morning	<i>առառ</i> - <i>առառուան</i> ; <i>առաւօտ</i> - (gen.) <i>առաւօտեան</i> , (dat.) <i>առաւօտուն</i>
noon	<i>կէսօր</i> (as <i>օր</i>)
evening	<i>իրիկուն</i> - <i>իրիկուան</i>
night	<i>գիշեր</i> - <i>գիշերուան</i>
daytime	<i>ցերեկ</i> - <i>ցերեկուան</i> or <i>ցորեկ</i> - <i>ցորեկի</i> , <i>ցորեկուան</i>
yesterday	<i>երէկ</i> - <i>երէկուան</i>
tomorrow	<i>վաղը</i> - <i>վաղուան</i>
time	<i>ատեն</i> - <i>ատենուան</i>

Irregular is *երեկոյ* (evening) - *երեկոյեան*.

But note the regular G/D in *վայրկեան* minute: *վայրկեանի* (or *վայրկեանուան*)
ժամանակ time: *ժամանակի* (or *ժամանակուան*)

(մահ, "death," also belongs to this group: gen. մահուան
abl. մահէ (or մահուընէ)

The seasons are declined as follows:

spring	շարուն - շարնան	(adj.: շարնանային)
summer	ամառ - ամառուան	(adj.: ամառնային)
autumn	աշուն - աշնան	(adj.: աշնանային)
winter	ձմեռ - ձմեռուան	(adj.: ձմեռնային)

2. Time of day

What is the time?	Ժամը քանի՞նէ:
It is two o'clock.	Ժամը երկու(ըն) է:
(It is) eight (o'clock).	Ժամը ութը or ութն է; or simply ութը
It is half past three.	Ժամը երեքուլէս է:
It is a quarter past four.	Ժամը չորսը քառորդ կ'անցնի:
It is a quarter to five.	Հինգին քառորդ կայ:
It is ten past six.	Կեցը տասը կ'անցնի:
It is twenty-five to seven.	{ Կեցուկէսը հինգ կ'անցնի: Եօթին քսան հինգ կայ:
at two o'clock	Ժամը (acc.) երկութին (dat.) [but երեքին etc.]
at eight o'clock	Ժամը ութին
at a quarter past nine (nine fifteen)	{ ինը քառորդ անցած ինը տասն հինգ անցած
at a quarter to ten	տասնին քառորդ մնացած
at twenty past eleven	տասնմէկը քսան անցած
at thirteen minutes to twelve	տասներկութին տասներեք վայրկեան մնացած

at noon	կէսօրին
at midnight	կէսգիշերին
at what time?	՞ը ժամուն (= Երբ)
in what month?	՞ը ամսուն
Cf. also in the future	ապագային
in the past	անցեալին
on time	ժամանակին

These forms are in origin locatives, but the locative case is not distinguished from the dative in modern Armenian.

The exam lasted from a quarter past nine to eleven thirty (half past eleven).

Քննութիւնը ժամը ինը քառորդ անցածէն մինչեւ տասնմէկ ու կէս տեւեց:

Beginning tomorrow the class will meet three times a week.

Վաղուցնէ սկսեալ շաբաթը երեք անգամ դաս պիտի ունենանք:

Up until yesterday they all attended regularly.

Մինչեւ երեկ բոլորն ալ կանոնաւոր կերպով կը յաճախէին:

All summer the university is closed.

Համալսարանը ամբողջ ամառը զոյ է:

The New Year holiday occurs in winter.

Նոր տարուան արձակուրդը ձմեռը (or ձմեռուան մէջ) կ'ըլլայ:

The foliage falls in autumn.

Տերեւները աշնան կը թափին:

3. The adjectival forms in *-ական* can be used as adjectives (or nouns) and also sometimes in expressions of time.

E.g. *օրական*: daily, a day.

You should eat three meals a day. *Օրական* (or *օրը*) երեք անգամ
պէտք է ուտէք:

ամսական: monthly; as noun, salary

տարեկան: yearly, annual (also used for age; cf. Lesson XXVI)

The annual meeting of our society takes place in autumn.

Մեր կազմակերպութեան տարեկան
ժողովը տեղի կ'ունենայ

աշնան:

ժամական: hourly, per hour

50 miles an hour

ժամական յիսուն մղոն

Vocabulary: Lesson XXVII

<i>ամառ</i> , -ուան	summer	<i>լէսպիշեր</i> ,	midnight
<i>ամսական</i> , -ի	monthly salary	-ուան	
<i>Անգլիա</i> ,	England	<i>լէսօր</i> , -ուան	mid-day, noon
<i>Անգլիոյ</i>	(cf. Appendix on Geographical Names)	<i>լէսօրէն եաբ</i>	afternoon (or լերջ)
<i>աշուն</i> , <i>աշնան</i>	autumn; fall	<i>Հանդէս</i>	<i>Հանդէս Ամսօրյա:</i> a
<i>առջի օր</i>	the day before yesterday	<i>Ամսօրեայ</i>	scholarly review of Armenian studies
<i>արագութիւն</i> , -եան	speed	<i>ձմեռ</i> , -ուան	winter
<i>արձակուրդ</i> , -ի	holiday(s)	<i>ժիջնց</i> , -ի	means
<i>բնակութիւն</i>	to settle	<i>մղոն</i> , -ի	mile
<i>հաստատել</i>		<i>յաջողիլ</i>	to succeed; (with abl.) to pass
<i>զարուն</i> ,	spring		(exam, etc.)
<i>զարնան</i>			
<i>դիմել</i>	to apply to (+ dat.)	<i>սկսեալ</i>	beginning (postposi-
<i>երեկոյ</i> ,	evening		tion + abl.)
<i>երեկոյեան</i>		<i>վայրկեան</i> , -ի	minute
<i>թափել</i>	to spill (trans.)	<i>տերել</i> , -ի	leaf
<i>թափիլ</i>	to overflow; fall (of leaves)	<i>ցերել</i> , -ուան	daytime (also ցորել,
<i>ժամական</i>	hourly	-ուան or -ի	
<i>կանոնաւոր</i>	regular, proper	<i>քննութիւն</i> ,	examination
<i>կերպով</i>	(in) fashion, way, man- ner (instr. case of կերպ)	-եան	
		<i>օրական</i>	daily

1. Աշնան տերեւները տարբեր գոյներ կ'ունենան:
2. Երեւանը շատ զեղեցիկ է զարնան:
3. Կէսպիշերէն առաջ տունը պէտք է ըլլաս:
4. Վաղուընէ սկսեալ դասերը աւելի կանուխ պիտի սկսին:
5. Ժամը երկութին ամէն մարդ նաշէն վերադարձաւ:
6. Մինչեւ ժամը հինգ, բոլորդ ալ վերադարձած պէտք է ըլլաք:
7. Օրը քանի ժամ կը քնանաք:
8. Զեր գործաւորները ո՞ր ամսուն արծակուրդ կ'առնեն:
9. Առառները ժամը քանիին կ'արթննայ մայրդ:
10. "Հանդէս Ամսօրեայ"-ի այս ամսուան թիւը կարդացած ես:
11. Այս շաբթուան քաղաքական լուրերը լաւ չեն:
12. Գիշեր-ցերեկ աշխատեցաւ, որպէսզի գործը այս ամիս լմնցնէ:
13. Այն ատենուան սովորութիւնները հիմա մոռցուած են:
14. Անոր մահուան պատճառները մինչեւ հիմա չենք զիտեր:
15. Հայերը շատ կանուխէն քնակութիւն հաստատած են շատ մը օտար երկիրներու մէջ:
16. Եթէ չես կրնար այդ գործը կատարել, մի խոստանար:
17. Որ ժամուն, կը կարծէք, որ ձեր բարեկամները պիտի զան:
18. Տարին առնուազն անզամ մը պէտք է քժիշկի երթալ:
19. Կառավարութիւնը քաղաքական ինչ միշոցներու պիտի դիմէ, այդ հարցին լուծում մը գտնելու համար:
20. Սովորաբար, եղբայրս ժամական վաթսուն մղոն արագութեամբ կը քշէ իր ինքնաշարժը:
21. Օրականով կ'աշխատիք, թէ ամսականով:
22. Այս իրիկուն զբաղած եմ, վաղը ցերեկը կրնաք զալ:

1. Generally, the summers are long and hot in Boston.
2. Where are you intending to go for your winter holidays?
3. In England shops are usually closed from one to two in the afternoon.
4. He spends his evenings working and his mornings sleeping.
5. Many people wrongly suppose that noon is the hottest time of the day.
6. The population of Armenia is now 3,147,859.
7. Each day has twenty-four hours, and each hour sixty minutes.
8. He gives a quarter of his monthly salary to the poor of his village.
9. Students must pass all their examinations before moving into a higher class.
10. It is three o'clock; it is seventeen minutes past five; it is half past eleven; it is twenty-one minutes to seven; it is a quarter to eight.
11. The meeting will begin promptly at 8:15 in the evening.
12. At what time do you usually have breakfast?
13. Today the shop will be closed from midday until 3:30.
14. Look out or you will burn yourself.
15. Unless you attend classes regularly, it will be difficult for you to finish the Armenian course.
16. For many years, the population of the world has been rapidly increasing.
17. She has not eaten anything since yesterday.
18. How many free copies of his book does an author usually receive?
19. Three apples fell from heaven.
20. For the last seventeen years that writer has been busy writing a novel about life in modern Armenia.
21. I last saw your friend the day before yesterday.

LESSON XXVIII

1. *Present Participles*

a) There is a present participle in *-nη* (passive in *-ունη*) which is used as an adjective or substantive and can be declined. The suffix *-nη* is added to the present stem of verbs in *-ել* and *-իլ*, and to the aorist stem of verbs in *-ալ*. Thus:

<i>սիրել</i> > <i>սիրող</i> ; <i>սիրուող</i>	loving, lover; beloved
<i>խօսիլ</i> > <i>խօսող</i>	speaking, speaker
<i>կարդալ</i> > <i>կարդացող</i> ; <i>կարդացուող</i>	reading, reader; being read
<i>խաղալ</i> (> <i>խաղացող</i>) > <i>խաղող</i>	playing, player
<i>տալ</i> > <i>տուող</i> ; <i>տրուող</i>	giving, giver; given

Examples of usage:

<i>երկու կին ունեցող մարդ մը</i>	a man with two wives
<i>լսողները</i>	the audience
<i>գրողներու միութիւնը</i>	the writers' union
<i>Պոսթոն գտնուող հայերը</i>	the Armenians (living) in Boston

(Note that the Armenian participle in *-nη* cannot be used to render the English present participle in such clauses as "crossing the street I saw...." This may be rendered: *ժամբան անցնելու ատեն, տեսայ....*)

b) There is also a participle in *-իչ* added to the present stem of "regular" verbs in *-ել* and *-իլ* which indicates an actor or agent. It is only found with some verbs. E.g.:

<i>երգել</i> > <i>երգիչ</i>	singer
<i>բնակիլ</i> > <i>բնակիչ</i>	inhabitant

But ներկայացնել >

representative (see further below Lesson

ներկայացնեցի՛

XXX for causative verbs in -ցնել)

2. Future participles

There are two future participles, one verbal and one adjectival. They are formed by adding *-ու* and *-իք* respectively to the infinitive, save that verbs in *-իլ* have future participles in *-ելու*, *-ելիք*. Thus: զբելու, խօսելու, կարդալու; զբելիք, խօսելիք, կարդալիք:

a) *Participle in -ու*. This is the same in form as the dative of the infinitive. See Lesson XXIV above for the use of this participle in purpose clauses.

The participle in *-ու* can also express a supposition: E.g.

Մինչեւ հիմա մեկնած ըլլալու է: He must have left by now.

b) *Participle in -իք*. This participle is used as an adjective, indicating something to be done:

Պատմելիք ունիմ քեզի: I have something to tell you.

Կարդալիք գիրքերս the books I have to read

(cf. կարդացած գիրքերդ the books you have read)

ուսելիք, խմելիք food, drink

3. Verbal adjectives in *-ի*

These correspond to the English "-able" and are formed by adding *-ի* to the infinitive. But note the change to *-ելի* in *-իլ* verbs. E.g.

սիրել > սիրելի lovable

ընդունիլ > ընդունելի acceptable

պաշտել > պաշտելի adorable, darling

(Note that բանալի is a noun, "key," from բանալ to open.)

Some of these verbal adjectives may be used as substantives in certain situations. E.g.

սիրելիներս my dear ones!

պաշտելիս my darling

Կասկածելին փախաւ: The suspect escaped.

Vocabulary: Lesson XXVIII

<i>wyl</i>	other	<i>հետեւաբար</i>	consequently, so,
<i>անընդունելի</i>	unacceptable		accordingly
<i>անհնագ</i>	negligent	<i>մեծազոյն</i>	greater, very great,
<i>անհնազութիւն,</i>	negligence		greatest
<i>-եան</i>		<i>միութիւն, -եան</i>	union
<i>բանալի, -ի</i>	key	<i>միոք, մտքի</i>	mind, thought
<i>բնական</i>	natural	<i>մշակոյթ, -ի</i>	culture
<i>բնակիչ, -ի</i>	inhabitant	<i>մշակութային</i>	cultural
<i>գտնութիւն</i>	to be situated	<i>յանկարծ</i>	suddenly
<i>գրութիւն,</i>	writing, literary	<i>ներկայացնել</i>	to introduce, repre-
<i>-եան</i>	piece		sent, perform (a
<i>ընդունելի</i>	acceptable		play)
<i>իբր թէ</i>	supposedly	<i>ներկայացուցիչ</i>	, representative
<i>խմելիք, -ի</i>	drink, beverage	<i>-ի</i>	
<i>ծառայութիւն,</i>	service	<i>շարժում, -ի,</i>	motion, movement,
<i>-եան</i>		<i>շարժման</i>	gesture
<i>ծիծաղելի</i>	ridiculous	<i>շոջակայք, -ի</i>	neighborhood
<i>կասկածելի</i>	suspect	<i>ուտելիք, -ի</i>	food
<i>Համեթ</i>	Hamlet	<i>ուրանալ</i>	to deny, renounce
<i>հայելի, -ի</i>	mirror	<i>պաշտելի</i>	adorable
<i>հանրային</i>	public (adj.)	<i>պաշտօնեայ, -ի</i>	official
<i>հաւաքել</i>	to collect, assemble (trans.)	<i>պարագայ, -ի</i>	circumstance
<i>հաւաքուիլ</i>	to assemble (intrans.), come together	<i>պետութիւն,</i>	state

1. Անձնական պատճառներով չկրցայ ժողովին ներկայ գտնուիլ:
2. Բացի անկէ, այլ խնդիրներով ալ զբաղեցանք:
3. Այդ գրողի գրութիւնները ալ չեմ կարդար, որովհետեւ չեմ հասկնար զանոնք:
4. Հանրային գործերով զբաղողները եւ ժողովուրդէն ընտրուած բոլոր ներկայացուցիչները պէտք է կարդան այդ կարեւոր յօդուածը:
5. Ներկայ եղողներուն մեծագոյն մասը ընդունեց անոր առաջարկը:
6. Իր շարժումները բոլորովին ալ բնական չեն:
7. Տիգրան ուրացաւ անցեալ ամսուան քաղաքական ժողովներուն մասնակցած ըւլաւը:
8. Կառավարութեան պաշտօնեանները յայտնեցին, որ ազգային պարտքը քանի մը միլիոնով աւելցած է:
9. Պարագաները ստիպեցին զինք իր հին տունը ծախելու:
10. Գործ չունեցողները պետութեան օգնութիւնը պէտք է խնդրեն:
11. Եթէ այդ կողմերը պառյտի երթալու ըւլաբ, * ծեր ուտելիքներն ու խմելիքները ծեզի հետ տարէք՝ որովհետեւ խանութներ չկան հոն:
12. Ըսելիքներ շատ ունիմ: Օր մը հանդիպինք, որպէսզի բոլորն ալ պատմեմ քեզի:
13. Գիտնալու էք, որ քննութիւնը շատ ղժուար պիտի ըւլայ:
14. Եեր ըսածները պարզ են, կրկնելու պէտք չունիք:
15. Հայրս գործի երթալէ առաջ՝ մեզ կը համբուրէ:
16. Քանի մը վայրկեանէն նամակատուն պիտի երթամ: Եթէ դրկելիք նամակներ ունիք՝ տուէք, տանիմ:
17. Զբաղելու միջոց մը գտնելու է, այլապէս բան մը չընելով պիտի ձանձրանանք:
18. Միութեան անդամները ո՞ւր պիտի հաւաքուին գալ շաբաթ:

* = երթաբ.

19. Մեծ հայրդ հիւանդ էր թէ քնական պատճառներէ մեռաւ:
20. Յանկարծ, առանց որեւէ պատճառի, Պրն. Յակոբեան քաղաքէն մեկնեցաւ:

1. Most of the town's paper factories are situated on the right-hand bank of the river.
2. A man with a watch does not need to ask strangers the time.
3. Following her husband's death, she lost her former happiness.
4. He came supposedly to help us, but in reality he did more harm than good.
5. Because of the services he has rendered everyone, he is liked by all.
6. That man is suspect; keep away from him.
7. Our daughter wants to become a famous writer.
8. She has read too many novels, consequently her ideas about life are ridiculous.
9. Wherever Armenians are to be found, they always form various cultural unions.
10. Our Armenian teacher has written many books on the history of Armenian thought.
11. Last night the members of the Armenian theater performed "Hamlet" for the third time this month.
12. The inhabitants of our neighborhood come from various countries of the world.
13. He broke the key trying to open the door.
14. How many letters do you have to write this week?
15. I have a lot of things to do; you will have to wait a few more minutes.
16. The enemies' proposals were quite unacceptable, so the war continued.
17. He is a very rapid speaker, so the lecture should not last long.
18. My elder sister spends hours in front of the mirror combing her hair.
19. Dikran is a very quick reader; he would have finished that novel long ago.
20. Due to his negligence, he soon lost his position.

1. Result clauses

Clauses of result are introduced by the particle *np*. "So that" is rendered by *անանկ np* (or *այնպէս np*). The verb of the subordinate clause is in the indicative mood.

Distinguish, therefore, between purpose and result:

Purpose: She opened the window so that fresh air could come in.

Պատուհանը բացաւ, որպէսզի թարմ օդ գար ներս:

Result: She opened the window so that cold air came in.

Պատուհանը բացաւ, անանկ որ պաղ օդ մտաւ ներս:

Further examples:

The book was so long that I
could not finish it.

*Գիրքը այնքան երկար էր, որ չկոցայ
(զայն) վերջացնել:*

My grandfather is so old that he
cannot walk unaided.

*Մեծ հայրս այնքան ծեր է, որ չի կրնար
ըալել առանց օգնութեան:*

The train was so late that we
did not arrive on time.

*Եղանակորը այնքան ուշացաւ, որ
ժամանակին չհասանը:*

2. Concessive clauses

A. "Although" is rendered by *թէեւ* (*թէպէտ* and *թէպէտեւ* are also found): E.g.

He continued to sing, although no
one was listening to him.

*Ան կը շարունակէր երգել, թէեւ ոչ
ոք մտիկ կ'ընէր իրեն:*

Although he bought the tickets, his
friends did not even say thank
you.

*Թէեւ ինք գնեց տոմսակները, իր
ընկերները շնորհակալութիւն իսկ
չյայտնեցին իրեն:*

If the concessive clause comes first, *pawg* often precedes the main verb:

Although I liked the picture, I

Թէեւ հաւնեցայ նկարը, (պայց) չկոցայ

couldn't buy it as I had no money.

զնել զայն որովհետեւ դրամ չունեի:

B. "Despite" is rendered by հակառակ. A following noun is put into the genitive. "Despite the fact that" is rendered by հակառակ plus an infinitive (in the gen. case) or հակառակ անոր որ. E.g.

Despite the rain we went for a walk.

Հակառակ անձրեւին, պոյտի
զացինք:

(But in Armenian this could also be translated:

կ' անձրեւէր, պոյտի զացինք:

Despite being ill, Boghosian attended the meeting.

Հակառակ հիւանդ ըլլալուն, Պօղոսեան
ներկայ գտնուեցաւ ժողովին:

Despite the fact that he was ill, Boghosian...

Հակառակ անոր որ հիւանդ էր,
Պօղոսեան...

Despite his illness, B...

Հակառակ իր հիւանդութեան, Պ...

3. "Please"

In a more formal sense կը հաճիք (կը հաճիս for intimate friends) is used, followed by the infinitive.

E.g. Would you please give me a glass of water.

Կը հաճիք (կը հաճիս) զաւաթ մը
ջուր տալ:

In a less formal sense հաճիս and հաճիք are put at the end or beginning of the sentence, which then has the verb in the indicative:

Գաւաթ մը ջուր կու տաք, հաճիք:
Հաճիս, զաւաթ մը ջուր կու տաս:

Very formal is հանեցէք with the infinitive, used primarily in writing.

E.g. Please accept our best wishes

Հանեցէք ընդունիլ մեր լաւագոյն

for the New Year.

մաղթանքները նոր Տարուան առթիւ:

Խնդրես with the imperative is used mainly for invitations.

E.g. Come in, please.

Ներս եկէք, խնդրեմ:

In a similar sense note հրամանէ, հրամմեցէք, a general invitation meaning - according to the situation - "come in, help yourself, sit down, etc."

Vocabulary: Lesson XXIX

<i>աղբիւր, -ի</i>	source, fountain	<i>հրամյէ,</i>	[see above, §3]
<i>աղտոտ</i>	dirty	<i>հրամյեցէք</i>	
<i>այնպէս</i>	so	<i>ձիւն, -ի</i>	snow
<i>անանկ</i>	so	<i>ձիւն գալ</i>	to snow
<i>անանկ որ</i>	so that	<i>մաղթանը, -ի</i>	wish (as greeting)
<i>անհամբերութիւն,</i>	impatience	<i>մութ</i>	dark (adj.)
<i>-եան</i>		<i>մտիկ ընել</i>	to listen to, pay
<i>անձամբ</i>	in person		attention to (+
<i>արթննալ</i>	to wake up		dat.)
<i>բարձրութիւն,</i>	height	<i>մօսաւորապէս</i>	about, approximately
<i>-եան</i>		<i>ներս</i>	inside, interior
<i>ըստ</i>	according to (prepo-		(noun)
	sition + dat.)	<i>նոյնպէս</i>	likewise
<i>թէեւ, թէպէտեւ</i>	although	<i>շուր, -ի</i>	shade, shadow
<i>ինչպէս...</i>	as...so (often =	<i>ստոյգ</i>	reliable, real
<i>նոյնպէս</i> (or <i>այնպէս</i>)	both...and)	<i>ստուգել</i>	to verify
<i>իսկ</i>	but, whereas	<i>վերադարձ, -ի</i>	return (noun)
<i>կանոն, -ի</i>	rule, regulation	<i>վստահութիւն,</i>	trust, confidence
<i>հակառակ</i>	(the) opposite (noun)	<i>-եան</i>	
<i>հաճիլ</i>	to be pleased	<i>ցոյց, -ի</i>	demonstration
<i>հեռաւորութիւն,</i>	distance	<i>քայլ, -ի</i>	step, footstep
<i>-եան</i>		<i>քիլոմետր, -ի</i>	kilometer

1. Անձրեւէն ետք այնքան ծիւն եկաւ, որ չկրցանք գիշերը տուն վերադառնալ:
2. Այնքան բարկացած կերեւէր, որ չհամարձակեցայ իրեն մօտենալու:
3. Սենեակը այնքան մութ էր, որ պատին զարնուեցայ:
4. Տան ներսը մաքուր էր, իսկ դուրսը՝ աղտոտ:
5. Ինչպէս անոնք, նոյնպէս եւ մենք՝ կէսօրները ճաշ չենք ուտեր:
6. Դժբախտաբար շատ ուշ է, ալ չենք կրնար իր տուած տեղեկութիւնները ստուգել:
7. Մեծ անհամբերութեամբ ծնողքին վերադին կը սպասէ:
8. Հակառակ իր ըսածներուն, ես այդպիսի մարդոց նկատմամբ վստահութիւն չունիմ:
9. Օրուան աշխատանքը վերջացնելէ ետք, ան ամէն իրիկուն պտոյտի մը կ'երթայ:
10. Ճեր մարդը դանդաղ քայլերով շուկայ կ'երթար:
11. Ազնւութիւն ունեցէք եւ մշմարտութիւնը ըսէք:
12. Ասիկա հայկական ճաշ մըն է, յուսամ* կը հաւն իք: Բարի ախորժակ:
13. Գողը փախաւ եւ մութին մէջ անհետացաւ:
14. Հակառակ մեր սովորութեան, երէկ կանուխ քնացանք, որպէսզի այսօր շուտ արթննանք եւ գործը ժամանակին վերջացնենք:
15. Ամերիկացիները դժուարութեամբ կ'արտասանեն շատ մը հայկական անուններ:
16. Իրեն համար մեծ համոյք է արծակուրդը առանձին անցընելը:
17. Հակառակ շատ ծեր ըլլալուն, ամէն տարի անձամբ իր տունը կը ներկէ:
18. Կը համի՞ք այս թուղթերը սեղանին վրայ դնել:
19. Այդ աթոռը հոս կը բերնս, համիս:
20. Հաճեցէք նամակիս անմիջապէս պատասխանել:

*յուսամ and յուսանք are often found without կը ; cf. Lesson VIII 3.

1. He was so weak that he could not even lift the chair.
2. What is the height of Mt. Ararat? I am not sure, but I think that it is between 5,150 and 5,160 meters.
3. The rules of the organization were accepted by its members at the last meeting.
4. The distance between Erevan and Moscow is about 3,000 kilometers.
5. The teachers informed their students that not one had passed the history examination.
6. The sad girl sat down in the shade of the old apple tree.
7. Fish is so expensive now, that we have not bought any for several weeks.
8. According to reliable sources, at least three people were killed in yesterday's demonstration.
9. Since I was unable to buy tickets for the theater, we had to change our plans at the last moment.
10. In summer the days are longer than the nights, but in winter the opposite is the case.
11. I'm free, so let's have a beer somewhere.
12. Although the windows were closed, he could still hear the noise from (= of) the street.
13. I cannot talk to you now, because I am in a hurry.
14. Despite the fact that as a child he had had no opportunity to attend school regularly, he succeeded in life.
15. Kindly explain to me how you lost your shoes on the way (= while coming) home.
16. Because he was not paying attention, the wine glasses he was carrying all fell to the floor.
17. Although I am satisfied with your work, you will have to work harder if you want to be the best in the class.

18. Although she is very clever, she was unable to grasp the meaning of the teacher's remarks.
19. The quickest way to reach the university is by bicycle.

LESSON XXX

Causative verbs

A causative verb is formed by adding the suffix *-gubl* to a root, e.g. adjectives or verbal stems:

Կարճ short: կարցնել to shorten; հագ- (to dress): հացնել to clothe.

Sometimes with verbal roots an *-b-* is inserted before the causative suffix for verbs in *-bl* and *-hl*, and an *-w-* for verbs in *-wl*:

լնել to be silent: լնցնել to silence

նստիլ to sit: նստեցնել to seat

խնդալ to laugh խնդացնել to make someone laugh

Verbs that have the suffixes *-u-*, *-wu-*, *-bu-* or *-z-* between the root and the infinitive ending lose the consonant in the causative:

մտնել to enter: մոցնել to bring in

հազնիլ to dress (oneself): հացնել to dress someone

փախչիլ to flee: փախցնել to miss; snatch away

(or փախիլ)

տկարանալ to be weak: տկարացնել to weaken

մռնենալ to approach: մռնեցնել to bring near

մեռնիլ to die: մեղնել to put to death

Irregularities:

փլթիլ to come off: փլցնել to detach, pick off

հանգչիլ to rest: հանգչեցնել to put to rest

ուտել to eat: լերցնել to make someone eat, feed

<i>w̄nḡn̄h̄l</i>	to pass:	<i>w̄nḡp̄n̄b̄l</i>	to take past (and many spe-
			cial meanings)
<i>կb̄n̄w̄l</i>	to stop:	<i>կb̄ḡn̄b̄l</i>	to bring to a stop; park
			(a car)
<i>դaп̄n̄w̄l</i>	to turn (intrans.):	<i>դaր̄d̄n̄b̄l</i>	to turn (trans.)

The aorist of verbs in *-ḡnb̄l* is *-gn̄tgh̄* (cf. Lesson XIX, cat. 6).

E.g. *տկարացն̄b̄l* - *տկարացուցհ̄*

կb̄ḡn̄b̄l - *կb̄ḡուցհ̄*

But note: *w̄nḡp̄n̄b̄l* - *w̄nḡուցհ̄*

w̄nḡn̄h̄l - *w̄nḡայ*

դaր̄d̄n̄b̄l - *դaր̄ծուցհ̄*

The imperatives follow the regular pattern of Lesson XXII, cat. 6.

E.g. *կb̄ḡn̄b̄l* - *կb̄ḡուր*, *կb̄ḡուցէր*

(մի կb̄ḡներ, մի կb̄ḡնէր)

w̄nḡp̄n̄b̄l - *w̄nḡուր*, *w̄nḡուցէր*

դaր̄d̄n̄b̄l - *դaր̄ծուր*, *դaր̄ծուցէր*

The classical causative in *-n̄tgh̄n̄b̄l* is rarely found in spoken Armenian:

մասուցան̄b̄l to offer

ծանուցան̄b̄l to notify

The aorist is in *-n̄tgh̄*. E.g. *ծանուցհ̄* etc.

Examples of usage

The tailor shortened my jacket.

Դերձակը բաճկոնս կարծցուց:

You make us work long hours.

Մեզ երկար ժամեր կ'աշխատնես:

The speaker silenced the
opposition.

Խօսողը լնեցուց իր
հակառակորդները:

Note *w̄ngn̄h̄l* and *w̄ngp̄n̄b̄l*:

We passed them on the road.
We took the children across
the river.

Ճամբան անոնց անցանք:
Պատիկները զետին միւս կողմը
անցուցինք:

Some causative verbs can take two objects; then the actor is put into the dative case:

They made him drink wine.

Գինի խմցուցին անոր:

More common is the use of the verb *տալ* in a factitive sense: "to have someone do something." The actor is put into the dative case, and the infinitive of the secondary verb remains in the active mood.

E.g. He had a house built.

Տուն մը շինել տուաւ:

My parents had those workmen
build their house.
He had the barber cut his hair
short.

ծնողքս իրենց տունը այդ
գործաւորներուն շինել տուին:
Իր մազերը կարծցնել տուաւ
սակրիչին:

The passive of causatives

Generally, the passive is formed from the present stem without the *-v-* of the causative suffix.

E.g. *կարճ* short: *կարցնել* to shorten: *կարցուիլ* to be shortened
վերադարձնել to return: *վերադուիլ* to be returned
Causatives in *-ուցանեմ* lose *-ան-* in the passive:
մատուցանել to offer: *մատուցուիլ* to be offered

Some causative verbs build the passive from the root:

կորսնցնել to lose: *կորսուիլ* to be lost (not **կորսնցուիլ*)

However, passive causative verbs are not very common; the impersonal 3rd person plural usually renders such expressions. E.g.

The speaker was introduced.

Խօսողը ներկայացուցին:

(rather than *ներկայացուեցաւ*)

Note: Although *հարցնել* (to ask) is not a causative, the passive (3p. only is found) follows this pattern: *հարցուեցաւ*.

Vocabulary: Lesson XXX

<i>աշխատնել</i>	to make (someone)	<i>հագնել</i>	to clothe, dress
	work, put into	<i>հակառակորդ</i> ,	opponent
	action, start	<i>-ի</i>	
<i>բանկոն, -ի</i>	jacket	<i>հայրենակից,</i>	compatriot, fellow-
<i>բացակայ</i>	absent	<i>-ի</i>	countryman
<i>գետ, -ի</i>	river	<i>հայրենակական</i>	compatriotic
<i>զուացնել, -ցուցի</i>	to satisfy, please	<i>հրամանել</i>	to offer
		<i>մասուցանել</i>	to offer
<i>դարձնել, դարձուցի</i>	to turn (trans.)	<i>մեծացնել</i>	to enlarge
		<i>մոցնել</i>	to bring in
<i>դերձակ, -ի</i>	tailor	<i>մօտեցնել</i>	to bring near
<i>զարմացնել, -ացուցի</i>	to astonish, surprise	<i>նախագահ, -ի</i>	president, chairman
		<i>նստեցնել</i>	to seat
<i>ընտրութիւն, -եան</i>	election	<i>պառկեցնել</i>	to lay down, put to
			bed
<i>լնել</i>	to be silent	<i>պարահանդէս, -ի</i>	dance (noun); ball
<i>լնեցնել</i>	to silence	<i>սառիլ</i>	to freeze (intrans.)
<i>խմանել</i>	to make (someone)	<i>սափրիչ, -ի</i>	barber
	drink	<i>սորվեցնել</i>	to teach
<i>ծանուցանել</i>	to notify	<i>տարաս, -ի</i>	(pair of) trousers
<i>ծանօթացնել</i>	to introduce	<i>տեղեկացնել</i>	to inform, notify
<i>կարճնել</i>	to shorten	<i>տկարացնել</i>	to weaken (trans.)
<i>կերցնել</i>	to feed	<i>փրթիլ</i>	to come off
<i>կեցնել</i>	to stop (trans.); park	<i>փրցնել</i>	to detach, pick off
<i>կորսուիլ</i>	to get lost, disappear		

1. Օղը պաղ ԸԼԼաԼուն ինքնաշարժը չկրցանք աշխատցնել:
2. Ճոյլ ուսանողները չեն կրնար գոհացնել իրենց ուսուցիչները:
3. Կարեւոր ըսելիք ունեցողները լոեցնելը լաւ չէ:
4. Եթէ այս կողմէն երթանք, ճամբան կարմցուցած կ'ըլլանք:
5. Կորսուէ ասկէ,* չեմ ուզեր քեզ տեսնել այլեւս:
6. Պատիկը կը փախէր, որպէսզի մայրը չկրնար զինք հազցնել:
7. Սարգիսեանները ի՞նչ հրամցուցին իրենց հիւրերուն երէկ գիշեր:
8. Դուրսը սպասողները ետեւի դոնէն ներս մտցուցէք:
9. Դուք ՞որ կուսակցութիւնը կը ներկայացնէք:
10. Մինչեւ վերջին վայրկեանը, առաջնորդը չէր գիտեր, թէ զինք ո՞ւր պիտի նստեցնեն:
11. Տարին քանի՞ անգամ սափրիչի կերթաս:
12. Հին ատեն աղջիկ փախցնելը սովորական էր:
13. Հակառակ յոզնած ԸԼԼաԼուս, քանի մը երգ երգել տուին ինծի:
14. Անգլերէն չգիտնալուն պատճառաւ, նամակները ուրիշներուն գրել կուտայ:
15. Ինծի մի յիշեցնէր անոր պատճառած դժուարութիւնները:
16. Կը յուսամ, որ նախազահը մեր ամսականները կ'աւելցնէ զալ տարի:
17. Հայ ժողովուրդի պատմութեան մասին անոր գրած յօդուածները միշտ կը բարկացնեն զիս:
18. Ինչէն կ'ենթաղրէք, որ դուք նիշտ էք, իսկ ես՝ սիալ:
19. Աշնանային երկար երեկոները վէպեր գրելով կանցընէք:
20. Բացականերուն ՞վ պիտի տեղեկացնէ մեր որոշումները:

*ասկէ, a common variant of այս տեղէն.

1. He entered the tailor's shop in order to buy a new pair of trousers and a jacket.
2. In Armenia the rivers usually freeze in winter.
3. Vache, turn the pages of that book one at a time, please.
4. The results of the elections completely astonished the entire population of the city.
5. Because of his political ideas, he has many opponents.
6. Do not make people drink if they do not wish to drink.
7. An old friend introduced me to my future husband at a New Year's dance.
8. What kind of food do you feed your cat?
9. In every country there is at least one Armenian compatriotic society named after some Armenian town.
10. Every Sunday a priest offers the liturgy in our church.
11. Bring your chairs nearer if you wish to see better.
12. Who will introduce our speaker this evening, as our chairman is absent?
13. What time do you normally put the children to bed? The bigger goes to bed at 8:45, the little one at 7:30.
14. How many languages are taught at your school?
15. His last illness has so weakened him that now he can hardly walk.
16. In the heat of the summer we like to lie in the garden picking fruit from the trees.
17. It is forbidden to park cars on this street at night.
18. Do not forget to inform us of your plans for the coming holidays.
19. There is no doubt that in past times people were made to work longer hours than now.
20. We had the picture of the children enlarged for their grandmother.

LESSON XXXI

Days and Months

Sunday	Կիրակի	Thursday	Տինգշաբթի
Monday	Երկուշաբթի	Friday	Աւրբաթ
Tuesday	Երեքշաբթի	Saturday	Հարաթ
Wednesday	Հորեքշաբթի		

Usage

Acc. for day on which:

Let's meet on Monday.

Երկուշաբթի հանդիպինք:

On Sundays I go to church.

Կիրակի օրերը եկեղեցի կ' երթամ:

He spends his Saturdays

Շաբաթ օրերը թենիս խաղալով

playing tennis.

կ' անցընէ:

Gen.

Have you seen Tuesday's paper?

Երեքշաբթի օրուան թերթը տեսած ես:

Abl.

from Wednesday to Wednesday

Հորեքշաբթին մինչեւ Հորեքշաբթի

Since last Friday...

Անցեալ ուրբաթէն (օր ուրբաթ օրուընէ) ի վեր...

January	Յունուար	July	Յուլիս
February	Փետրուար	August	Օգոստոս
March	Մարտ	September	Սեպտեմբեր
April	Ապրիլ	October	Հոկտեմբեր
May	Մայիս	November	Նոյեմբեր
June	Յունիս	December	Դեկտեմբեր

Usage:

In January it snows a lot.

Յունուարին (օր Յունուար ամսուն) շատ

ձիւն կու զայ:

from March to May

Մարտէն (մինչեւ) Մայիս:

DATES

What is today's date?

Ամսուն քանի՞ն է այսօր:

Today is the twenty-fifth.

Այսօր 25 (քսան հինգը) է:

Today is the thirteenth of April.

Այսօր Ապրիլի 13 (տասներեքն) է:

on the seventh of March

Մարտի 7-ին (եռթին)

from the seventeenth of June

Յունիսի տասնեօթէն (17-էն) մինչեւ

to the last day of August

Օգոստոսի վերջին օրը

AGE

How old are you?

Քանի՞ տարեկան ես:

I am fifteen (years old).

Տասն հինգ տարեկան եմ:

Since (she was) eighteen she
has been in poor health.

18 (տասնըութը) տարեկանէն ի վեր
վատառողջ եղած է:

At the age of five he began
(going to) school.

5 (հինգ) տարեկանին սկսաւ դպրոց
երթաւ:

a girl of about nineteen

մօտաւորապէս 19 (տասնըինը) տարեկան
աղջիկ մը

Vocabulary: Lesson XXXI

<i>արտայայտել</i>	to express	<i>ճառ, -ի</i>	speech
<i>աւելցնել</i>	to increase (trans.)	<i>մասնաւորապէս</i>	especially, above all
<i>բարեկամական</i>	amicable, friendly	<i>մարդկային</i>	human (adj.)
<i>բարձրացնել</i>	to lift, raise	<i>մարմին, -ի</i>	body
<i>գեղեցկանալ</i>	to become beautiful	<i>մինակ (+ per-</i>	alone, by oneself
<i>զառ</i>	separate, apart; +	<i>սոնալի</i> (sonal suffixes)	
	abl., aside from,	<i>յստակ</i>	clear, plain
	besides	<i>նահանջ տարի</i>	leap year
<i>զգացմունք, -ի</i>	sentiment, feeling	<i>շրջանակ, -ի</i>	circle, set of
<i>թագաւոր, -ի</i>	king		people
<i>թենիս</i>	tennis	<i>ոլքան</i> (or	so much, as much;
<i>իշխան, -ի</i>	prince	<i>ինչըն)</i>	also interrog.
<i>իսկապէս</i>	really	<i>ուղղակի</i>	straight, directly
<i>ծանօթ, -ի</i>	acquaintance; known	<i>սուր</i>	sharp
<i>կարգ, -ի</i>	row; class, rank;	<i>վատառողջ</i>	in poor health
	queue	<i>տարրերութիւն,</i>	difference
<i>կարելի</i>	possible	<i>-եան</i>	
<i>կարելի</i>	as much as possible	<i>տարօրինակ</i>	strange, odd
<i>եղածին չափ</i>		<i>տեսք, -ի</i>	appearance
<i>հասակ, -ի</i>	height (of a person)	<i>փորձ, -ի</i>	try, attempt (noun)
<i>նով, -ի</i> and	wind, breeze	<i>փշել</i>	to blow

—nL

Learn also the names of the months, as above.

1. Այս տարի, Դեկտեմբերը սովորականէն աւելի պաղ է:
2. Այդ սեղանը չես կրնար մինակդ բարձրացնել, թող եղբայրներդ ալ օգնեն քեզի:
3. Բոլոր ուսուցիչները առաջին կարգը նստան, իսկ աշակերտները՝ ետեւի կարգերը:
4. Քու տարիքիո՞ւ տղոց հասակը մօտաւորապէս մէկ մեթր բսան հինգ կը լլայ:
5. Մօրեղբայրս բոլոր օգնութեան կարօտ եղողներուն կօգնէ, մասնաւորապէս իր հայրենակիցներուն:
6. Յստակ կերպով բացատրէ մտքերդ, որպէսզի զանոնք կրկնել պէտք չըլլայ:
7. Ինչքան գեղեցկացեր է այդ առջիկը: Վստահ եմ որ շուտով կամուսնանայ:
8. Երբեմն թուղթը սուր դանակի պէս մարդու մատ կը կտրէ:
9. Ոչ մէկ տարբերութիւն գտայ ծեր եւ անոնց ըսածներուն միջեւ:
10. Պատերազմէն վերադարձող զինուորները շատ յոգնած եւ խեղճ տեսք մը ունէին:
11. Իր տարիքի մարդոցմէն շատ աւելի մեծ ոյժի տէր է:
12. Այստեղի երիտասարդները սովորաբար քանի՞ տարեկանին կամուսնանան:
13. Անցեալ Մայիսէն ի վեր չենք հանդիպած: Ուր էիր, կը ճամբորդէիր:
14. Կուզենք զիտնալ, թէ դասերը ամսուն քանի՞ն պիտի վերսկսին, որպէսզի կարելի եղածին չափ լաւ պատրաստուինք:
15. Հօրաքոյրս միայն Կիրակիէ Կիրակի կնրթայ եկեղեցի:
16. Բացի Երկուշաբթի եւ Հինգշաբթի օրերէն, ամբողջ շաբաթը ազատ եմ:
17. Պատէն կախուած նկարը քիչ մըն ալ բարձրացուցէք, որպէսզի պզտիկները հետը չխաղան:
18. Հակառակ վատառողջ ըլլալուն, շատ ուրախ աղջիկ մըն է:
19. Մարդկային մարմինը շատ մը կենդանիներու մարմիններէն տկար է:
20. Հիմա կը հասկնամ, թէ ինչո՞ւ այդքան դժուարութիւններ ունեցայ անցեալ տարի:

1. By how much do you intend to increase our salaries next year?
2. Apart from my brother and myself, there were 27 people present at the meeting.
3. We always play tennis together on Tuesday evenings.
4. For several centuries there have been no kings or princes in Armenia.
5. Last night it snowed for the first time this winter.
6. His circle of acquaintances is surprisingly narrow.
7. They went straight to the station without even having dinner.
8. What a marvelous speech Mr. Sarkisian gave the other evening!
9. What strange opinions your uncle has on today's most important political problems!
10. Let us make a final attempt to find an amicable solution.
11. From which direction does the wind usually blow in summer?
12. I last saw my grandfather when I was a boy of seven.
13. On the twenty-seventh of next month I have to go to New York on business (instr.).
14. Every year we take our summer holidays in the last two weeks of August.
15. Thirty days have September, April, June, and November; all the rest except for February have thirty-one.
16. I intend to stay there until the third of the following month.
17. He is the sort of man who never expresses his inner feelings.
18. Did you really spend last night studying in the library all alone?
19. In the middle (*լէս*) of next month, let's get together somewhere.
20. February has 28 days, and 29 in each leap year.

Nerves Virabian is a contemporary writer living in Beirut. This story is taken from Նոյն թաղի Մարդիկ, a collection of short stories published in Beirut in 1968. The title "The Old Maltese" refers to a short story by Hrand Asadour (1862-1928), in which the famous novelist Dzerents (Dr. Hovsep Shishmanian, 1822-1888) is mistaken for a Maltese sailor on a ferryboat in Constantinople.

ՃԵՐՈՒԿ ՄԱԼԹԱԳՐ

Ամէն հանդէսէ, հարսնիքէ կամ թաղումէ ետք, երբ դպրոցական հին աշակերտներս իրարու քով զայինք, առաջին խօսքը պարոն Տիրապետեանին մասին կ'ըլլար.

- Կը յիշե՞ս Տիրապետեանը...

Ու կը պատմէինք իրմէ մնացած զանազան յիշատակներու մասին, որոնք կարծես երէկ պատահած ըլլային:

Ճեր, քարի մարդ մըն էր, խոշոր, լիալուսնի նմանող գլուխով: Սեւ ակնոցներ¹ ունէր ու ճեռքին՝ անխուսափելի պայուսակ մը, որուն մէջ իր ուտելիքը կ'ըլլար:

Առուու, միշտ միեւնոյն ժամուն կու զար դպրոց, դանդաղ քայլերով:

Մեղմ, հանգիստ քնաւորութիւն մը ունէր: Կու զար դասարան, կը-կայնէր² շիտակ ու հօր մը հոգածութեամբ կը սկսէր դասին:

Տարիներով, տասնըվեց տարեկանէն սկսեալ ուսուցչութիւն ըրած էր զանազան քաղաքներու մէջ: Վերջին տասնամեակը անցուց մեր դպրոցին մէջ:

Եղբօրս դաստիարակը եղած էր: Յետոյ քրոջս ուսուցիչը եղաւ: Երրորդ դասարանէն սկսեալ ես ալ աշակերտեցայ իրեն:

1. Although *ակնոց* is sometimes used in both sing. and pl., sing. is preferable.

2. Կը կայնէր: or կը կենար.

Տարիներ շարունակ, հայերէնի մէկ ուսուցիչ ունեցած ենք՝ ի՞նքը, ու մէկ դասագիրք՝ իրեն հետ մեր դպրոցէն ներս մտած Հրանտ եւ Զապէլ³ Ասատուրներու "Նոր թանգարան" ը։ Առաջին անգամ եղբօրս դասագիրքը եղաւ, յետոյ քոյրս սկսաւ գործածել զայն, ապա քրոջս կողմէ ինծի փոխանցուեցաւ։ Մաշած, թերթերը ելած, քանի մը անգամ նորոգուած ու վերակազմուած գիրք մըն էր, զոր կը պահեմ տակաւին, ի յիշատակ⁴ պարոն Տիրապետեանին։

ՃԵՐՈՒԿ ՄԱԼԹԸՂԸ

Այդ անունը դրած էին իրեն աշակերտները։ Իրապէս, որքան կը-նմանէր Հրանտ Ասատուրի "ՃԵՐՈՒԿ ՄԱԼԹԸՂ"ին։ Ութսունական թուականներու գրագէտը կարծես ուղղակի մեր ուսուցիչը նկարագրած էր։

Իր անունը շատ կը հուզուէր մեր տան մէջ։ Եղբայրս ու քոյրս միշտ պատմելիք քան մը կ'ունենային իրմէ։ Ետքը ես ալ միացայ անոնց։

Գլուխը հակած գիրքին՝ ուշի ուշով կը հետեւէր մեր ընթերցանութեան, մատը տողերուն հետ սահեցնելով։ Երբ լաւ կարդայինք, գլուխը կ'ելլէր-կ'իջնէր, լաւ է ըսելու պէս, իսկ եթէ սխալ կարդայինք կամ կմկմայինք՝ - Բաւական է, նստէ՛, - կ'ըսէր։

Լաւ կը ճանչնար Պետրոս Դուրեանը⁵։ Ամէն անգամ որ եղերաբախտ քանաստեղծին մէկ քանաստեղծութեան հանդիպէինք, դասը կը կեցնէր, կը-կենար շիտակ, իոշոր թաշկինակով ակնոցը կը սրբէր ու իոր յուզումով կը-պատմէր անոր կեանքը։

- "ՏՐՄՈՒՆՃՔԸ" գրած է մեռնելէն երեք օր առաջ։ Ամէն հայ տղայ

3. Զապէլ Ասատուր, also known as Սիպիլ; wife of Hrand Asadour and a writer, 1863-1934.

4. ի յիշատակ: a classical Armenian phrase, "in memory of."

5. Պետրոս Դուրեան: a talented Armenian poet and playwright, 1851-1872.

զոց պէտք է սորվի այդ գոհարը, - կ'ըսէր ու այդ պարտականութիւնը կուտար մեզի:

Ամբողջ շորս տարիներու ընթացքին մենք կրցանք միայն Դուրեանին եւ քիչ մըն ալ Մեծարենցի⁶ մասին զաղափար կազմել: Իրմէ իմացանք նաեւ որ Գրիգոր Զօհրապ⁷ անունով գրագէտ մը ունեցած ենք, որուն զլուխը ճգմեր են թուրք դահիճները:

Աշխարհագրութեան դաս ալ կու տար մեզի պարոն Տիրապետեանը:
Աշխարհագրութեան դասին կը պահանջէր որ զոց սորվինք բոլոր քաղաքներուն անունները, նոյնիսկ յետին քաղաքներունը եւ երբ զինք գոհ ճգէինք,
կ'ըսէր.

- Տեսէր, տղա՛քս, հիմա բոլոր քաղաքներուն, գետերուն, ծովերուն անունները զիտէք, բայց երբ դպրոցէն ելլէք, շատերը պիտի մոռնաք, իսկ երբ ծերանաք՝ հազիւ պիտի յիշէք Մեռեալ ծովը:⁸

Անկեղծ մարդ մըն էր:

Հէր ուզեր որ աշակերտ մը թերանայ իր պարտականութեան մէջ, ուշանայ դպրոցէն, բայց ուշացողին ալ ծեծ չէր քաշեր, այլ հօր մը պէս կը-խրատէր, իր կանուխ ելլեւը կը պատմէր անոր եւ երկարօրէն կը խօսէր գերմանական կրթութեան մասին: Որեւէ անկարգապահութիւն որ նշմարէր, անպատճառ գերմանացիներէն տիպար օրինակ մը կը յիշէր: Գերմանացիներուն ճշդապահ ըլլաւը, անվերապահօրէն իրենց մեծին հնագանդիւը մեծապէս ազդած էին վրան: Կը յիշէր օրինակ մը եւ կ'աւելցնէր.

6. Միսաք Մեծարենց: a gifted Armenian poet, 1886-1908.

7. Գրիգոր Զօհրապ: famous writer of short stories, 1861-1915, killed in the massacres of 1915.

8. Մեռեալ: a classical form, "dead."

- Գերմանացիներուն պէս եղէք:

Պաշտամունքի ատեն, երբ իրեն առիթ տրուէր քանի մը խօսք ըսելու, կամքի, աշխատանքի եւ կորովի մասին կը խօսէր եւ կ'ուզէր որ կամքի, աշխատանքի եւ կորովի տէր մարդ ըւլանք:

Դասի պահուն չէր ուզեր որ շշուկ մը իսկ լսուի: Մանաւանդ չէր ախորժեր յօրանջողներէն: Սաստիկ կը բարկանար յօրանջողներուն վրայ ու իր ջղայնութեան սաստկութենէն ճաղատ գլուխը կը կարմրէր, լուսնի խաւարում տեղի կ'ունենար: Բարկութենէն ետք՝ դասը չէր կընար շարունակել: Խիղճը կը տանջէր զինք: Կը սկսէր խրատի, կը շոյէր զինք զայրացնող տղան, իսկ դադարին ալ գլուխը ծեռքերուն մէջ կ'առնէր, հաշտութիւն կը-գոյացնէր: Երբեք չէր ուզեր որ մէկը նեղուի իրմէ:

Եթէ պատահէր որ ամբողջ դասարանով տրուած դասը չգիտնայինք, կ'ըսէր.

Սեռական, տրական, հայցական,

Դասերնիդ սորվիք չսորվիք,

Տիրապետեան կ'առնէ ամսական.

Ատանկ կ'ըսէր, սակայն իր խառնուածքը քոլորովին տարբեր էր, կը-գուրգուրար ամէն մէկ աշակերտի վրայ: Կ'ուզէր որ անոնք զուր տեղը դպրոց եկած չըւլային.

- Տեսէք, տղա՛քս, ծեր հայրերը արիւն-քրտինքի մէջ կը մտնեն, պարտքի դրամ կ'առնեն ծեզ դպրոց դրկելու համար: Զեզմէ շատերուն հայրերը որբանոցէն կը ճանչնամ, մեղքցէք անոնց, աշխատեցէք, մարդ եղէք...

Կը խօսէր երկար, պահն ալ կ'երկննար, մինչ ուսուցչու հիները դուրսը կը սպասէին... Մենք շատ գոհ կը մնայինք ատկէ, որովհետեւ ընդհանրապէս հայերէնին յաջորդող դասը չէինք սիրեր:

Պարոն Տիրապետեան լաւ կը հետեւէր նաեւ ժամանակին։ Ամէն անգամ որ օրերը երկննային կամ կարծնային, մեզի լուր կու տար։

- Գիտէք, տղա՛ք, այսօր ամէնէն կարծ օրն է, վաղուընէ սկսեալ օրերը կամաց-կամաց կ'երկննան...

- Այսօր ամենաերկար օրն է, վաղուընէ սկսեալ օրերը կամաց-կամաց կը կարծնան...

- Այսօր ցերեկը եւ գիշերը հաւասար են...

Խօսած ատեն կաւիճը ձեռքը կ'ըլլար եւ թիւերը մէկ-մէկ կը գրէր զրատախտակին վրայ, կ'ուզէր որ մենք ալ մեր տետրակներուն մէջ արձանագրենք՝

"Դեկտեմբեր 21-ը ամէնէն կարծ օրն է,

Մարտ 21-ին գիշերը եւ ցերեկը հաւասար կ'ըլլան,

Յունիս 21-էն ետք օրերը կը սկսին կարծնալ":

Երբ հարցում մը ընէինք, մանրամասնօրէն կը բացատրէր։ Շատ կը-սիրէինք զինք։ "Տղաքս" ըսելով կը խօսէր մեզի հետ։

Իր ընտանիքին մասին գաղափար չունէինք. զիտէինք միայն որ Զանգիպար կղզիին մէջ աղջիկ մը ունի։ Աշխարհազրութեան դասին, երբ նիւթը Ափրիկէն ըլլար՝ քարտէսին վրայ անպատճառ ցոյց կու տար Զանգիպարին տեղը։

- Եթէ օր մը հոն երթանք, կ'ըսենք որ Տիրապետեանի աշակերտ եղած ենք, - կ'ըսէինք մենք ու ինք զո՞ւ կը ժպտէր։

Ամազերջի հանդէսին, երբ իբրեւ շրջանաւարտ վկայական պիտի առնէինք, ըովը կանչեց մեզ ու ըսաւ։

- Եթէ շուարելու ըլլաք եւ չկընաք յիշել ձեր արտասանութեան բառերը, առանց յայտնի ընելու անցէք միւս տողը։ Բնաւ մի կենաք եւ սեպեցէք, թէ ձեր դիմաց մարդ չկայ։

Փորձի ժամանակ տարբեր քան կ'ըսէր մեզի: Փորձի ժամանակ յաճախ կը կրկնէր.

- Անանկ սեպեցէք, որ ձեր դիմաց հազարաւոր հոգիներ կան:

Մեր վկայական առնելէն երեք ամիս ետք, դպրոցական յաջորդ տարեցըանի սկիզբը, նոր հոգաբարձուներ եկան եւ նոր հոգաբարձուները նոր ու երիտասարդ ուսուցիչներ հրաւիրեցին պաշտօնի:

Պարոն Տիրապետեան չափէն աւելի ծեր էր եւ հանգստեան կոչեցին զինք: Այդպէ՞ս: Իր ծեռքէն վերջին անգամ վկայական առնողները մենք եղանք: Անկէ ետք բնաւ չտեսանք զինք, քայց միշտ կը յիշէինք իր անունը, մեր սիրելի Տիրապետեանը, իր անբաժան հացի պայուսակին հետ, սեւ ակնոցներուն, դանդաղ քալուածքին, շիտակ կեցուածքին, հայրական իր գուրզուրանքին, մեղմ-մեղմ արտասանած քառերուն, յուզումներուն ու խանդավառութիւններուն հետ:

Ամէն անգամ որ դպրոցական ընկերներս իրալու հանդիպէինք, մեզմէ մէկը անպատճառ կը բանար խօսքը.

- Գիտէք, - անցեալ օր պարոն Տիրապետեանը տեսայ...

Ատիկա կը բաւէր որ աւելի մօտենայինք լուրը տուողին, հարցումներու տարափ մը տեղացնէինք վրան...

Իր հանգստեան կոչուելէն տարիներ յետոյ, երբ թերթի մը հին թիւերը կը թղթատէի, հանդիպեցայ իր մէկ գրութեան՝ "Հնչ պիտի ընէի, եթէ նորէն պատանի ըւլայի"...

- Ուսուցութի՞ւն, - անցաւ մտքէս:

Խեղճ պարոն Տիրապետեան, որքա՞ն կը սիրէր ուսուցչութիւնը...

LESSON XXXIV

Vahram Mavian is a contemporary writer living in Lisbon. The following are extracts from Անկապ Օրագիր, a collection of reflections and reminiscences in the form of a diary published in Jerusalem in 1968.

ՆՈՅԵՄԲՐԻ 30

Եղօն¹ կենդանի պատմութիւնն է Բուժարանին:² Վանեցի,³ որը, նախկին հիւանդ մը ինք ալ, քսան տարի առաջ դարմանուելէ ետք մնացած է այստեղ հիւանդներուն ծառայելու համար: Համակրելի, դիւրահաղորդ ու լուր մարդ մը, անոնցմէ՝ որոնք կը շարունակեն տղայ մնալ հոգիով, հակառակ իրենց յառաջացող տարիքին ու սպիտակող մազերուն:

Ամէն անգամ որ կանչուի հիւանդներէն մէկուն կամ միւսին կողմէ խնդրանքի մը համար, պատասխանը նոյնն է միշտ:

- Սիրով ծանս,⁴ հիմա, անմիջապէս:

Այդքան սակայն, որովհետեւ սենեակէն դուրս ելլելէ ետք արդէն մոոցած է ե՛ւ հիւանդը ե՛ւ անոր ներկայացուցած խնդրանքը:

Անցնող քսան տարիներու ընթացքին Բուժարան մտած բոլոր հիւանդները, ըուժուած կամ մահացած, կը յիշէ տակաւին մէկիկ մէկիկ, իւրաքանչիւրը իրեն յատուկ նկարագրի գիծով, քմայքներով, սենեակին թիւով ու պատահած՝ յաճախ աննշան դէպքերով: Եղօն հիւանդները կը ծանչնայ այլեւս շատ աւելի լաւ քան բժիշկները: Պաղարիւնով կը մօտենայ ուրիշներու կողմէ լուրջ նկատուած պարագաներո՛ւն անգամ:

1. Եղօն, gen. Եղոյի: diminutive of Եղիա.

2. Բուժարան: the Azuniye sanatorium in Lebanon.

3. Վանեցի: a native of Van.

4. Ծանս: "my dear," a friendly, informal expression.

- Կը վարժուին, տակնուվրայ ըլլալու պէտք չկայ, ժամանակի խնդիր է եղածը, քանի մը շաբաթէն կը հաշտուին կացութեան հետ: Բոլոր նոր եկողները այդպէս կ'ըլլան սկիզբը: Իրեն պէս քանինե՞ր տեսած ենք մենք:

Եղօն կ'արձակէ տակաւին բժշկական իր վճիռները նոր հասած հիւանդներուն մասին.

- Ես սա Զահլէէն⁵ նոր եկողին վիճակը շատ չեմ հաւսիր կոր:⁶ Երկու կողմէն է եղեր: Ասանկները գործողութիւն անզամ չեն ըլլար: Մէկ-երկու ամիսէն յայտնի կ'ըլլայ վիճակը: Նայինք մարդը ինչ պիտի ըսէ երեքշաբթի օր:

Մարդը՝ բժշկապետն է անշուշտ, որուն համակրանքը կը վայելէ Եղօն բացառաբար՝ իր հեզ քնաւորութեան եւ տարիներու հաւատարիմ ծառայութեան շնորհիւ:

Էմիլիօն մտահոգ է քանի մը օրէ ի վեր: Առջի օր չքնացաւ մինչեւ առաւօտ: Երէկ զիշեր ուշ ատեն արթուն էր: Ի վերջոյ⁷ մատով դպաւ բարձին քովէն կախուած պղտիկ կոճակին ու քանի մը վայրկեան ետք Եղօն, որ զիշերապահ է այս շաբաթ, երեւաց դրան մէջ:

- Եղօ, ինձի մորֆին մը քեր, Աստուծոյ սիրոյն,⁸ Երկու զիշեր է չեմ կրնար քնանալ:

- Սիրով, Պրն. Էմիլիօ, միայն թէ արտօնուած չենք. առանց բժիշկին հրամանին չեմ կրնար, իսկ բժիշկն ալ դիւրաւ հրաման չի տար:

Էմիլիօ, որ փորձառութեամբ ծանօթ էր շիճուկին տալիք երանաւէտ

5. Զահլէ: town in central Lebanon.

6. Կոր: an expression in colloquial Armenian that indicates continuity.

7. Ի վերջոյ: "finally."

8. Աստուծոյ սիրոյն: "for the love of God; for God's sake."

հանգիստին, լիբանանեան երկու թղթոսկի սահեցուց եղոյին սպիտակ գոգնոցին գրպանը:

Հասկցան կարծես զիրար ու եղօն դուրս ելաւ՝ իբրեւ թէ առանց նկատելու էմիլիոյին . . . վեհանձնութիւնը: Հինգ վայրկեան վերջ վերադարձաւ ափին մէջ ներարկումի ասեղը պահած, զաղտնի արարքի մը մէջ գտնուող մարդու զգուշաւորութեամբ, խորհրդաւորութիւնով:

Տասը վայրկեան ետք էմիլիոն արդէն ինկած էր խոր քունի մէջ եւ այդպէս ալ մնաց մինչեւ առաւօտ, նախաճաշի ժամը:

Գիտէի թէ մորֆինի սրուակները բժիշկը կը պահէր անձամբ, եւ շատ բացառիկ պարագաներու տակ էր միայն որ կ'արտօնէր անոնց գործածութիւնը: Զկրցայ ուրեմն ես ինծի բացատրել թէ ուրկէ կրցած էր եղօն ձեռք ձգել⁹ զայն նախորդ զիշեր:

Առաւօտուն, նախաճաշէն ետք երբ կարդանին հետ նստած էինք իր գրասենեակը, եղօն մտաւ ներս՝ տուն մեկնելէ առաջ նախորդ զիշերուան սովորական իր "տեղեկագիրը" ներկայացնելու.

- Մասնաւոր քան մը չկար երէկ զիշեր, Տօքթօր, հանգիստ քնացան քուորը: Միայն էմիլիոն էր որ արթուն էր երկար ատեն: Գլուխս կերաւ¹⁰ մինչեւ առտուան ժամը երկուքը եւ մորֆին ուզեց: Տեսայ որ կարելի չէր ազատիլ ձեռքէն, ես ալ իբրեւ մորֆին՝ թորեալ ջուր զարկի:¹¹ Մարդը մինչեւ առտու քնացաւ, մէկ կտոր:¹²

- Նոր քան մըն ալ սորվեցանք, ըսաւ կարդան, գլուխը օրօրելով:

9. ձեռք ձգել: "to get hold of, obtain."

10. գլուխ ուտել: "to kill," here "to nag."

11. զարնել: here "to inject."

12. մէկ կտոր: cf. English "of a piece."

- Բարեւ ձեզ :
- Բարեւ :
- Զեր առաջին այցելութիւնն է Պէյրութ :
- Ոչ, քազմաթիւ անգամներ եղած եմ այստեղ ուրիշ առիթներով :
- Ո՞ր կողմերէն էք արդեօք :
- Լիզպոնէն :
- Ի՞նչ կ'ըսէք ... Լիզպոնի մէջ հայ կայ :

* * *

- Լսեցիք, Ալպեաններուն վրայ տեղի ունեցած օդանաւի արկածին մասին. 98 մեռեալ :
- Իսկապէս ... սարսափելի է, եղբայր: Մեռնողներուն մէջ հայ կայ արդեօք :

* * *

- Անցեալ տարի քանի մը օրուան համար ճիպրալթար հանդիպեցայ:
- Ափ մը¹³ տեղ է՝ տեսնե՞ս. խաղա՞ղ, շատ գեղեցիկ բնական տեսարանով:
- Այդպէ՞ս է եղեր: Ինչ պիտի ըսէի ... առիթ ունեցար հետաքրքրուելու թէ հայ կայ ճիպրալթարի մէջ:

* * *

- Ամերիկա կ'երթաք:
- Ո՛չ, Ամերիկայէն կու գա՞նք: Այս առաւօտ հասանք եւ վաղը կը-մեկնինք Մատրիտ՝ վիրաբուժական միջազգային համագումարին ներկայ ըլլալու:
- Կ'ենթաղբեմ թէ աշխարհի ըունը կողմերէն եկողներ կ'ըլլան այդ առթիւ:

13. ափ մը : "small."

- Քանի մը հարիւր հոգի պիտի ըլլան կարծեմ:
- Մասնակցողներուն մէջ ուրիշ հայ կայ:

* * *

- Շաբաթ գիշեր պիտի երթաս Պոլշոյի ներկայացումին:
- Պոլշոյը պիտի զայ:
- Հո'ս է արդէն: Երէկ գիշեր ներկայ եղայ իրենց առաջին ելոյթին.

Խենթենալիք բան է պարզապէս:

- Յայտազրին ուշադրութեամբ նայեցար. պարողներուն մէջ հայ կայ:

* * *

Անձանօթ ու օտար ափերու վրայ, նոյն յաճախանքէն միշտ հալածուած այսպէս՝ դուն, ես, ամբողջէն ակամայ ֆրթած մասնիկներ, մեր արեան ձայնին կարօտով, մեր հողէն ու հարազատներէն հեռու, շատ հեռու, բիւրաւոր քառուղիներէն՝ հազար կանչով պիտի զիրար, պիտի զմե՛զ որոնենք.

- Ըսէ՛ք, հայ կայ...:

Վ. Մավեան

Antranig Dzarugian is a contemporary writer and journalist living in Beirut. The following story is taken from Մանկութիւն Չունեցող Մարդիկ, published in Beirut in 1955. The book is a collection of short stories depicting life in an orphanage, where he spent some of his years as a child.

Կաղանդ

Կաղանդի պէս օր մըն էր: Նոր Տարի չէր, Զատիկ ալ չէր, բայց կայծակի արագութեամբ տարածուեցաւ լուրը շէնքէ շէնք, սենեակէ սենեակ: Կաղանդ պիտի ունենայինք: Կաղանդ ունենալ՝ կը նշանակէր տոպրակի վերածուած գուլպայ մը, մէջը շաբար, ընկոյզ, չամիչ ու թերեւս նաեւ թաշկինակ մը:

Նախ, լուրը առինք թերահաւատութեամբ, չհաւատալ կեղծելով եւ ամէն ըռպէ հաւատացողներուն պնդումը ըմբոշինելով: Ըսթրիթին աւետիսը պաշտօնականացաւ: Մայրիկը¹ յայտարարեց, թէ երկու օր ետք, շաբաթ կէսօրին, կաղանդ պիտի ունենանք: Իրազեկներ մանրամասնութիւններ հաղորդեցին: Կաղանդը, այս անզամ, ոչ Մայրիկին նուերն էր, եւ ոչ ալ չայրիկին: Դուրսէն, ուրիշ բաղաքէ մը մէկը եկած էր ու իրեն հետ բերած կաղանդը:

Հաւաստի աղբիւր մը - հսկիչ Յարութիւն - խորհրդաւոր ժպիտով նոյնիսկ յայտնած էր բարերարին անունը, բայց լսողները չէին կրնար յիշել. ու եթէ յիշէին իսկ, այդ անունը որեւէ նշանակութիւն չունէր մեզի համար: Բայց որոշ կերպով իմացուած էր հսկիչ Յարութիւնէն, թէ այցելուն նշանաւոր մէկն էր, շատ մը գիրքեր գրած էր եւ միշտ կը խնդար ու կը խնդացնէր: Այս կէտը կրկնապէս համակրելի կը դարձնէր անծանօթ

1. Մայրիկ : "mother"; here the supervisor of the female employees of the orphanage.

բարերարին դէմքը, ու անհամբեր կը սպասէինք շաբաթ օրուան:

Առեւտուրը սկսած էր արդէն: Համաձայնութիւններ կը կնքուէին անկիւններու մէջ: Կաղանդի անխուսափելի սովորութիւնն էր, որ կը-կրկնուէր տենդոտ ու գուարթ եռուզենի մը մէջ: Մէկը ընկոյզը կը փոխէր չամիչով, ուրիշ մը գուլպան կը ծախէր շաբարով: Ամէնէն աւելի մատուցուած ապրանքները՝ գուլպաներն էին: Միշտ անկումի մէջ էր անոնց գինը: Երբ կօշիկ չկար, անիմաստ պերճանք էր գուլպան: Կային,² որ ստացուելիք ամբողջ նուէրը ծախած էին կանխիկ հացով մը: Մինչեւ շաբաթ կէսօր՝ ծախուելիք բան չէր մնացած:

Այս անգամ հաւաքուեցանք որբանոցին չպատկանող եւ մեզի անծանօթ շէնքի մը մէջ, որ դաշտի նման ընդարձակ բան մը ունէր, մէկ կողմը բարձր, բեմի պէս տեղով մը, ու մասամբ ծածկուած թիթեղէ տանիքով: Հակառակ սովորութեան, խմբուած էին բոլոր շէնքերու որբերը առանց բացառութեան, Մանկապարտէզէն մինչեւ արհեստաւորները³ եւ մեծ աղջիկներէն մինչեւ դպրոցականները: Հազարաւորներու բազմութիւն մը խոնուած էր ամէն կողմ, մինչեւ պատուհանները եւ կողմնակի սենեակները: Ծակատը, բեմին առջեւ, տեղաւորուած էին Մանկապարտէզի փոքրերը: Մեր ետեւ՝ մեծ աղջիկներն էին, նոյնպէս շարքով նստած տախտակէ նստարաններու վրայ: Մսացեալները ոտքի էին, սեղմուած իրարու:

Բեմին վրայ աթոռներով շարուած էին մայրիկները եւ քանի մը ակնոցաւոր ամերիկացի օրիորդներ: Կեղրոնը՝ Հայրիկին⁴ սեղանն էր, երկու կողմերը երկու պարապ աթոռներով: Բեմին մէկ մասը գրաւած էր լեցուն գուլպաներու հսկայ բլուրը:

2. Կային, որ: or կային անոնք որոնք.

3. արհեստաւոր: older child who was learning a craft.

4. Հայրիկ: "father"; here the director of the whole orphanage.

Հայրիկը քեմ մտաւ կողմնակի դոնէ⁵ մը, ընկերակցութեամբ իրեն պէս սեւ հազուած մարդու մը: Ժխորը աստիճանաբար դադրեցաւ, հովին դէմ տատանումով մարող մոմի մը պէս: Հայրիկը եւ հիւրը գրաւեցին պարապ աթոռները: Հայրիկը զանգակը ձեռք առաւ, բայց յետոյ տեղը դրաւ, առանց զարնելու: Լոռւթիւնը կատարեալ էր:

Կը սպասէինք, որ հիւրը ոտքի ելլէ ու խօսի անմիջապէս: Բայց Հայրիկն էր որ խօսեցաւ: Մեզի համար բոլորովին անհասկնալի բաներ ըսաւ հիւրին մասին, եւ ձեռքի թուղթին նայելով, յաջորդաբար քեմ կանչեց արտասանողներու եւ երգողներու անվերջանալի շարք մը: Ընդհանրապէս տղաքը կ'արտասանէին եւ աղջիկները կ'երգէին: Բոլորն ալ մեծերէն էին: Մանկապարտէզէն մէկ արտասանող միայն կար, ճերմակ Արսէնը, որ Մայրիկին ու հսկիչներուն սիրելին էր, ճերմակ մորթին ու գեղեցիկ դէմքին պատճառով:

Երբ վերջացուց արտասանութիւնը, հիւրը քովը կանչեց Արսէնը, շոյեց այտերը, զգուեց, եւ գրկելով՝ քեմէն վար կախեց, մեր մէջ. յետոյ դարձեալ նստաւ տեղը: Մենք նախանձով կը դիտէինք Արսէնը: Իսկ այս վերջինը, արդէն իսկ շփացած ընդհանուր զուրգուրանքէն, պատիկ հնդկահաւի մը կեցուածքը առաւ, աջ ու ձախ դարձնելով զլուխը, ժպտելով եւ ուշադրութիւնները կեղրոնացնելով իր վրայ:

Հայրիկին զանգակը վերահաստատեց խանգարուած լոռւթիւնը: Կարզը եկած էր հիւրին: Հայրիկը կը ստիպէր, միւսը կը մերժէր: Մեծ դժուարութեամբ յաջողեցան ոտքի հանել հիւրը, որ նեղուած ու անհանգիստ երեւոյթ մը առած էր: Ետեւէն, մեծ տղաքը սկսան ծափահարել ու մենք հետեւեցանք իրենց: Հայրիկը, ծափերուն վրայ, բազմապատկեց պնդումները:

5. դոնէ: abl. of դուռ.

Ի վերջոյ հիւրը անցաւ սեղանին առջեւ։ Ծափերը անգամ մըն ալ փոթորկեցան եւ լոեցին։ Քիչ մը հեռացաւ սեղանէն, երկու քայլ առաջացաւ բեմին վրայ, թաշկինակով սրբեց ծակատը, ծոծրակը։ Թաշկինակը գրպանը դրաւ, թեւերը կախեց առջեւ, մատները իրար հիւսելով եւ ափերը գետին դարձուցած։ Այդ վիճակով կեցաւ պահ մը, հազար ու լուռ մնաց։

Գլուխը ճաղատ էր եւ փայլուն, Հայրիկին պէս։ Շատ խոշոր եւ սուր քիթ մը ունէր։

Կը սպասէինք որ խօսի, խնդայ եւ խնդացնէ։ Պատրաստ էինք խնդալու, անմիջապէս որ բան մը ըսէր։ Մեր երեւակայութիւնը հազար տեսակ յատկութիւններ տուած էր միշտ խնդացող մարդուն, մինչդեռ մեր դիմացը կեցողը լուրջ եւ մտածկոտ յատկութիւն մը ունէր, ծիշդ Հայրիկին նման սեւ հագուստով։ Յուսախաբութիւնը կատարեալ պիտի ըւլար, եթէ չըւլար քիթը։ Փոքրերուս ուշադրութիւնը կեղրոնացած էր միայն անոր քիթին վրայ, իբրեւ խոստացուած զուարծութեան կարելի միակ աղքիւրը։

Երկար, տաժանելի ծիգէ մը վերջ, մարդը քացաւ բերանը։

- Տղաքնե՛ր, որբե՛ր...

Լոեց դարձեալ։ Զեռքերը քակեց, կրկին հանեց թաշկինակը, վեր նայեցաւ, փորձեց ետ դառնալ ու տեղը նստիլ, բայց Հայրիկը թոյլ չտուաւ։ Ամէնէն փոքրերը սկսան խնդալ, կարծելով թէ խնդալիք բան մը տեղի ունեցաւ ու հարկ էր խնդալ։ Բայց երբ տեսան մայրիկներուն խոժոռ դէմքերը, իսկոյն քարացան։

Հիւրը երկրորդ անգամ փորձեց խօսիլ, ու քիչ մը աւելի քարձը ծայնով։

- Որբե՛ր, ես ծեզ շատ կը սիրեմ...

Այլեւս բառ մը չարտասանեց։ Վերադարձաւ ու նստաւ տեղը, թաշկինակը աչքերուն։ Հայրիկը չպնդեց այս անգամ։ Բեմ կանչեց մեծ աղջիկներէն

օրիորդ Զապէլը, որ երգէ կրկին։ Ամէնէն քաղցր ու անոյշ ձայն ունեցողն էր օրիորդ Զապէլը ու շատ գեղեցիկ էր։ Կ'ըսուէր թէ նշանուած է եւ Ամերիկա պիտի երթայ շուտով։ Բոլորը կը սիրէին զինք անոյշ ձայնին, անոյշ դէմքին եւ անոյշ բնաւորութեան համար։ Մեծ տղաքը օդը կը-թընդացնէին ձափերով եւ սուլոցներով, երբ օրիորդ Զապէլ քեմ ելլէր։ Իսկ մենք քաղնիքին մէջ իրարու հետ կը կոռւէինք, որպէսզի օրիորդ Զապէլը ըւլայ մեզ լոգցնողը։

Այդ օր, օրիորդ Զապէլ երգած էր "Կոռւնկ"ը:⁶ Երկրորդ անգամ քեմ գալուն, ոչ ոք ծափահարեց։ Օրիորդ Զապէլ այս անգամ սկսաւ երգել "Պարզի՛ր Աղբիւր"ը,⁷ իր կախարդական ձայնէն կախուած պահելով մեծ ու պղտիկ հաւասարապէս։

Երգին ատեն հիւրը գետին կը նայէր, միշտ թաշկինակը ձեռքին։ Քիթը այլեւս մեզի համար կորսնցուցած էր շահեկանութիւնը։ Առանց բան մը հասկնալու կատարուածէն, կը զզայինք թէ ծանր ու ճնշող մթնոլորտ մը հեւըի մէջ կը պահէր սիրտերը։ Որոշ կերպով կը տեսնէինք, թէ հիւրին աշքերուն մէջ արցունք կար եւ թաշիկնակով կը սրբէր թարթիշները, քիթը մաքրելու շարժումով մը։

Մայրիկներու շարքը տրտում էր բոլորովին։ Անոնց մէջ ալ թաշկինակ գործածողներ կային։ Երկու ամերիկացի օրիորդները փսփսուքով բաներ մը կ'ըսէին իրարու։ Օրիորդ Զապէլ կը շարունակէր երգել։ Միակ անտարբեր ու խաղաղ մնացողը քեմին վրայ, Հայրիկն էր, որ կը պահէր սովորական դէմքը։

Դէպքը պատահեցաւ այսպէս։ - Երբ երգը հասած էր այնտեղ, ուր կ'ըսուի։

6. Կոռւնկ : "crane"; title of a popular Armenian song.

7. Պարզի՛ր Աղբիւր: title of a popular Armenian song. Literally: "become clear, O spring."

Աղքիւր զիտե՞ս, քիւրդը մեզի ինչ կ'անէ,⁸
Կը հալածէ, կը կոտորէ, կը սպաննէ...

Այստեղ, օրիորդ Զապէլին ձայնը թրթռաց, դանդաղեցաւ ու յանկարծ փղձկումով մը կանգ առաւ: Մեր ետեւէն մեծ աղջիկներուն մէջ, լսուեցաւ հեկեկանքի ձայն մը, յետոյ ուրիշ մը, երրորդ մը... Քանի մը խոպոտ ու թաւ հեծկլտուքներ ալ լսուեցան ուրիշ անկիւնէ մը, ար հեստաւոր տղոց խումբէն: Հետզ հետէ անջատ լացերը միացան, խառնուեցան ու վերածուեցան աննկարազրելի բանի մը: Հսկայ բազմութիւնը կարծես բռնուեցաւ հաւաքական զառանցանքի մը դողով:

Բեմին վրայ ամէն մարդ կուլար, նոյնիսկ ամերիկացի օրիորդները, բացի Հայրիկէն: Տեսնելով որ քուրորը կու լան, փոքրերը սկսան իրենք ալ լալ եւ բարձրածայն ծչալ, աներեւոյթ երկիւղէ մը բռնուած:

Դեռ երկար պիտի տեւէր այդ ահոելի խառնաշփոթութիւնը, եթէ Հայրիկը, ուժգին-ուժգին զարնելով զանգակը, չհրամայէր մայրիկներուն որ բաժնեն նուէրները: Կարգով սկսանք տողանցել բեմին առջեւէն, ամէն մէկս ստանալով լեցուն գուլպայ մը: Հսկիչները գործի վրայ⁹ էին: Կը-պոռային, կը յանդիմանէին, ջանալով քով քովի բերել ցրուած խումբերը:

Հիւրը քաշուած էր բեմին մէկ կողմը ու կը խօսէր ամերիկացի օրիորդներուն հետ: Հայրիկը, մտրակը ձեռքը, կը հսկէր բաժանումի գործողութեան, լուռ ու հանդիսաւոր:

Մենք ամէնէն առաջ ստացողներն էինք ու ճամբայ հանեցին մեզ դէպի տուն: Դուրսը՝ մոոցուած էր արդէն հիւրը եւ իր զարմանալի ընթացքը: Ժայր տուած¹⁰ էին վէճերը, օրեր առաջ ծախուած նուէրներուն շուրջ: Կային, որ չէին ուզեր յարգել կնքուած համաձայնութիւնը ու պահանջատէրերը

8. կ'անէ = կ'ընէ.

9. գործի վրայ: "busy."

10. ժայր տալ: "to begin."

կը սպառնային, կ'աղմկէին: Հսկիչները մեծ դժուարութեամբ կը յաջողէին վերակազմել տեւաբար խանգարուող շարքերը:

Մութ ու նեղ փողոցներէ հասանք Մանկապարտէզ: Առեւտուրի վէճերը մեղմացած էին զանազան ձեւի փոխադարձ զիջումներով կամ ապազային վերապահուած ոխակալ սպառնալիքներով: Խումբ մը կը վիճէր օրուան հիւրին շուրջ:

- Խաբեց, չխնդացուց, կը դժգոհէր տղայ մը:
- Քիթին նայէիր ու խնդայիր, կը պատասխանէր ուրիշ մը:
- Օրիորդ Զապէլին նշանածն էր, մէջ ինկաւ¹¹ մէկը:
- Օրիորդ Զապէլը չ'առներ այդ մարդը, վճռեց Գող Թորոսը իմաստուն լրջութեամբ:

- Կ'առնէ՛, հարուստ է:
- Հ'առներ:
- Հ'առներ... Քիթը խոշոր է, գլուխը մազ չկայ...
- Օրիորդ Զապէլը չայրիկը պիտի առնէ...
- Է՛շ, չայրիկը ամուսնացած է...
- Էշը դո՛ւն ես, քուոակ և ես գիտեմ ...

Այդ երկուքը շարունակեցին հայ հոյել ու վիճիլ ապազայ հարսին ու փեսային շուրջ, մինչեւ որ պառկելու զանգակը հնչեց, սովորականէն կանուխ, ու փակեց մեր քացառիկ կաղանդին օրը: Անկողնիս մէջ, երկար մտածեցի օրուան հիւրին եւ օրիորդ Զապէլին մասին: Մանաւանդ օրիորդ Զապէլին լացը ամէնէն աւելի կը մնշէր սրտիս: Վարժուած էինք միշտ ժպտուն տեսնել զինք եւ շատ տխուր ու զարմանալի բան մըն էր իր լալը, առանց պատճառի: Թերեւս միշտ էր ըսուածը, խոշոր քիթով մարդուն

11. մէջ իյնալ: "to break in" (into a conversation).

նշանածն էր ու չէր ուզեր անոր հետ Ամերիկա երթաւ։ Ու յետոյ, այդ հիւրը։ Պիտի խնդար ու չխնդաց, պիտի խնդացնէր ու չխնդացուց։ Բարի մարդ մըն էր սակայն։ Լացաւ ու լացուց բոլորս։ Որոշեցի հսկիչ Յարութիւնին հարցնել ու միտքս պահել իր անունը, քանի որ մեծ մարդ մըն էր։

Յաջորդ օրը, մոոցայ հարցնել ու երբեք չգիտցայ անոր անունը։

Տարիներ ետք, նախակոթարանի սեղանիս վրայ, տարեգիրք մը կը-թըղթատէի։ Մատներս անփոյթ կը դարձնէին հաստ գիրքին էջերը։ Բազմաթիւ նկարներուն մէջ, մէկը գրաւեց ուշադրութիւնս։ Սեւ հագուստով, սեւ փողկապով ու ճաղատ գլուխով դէմք մըն էր։ Ինձի այնպէս թուեցաւ, թէ տեղ մը տեսած եմ այդ դէմքը, անոյշ, բարի ժպիտով եւ հայկական նայուածքով։

Ինքն էր, այն հեռաւոր ու տարօրինակ մեր կաղանդին նոյնքան տարօրինակ հիւրը։ Յիշեցի իր նշանաւոր քանախօսութիւնը, արցունքները, մեր հաւաքական ողբը։ Զկրցայ ըմբռնել միայն, թէ ամբողջ կեանքը խնդալով անցընող մարդը ինչո՞ւ լացած էր մեր առջեւ, թէ տասնեակներով գիրքերու հեղինակ գրագէտը ինչո՞ւ երկու խօսք չէր գտած մեզի ըսելիք։

Հիմա կարդացած եմ իր գրած բոլոր գիրքերը։ Կը ծանչնամ իր գործը, արժէքը, արուեստը։ Հասկցած եմ նաեւ, թէ ինչո՞ւ չկրցաւ խօսիլ ու միայն լացաւ։ Ինչ կրնար ըսել Տէր-Զօրէն¹² նոր դարձող տառապած հայ գրագէտ մը իր ցեղին հազարաւոր որբերուն, որոնց ծնողըները, ամէն գարունի, վարար Եփրատը դուրս կը նետէր, ոսկոր առ ոսկոր իր աշքերուն դէմ, աւագին վրայ…

12. *Տէր-Զօր* : "Deir Zor," on the Euphrates in the Syrian desert - the final destination of Armenian deportations in 1915.

Տարեցոյցի նկարին տակ զբուած էր - Երուանդ Օսեան... 13

Ա. ծառուկեան

13. Երուանդ Օսեան: a famous novelist, satirist and journalist, 1869-1926.

LESSON XXXV

Zahrad is a contemporary poet living in Istanbul. The poems below are taken from the following collections: *Մեծ Քաղաքը* (Istanbul 1960); *Բարի Երկինք* (Istanbul 1971); *Կանանչ Հող* (Paris 1976).

ՕՏԱՐ

Քաղաքին այդ կողմերը օտար էին Կիկոյին
 Բարձր բարձր շենքերը օտար
 Մարդիկը - գեղեցիկ կիները օտար

 Գոզնոց հազած աղջիկ մը եկաւ
 Հինգ դրուշ¹ դրաւ ափին -
 Օտար էին մարդիկը - օտար -
 Կիկօ մուրալու շէր ելած

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ

Դուռը բացի որ Կիկոն էր - հրամմէ ըսի - նստեցանք
 Կիկօ ըսաւ թէ շատ կարօտցեր էր զիս
 Ես ըսի թէ շատ կարօտցեր էի զինք
 Յետոյ խորհեցայ թէ զինք որքան շուտ մոոցեր էի
 Յետոյ խորհեցաւ թէ զիս որքան շուտ մոոցեր էր ինք

 Ըսի որ աւելի յաճախ կ'ուզեմ տեսնել զինք
 Ըսաւ որ աւելի յաճախ կ'ուզէ տեսնել զիս
 Որոշեցինք աւելի յաճախ տեսնել զիրար
 Գնաց - դրան մէկ կողմն ես - դրան միւս կողմն ինք -
 Արդէն իսկ զիրար մոոցեր էինք

1. դրուշ: "kurush," small coin.

ԱՐԿԱԾԱԽՆ ՀՐՈՒԹԻՒՆ

Կիկոյի միտքը ման կուզայ² քաղաքէ քաղաք

- Կիկօ աշխարհի մասին կը խորհի -

Կիկոյի միտքը կը սաւառնի մոլորակէ մոլորակ

- Կիկօ կը մտածէ արեգակնային դրութեան³ վրայ -

Կիկոյի միտքը կը ճախրէ աստղէ աստղ

- Կիկօ տիեզերք մը կ'երեւակայէ

Էռյսէն ալ արագ

- Կիկոյի միտքը կ'ուզէ սլանալ աւելի անդին⁴

- Կը մոլորի - չի կրնար

Չրի ճամբորդելն այսքան

ՄԺԵՂԻ ՀԱՇԻՒ

Երբ ամուսնացաւ

Կիկօ խորհեցաւ

Սենեակին մէջը որքան մժեղ կայ

Կէսն իրեն երբ զայ

Կէսն ալ իր կնոջ կ'երթայ - կը կիսուի -

Բայց մժեղները - աշուն էր - շատցան

Ու հիմա նորէն

Մժեղը նոյնքան

Կին մ'ալ աւելի

2. ման զալ : "to tour, wander around."

3. արեգակնային դրութիւն : "solar system."

4. անդին : "farther, beyond."

ՀՈՊ

Ես Կիկոն եմ -

Կորաքամակ

Քանի որ

Աշխարհի հոգը շալկած -

Կամ աշխարհն եմ -

Խուճապահար

Քանի որ

Կիկոյին հոգը շալկած

ԿԻԿՈ ՄԵՌԱՒ

Բացօթեայ շատ պառկեցաւ

Թող քիչ մըն ալ հողին տակ քնանայ

Հանգիստ իր կօշիկներուն

ԶԵՐՈ

Մէկ անգամ մէկ մէկ

Մէկ անգամ Կիկօ զերօ

Երկու անգամ մէկ երկու

Երկու անգամ Կիկօ զերօ

Տասն անգամ մէկ տասը

Տասն անգամ Կիկօ զերօ

Հարիւր անգամ մէկ հարիւր

Հարիւր անգամ Կիկօ մենք

ԱՅՍՊԷՍ ԱՄԷՆ ԱՌԱԼՈԾ

Այսպէս ամէն առաւօտ

Հրաժեշտ կ' առնեմ կը բաժնուիմ ես ինձմէ

Տանս դուռը երբ կը փակեմ ետեւէս

Գիտեմ թէ

Եսս ներսն է - եւ ամէն քայլ զիս կ' անջատէ իմ եսէս

Այսպէս ամէն առաւօտ

Հրաժեշտ կ' առնեմ կը բաժնուիմ ես ինձմէ -

Կը խառնուիմ ուրիշներով շինուած հսկայ ծովուն մէջ

Ու կը տեսնեմ - պատուհանին ետեւէն

Եսս կեցեր զիս կը դիտէ մտատանջ

Իսկ ես ամէն առաւօտ

Կ' երթամ ծուլուիլ ուրիշներով շինուած հսկայ ծովուն մէջ

Մինչդեռ եսս պատն երեսին նստեր կուլայ ետեւէս -

Հրաժեշտ կ' առնեմ կը բաժնուիմ ես ինձմէ -

Առաւօտուն - ես մանաւանդ առաւօտուն դժբախտ եմ

ՊՈՉ

Թովմասի սիրտը կը նեղանար

Տեսաւ կատուն որ կը խաղար պոչին հետ

Վեր նայեցաւ - Տէր ըսաւ

Ինչ կ' ըլլար⁵ եթէ զիս ալ պոչով ստեղծէիր

5. Ինչ կ' ըլլար : "would that."

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱՋՆԵՐ

- 1 Աժան միսը համ չունենար :
- 2 Աղէկ կին, չունի զին :
- 3 Աղուէսէն վկայ ուզեցին, պոչը ցոյց տուաւ :
- 4 Աղքատը հացի կարօտ է,
Հարուստը ամէն բանի :
- 5 Աղքատն ունի հաց ու պանիր,
Գիշերը քունը չի տանիր :
- 6 Ամէն բարեւ տուողը իրեն բարեկամ կը կարծէ :
- 7 Ամէն մարդ ցաւ մը ունի :
- 8 Ամէն սեւ հագնող քահանայ չէ :
- 9 Անամօթի երեսին թքեր են, ըսեր է
Փառը քեզ Աստուած, անձրեւ կու զայ :
- 10 Անէծը անիծողին կը դառնայ :
- 11 Անխելքի հացը խելօքի փորն է :
- 12 Անձրեւն ի՞նչ ընէ քարին,
Խրատն ի՞նչ ընէ չարին :
- 13 Անունը կայ, ինը չկայ :
- 14 Ապրողին ապրանք,
Մեռնողին պատանք :
- 15 Աջով տուր որ ձախով առնես :
- 16 Առանց փուշի վարդ չկայ :
- 17 Արջէն ազատեց, զայլին կերցուց :

• • •

- 18 Բախտին անիւը միշտ կը դառնայ :
- 19 Բարկացող մարդը շուտ կը ծերանայ :
- 20 Բերնէ բերան՝ կ'ըլլայ զերան :
- ◦ ◦
- 21 Գիտունին մէկ, անգէտին հազար :
- 22 Գիրքին երկու երեսն ալ կարդալու է :
- 23 Գլուխդ պաղ պահէ, ոտքերդ տաք :
- 24 Գող, սիրտը դող :
- ◦ ◦
- 25 Դուն քեզ մի՝ զովեր, թող ուրիշը զովէ :
- 26 Դուն քեզի օգնէ, Աստուած ալ քեզի կ'օգնէ :
- 27 Դուրսը քահանայ, ներսը սատանայ :
- ◦ ◦
- 28 Ես կ'ըսեմ, ես կը լսեմ :
- 29 Ես տանձ կ'ըսեմ, դուն զանձ կը հասկնաս :
- 30 Երկաթը տաք տաք կը ծեծեն :
- ◦ ◦
- 31 Էշը հեծեր, էշ կը փնտոէ :
- 32 Էշն ի՞նչ զիտէ նուշը, կ'երթայ կ'ուտէ փուշը :
- ◦ ◦
- 33 Ընող ես, զտնող ես :
- ◦ ◦
- 34 Թան չէ, մածուն չէ,
Ամէն մաշդու բանը չէ :
- 35 Թող չըսեն՝ թէ էշ է,
Թող ըսեն՝ թէ զէշ է :
- ◦ ◦

- 36 հնչ որ ցանես, զայն կը հնձես :
- 37 հնքը պղտիկ՝ լեզուն մեծ է :
- 38 հնքն իր շուքէն կը վախնայ :
- • •
- 39 Լացը լաց կը բերէ :
- 40 Լեզու կայ անոյշ է, լեզու կայ՝ լեղի :
- 41 Լեզուն արդար, սիրտը չար :
- • •
- 42 Խելքը տարիքին մէջ չէ, գլխուն մէջ է :
- 43 Խելօքին հետ քար կրէ, խենթին հետ հաց մի՛ ուտեր :
- 44 Խենթը զինովէն վախցեր է :
- 45 Խենթը ըսաւ, խելօքը հաւատաց :
- 46 Խենթին հետ խենթ չեն ըւլար :
- 47 Խրատն ի՞նչ ընէ չարին :
- • •
- 48 Կամաց կամաց բամպակը կ' ըւլայ մանած :
- 49 Կատու չեղած մուկ կը բռնէ :
- • •
- 50 Հազար անզամ թուք ու մուր,
Մէկ անզամ օրինակ տո՛ւր :
- 51 Հազարին կէսը հինգ հարիւր է :
- 52 Համբերութիւնը կեանք է :
- 53 Հաց ու զինի ունիս՝ իմ սէրը դուն ես,
Հաց ու զինի շունիս՝ իմ դեւը դուն ես :
- 54 Հաւկիթին մէջ մազ կը փնտոէ :
- 55 Հոգը ցաւ կը բերէ, ցաւը՝ մահ :
- • •

- 56 Զեռքը զոց է :
- 57 Զեւել չի զիտեր, մկրատը ձեռքէն չի ձգեր :
- • •
- 58 Մարդ կայ էշ է, մարդ կայ զէշ է,
- Մարդ կայ՝ սատկած շունէն ալ զէշ է :
- 59 Մարդ մարդու քահանայ,
- Մարդ մարդու սատանայ :
- 60 Մարդուն քաշածը իր խելքէն է :
- 61 Մարդուս աշքը ծակ է :
- 62 Մէկ աշքը միւսին օգուտ չունի :
- 63 Մէկ թշնամին հազար բարեկամէն շատ է :
- 64 Մէկ խօսէ՛, տաս լսէ՛ :
- Հազար չափէ՛, մէկ կտրէ՛ :
- 65 Մուկ չեղած՝ պատ կը ծակէ :
- • •
- 66 Շատ անոյշ է, տակը փուշ է :
- 67 Շատ ապրողը շատ բան կը տեսնէ :
- 68 Շատ մի՛ սիրեր, ատել կայ,
- Շատ մի՛ ատեր, սիրել կայ :
- 69 Շատը զնաց, բիշը մնաց :
- 70 Շիտակ մարդը ծուռ բան չի սիրեր,
- ծուռին ալ շիտակ չ'ըսեր :
- 71 Շուն, շուն, եկուր զիս խած :
- 72 Շունը կը հաշէ, բամին կը փշէ :
- 73 Շունը յիշէ՛, փայտը քաշէ՛ :
- 74 Շունը տիրոջ կը ճանչնայ :
- ◦ ◦

- 75 Ով որ կ'ըսէ ուզածը, կը լսէ չուզածը :
- 76 Որբին հաց տուող չկայ, խրատ տուող շատ կայ :
- 77 Որդը ծառէն կ'ելլէ՝ ծառը կ'ուտէ :
- 78 Ուտող, ուրացող :
- • •
- 79 Զառաւ իր գիւղին գէշը,
Առաւ օտարին էշը :
- • •
- 80 Պարտքը տալով, մեղքը լալով :
- • •
- 81 Ճուրը զացո՞՝ ծարաւ դարձող :
- 82 Ճուրը չտեսած չեն բոպիկնար :
- 83 Ճուրը տեսնայ՝ ծուկ կ'ըլլայ :
- • •
- 84 Առւտ իենթ է եղեր, վանքին հաւը կ'ուտէ :
- • •
- 85 Վայ թեզ թաղաք, թագաւորդ մանուկ է :
- 86 Վեր թքնեմ՝ պեխերս է,
Վար թքնեմ՝ մօրուքս է :
- 87 Վերի յարկը պարապ է :
- • •
- 88 Տուն շինողին, աղջիկ կարգողին
Աստուած հետը կ'ըլլայ :
- • •
- 89 Քաղցը լեզուն օձը ծակէն կը հանէ :
- 90 Քանի լեզու գիտես՝ այնքան մարդ ես :

VOCALIC ALTERNATION

In classical Armenian the loss of stress entailed certain vowel changes.

E.g. from the noun *ułp* (love) is derived the verb *ułpbł* (to love), because stress (nearly) always falls on the last full syllable of a word. Such changes are no longer fully operative in modern Western Armenian. E.g. the genitive of *śawńłtū* (celebration; review) is *śawńłtuh*, not **śawńłhuh* as one might expect (see §3 below). But many classical forms have been retained in the literary language, which makes it impossible to draw up regular rules for vocalic alternation based on *modern* Armenian usage only. However, a summary of these alternations will help in elucidating many declined forms and compounds.

1. *h* > zero or (unwritten) *l*: *qłp* (script), but *qlbł* (to write; two syllables).

włmłnuhñ (husband) but *włmłnuñawńwł* (to marry)

Note: In the declension of some nouns with *h* in the last syllable two patterns are found. Thus *qłpp* (book) has gen.: *qpph* or *qłpph*; *nłunlgħz* (teacher) has gen.: *nłunlgħz* or *nłunlgħz*. Such variants have been noted in the vocabulary.

2. *nL* > zero or (unwritten) *l*: *unlu* (false) but *unbł* (to lie)
3. *ł* > *h*: *ułp* (love) but *ułpbł* (to love)
nłułk (as) but *nłułhuh* (such)
4. *nj* > *nL*: *lnjú* (light) but *lnluwənlpħz* (illuminator)
5. *bw* > *b*: *qawjrłkbañ* (minute) but *qawjrłkbañawķawñ* (momentary)

CONSONANTAL ALTERNATION

p > *n* before *ü*: *ηπιւn* (< *ηπιւնն*) but genitive *ηπան* (door); *ηլացի* (neighbor)

pbn (< *pbnն* : load) but *pbpbt* (to bring)

Note the very frequent loss of a final *ü* after a preceding consonant in modern Western Armenian (as in the two preceding examples). But the *ü* reappears in compound forms.

E.g. *լեն* (mountain) but *լեննային* (mountainous)

ուսուլ (study) but *ուսումնաւէր* (studious)

ձուկ (fish) but *ձկնավաճառ* (fishmonger)

CONSONANTAL CLUSTERS

In Armenian clusters of as many as six consonants pose a problem for syllabification and pronunciation as the vowel *p* is often unwritten. The following general rules should be of some help. (For the pronunciation of words plus suffixes, see the end of this section.)

The basic rule is that syllables begin with a consonant, except for words with an initial vowel. (But see 1 A below.) Also, generally, where a vowel in a stem or root has dropped because of a shift in stress *p* is pronounced.

1. Clusters of two consonants.

A. *Initial.* *p* follows C¹ except for *q* and *u* followed by stops or affricates. I.e. with the combinations *qp*, *qq*, *uθ*, *uč*, *uψ*, *uu*, *uɸ*, *up* the vowel *p* is pronounced in initial position.

Thus: նման (similar) նը-ման

կրակ (fire) կը-րակ

սրել (to sharpen) սը-րել

սխալ (mistake) սը-խալ

շփոթ (confusion) շը-փոթ

But զբաղիլ (to be occupied) ըզ-բա-ղիլ

զգոյշ (careful) ըզ-գոյշ

սթափիլ (to come to one's senses) ըս-թա-փիլ

սկիզբ (beginning) ըս-կիզբ

սպաննել (to kill) ըս-պան-նել

ստանալ (to get, receive) ըս-տա-նալ

սփոփել (to console) ըս-փո-փել

սքանչելի (wonderful) ըս-քան-չե-լի

The combination *շն* also falls into this category:

շտապել (to hasten) *լշ-տա-պել*

Note that the apparent exception *սմել* (to lie) is pronounced *սը-մել* because the verb is derived from the root *սնւն* (false), and *լ* is pronounced where the original vowel *ու* has been reduced following the shift of stress to the final syllable.

B. Medial. *C¹* closes the preceding syllable, *C²* begins the next.

Thus *ապրիլ* (to live) *ապ-րիլ*

տարբեր (different) *տար-բեր*

The causative verbs in *-ցնել* are apparent exceptions: *կարդացնել* (to cause to read) *կար-դա-ցը-նել*; but the *ը* reflects an earlier *ս* (cf. the classical form *մասուցանել*, to offer, Lesson XXX).

C. Final. The two consonants are run together with the following exceptions: combinations with final *ն* or *լ*, and *մ* preceded by *ժ*.

Thus: *պէտք* (need) one syllable

պատերազմ (war) *պա-տե-րազմ*

սուրբ (holy) one syllable

ջերմ (warm) one syllable

արհեստ (trade, skill) *ար-հեստ*

հիւանդ (ill) *հի-ւանդ*

But: *ոմն* (someone) *ո-մըն*

մանր (small) *մա-նըր*

փոքր (small) *փո-քըր*

այժմ (now) *այ-ժըմ*

Note that *մեղք* (honey) is pronounced either *մեղք* or *մե-ղըք*.

2. Clusters of three consonants.

A. *Initial.* C³ begins a syllable. /p/ is pronounced between C¹ and C²; before /l/ etc. /p/ must also be pronounced before C¹. /p/ may also be inserted after C² if an original vowel has dropped.

Thus: /vñηw/ (to laugh) /vlpñ-ηw/

/vsws/ (certain) /vlpv-sws/

/φlpkbl/ (to save, rescue) /φlpn-kbl/

Note that /vnlkb/ (to put straight) is regular (/vlpn-kbl/), unlike initial /vn- (cf. 1 A above).

But: /vswsh/ (to walk) /vlp-vlp-sh/ (cf. the noun /vswnju/)

/vlpsh/ (to begin) /lpv-klp-vh/ (cf. 1 A above)

B. *Medial.* C³ begins a syllable; in most cases C¹ and C² are run together. But if C¹ closes a syllable, /p/ is pronounced after C².

Thus: /wñðpb/ (rain) /wñð-pb/

/θwlpq-mawñh/ (interpreter) /θwlpq-maw-ñh/

/vwaʒtawñb/ (to defend) /vwaʒtaw-ñb/

But: /sawukñw/ (to understand) /sawu-klp-ñw/

/wñmkb/ (to make a noise) /wñ-mlp-kb/ (cf. the noun /wñmnlk/)

Occasionally C¹ and C² form a syllable with /p/:

/nʒñʒawgnb/ (to annihilate) /n-ʒlpñ-ʒaw-glp-ñb/ (cf. the noun /nʒhñʒ/)

/wspřmawñw/ (pistol) /w-spplp-řaw-ñw/ (cf. Iranian atur - fire)

Note that the negative prefix /wñ/ is not split:

/wñ sñw/ (impossible) /wñ-slp-ñw/

C. *Final.* /p/ is pronounced between C² and C³, except in words ending with the classical plural -p.

Thus: ղուստը (daughter) ղուս-տըր

բարձր (high) բար-ձր

But: պալոք (debt) one syllable

բռնւնցք (fist) բռ-նռւնցք

In modern Armenian աստղ (star) is pronounced as one syllable.

3. Clusters of four consonants.

Rules are difficult to elaborate, as the position of *լ* is determined by the word's etymology and history.

- A. Initial. C⁴ begins a syllable. The following sub-categories may be distinguished:
- a) CvCC-C
 - b) Cv-CvC-C
 - c) CvC-Cv-C

a) ինդրել (to ask): իընդ-րել . Note that in this word *լ* does not occur where the original vowel of ինդիր has been lost; not *իըն-դը-րել .

զրգնել (to incite): զըրգ-նել

b) բժշկութիւն(medicine): բը-ժըշ-կու-թիւն

մկրտել (to baptise): մը-կրտ-տել

վռնտել (to expel): վը-ռռն-տել

c) փրցնել (to break, tear off): փըր-ցը-նել (but cf. 1 B for verbs in -ցնել)

Note also the initial *լ* in սկսնակ (beginner): լս-կլս-նակ; cf. 1 A.

B. Medial. The standard pattern is C-CvC-C.

Thus: արթննալ (to wake up): ար-թըն-նալ (cf. արթուն)

երկննալ (to grow longer): *եր-կըն-նալ* (cf. *երկայն*)

ընկրկիլ (to fall back): *ըն-կըր-կիլ*

հանգստանալ (to rest): *հան-գըս-տա-նալ* (cf. *հանգիստ*)

խոր հրդական (counsellor): *խոր-հըր-դա-կան*

But note *նախանձախնդրութիւն* (zeal) *նա-խան-ձա-խընդ-րու-թիւն* cf. A a) above.

Compounds in *ան-* and *ընդ-* divide after those prefixes:

անքննելի (incomprehensible): *ան-քըն-նե-լի*

անխղօրէն (unscrupulously): *ան-խըղ-օօ-րէն* (cf. *խղղօ*)

ընդվզիլ (to rebel): *ընդ-վզ-վզիլ*

C. Final. No words end in four consonants unless C⁴ is a suffix.

4. Clusters of five consonants.

A. Initial. Several patterns are attested:

- a) CvC-CvC-C
- b) CvCC-Cv-C
- c) Cv-CvC-Cv-C
- d) Cv-CvCC-C

a) *ճշգրտութիւն* (exactitude): *ճըշ-գրու-տու-թիւն* (cf. *ճշգրիտ*)

հրմշտուք (bustle, pushing): *հըր-մըշ-տուք*

մշտնջենական (eternal): *մըշ-տըն-ջե-նա-կան* (cf. *միշտ*)

տրտնջիւն (complaint): *տըր-տըն-ջիւն*

փնտուտուք (searching): *փըն-տըռ-տուք*

b) *խղճմտանք* (remorse): *խըղ-ճ-մըտ-անք* (but cf. 3 B)

- c) *լմսցնել* (to finish): *լը-մըն-գը-նել* (cf. 1 B)
- d) *բոնցքամարտիկ* (boxer): *բը-որնց-քա-մարտիկ* (cf. *բոնցք* - fist)
փոնզտալ (to sneeze): *փը-որնզ-տալ*

B. *Medial*. These are very rare except in compounds:

- E.g. *վլէժինդրութիւն* (vengeance): *վը-լէժ-ինդրութիւն* (cf. 3 B)
- անբժշկելի* (incurable): *ան-բը-ժշկ-ելի*
- անկրկնելի* (unrepeatable): *ան-կրկ-նելի* (cf. *կրկն*)
- Note also *անսկզբունք* (unprincipled): *ան-ըս-կըզ-բունք* (cf. 1 A).

C. *Final*. Do not exist.

5. Clusters of six consonants.

There are very few examples which are not easy to categorize.

A. *Initial*.

- բրթմնջալ* (to grumble, complain): *բըրթ-մնջ-ալ*
- հրմշտկել* (to push): *հըրմ-շտկ-ել* (cf. 4 A a)

B. *Medial*.

- անմշտնջենական* (not eternal): *ան-մշտ-նջե-նա-կան* (cf. 4 A a)

C. *Final*. Do not exist.

6. Suffixes

The demonstrative suffixes *-ս*, *-ն*, *-ն* form one syllable with a preceding vowel.

E.g. *կատու* (cat), *կատուն* (my cat) *կա-տուն*

A single final consonant forms one syllable with the suffix with (unwritten) *լ*.

E.g. մատիսու (my pencil) մա-տի-տըս, մա-տի-տըդ

After two or three final consonants, the suffix forms one syllable with the last (plus unwritten լ).

E.g. գիրքու (my book) գիր-քըս, գիր-քըդ

արհեստու (my trade) ար-հես-տըս, ար-հես-տըդ

պարտքու (my debt) պարտ-քըս, պարտ-քըդ

դուստրդ (your daughter) դուստ-րըդ (but cf. դուս-տըր, 2 C above).

COUNTRIES AND PEOPLES

1. *The five continents (ցամաքամասերը) :*

Ամերիկա, -յի; ամերիկեան	America; American
Ասիա, -իոյ; ասիական	Asia; Asian
Աւստրալիա, -իոյ; աւստրալիական	Australia; Australian
Աֆրիկէ, -ի; աֆրիկեան	Africa; African
Եւրոպա, -յի; եւրոպական	Europe; European

The columns give the Armenian for the country, the people, the language, and the adjectival form.

2. *suffix ստան (gen. -ի) :*

Հայաստան	հայ, -ու	հայերէն	հայկական	Armenia
Յունաստան	յոյն, -ի	յունարէն	յունական	Greece
Չինաստան	չինացի, -ի	չինարէն	չինական	China
Պարսկաստան	պարսիկ, -ի	պարսկերէն	պարսկական	Iran
Վրաստան	վրացի, -ի	վրացերէն	վրացական	Georgia

3. *suffix իա (gen. -իոյ) :*

Անգլիա	անգլիացի	անգլերէն	անգլիական	England
Աւստրիա	աւստրիացի		աւստրիական	Austria
Գերմանիա	գերմանացի	գերմաներէն	գերմանական	Germany
Զուլիցերիա	զուլիցերիացի		զուլիցերիական	Switzerland
Թուրքիա	թուրք	թրքերէն	թրքական	Turkey
Իտալիա	իտալացի	իտալերէն	իտալական	Italy

4. *Miscellaneous:*

Ամերիկա, -յի ամերիկացի	ամերիկեան	America
Եգիպտոս, -ի եգիպտացի	արաբերէն	Egypt

հսրայէլ, -ի	հսրայէլցի*	եթրայեցերէն	իսրայէլեան	Israel
Լիբանան, -ի	լիբանանցի		լիբանանեան	Lebanon
Հոլանտա, -յի	հոլանտացի		հոլանտական	Holland
Ճափոն, -ի	ճափոնցի	ճափոներէն	ճափոնական	Japan
Միացեալ	ամերիկացի			U. S.
 Նահանգներ, -ու				
Նոր Զելանտա, Նոր			Նոր	New Zealand
-յի	զելանտացի		զելանտական	
Ուրուկուէյ, -ի	ուրուկուէյցի		ուրուկուէյական	Uruguay
Պելծիքա, -յի	պելծիքացի		պելծիքական	Belgium
Քանատա, -յի	քանատացի		քանատական	Canada
Փրանսա, -յի	ֆրանսացի	ֆրանսերէն	ֆրանսական	France
5.				
Արեւելեան Գերմանիա, -իոյ		East Germany		
Արեւմտեան Գերմանիա, -իոյ		West Germany		
Հարաւային Աֆրիկէ, -ի		South Africa		
Հիւսիսային Աֆրիկէ, -ի		North Africa		
6. Some names indicating Armenian communities in the diaspora (սփիւռք):				
ամերիկանայ, -ի		American-Armenian		
լիբանանանայ, -ի		Lebanese-Armenian		
պարսկանայ, -ի		Iranian-Armenian		
ֆրանսանայ, -ի		French-Armenian		
սփիւռքանայ, -ի		one who lives in the diaspora		

Armenians born in Soviet Armenia are called հայաստանցի, -ի.

*But հրեայ : Jew.

THE CONJUGATION OF REGULAR VERBS

<i>Infinitive</i>	<i>սիրել</i>	<i>խօսիլ</i>	<i>կարդալ</i>
<i>Present stem:</i>			
Pres. Indic.	<i>Կը սիրեմ</i>	<i>Կը խօսիմ</i>	<i>Կը կարդամ</i>
Pres. Subj.	<i>սիրեմ</i>	<i>խօսիմ</i>	<i>կարդամ</i>
Imperf. Indic.	<i>Կը սիրէի</i>	<i>Կը խօսէի</i>	<i>Կը կարդայի</i>
Imperf. Subj.	<i>սիրէի</i>	<i>խօսէի</i>	<i>կարդայի</i>
Future	<i>պիտի սիրեմ</i>	<i>պիտի խօսիմ</i>	<i>պիտի կարդամ</i>
Conditional	<i>պիտի սիրէի</i>	<i>պիտի խօսէի</i>	<i>պիտի կարդայի</i>
<i>Aorist stem:</i>			
Aor. Indic.	<i>սիրեցի</i>	<i>խօսեցայ</i>	<i>կարդացի</i>
<i>Perfect stem:</i>			
Perf. Indic.	<i>սիրած եմ</i>	<i>խօսած եմ</i>	<i>կարդացած եմ</i>
Perf. Subj.	<i>սիրած ըլլամ</i>	<i>խօսած ըլլամ</i>	<i>կարդացած ըլլամ</i>
Pluperf. Indic.	<i>սիրած էի</i>	<i>խօսած էի</i>	<i>կարդացած էի</i>
Pluperf. Subj.	<i>սիրած ըլլայի</i>	<i>խօսած ըլլայի</i>	<i>կարդացած ըլլայի</i>
Future Perf.	<i>սիրած պիտի</i>	<i>խօսած պիտի</i>	<i>կարդացած պիտի</i>
	<i>ըլլամ</i>	<i>ըլլամ</i>	<i>ըլլամ</i>
Perf. Conditional	<i>սիրած պիտի</i>	<i>խօսած պիտի</i>	<i>կարդացած պիտի</i>
	<i>ըլլայի</i>	<i>ըլլայի</i>	<i>ըլլայի</i>
<i>Imperative:</i>			
Positive	<i>սիրէ, սիրեցէք</i>	<i>խօսէ, խօսեցէք</i>	<i>կարդա՛, կարդացէք</i>
Prohibitive	<i>մի սիրեր, մի</i>	<i>մի խօսիր, մի</i>	<i>մի կարդար, մի</i>
	<i>սիրէք</i>	<i>խօսիք</i>	<i>կարդաք</i>

Participles:

Present	սիրող	խօսող	կարդացող
Future	սիրելու,	խօսելու,	կարդալու,
	սիրելիք	խօսելիք	կարդալիք

Perfect	սիրած, սիրելը	խօսած, խօսելը	կարդացած, կարդացելը
---------	---------------	---------------	------------------------

THE MOST COMMON DECLENSIONS OF NOUNS

(Forms are given in the order: Nom/Acc, Gen/Dat, Abl, Instr.)

1. Genitive in *-ի*: *ուսանող*, *ուսանողի*, *ուսանողէ*, *ուսանողով*

Plural: *ուսանողներ*, *ուսանողներու*, *ուսանողներէ*, *ուսանողներով*

2. Genitive in *-ու*: *ծով*, *ծովու*, *ծովէ*, *ծովով*

Plural as for 1.

3. Abstracts in *-ութիւն*: *չարութիւն*, *չարութեան*, *չարութենէ*, *չարութեամբ*

Plural as for 1.

4. Nouns of kinship. a) *հայր*, *հօր*, *հօրմէ*, *հօրմով*

b) *կին*, *կնոջ*, *կնոջմէ*, *կնոջմով*

Plurals as for 1.

5. Genitive in *-ան*. a) *անուն*, *անուան*, *անունէ*, *անունով*

b) *բացում*, *բացման*, *բացումէ*, *բացումով*

c) *աղջիկ*, *աղջկան*, *աղջիկէ*, *աղջիկով*

Plurals as for 1.

6. Genitive in *-ուան*: *օր*, *օրուան*, *օրուընէ* (or *օրէ*), *օրով*

Plural as for 1.

VOCABULARY - ENGLISH-ARMENIAN

This vocabulary is simply an *aide mémoire* for the exercises. It does not contain the vocabulary of the reading material (Lessons 32-36), nor does it include: countries, languages or nationalities; days of the week or months; personal names or pronouns; numbers; comparative or superlative adjectives. Only basic forms have been given. All irregularities and difficulties must be elucidated from the lessons or from the Armenian-English Vocabulary, which is fully inclusive and gives all unpredictable declined forms of nouns and the aorist stems of irregular verbs. Note that different meanings of the same English word do not have separate entries.

a, an	<i>մը</i>	to admire	<i>հիանալ</i>
able	<i>կարող</i>	adorable	<i>պաշտելի</i>
to be able	<i>կարենալ</i>	advice	<i>խրատ</i>
about	<i>մասին</i>	to be afraid of	<i>վախնալ</i>
absent	<i>բացակայ</i>	after	<i>ետք</i>
acceptable	<i>ընդունելի</i>	afterwards	<i>յետոյ</i>
accident	<i>արկած</i>	again	<i>դարձեալ, կրկին, նորէն</i>
to accompany	<i>ընկերանալ</i>	against	<i>դէմ</i>
according to	<i>ըստ</i>	age	<i>տարիք</i>
account	<i>հաշիւ</i>	ago	<i>առաջ</i>
acquaintance	<i>ծանօթ</i>	to agree to	<i>համաձայնիլ</i>
to be acquainted with	<i>ծանօթանալ</i>	in agreement with	<i>համաձայն</i>
address	<i>հասցէ</i>	air	<i>օդ</i>
to adjust oneself	<i>յարմարիլ</i>	airplane	<i>օդանալ</i>

airport	օդակայան	to approach	մօսենալ
all	ամէն, բոլոր	approximately	մօտաւորապէս
all of them	բոլորն ալ	army	բանակ
almost	զրեթէ	to arrive	ժամանել, հասնիլ
alone	առանձին,	art	արուեստ
	մինակ	article	յօդուած
aloud	բարձրածայն	artist	արուեստագէտ
already	արդէն	as	որպէս, պէս
also	ալ	as long as	քանի (որ)
although	թէեւ, թէպէտեւ	as much	ինչքան
always	միշտ	as...so	ինչպէս...նոյնպէս
amicable	բարեկամական		(օրայնպէս)
amount	գումար	to be ashamed	ամչնալ
and	եւ, ու	to ask	ինդրել; հարցնել
to become angry	բարկանալ	to astonish	զարմացնել
animal	կենդանի	at all	ընաւ
annual	տարեկան	at least	առնուազն
answer	պատասխան	to attend	յաճախել
to answer	պատասխանել	attention	ուշադրութիւն
any	որեւէ	author	հեղինակ
apology	ներողութիւն	autumn	աշուն
to appear	երեւիլ, թուիլ	to avoid	ինուսափիլ
appearance	տեսք	back (adv.)	ետ
appetite	ախորժակ	bad	գէշ, չար
apple	խնձոր	ball	զնդակ
to apply to	դիմել	barber	սափրիչ

to beat	ծեծել	body	մարմին
beautiful	գեղեցիկ	book	գիրք
to become beautiful	գեղեցկանալ	to be bored	ձանձրանալ
beauty	գեղեցկութիւն	to be born	ծնիւլ
because	որովհետեւ	both	երկուքնալ
because of	պատճառաւ	bottle	շիշ
to become	ըլլալ	box	տուփ
bed	անկողին	boy	մանչ, տղայ
beer	գարեջուր	branch	ճիւղ
to begin	սկսիլ	bread	հաց
beginning	սկսեալ	to break	կոտրել
to behave	վարուիլ	breakfast	նախաճաշ
behind	ետեւ	to have breakfast	նախաճաշել
believe	հաւատալ	breath	շունչ
to belong to	պատկանիլ	bright	փայլուն
benevolent	բարեսէր	to bring	բերել
beside	բով	to bring in	մոցնել
between	միջեւ	brother	եղբայր
bicycle	հեծանիւ	to build	շինել
big	մեծ	building	շենք
birthday	տարեղարձ	to burn	այրել, այրիլ
black	սեւ	bus	հանրակառը
blood	արիւն	busy	զբաղած
blow	հարուած	but	բայց, իսկ,
to blow	փշել		սակայն
blue	կապոյտ	to buy	գնել

car	ինքնաշարժ	classroom	դասարան
care	ինամբ	clean	մաքուր
to take care of	ինամբել	to clean	մաքրել
to be careful	զգուշանալ	clear	յստակ
to carry	տանիլ	to climb	բարձրանալ
cat	կատու	clock	ժամացոյց
to catch	բռնել	close	մօտիկ
cause	պատճառ	to close	զնցել
to cause	պատճառել	closed	զնց
caution	զգուշութիւն	to clothe	հագնել
cent	սենթ	clothes	հագուստ
century	դար	cloudy	ամպոտ
certainly	անպատճառ	club	ակումբ
chair	աթոռ	coast	եղերք
to change	փոխել	coffee	սուրճ
character	նկարագիր	cold	պահ
cheap	աժան	to collect	հաւաքել
chicken	հաւ	color	զոյն
chief	գլխաւոր	to comb one's hair	սանտրուիլ
child	երախայ, զաւակ	to come	գալ
choice	ընտիր	to come off	փրթիլ
to choose	ընտրել	comfortable	հանգիստ
church	եկեղեցի	compatriot	հայրենակից
circle	շրջանակ	compatriotic	հայրենակցական
circumstance	պարագայ	to complete	լմնցնել
city	քաղաք	concert	համերգ

condition	պայման	day	օր
confidence	վստահութիւն	daytime	ցերեկ
consequently	հետեւաբար	dear	սիրելի
to continue	շարունակել	death	մահ
contrary to	հակառակ	debt	պարտք
conversation	խոսակցութիւն	to deceive	խարել
cost	ծախը	to decide	որոշել
to count	համրել	decision	որոշում
country	երկիր	deep	խորունգ
courage	քաջութիւն	degree	աստիճան
course	դասընթացք, ընթացք	demand	պահանջը
		to demand	պահանջել
cow	կով	demonstration	ցոյց
to cry	լալ	demonstrator	ցուցարար
culture	մշակոյթ	to deny	ուրանալ
cup	գաւաթ	to descend	իջնել
to cure	բժշկել	desire	փափաք
to curse	հայ հոյել	to desire	փափաքիլ
to cut	կտրել	to despair	յուսահատիլ
dance	պարահանդէս	to detach	փրցնել
to dance	պարել	to die	մեռնիլ
daily	օրական	difference	տարբերութիւն
dangerous	վտանգաւոր	different	տարբեր
to dare	համարձակիլ	difficulty	դժուարութիւն
dark	զոյց; մութ	dirty	աղտոտ
date	թուական	to disappear	անհետանալ;
			կորսուիլ

dissatisfied	ղժզնչ	easy	ղիւրիւն
distance	հեռաւորութիւն	to eat	ուտել
to divide	բաժնել	education	կրթութիւն
to do	ընել	election	ընտրութիւն
doctor	բժիշկ	end	վերջ
dog	շուն	to end	վերջանալ
dollar	տուար	to endure	դիմանալ
donkey	էշ	enemy	թշնամի
door	դուռ	to be engaged in	զբաղիլ
doubt	կասկած	to enlarge	մեծցնել
doubtless	անկասկած	to enter	մտնել
down	վար	entrance	մուտք
to draw	գծել	enough	բաւական
dream	երազ	to be enough	բաւել
drink	խմելիք	equal	հաւասար
to drink	խմել	equally	հաւասարապէս
to drive	ըշել	to escape	փախչիլ
to drop	ձգել	especially	մասնաւորապէս
duty	պարտականութիւն	even	նոյնիսկ
each	ամէն,	evening	երեկոյ, իրիկուն
	իւրաքանչիւր	event	ղէպք
each other	երար	ever	երբեք
early	կանուխ	examination	ընսութիւն
to earn	շահիլ	example	օրինակ
earthquake	երկրաշարժ	except	բացի
eastern	արեւելեան	excessively	չարաչար

to exist	զոյնւթիւն	to feed	կերցնել
	ունենալ		զալ
existence	զոյնւթիւն	fight	կռիւ
to expect	ակնկալել	to fight	կռուիլ
expensive	սուղ	to fill	լեցնել
to explain	ըացատրել	finally	վերջապէս
explanation	ըացատրութիւն	financial	նիւթական
to express	արտայայտել	to find	գտնել
to extinguish	մարել, մարիլ	finger	մատ
extremely	շափազանց	to finish	վերջացնել
eye	աչք	fire	կրակ
face	երես	first	առաջին
factory	գործարան	fish	ձուկ
faith	հաւատք	to flee	փախչել
to fall	իյնալ	floor	յարկ
false	կեղծ, սուս	flower	ծաղիկ
family	ընտանիք	to follow	հետեւիլ
famous	յայտնի, նշանաւոր	following	հետեւեալ
far	հեռու	food	ուտելիք, սնունդ
fast	արագ	foot	ոտք
father	հայր	for	համար
fatherland	հայրենիք	force	ոյժ
fault	յանցանք	to force	ստիպել
favor	լաւութիւն	foreign	օտար
fear	վախ	forest	անտառ
feast	տօն	to forget	մոռնալ

to forgive	ներել	gladly	սիրով
to form	կազմել	glance	նայուածք
former	նախկին	glass	բաժակ
fortunately	բարեբախտաբար	glasses (eye-)	ակնոց
free	ազատ, ծրի	glove	ձեռնոց
to freeze	սառիլ	to go	երթալ
fresh	թարմ	to go up	ելլել
friend	բարեկամ,	God	Աստուած
(girl-) friend	բարեկամուհի, ընկերուհի	good	աղէկ, բարի, լաւ
		good-bye	ցտեսութիւն;
friendship	ընկերութիւն		մշաս բարով
to be frightened	սարսափիլ	(response:)	երթաս բարով
in front of	առջեւ	to govern	կառավարել
fruit	պտուղ	government	կառավարութիւն
full	լեցուն	gradually	աստիճանաբար
future	ապագայ	grandfather	մեծ հայր
game	խաղ	grandmother	մեծ մայր
garden	պարտէզ	to grasp	ըմբռնել
general (adj.)	ընդհանուր	greatness	մեծութիւն
general (n.)	զօրավար	to greet	բարեւել
generally	ընդհանրապէս	ground	գետին
giant	հսկայ	to grow	մեծնալ
gift	նուէր	guest	հիւր
girl	աղջիկ	to guide	առաջնորդել
to give	տալ	habit	սովորութիւն
glad	ուրախ	hair	մազ

half	կէս	history	պատմութիւն
hand	ձեռք	to hit	զարնել
to hang	կախել	holiday(s)	արձակուրդ
to happen	պատահիլ	honest	պարկեցտ
happiness	երջանկութիւն	honesty	ազնւութիւն
happy	երջանիկ	hope	յոյս
hard	դժուար	to hope	յուսալ
hardly	հազիւ	horse	ձի
hat	գլխարկ	hospital	հիւանդանոց
to have	ունենալ	hot	տաք
head	գլուխ	hotel	պանդոկ
health	առողջութիւն	hour	ժամ
in poor health	վատառողջ	hourly	ժամական
healthy	առողջ, առողջարար	house	տուն
to hear	լսել	how?	ինչպէս
heart	սիրտ	how many?	քանի՞ն
heavy	ծանր	how much	որբան
height	բարձրութիւն;	human	մարդկային
	հասակ	hungry	անօթի
hello	բարեւ	to hurry	անապարել
help	օգնութիւն	to hurt	վիրաւորել; ցաւիլ
to help	օգնել	husband	ամուսին
here	հու	husband's brother	տազը
here (it is)!	ահա, ահաւասիկ	husband's father	կեսրայը
to hide	պահուըսիլ	husband's mother	կեսուր
high	բարձր	husband's sister	տալ

ice-cream	պաղպաղակ	interesting	հետաքրքրական
idea	գաղափար	to introduce	ծանօթացնել,
if	եթէ		ներկայացնել
ill	հիւանդ	involuntarily	ակամայ
to fall ill	հիւանդանալ	iron	երկաթ
illness	հիւանդութիւն	jacket	բաճկոն
to imagine	երեւակայել	job	զործ
immediately	անմիջապէս	joy	ուրախութիւն
impatience	ան համբերութիւն	to judge	դատել
important	կարեւոր	just	արդար
to improve	լաւանալ	to keep	պահել
in	մէջ, ներս	key	բանալի
to increase	աւելնալ	to kill	սպաննել
indifferent	անտարբեր	kilometer	քիլոմետր
to inform	իմացնել,	kind (adj.)	ազնիւ
	տեղեկացնել	kind (n.)	տեսակ
information	տեղեկութիւն	king	թագաւոր
inhabitant	բնակիչ	to kiss	համբուրել
inner	ներքին	knife	դանակ
inside	ներսը	to know	գիտնալ
instead of	փոխանակ	lacking	կարօտ
intelligence	լիելք	language	լեզու
intelligent	լիելացի	last	վերջին
to intend	մտադրել	to last	տեւել
interest	հետաքրքրութիւն	late	ուշ
to be inter-	հետաքրքրուիլ	to be late	ուշանալ
ested in			

lately	զերջերս	lip	շրթունք
to laugh	խնդալ	to listen to	մտիկ ընել
law	օրէնք	liter	լիտր
lazy	ծոյլ	literature	գրականութիւն
leader	առաջնորդ	little	փոքր
leaf	տերեւ	a little	քիչ մը
leap year	նահանջ տարի	liturgy	պատարագ
to learn	սորվիլ	to live	ապրիլ, բնակիլ
to leave	մեկնիլ	long	երկայն, երկար
lecture	դասախոսութիւն	to long for	կարօտնալ
lecturer	դասախոս	to look at	նայիլ
left	ձախ	to look for	փնտռել
less	պակաս	to look like	նմանիլ
lesson	դաս	to lose	կորսնցնել
let	թող	loss	կորուստ
letter	գիր, նամակ	loud	բարձր
liberty	ազատութիւն	love	սէր
library	գրադարան	to love	սիրել
to lie down	պառկիլ	low	ցած
life	կեանք	luck	բախտ
to lift	բարձրացնել	man	մարդ
light (adj.)	բաց, թեթեւ	manner	կերպով
light (n.)	լոյս	many	շատ (մը)
like	նման	market	շուկայ
to like	հաւնիլ	marriage	ամուսնութիւն
likewise	նոյնպէս	to marry	ամուսնանալ

matter	խնդիր; նիւթ	money	դրամ
meal	ճաշ	month	ամիս
to mean	նշանակել	more	աւելի
meaning	նշանակութիւն	morning	առաւօտ, առառն
means	միջոց	mother	մայր
measure	չափ	motion	շարժում
meat	միս	mountain	լեռ
medicine	բժշկութիւն	mouth	բերան
to meet	հանդիպել	to move	շարժել, շարժիլ
meeting	ժողով	Mr.	պարոն
member	անդամ	Mrs.	սիկին
meter	մէթր	museum	թանգարան
mid-day	կէսօր	name	անուն
middle	մէջտեղ	to name	կոչել
midnight	կէսազիշեր	narrow	նեղ
mile	մղոն	nation	ազգ
milk	կաթ	national	ազգային
mind	միտք	natural	բնական
minute	վայրկեան	nature	բնութիւն,
mirror	հայելի		բնաւորութիւն
Miss	օրիորդ	naughty	չարացնի
to miss	փախցնել	near	մոտ
mistake	սխալ	need	պէտք
by mistake	սխալմամբ	negligence	անհոգութիւն
modern	արդի	negligent	անհոգ
moment	պահ	neighbor	դրացի

neighborhood	<i>շրջակայք</i>	old age	<i>ծերութիւն</i>
neither...nor	<i>ոչ...ոչ (ալ)</i>	on	<i>վրայ</i>
new	<i>նոր</i>	once	<i>անգամ մը</i>
news	<i>լուր</i>	only	<i>միակ; միայն</i>
newspaper	<i>թերթ, օրաթերթ</i>	open	<i>բաց</i>
next	<i>յաջորդ</i>	to open	<i>բանալ</i>
night	<i>գիշեր</i>	opening	<i>բացում</i>
no	<i>ոչ, չէ</i>	opinion	<i>կարծիք</i>
no longer	<i>այլեւս + neg. verb</i>	opponent	<i>հակառակորդ</i>
no one	<i>ոչ ոք</i>	opposite (n.)	<i>հակառակ</i>
noise	<i>աղմուկ</i>	opposite (post-	<i>դիմաց</i>
nothing	<i>ոչինչ</i>	pos.)	
to notice	<i>նկատել</i>	or	<i>կամ; թէ</i>
to notify	<i>ծանուցանել</i>	order	<i>հրաման</i>
novel	<i>վեպ</i>	organization	<i>կազմակերպութիւն</i>
now	<i>այժմ, հիմա</i>	oriental	<i>արեւելեան</i>
number	<i>թիւ</i>	other	<i>այլ, ուրիշ; միւս</i>
occasion	<i>առիթ</i>	otherwise	<i>այլապէս</i>
on the occasion of	<i>առթիւ</i>	out	<i>դուրս</i>
of course	<i>անշուշտ</i>	outside	<i>դուրսը</i>
to offer	<i>հրամցնել</i>	owner	<i>տէր</i>
office	<i>պաշտօն</i>	page	<i>էջ</i>
officer	<i>սպայ</i>	pain	<i>ցաւ</i>
official	<i>պաշտօնեայ</i>	to paint	<i>ներկել</i>
often	<i>յաճախ</i>	paper	<i>թուղթ</i>
old	<i>ծեր; հին</i>	parents	<i>ծնողը</i>

part	մաս	plan	ծրագիր
to participate	մասնակցիլ	to play	խաղալ
partly	մասամբ	pleasant	հաճելի
party	կուսակցութիւն;	to be pleased	հաճիլ
	հանդէս	pleasure	հաճոյք
to pass	անցընել, անցնիլ	politeness	քաղաքակարութիւն
past	անցեալ	political	քաղաքական
patience	համբերութիւն	poor	աղքատ; խեղճ
to pay	վճարել	population	բնակչութիւն
peace	խաղաղութիւն	position	դիրք
pen	գրիչ	possible	կարելի
pencil	մատիտ	post office	նամակատուն
people	ժողովուրդ	to praise	գովել
perfect	կատարեալ	to prefer	նախընտրել
to perform	կատարել	to prepare	պատրաստել
perhaps	թերեւս	presence	ներկայութիւն
person	անձ, հոգի	present	ներկայ
in person	անձամբ	president	նախագահ
personal	անձնական	pretty	սիրուն
phenomenon	երեւոյթ	price	զին
photograph	լուսանկար	priest	քահանայ
picture	նկար, պատկեր	prince	իշխան
to pick	քաղել	to print	տպել
piece	կտոր	profession	արհեստ
place	տեղ	profit	շահ
to place	տեղաւորել	to prohibit	արգիլել

to promise	խոստանալ	to recognize	ճանչնալ
to pronounce	արտասանել, հնչել	red	կարմիր
pronunciation	հնչում	with regard to	հանդէպ
proposal	առաջարկ	regarding	նկատմամբ
to propose	առաջարկել	regular	կանոնաւոր
to protect	պաշտպանել	relative	ազգական
public	հանրային	reliable	ստոյզ
to pull	բաշել	to remain	մնալ
to punish	պատժել	to remember	յիշել
pupil	աշակերտ	to remove	վերցնել
purpose	նպատակ	to repeat	կրկնել
to put	դնել	representative	ներկայացուցիչ
to put to bed	պառկեցնել	respect	յարգանք
quarter	քառորդ	rest	հանգիստ
question	հարց, հարցում	to rest	հանգչիլ,
quickly	արագօրեն, շուտ		հանգստանալ
quiet	հանդարտ	restaurant	ճաշարան
rain	անձրեւ	result	արդիւնք
to rain	անձրեւել	to resume	վերսկսիլ
rainy	անձրեւոս	return	վերադարձ
rare	հազուազիւտ	to return	վերադառնալ
to read	կարդալ	to reveal	յայտնել
ready	պատրաստ	review	հանդէս
reality	իրականութիւն	rich	հարուստ
really	իսկապէս	to ride	հեծնել
to receive	ընդունիլ, ստանալ	ridiculous	ծիծաղելի

rifle	հրացան	science	գիտութիւն
right (adj. & adv.)	աջ; անսխալ, օիշող, շիտակ	sea	ծով
right (n.)	իրաւունք	seashore	ծովեզերք
to be right	իրաւունք ունենալ	to seat	նստեցնել
ring	մատանի	to see	տեսնել
to ring	հնչել	to sell	ձախել
river	գետ	to send	դրկել
road	ճամբար	sentence	նախադասութիւն
role	դեր	sentiment	զգացմունք
room	սենեակ	separate	զառ
round	շուրջ	serious	լուրջ
row	կարգ	to serve	ծառայել
rule	կանոն	service	ծառայութիւն
to run	վազել	to settle	բնակութիւն
sad	տիրուր		հաստատել
sadness	տիրութիւն	severe	խիստ, սաստիկ
safe	ապահով	shade	շուրջ
saint	սուրբ	to shape	ձեւել
salary	ամսական	sharp	սուր
same	նոյն	ship	նավ
satisfied	զո՞ւ	shoe	կոշիկ
to satisfy	զո՞ւցնել	shop	խանութ
to save	փրկել	short	կարճ
to say	ըստ	to shorten	կարճցնել
school	դպրոց	to shout	պոռալ

to show	<i>gnjg տալ,</i>	so much	<i>այդքան, այսքան,</i>
	<i>gnւցընել</i>		<i>այնքան; որքան</i>
side	<i>կողմ</i>	so that	<i>անանկ որ,</i>
to silence	<i>լոեցնել</i>		<i>որպէսզի</i>
silent	<i>լուս</i>	softly	<i>մեղմօրէն</i>
to be silent	<i>լոել</i>	soldier	<i>զինուոր</i>
silver	<i>արծաթ</i>	solution	<i>լուծում</i>
simplicity	<i>պարզութիւն</i>	some	<i>քանի մը</i>
simple	<i>պարզ</i>	somebody	<i>մէկը</i>
simply	<i>պարզապէս</i>	someone	<i>ուն</i>
since	<i>ի վեր</i>	sometimes	<i>երբեմն</i>
sincerity	<i>անկեղծութիւն</i>	son	<i>որդի</i>
to sing	<i>երգել</i>	song	<i>երգ</i>
singer	<i>երգիչ, երգչուհի</i>	soon	<i>շուտով</i>
sister	<i>քոյլ</i>	source	<i>աղբիւր</i>
to sit	<i>նստիլ</i>	souvenir	<i>յիշատակ</i>
to be situated	<i>գտնուիլ</i>	to speak	<i>խօսիլ</i>
situation	<i>կացութիւն</i>	specialist	<i>մասնագէտ</i>
sky	<i>երկինք</i>	speech	<i>խօսք, ճառ</i>
to sleep	<i>ընանալ</i>	speed	<i>արագութիւն</i>
slow	<i>կամաց</i>	to spend	<i>ծախսել</i>
small	<i>պատիկ</i>	to spill	<i>թափել, թափիլ</i>
to smile	<i>ժպտիլ</i>	to spread	<i>տարածել</i>
snow	<i>ձիւն</i>	spring	<i>գարուն</i>
so	<i>այդպէս, այնպէս;</i>	stairs	<i>աստիճաններ</i>
	<i>ուրեմն</i>	to stand	<i>կենալ</i>

to stand up	<i>ոտքի կենալ</i>	suitable	<i>յարմար</i>
state	<i>վիճակ; նահանգ;</i> <i>պետութիւն</i>	summer	<i>ամառ</i>
station	<i>կայարան</i>	sun	<i>արեւ</i>
to steal	<i>զողնալ</i>	sunny	<i>արեւոտ</i>
step	<i>քայլ</i>	supper	<i>ընթրիք</i>
still	<i>դեռ</i>	to suppose	<i>ենթադրել</i>
stone	<i>քար</i>	supposedly	<i>իբր թէ</i>
stop	<i>կայան</i>	sure	<i>կստահ</i>
to stop	<i>կեցնել</i>	to be surprised	<i>զարմանալ</i>
story	<i>պատմութիւն</i>	surprising	<i>զարմանալի</i>
straight	<i>ուղղակի</i>	surprisingly	<i>զարմանալիօրէն</i>
straight ahead	<i>շիտակ</i>	suspect	<i>կասկածելի</i>
strange	<i>տարօրինակ</i>	to swim	<i>լողալ</i>
stranger	<i>օտար</i>	table	<i>սեղան</i>
street	<i>փողոց</i>	tailor	<i>դերձակ</i>
strong	<i>զօրաւոր</i>	to take	<i>առնել</i>
student	<i>ուսանող</i>	to take place	<i>տեղի ունենալ</i>
study	<i>ուսում</i>	to talk	<i>խօսակցիլ</i>
to study	<i>ուսանիլ</i>	tall (people)	<i>բարձրահասակ</i>
to succeed	<i>յաջողիլ</i>	taste	<i>համ</i>
such	<i>այսպիսի, այդպիսի,</i> <i>այնպիսի</i>	tea	<i>թէյ</i>
		to teach	<i>սորվեցնել</i>
suddenly	<i>մէկէն, յանկարծ</i>	teacher	<i>ուսուցիչ,</i>
to suffer	<i>տառապիլ</i>		<i>ուսուցչուհի</i>
sugar	<i>շաքար</i>	tear	<i>արցունք</i>

telephone	հեռածայն	for a long time	շատոնց
to telephone	հեռածայնել	times	անգամ
to tell	պատմել	tip	ծայր
tennis	թենիս	to get tired	յոզնիլ
than	քան	tobacco	ծխախոտ
to thank	շնորհակալ ըլլալ	today	այսօր
thanks	շնորհակալութիւն	together	միասին
thanks to	շնորհիւ	tomorrow	վաղը
that	թէ, որ	tool	գործիք
that (adj.)	այդ, աս, ատի, ատիկա, այն, ան, անի, անիկա	totally	բոլորովին
		to touch	դպչիլ
		towards	դեպի
theater	թատրոն	trade	առևտուր
there	հոն	train	շոգեկառք
there is,	կայ, կան	traitor	դաւաճան
there are		to travel	ճամբորդել
thief	գող	tree	ծառ
thin	բարակ	trouble	նեղութիւն
thing	բան	trousers	սարաս
to think	կարծել; խորհիւ, մտածել	true	ճշմարիտ
		to trust	վստահիլ
this	այս, աս, ասի, սա, ասիկա	truth	ճշմարտութիւն
		try	փորձ
to throw	նետել	to try	ջանալ, փորձել
ticket	սոմսակ	to turn	դառնալ, դարձնել
time	ատեն, ժամանակ	unacceptable	անընդունելի

uncle	հօրեղբայր,	wall	պատ
	մօրեղբայր	walk	պառյա
under	տակ	to walk	քալել
to understand	հասկնալ	to want	ուզել
undoubtedly	անկասկածորէն	war	պատերազմ
unfortunate	դժբախտ	to wash	լուալ
unfortunately	դժբախտաբար	to watch	դիսել
union	միութիւն	water	ջուր
university	համալսարան	weak	տկար
until	մինչեւ	to weaken	տկարանալ
up	վեր	to wear	հագնիլ
to use	գործածել	week	շաբաթ
to get used to	վարժուիլ	well-behaved	լսելօք
usual	սովորական	western	արեւմտեան
usually	սովորաբար	what?	ի՞նչ
value	արժէք	when	երբ
various	զանազան	whence	ուրկէ
to verify	ստուգել	where	ուր
very	շատ	which	որ
view	տեսարան	white	ճերմակ
village	գիւղ	who?	նվ
visit	այցելութիւն	whoever	ուրէ
to visit	այցելել	whole	ամբողջ
voice	ձայն	why?	ի՞նչո՞ւ
to wait for	սպասել	wickedness	չարութիւն
to wake up	արթննալ	wide	լայն

wife's father	<i>w̄ubr</i>	work	<i>w̄z̄b̄w̄taw̄n̄p̄</i>
wife of husband	<i>ubr</i>	to work	<i>w̄z̄b̄w̄t̄l̄</i>
band's brother		workman	<i>q̄n̄r̄ðaw̄t̄n̄p̄</i>
will	<i>q̄w̄m̄p̄</i>	world	<i>w̄z̄b̄w̄p̄ ū</i>
to win	<i>j̄w̄q̄ðb̄l̄</i>	worry	<i>m̄sw̄ ūn̄q̄n̄l̄ð̄b̄l̄n̄</i>
wind	<i>š̄nū</i>	to be worth	<i>w̄r̄ðb̄l̄</i>
window	<i>q̄w̄m̄n̄ ūw̄n̄</i>	would that	<i>b̄r̄w̄n̄h̄ (ð̄t̄)</i>
wine	<i>q̄b̄n̄h̄</i>	to write	<i>q̄p̄b̄l̄</i>
winter	<i>ð̄m̄b̄n̄</i>	writing	<i>q̄p̄n̄l̄ð̄b̄l̄n̄</i>
wisdom	<i>h̄m̄w̄s̄m̄n̄l̄ð̄b̄l̄n̄</i>	wrong	<i>ūb̄w̄l̄</i>
wish	<i>j̄w̄q̄ðw̄n̄p̄</i>	to be wrong	<i>ūb̄w̄l̄h̄l̄</i>
with	<i>š̄b̄n̄</i>	year	<i>ūw̄r̄h̄</i>
without	<i>ūn̄w̄n̄ḡ</i>	yes	<i>w̄jn̄</i>
woman	<i>q̄b̄n̄, q̄n̄h̄k̄</i>	yesterday	<i>b̄r̄t̄k̄</i>
wonderful	<i>š̄b̄w̄n̄w̄l̄h̄,</i> <i>ūr̄w̄n̄z̄b̄l̄h̄</i>	yet	<i>ūw̄k̄āt̄h̄n̄</i>
wood	<i>phiaw̄j̄n̄</i>	young	<i>b̄r̄h̄s̄w̄s̄w̄r̄n̄</i>
word	<i>p̄w̄n̄</i>	young lady	<i>ōr̄h̄n̄r̄n̄</i>
		youth	<i>b̄r̄h̄s̄w̄s̄w̄r̄n̄l̄ð̄b̄l̄n̄</i>

VOCABULARY ARMENIAN-ENGLISH

This vocabulary contains all the words used in the exercises and the reading material. It does not contain words used merely for examples, i.e. words in brackets [] or those in the *Appendices*.

The genitive singular of nouns and any other unpredictable forms have been given; for verbs the aorist stem has been given, except for regular aorists of verbs in *-b_L*, *-h_L*, *-w_L*, *-gub_L*. The cases governed by postpositions and prepositions have been indicated, as have also the cases other than the accusative governed by verbs. Special usages and idioms have been explained. However, only those meanings appropriate to the given context have been noted in this vocabulary. For further reading, a proper dictionary will be required.

<i>wqash</i>	free	<i>w_L</i>	also, too
<i>wqashb_L</i>	to save	<i>Ալպեանները</i>	The Alps
<i>wqashh_L</i>	to escape, be saved	<i>wխորժակ, -h</i>	appetite
<i>wqashn_Lթիւն,</i>	liberty, freedom	<i>wխորժի_L</i>	to like
<i>-baw_N</i>		<i>wկամայ</i>	involuntarily
<i>wqq, -h</i>	nation	<i>wկնկալb_L</i>	to expect
<i>wqqawak_N, -h</i>	relative (n.)	<i>wկնց, -h</i>	(eye) glasses
<i>wqqawj_H</i>	national	<i>wբեւի wկնց</i>	sunglasses
<i>wqnb_L</i>	to influence	<i>wկնցաւոր</i>	wearing glasses
<i>wqnh_L</i>	kind	<i>wկումբ, -h</i>	club
<i>wqnlunl_Lթիւն,</i>	honesty	<i>wհա, wհաւասիկ</i>	here (it) is
<i>-baw_N</i>		<i>wհնելի</i>	horrible
<i>wθnn, -h</i>	chair	<i>wղրիւր, -h</i>	source; fountain
<i>wdaw_N</i>	cheap	<i>wղէկ</i>	good; well

<i>աղմուկ</i> , -ի	noise	<i>ամուսին</i> , -ի,	husband
<i>աղմկել</i>	to make a noise,	<i>ամուսնի</i>	
	disturb	<i>ամուսնանալ</i> (+	to marry
<i>աղուէս</i> , -ի	fox	<i>հետ</i> and dat.)	
<i>աղջիկ</i> ,	girl, daughter	<i>ամուսնութիւն</i> ,	marriage
<i>աղջկան</i> (or -ի)		<i>-եան</i>	
<i>աղտօտ</i>	dirty	<i>ամշնալ</i> , <i>ամշայ</i>	to be ashamed
<i>աղքատ</i>	poor	<i>ամպոտ</i>	cloudy
<i>աճապարել</i>	to hurry	<i>ամսական</i> , -ի	monthly salary
<i>Հրաչյան</i>	Hrachia Ajarian	<i>այդ</i>	that
<i>Աճառեան</i>	(famous Armenian scholar)	<i>այդպէս</i>	thus, so
		<i>այդպիսի</i>	such (like that)
<i>ամառ</i> , -ուան	summer	<i>այդքան</i>	so (much), that much
<i>ամավերջ</i> , -ի	year's end	<i>այժմ</i>	now
<i>ամբողջ</i>	whole, complete, entire	<i>այլ</i>	other
		<i>այլապէս</i>	otherwise
<i>ամենալաւ</i>	best	<i>այլեւս</i>	still, even,
<i>ամենավերջին</i>	latest	with neg. verb	no longer, not any more
<i>ամենատկար</i>	weakest	<i>այն</i>	that
<i>ամենէն</i>	superlative adverb	<i>այնպէս</i>	so
<i>ամերիկացի</i>	American (person)	<i>այնպիսի</i>	such (like that)
<i>ամէն</i>	each, every, all	<i>այնքան</i>	so (much), that much
<i>ամէնը</i> ,	each one, everyone,	<i>այն</i>	yes
<i>ամէնըը</i>	all	<i>այս</i>	this
<i>ամիս</i> ,	month	<i>այսպէս</i>	thus
<i>ամսուան</i> , <i>ամսու</i>		<i>այսպիսի</i>	such (like this)

<i>wjuտեղ</i>	here	<i>աներ</i> , - <i>nəg</i>	wife's father
<i>wjuթան</i>	so (much), this much	<i>աներեւնյթ</i>	invisible
<i>wjuօր</i> , - <i>nւան</i>	today	<i>անէծը</i> , - <i>h</i>	curse
<i>wյտ</i> , - <i>h</i>	cheek	<i>անընդունելի</i>	unacceptable
<i>wյրել</i>	to burn (tr.)	<i>Ասի</i> , - <i>h</i>	Ani (fem. name)
<i>wյրիլ</i>	to burn (intrans.)	<i>անիծել</i>	to curse
<i>wյցելել (+ dat. for persons)</i>	to visit	<i>անիկա</i>	he, she, it
		<i>անիմաստ</i>	senseless, meaningless
<i>wյցելու</i> , - <i>h</i>	visitor	<i>անիւ</i> , - <i>h</i>	wheel
<i>wյցելութիւն</i> ,	visit	<i>անիելք</i>	senseless, stupid
<i>-եան</i>		<i>անխուսափելի</i>	inevitable
<i>ան</i>	he, she, it	<i>անձանօթ</i>	unfamiliar, foreign
<i>ան</i> , <i>անի</i>	that	<i>անկասկած</i>	without doubt, doubt-
<i>Անահիտ</i> , - <i>h</i>	Anahid (fem. name)		less
<i>անամօթ</i>	shameless	<i>անկասկածօրէն</i>	undoubtedly
<i>անանկ</i>	so	<i>անկարգապահու-</i>	indiscipline
<i>անանկ որ</i>	so that	<i>թիւն</i> , - <i>եան</i>	
<i>անբաժան</i>	inseparable	<i>անկեղծ</i>	sincere
<i>անգամ</i>	time, occasion; even	<i>անկեղծութիւն</i> ,	sincerity
<i>անգամ մը</i>	once	<i>-եան</i>	
<i>անգէտ</i>	ignorant	<i>անկիւն</i> , - <i>h</i>	corner
<i>անգլերէն</i>	English	<i>անկողին</i> , - <i>h</i> ,	bed
<i>Անգլիա</i> ,	England	<i>անկողնի</i>	
<i>Անգլիոյ</i>		<i>անկում</i> , - <i>h</i>	fall, depreciation
<i>անգլիացի</i> , - <i>h</i>	Englishman	<i>անհամբեր</i>	impatient
<i>անդամ</i> , - <i>h</i>	member	<i>անհամբերութիւն</i> ,	impatience
		<i>-եան</i>	

<i>անհանգիստ</i>	uncomfortable	<i>անվերապահօրէն</i>	unreservedly
<i>անհասկնալի</i>	unintelligible	<i>անվերջանալի</i>	endless
<i>անհետանալ,</i>	to disappear,	<i>անտառ, -ի</i>	forest, wood
<i>անհետացայ</i>	vanish	<i>անտարբեր</i>	indifferent
<i>անհոգ</i>	negligent	<i>անցեալ</i>	last, past
<i>անհոգութիւն,</i>	negligence	<i>անցեալ օր</i>	the other day
<i>-եան</i>		<i>անցընել</i>	to pass (tr.)
<i>անձ, -ի</i>	person, self	<i>անցնիլ</i>	to pass, cross
<i>անձամբ</i>	in person	<i>անփոյթ</i>	careless
<i>անձնական</i>	personal	<i>անօթի</i>	hungry
<i>անձրեւ, -ի</i>	rain	<i>աշակերտ, -ի</i>	pupil
<i>անձրեւել</i>	to rain	<i>աշակերտիլ</i>	to study under
<i>անձրեւոս</i>	rainy	<i>աշխատանք, -ի</i>	work
<i>անմիջապէս</i>	at once, immediately	<i>աշխատիլ</i>	to work; try
<i>աննկարազրելի</i>	indescribable	<i>աշխատնել</i>	to make (someone)
<i>աննշան</i>	insignificant		work; put into
<i>անշուշտ</i>	of course, certainly		action, start
<i>անոնք</i>	they	<i>աշխարհ, -ի</i>	world
<i>անոյշ, անուշ</i>	sweet	<i>աշխարհագրու-</i>	geography
<i>անուն, -ի,</i>	name	<i>թիւն, -եան</i>	
<i>անուան</i>		<i>աշուն, աշնան</i>	autumn; fall
<i>անպատճառ</i>	certainly, by all	<i>աչք, -ի</i>	eye
	means	<i>ապա</i>	then
<i>անջատ</i>	separate	<i>ապագայ, -ի</i>	future
<i>անջատել</i>	to separate, detach	<i>ապագային</i>	in the future
<i>անսխալ</i>	right, correct	<i>ապահով</i>	safe, secure

<i>ապրանք</i> , -ի	goods	<i>առողջարար</i>	healthy (promoting health)
<i>ապրիլ</i>	to live		
<i>Ապրիլ</i>	April	<i>առողջութիւն</i> ,	health
<i>աջ</i> , -ի	right (hand)	-եան	
<i>առած</i> , -ի	proverb	<i>առջեւ</i> (postpos.	before, in front of
<i>առանձին</i>	alone	+ gen.)	
<i>առանց</i> (prepos. without + dat.)		<i>առջիօն</i>	the day before yesterday
<i>առաջ</i> (postpos. ago, before + abl.)		<i>առառւ, առառւան</i>	morning
<i>առաջանալ</i> ,	to move forward	<i>ասանկ</i>	this
<i>առաջացայ</i>		<i>ասեղ, -ի</i>	needle, syringe
<i>առաջարկ</i> , -ի	proposal, suggestion	<i>ասիկաշ</i>	this (pron.)
<i>առաջարկել</i>	to propose, suggest	<i>աստիճան, -ի</i>	degree, grade
<i>առաջին</i>	first	<i>աստիճաններ</i>	stairs
<i>առաջնորդ</i> , -ի	leader; Prelate	<i>աստիճանաբար</i>	gradually
<i>առաջնորդել</i>	to lead, guide	<i>աստղ, -ի</i>	star
<i>առաւօտ</i> , -եան	morning	<i>Աստուած</i> ,	God
<i>առեւտուր</i> , -ի	trade, commerce	<i>Աստուծոյ</i>	
<i>առթիւ</i> (postpos. on the occasion of + gen.)		<i>Աստուած Հընէ</i>	God forbid!
<i>առիթ</i> , -ի	occasion, opportunity	<i>ատ, ատի</i>	that
		<i>ատել</i>	to hate
		<i>ատեն, -ուան</i>	time
<i>առնել, առի</i>	to take, get, receive	(or -ի)	
<i>առնուազն</i>	at least	<i>ատիկա</i>	that (pron.)
<i>առողջ</i>	healthy	<i>արագ</i>	fast

<i>արագութիւն,</i>	speed	<i>արհեստ,</i> -ի	profession, trade
-եան		<i>արհեստաւոր,</i> -ի	craftsman
<i>արագօրէն</i>	quickly, fast (adv.)	<i>արձակել</i>	to release, pronounce
<i>Արարատ</i> (also	Ararat	<i>արձակուրդ,</i> -ի	holiday(s)
<i>Մասիս</i>)		<i>արձանագրել</i>	to register, inscribe
<i>արարք, -ի</i>	act, deed	<i>արուեստագէտ</i> ,	artist
<i>Արաքս, -ի</i>	Araxes (river)	-ի	
<i>արգիլել</i>	to prohibit	<i>արջ,</i> -ի	bear
<i>արդար</i>	fair, just	<i>Արսէն,</i> -ի	Arsen (male name)
<i>արդեօք</i>	is it that?, I	<i>արտայայտել</i>	to express
	wonder	<i>արտասանել</i>	to pronounce, recite
<i>արդէն</i>	already	<i>արտասանութիւն,</i>	recitation
<i>արդի</i>	modern	-եան	
<i>արդիւնք, -ի</i>	result, effect	<i>արտօնել</i>	to permit
<i>արեւելեան</i>	eastern; oriental	<i>արցունք,</i> -ի	tear
<i>արեւմտեան</i>	western	<i>աւազ,</i> -ի	sand
<i>արեւոս</i>	sunny	<i>աւելի</i>	more
<i>արթննալ</i>	to wake up	<i>աւելնալ,</i>	to increase (intr.),
<i>արթուն</i>	awake	<i>աւելցայ</i>	be left over
<i>արժել</i>	to be worth, cost	<i>աւելցնել</i>	to increase (tr.), add
<i>արժէք, -ի</i>	value, worth	<i>աւետիս,</i> -ի	good news
<i>արիւն, -ի,</i>	blood	<i>ափ,</i> -ի	palm; shore
<i>արեան</i>			
<i>արծաթ, -ի</i>	silver	<i>բազմաթիւ</i>	numerous
<i>արկած, -ի</i>	accident	<i>բազմապատկել</i>	to multiply
<i>արկածախնդրու-</i>	adventure	<i>բազմութիւն,</i>	multitude
<i>թիւն, -եան</i>		-եան	

<i>բաժակ</i> , -ի	drinking glass	<i>բարեկամուհի</i> ,	(girl) friend
<i>բաժանում</i> , -ի	distribution	-ի	
<i>բաժին</i> , -ի	share	<i>բարեսէր</i>	kind, benevolent
<i>բաժին հանել</i> (+ abl.)	to give a share in/of	<i>բարերար</i> , -ի	benefactor
<i>բաժնել</i>	to divide, distrib- ute	<i>բարեւել</i> (+ dat.)	to greet, salute
<i>բախտ</i> , -ի	luck, fate	<i>բարի</i>	good
<i>բաղնիք</i> , -ի	bath (house)	<i>բարկանալ</i> ,	to become angry
<i>բաճկոն</i> , -ի	jacket	<i>բարկացայ</i>	
<i>բամպակ</i> , -ի	cotton	<i>բարկութիւն</i> ,	anger
<i>բայց</i>	but	-եան	
<i>բան</i> , -ի	thing	<i>բարձ</i> , -ի	pillow
<i>բանալ</i> , <i>բացի</i>	to open	<i>բարձր</i>	high, loud
<i>բանալի</i> , -ի	key	<i>բարձրահասակ</i>	tall (people)
<i>բանախօսութիւն</i> , speech -եան		<i>բարձրածայն</i>	aloud; loudly
		<i>բարձրանալ</i> ,	to rise, go up, climb
<i>բանակ</i> , -ի	army	<i>բարձրացայ</i>	
<i>բանաստեղծ</i> , -ի	poet	<i>բարձրացնել</i>	to lift, raise (tr.)
<i>բանաստեղծու-</i>	poetry	<i>բարձրութիւն</i> ,	height
<i>թիւն</i> , -եան		-եան	
<i>բառ</i> , -ի	word	<i>բաց</i>	open; light (in color)
<i>բարակ</i>	thin, fine	<i>բացակայ</i>	absent
<i>բարեբախտաբար</i>	fortunately, luckily	<i>բացառաբար</i>	exceptionally
<i>բարեկամ</i> , -ի	friend	<i>բացառիկ</i>	exceptional
<i>բարեկամական</i>	amicable, friendly	<i>բացառութիւն</i> ,	exception
		-եան	

<i>բացատրել</i>	to explain	<i>բնակիչ, -ի</i>	inhabitant
<i>բացատրութիւն,</i>	explanation	<i>բնակութիւն</i>	to settle
<i>-եան</i>		<i>հաստատել</i>	
<i>բացի</i> (prepos.	except, besides	<i>բնակչութիւն,</i>	population
and postpos. + abl.)		<i>-եան</i>	
<i>բացում, -ի,</i>	opening	<i>բնաւ</i>	at all
<i>բացման</i>		<i>բնաւորութիւն,</i>	nature, character
<i>բացօթեայ</i>	in the open air	<i>-եան</i>	
<i>բաւական</i>	enough (adj., adv.),	<i>բնութիւն, -եան</i>	nature
	quite, considerably	<i>բոլոր</i>	all
<i>բաւել</i>	to be enough,	<i>բոլորն ալ</i>	all of them
	suffice	<i>բոլորովին</i>	entirely, totally
<i>բեմ, -ի</i>	stage	<i>բռպիկնալ</i>	to take off one's
<i>բերան, -ի</i>	mouth		shoes
<i>բերել, բերի</i>	to bring	<i>բուժարան, -ի</i>	sanatorium
<i>բժիշկ, -ի</i>	doctor, physician	<i>բուժուիլ</i>	to be healed, cured
<i>բժշկական</i>	medical	<i>բռնել</i>	to catch; hold
<i>բժշկապետ, -ի</i>	chief physician		
<i>բժշկել</i>	to cure	<i>զազաթ, -ի</i>	summit, peak
<i>բժշկութիւն,</i>	medicine	<i>զալ, եկայ</i>	to come; (as adj.)
<i>-եան</i>			next
<i>բիւրաւոր</i>	myriad	<i>զաղափար, -ի</i>	idea
<i>բլուր, -ի</i>	hill	<i>զաղտնի</i>	secret
<i>բնական</i>	natural	<i>զայլ, -ի</i>	wolf
<i>բնակիլ</i>	to live, reside,	<i>զանձ, -ի</i>	treasure
	dwell	<i>զարեջուր, -ի</i>	beer

<i>qawrnu</i> , <i>qawrnu</i>	spring	<i>qhunru</i>	learned
<i>qauswə</i> , - <i>h</i>	cup	<i>qhəp</i> , - <i>h</i>	letter, script
<i>qqnubə</i>	to caress, fondle	<i>qhəppə</i> , - <i>h</i>	book
<i>qbəgbəgħi</i>	beautiful, pretty	<i>qhənə</i> , - <i>h</i>	village
<i>qbəgbəgħiawə</i> , <i>qbəgbəgħiawəj</i>	to become beautiful	<i>qħiawəq</i> , - <i>h</i>	hat
<i>qbəgbəgħiaw</i> , <i>qbəgbəgħiaw</i>		<i>qħiawənp</i>	chief, prime
<i>qbəgbəgħiaw</i> , <i>qbəgbəgħiaw</i> , - <i>ħawu</i>	beauty	<i>qħinu</i> , - <i>h</i> ,	head
<i>qbət</i>		<i>qħinu</i>	
<i>qbət</i> , - <i>h</i>	river	<i>qħabə</i>	to draw
<i>qbətħi</i> , - <i>h</i>	ground, floor;	<i>qħiawəq</i> , - <i>h</i>	ball
<i>qbətħi</i>	earth	<i>qħabə</i>	to buy
<i>qbətħi</i> , - <i>h</i>	beam	<i>qħaqnun</i> , - <i>h</i>	apron
<i>qbətħi</i>	bad	<i>qħiġi</i> , often with	satisfied (with)
<i>qbətħi</i> , - <i>h</i>	trait	<i>qħiġi</i> (+ abl.)	
<i>qbətħi</i> , - <i>h</i>	price	<i>qħiġiaw</i> , - <i>h</i>	jewel
<i>qbətħi</i> , - <i>h</i>	wine	<i>qħiġiawgħi</i>	to satisfy, please
<i>qbətħi</i>	drunk	<i>qħiġi</i> , - <i>h</i>	thief
<i>qbətħi</i> , - <i>ħawu</i>	night	<i>qħiġiaw</i> , <i>qħiġiaw</i>	to steal
<i>qbətħi</i> , - <i>ħawu</i> , night-watchman; on night duty		<i>qħiġiawgħi</i>	to bring about, effect
<i>qbətħi</i> , see <i>qbətħi</i>	I know	<i>qħiġiaw</i> , - <i>h</i>	color
<i>qbətħi</i>		<i>qħiġiaw</i> , - <i>ħawu</i>	existence
<i>qbətħi</i>		<i>qħiġiaw</i>	to exist
<i>qbətħi</i>	to know	<i>nħiġiaw</i>	
<i>qbətħi</i>		<i>qħiġiaw</i>	
<i>qbətħi</i>		<i>qħiġiaw</i>	
<i>qbətħi</i> , - <i>ħawu</i>	science, knowledge	<i>qħiġiaw</i> , - <i>h</i>	work, job, task; busi-
			ness

<i>զործածել</i>	to use	<i>զրատախտակ</i> , -ի	blackboard
<i>զործածութիւն</i> ,	usage	<i>զրաւել</i>	to take, occupy
-եան		<i>զրեթէ</i>	almost
<i>զործարան</i> , -ի	factory	<i>զրել</i>	to write
<i>զործաւոր</i> , -ի	workman	<i>զրիչ</i> , -ի	pen
<i>զործիք</i> , -ի	tool	<i>զրկել</i>	to embrace
<i>զործողութիւն</i> ,	operation	<i>զրութիւն</i> ,	writing, literary
-եան		-եան	piece
<i>զոց</i>	closed, shut; dark (of color)	<i>զրպան</i> , -ի	pocket
<i>զոց սորվիլ</i>	to learn by heart	<i>դադար</i> , -ի	pause, recess
<i>զոցել</i>	to close, shut	<i>դադրիլ</i>	to cease, stop
<i>զուլպայ</i> , -ի	stocking	<i>դահիճ</i> , -ի	executioner
<i>զումար</i> , -ի	amount, sum	<i>դանակ</i> , -ի	knife
<i>զուրգուրալ</i>	to have great affection for	<i>դանդաղ</i>	slow (adj. and adv.)
<i>զուրգուրանք</i> , -ի	great affection	<i>դանդաղիլ</i>	to slow down
<i>զտնել</i> , <i>զտայ</i>	to find (+ abl. of place found)	<i>դարձայ</i>	
<i>զտութիւն</i>	to be situated	<i>դասընթացք</i> , -ի	course
<i>զրագէտ</i> , -ի	writer, man of letters	<i>դասագիրք</i> , -ի	textbook
<i>զրադարան</i> , -ի	library	<i>դասախոսութիւն</i> ,	lecture
<i>զրականութիւն</i> ,	literature	-եան	
-եան		<i>դասարան</i> , -ի	class (room)
<i>զրասենեակ</i> , -ի	office	<i>դաստիարակ</i> , -ի	instructor, class-
			master

<i>ηար, -ու</i>	century	<i>ηիմաց</i> (postpos. across, opposite,	
<i>դարձեալ</i>	again	+ gen.)	facing
<i>դարձնել</i>	to turn (trans.)	<i>դիմել</i> (+ dat.)	to apply to
<i>դարմանուիլ</i>	to be treated (medically)	<i>դիրք, -ի</i>	position
<i>դաւաճան, -ի</i>	traitor	<i>դիւրահաղորդ</i>	sociable
<i>Դեկտեմբեր, -ի</i>	December	<i>դիւրին</i>	easy
<i>դեն</i>	still, yet	<i>դնել, դրի</i>	to put, place
<i>դեր, -ի</i>	part, role	<i>դռյ, -ի</i>	trembling
<i>դերձակ, -ի</i>	tailor	<i>դուն</i>	you (s.)
<i>դեւ, -ի</i>	demon, devil	<i>դուն, -ի,</i>	door
<i>դէմ</i> (postpos. + dat.)	against	<i>դրան;</i> pl.	
<i>դէմբ, -ի</i>	face	<i>դուներ, դոներ</i>	
<i>դէպի (prepos. + acc.; + dat. with pronouns)</i>	towards	<i>դուլու</i> (postpos. out of + abl.)	
<i>դէպը, -ի</i>	event, occasion	<i>դպչիլ</i> (<i>դպնալ</i> ,	to touch
<i>դժբախտ</i>	unfortunate	<i>դպիլ), դպայ</i>	
<i>դժբախտաբար</i>	unfortunately	(+ dat.)	
<i>դժզնի</i> (+ abl.)	dissatisfied (with)	<i>դպրոց, -ի</i>	school
<i>դժզնիիլ</i>	to be dissatisfied	<i>դպրոցական</i>	school (adj.)
<i>դժուար</i>	hard, difficult	<i>դրամ, -ի</i>	money
<i>դժուարութիւն, -եան</i>	difficulty	<i>դրագի, -ի</i>	neighbor
<i>դիմանալ</i> (+ dat.)	to endure, stand up to	<i>եղերպ, -ի</i>	coast, shore, edge

<i>bթէ</i>	if	<i>bրբեք</i>	ever
<i>բլլել, բլայ</i>	to go up, out; to rise	<i>բրգ, -ի</i>	song
<i>բլոյթ, -ի</i>	performance	<i>բրգել</i>	to sing
<i>եկեղեցի, -ի</i>	church	<i>բրգչուհի, -ի</i>	singer (male)
<i>եղանակ, -ի</i>	season, weather; tune, melody	<i>երեկոյ, -եան</i>	singer (female)
<i>եղբայր, եղբօր</i>	brother	<i>երեսուն</i>	evening
<i>եղերաբախտ</i>	tragic	<i>երեւակայել</i>	face
<i>ենթադրել</i>	to suppose, assume	<i>երեւակայութիւն</i>	thirty
<i>եռւզեն, -ի</i>	bustle	<i>-եան</i>	imagination
<i>եւ</i>	I	<i>Երեւան, -ի</i>	Erevan (capital of Armenia)
<i>ետ</i>	back (adv.)		Armenian SSR)
<i>ետել</i> (postpos. + gen.)	behind	<i>երեւիլ, երեւցայ-</i>	to appear, seem
<i>եւը</i> (postpos. + abl.)	after	<i>երեւնյթ, -ի</i>	phenomenon; appearance
<i>երազ, -ի</i>	dream	<i>երեպ</i>	three
<i>երախայ, -ի</i>	child	<i>երէկ, -ուան</i>	Tuesday
<i>երանաւէս</i>	blissful	<i>երէկ զիշել</i>	yesterday
<i>երանի (թէ)</i>	I wish that, would that	<i>երթաս բարով</i>	last night
<i>երիսաւորդ</i>	good-bye (response)	<i>երիսաւորդու-</i>	to go
<i>երիսաւորդ</i>	young	<i>երիսաւորդու-</i>	good-bye (response)
<i>երբ</i> (rel. and interr.)	when	<i>երիսաւորդուն, -եան</i>	young
<i>երբեմն</i>	sometimes, occasionally	<i>երկաթ, -ի</i>	youth (abs. n.)
		<i>երկայն</i>	iron
		<i>երկայնուն</i>	long

<i>երկար</i>	long	<i>զապէլ, -ի</i>	Zabel (fem. name)
<i>երկարօրէն</i>	at length	<i>զառանցանը, -ի</i>	delirium
<i>երկինք, -ի</i>	sky, heaven	<i>զատ (+ abl.)</i>	separate, apart; be-
<i>երկնքի</i>			sides
<i>երկիր, -ի,</i>	country	<i>Զատիկ,</i>	Easter
<i>երկրի</i>		<i>Զատկուան</i>	
<i>երկիւղ, -ի</i>	fear	<i>զարմանալ,</i>	to be surprised,
<i>երկննալ,</i>	to grow longer	<i>զարմացայ</i>	astonished at
<i>երկնցայ</i>		<i>զարմանալի</i>	surprising, amazing
<i>երկու</i>	two	<i>զարմանալիօրէն</i>	surprisingly, amazingly
<i>երկուքն ալ</i>	both	<i>զարմացնել</i>	to astonish, surprise
<i>երկուշաբթի, -ի</i>	Monday	<i>զարնել, զարկի</i>	to hit, strike, knock
<i>երկրաշարժ, -ի</i>	earthquake	<i>զաւակ, -ի</i>	child
<i>երջանիկ</i>	happy	<i>զբաղած</i>	busy
<i>երջանկութիւն, հappiness</i>		<i>զբաղիլ (+</i>	to be engaged in,
<i>-եան</i>		<i>instr.)</i>	busy with
<i>եւ</i>	and	<i>զզալ</i>	to feel
<i>Եւրոպա,</i>	Europe	<i>զզացմունը, -ի</i>	sentiment, feeling
<i>Եւրոպայի</i>		<i>զզուշանալ,</i>	to be careful, beware
<i>Եփրատ, -ի</i>	Euphrates	<i>զզուշացայ (+</i>	of
<i>եօթանասուն</i>	seventy	<i>abl.)</i>	
<i>եօթը</i>	seven	<i>զզուշաւորու-</i>	caution
<i>զայրացնել</i>	to enrage	<i>թիւն, -եան</i>	
<i>զանազան</i>	various	<i>զզուշութիւն,</i>	caution, attention
<i>զանզակ, -ի</i>	bell	<i>-եան</i>	
		<i>զերօ</i>	zero

<i>զինուոր, -ի</i>	soldier	<i>ընթերցանու-</i>	reading
<i>զիջում, -ի</i>	concession	<i>թիւն, -եան</i>	
<i>զուարթ</i>	gay, joyful	<i>ընթրիք, -ի</i>	supper
<i>զուարժութիւն,</i> <i>-եան</i>	amusement	<i>ընկեր, -ի, -ոյ</i>	friend, companion
		<i>ընկերակցու-</i>	company
<i>զուր տեղը</i>	in vain	<i>թիւն, -եան</i>	
<i>զօրավար, -ի</i>	general (n.)	<i>ընկերանալ,</i>	to go with, accompany
<i>զօրաւոր</i>	strong	<i>ընկերացայ</i>	
		<i>ընկերութիւն,</i>	friendship, society
<i>էշ, -ի, -ու</i>	donkey, ass	<i>-եան</i>	
<i>էջ, -ի</i>	page	<i>ընկերուհի, -ի</i>	friend (female)
		<i>ընկոյզ, -ի</i>	walnut
<i>ըլլալ, եղայ</i>	to become, be	<i>ընտանեկան</i>	family (adj.)
<i>ըմբռշնել</i>	to enjoy	<i>ընտանիք, -ի</i>	family (n.)
<i>ըմբռնել</i>	to grasp, comprehend	<i>ընտիր</i>	choice, fine, superb
<i>ընդարձակ</i>	wide, spacious	<i>ընտրել</i>	to choose, select
<i>ընդհանուր</i>	general (adj.)	<i>ընտրութիւն,</i>	election
<i>ընդհանրապէս</i>	in general, gen-	<i>-եան</i>	
	erally	<i>ըսել, ըսի</i>	to say, tell
<i>ընդունելի</i>	acceptable	<i>ըսել ուզել</i>	to mean
<i>ընդունիլ</i> (3 p.s. aor.	to receive, admit, accept	<i>ըստ</i> (prepos. + dat.)	according to
<i>ընդունեց</i>)			
<i>ընել, ըրի</i>	to do	<i>թագաւոր, -ի</i>	king
<i>ընթացք, -ի</i>	course; conduct	<i>թաղում, -ի,</i>	burial
<i>ընթացքին</i>	during	<i>թաղման</i>	
	(postpos. + gen.)		

<i>թան</i> , -ի	a cold drink made from yogurt	<i>թղթուկի</i> , -ի	banknote
<i>թանգարան</i> , -ի	museum	<i>թշնամի</i> , -ի	enemy (adj. and n.)
<i>թաշկինակ</i> , -ի	handkerchief	<i>թող</i> (+ subj.)	let
<i>թատրոն</i> , -ի	theater	<i>թոյլ տալ</i>	to permit, allow
<i>թարթիչ</i> , -ի	eyelash	<i>թովմաս</i> , -ի	Thomas
<i>թարմ</i>	fresh	<i>թորեալ</i>	distilled
<i>թաւ</i>	thick, husky	<i>թուական</i> , -ի	year or date
<i>թափել</i>	to spill (trans.)	<i>թուիլ</i>	to appear, look, seem
<i>թափիլ</i>	to spill, overflow (intrans.)	<i>թուղթ</i> , -ի	paper
<i>թեթև</i>	light (weight)	<i>թրթռալ</i>	to vibrate, shake
<i>թենիս</i> , -ի	tennis	<i>թքնել</i>	to spit
<i>թերահաւատու-</i>	scepticism		
<i>թիւն</i> , -եան		<i>ժամ</i> , -ուան	hour
<i>թերանալ</i> ,	to be remiss	<i>ժամական</i>	hourly
<i>թերացայ</i>		<i>ժամանակ</i> , -ի	time
<i>թերեւս</i>	perhaps	<i>ժամանակին</i>	on time
<i>թերթ</i> , -ի	(news) paper	<i>ժամանել</i>	to arrive
<i>թէ</i>	that; whether; or	<i>ժամացոյց</i> , -ի	clock, watch
<i>թէեւ (...բայց)</i>	although (...yet)	<i>ժիսր</i> , -ի	uproar
<i>թէյ</i> , -ի	tea	<i>ժողով</i> , -ի	meeting
<i>թէպէտեւ</i>	although	<i>ժողովուրդ</i> , -ի	people
<i>թիթեղ</i> , -ի	tin	<i>ժպիս</i> , -ի	smile
<i>թիւ</i> , -ի	number, figure	<i>ժպիլ</i>	to smile
<i>թղթատել</i>	to leaf through	<i>ժպուն</i>	smiling

<i>h̄pp̄ p̄t̄</i>	supposedly	<i>h̄p̄w̄p̄t̄u</i>	really
<i>h̄pp̄b̄t̄</i>	as	<i>h̄p̄w̄p̄, -n̄t̄</i>	each other
<i>h̄m̄w̄s̄t̄n̄t̄θ̄h̄l̄n̄,</i>	wisdom	<i>h̄p̄w̄t̄n̄t̄n̄p̄, -h̄</i>	right, justice
<i>-b̄aw̄n̄</i>		<i>h̄p̄w̄t̄n̄t̄n̄p̄</i>	to be right
<i>h̄m̄w̄s̄t̄n̄t̄n̄</i>	wise	<i>n̄t̄n̄b̄n̄w̄t̄</i>	
<i>h̄m̄w̄ḡn̄b̄t̄</i>	to let know, inform	<i>h̄p̄b̄n̄p̄</i>	they
<i>h̄j̄n̄w̄t̄, h̄n̄k̄w̄j̄</i>	to fall	<i>h̄p̄h̄k̄n̄t̄n̄</i>	evening
<i>h̄n̄p̄</i>	nine	<i>h̄p̄h̄k̄n̄t̄w̄n̄</i>	
<i>h̄n̄n̄s̄n̄t̄n̄</i>	ninety	<i>h̄t̄r̄w̄p̄w̄n̄x̄h̄l̄p̄,</i>	each
<i>h̄?ūz̄</i>	what?	<i>-h̄</i> (adj. and pronoun)	
<i>h̄?ūz̄n̄?</i>	why?		
<i>h̄?ūz̄w̄t̄u... .</i>	how?		
<i>h̄n̄z̄w̄t̄u... .</i>	as...so (often =	<i>l̄w̄t̄</i>	to cry, weep
<i>h̄n̄j̄n̄w̄t̄u</i> (or <i>w̄j̄n̄w̄t̄u</i>)	both...and)	<i>l̄w̄j̄n̄</i>	broad, wide
		<i>l̄w̄ḡ, -h̄</i>	crying
<i>h̄n̄z̄p̄w̄n̄</i>	so much, as much;	<i>l̄w̄t̄</i>	good, well
	also interrog.	<i>l̄w̄t̄w̄q̄n̄j̄n̄</i>	better, best
<i>h̄n̄p̄(p̄)</i>	he, she, it	<i>l̄w̄t̄w̄n̄w̄t̄,</i>	to get better, improve
<i>h̄n̄p̄n̄w̄z̄w̄n̄d̄, -h̄</i>	car, automobile	<i>l̄w̄t̄w̄ḡw̄j̄</i>	(intrans.)
<i>h̄z̄h̄w̄n̄, -h̄</i>	prince	<i>l̄w̄t̄n̄t̄θ̄h̄l̄n̄,</i>	favor
<i>h̄ḡn̄b̄t̄, h̄ḡw̄j̄</i>	to descend, go down	<i>-b̄aw̄n̄</i>	
<i>h̄ūk̄</i>	but, whereas	<i>l̄b̄q̄n̄t̄, -h̄</i>	tongue, language
<i>h̄ūk̄w̄t̄u</i>	really	<i>l̄b̄η̄h̄</i>	bitter, gall
<i>h̄p̄w̄q̄b̄k̄</i>	informed	<i>l̄b̄n̄, l̄b̄r̄w̄n̄</i>	mountain
<i>h̄p̄w̄k̄w̄n̄</i>	real	<i>(pl. l̄b̄n̄n̄b̄p̄)</i>	
<i>h̄p̄w̄k̄w̄n̄t̄n̄t̄θ̄h̄l̄n̄,</i>	reality, fact	<i>l̄b̄ḡn̄b̄t̄</i>	to fill; pour into
<i>-b̄aw̄n̄</i>			

<i>լեցուն</i>	full	<i>խարել</i>	to trick, deceive
<i>լիալուսին, -ի,</i>	full moon	<i>խածնել, խածայ</i>	to bite
<i>լիալուսնի</i>		<i>խաղ, -ի</i>	game
<i>լիզոն, -ի</i>	Lisbon	<i>խաղալ, խաղայ</i>	to play
<i>լիտր, -ի</i>	liter	<i>խաղաղութիւն,</i>	peace
<i>լմոցնել</i>	to complete	<i>-եան</i>	
<i>լոգնել</i>	to bathe (trans.)	<i>խանգարել</i>	to disturb, disrupt
<i>լողալ</i>	to swim	<i>խանդավառու-</i>	enthusiasm
<i>լոյս, -ի</i>	light	<i>թիւն, -եան</i>	
<i>բարի լոյս</i>	good morning	<i>խանութ, -ի</i>	shop
<i>լուալ</i>	to wash (trans.)	<i>խառնաշփոթու-</i>	confusion
<i>լուծում, -ի,</i>	solution	<i>թիւն, -եան</i>	
<i>լուծման</i>		<i>խառնուածք, -ի</i>	character, tempera-
<i>լուռ</i>	silent		ment, nature
<i>լուսանկար, -ի</i>	photograph	<i>խառնուիլ</i>	to blend, intermingle,
<i>լուսին, -ի,</i>	moon		mix
<i>լուսնի</i>		<i>խաւարում, -ի</i>	darkening, eclipse
<i>լուր, -ի</i>	news	<i>խելացի</i>	intelligent, clever
<i>լուրջ</i>	serious	<i>խելք, -ի</i>	intelligence
<i>լուլ</i>	to be silent	<i>խելօպ</i>	well-behaved; wise
<i>լուցնել</i>	to silence	<i>խեղճ</i>	miserable, poor
<i>լուսթիւն, -եան</i>	silence	<i>խենթ, -ի</i>	fool; crazy
<i>լուլ</i> (dat. of person)	to hear	<i>խենթենալիք</i>	inducing madness
		<i>խիղճ, -ի, խղճի</i>	conscience
<i>լրջութիւն,</i>	seriousness	<i>խիստ</i>	severe; very
<i>-եան</i>		<i>խմբուիլ</i>	to gather (intrans.)

<i>խմել</i>	to drink	<i>խորունկ</i>	deep, profound
<i>խմելիք, -ի</i>	drink, beverage	<i>խուճապահը</i>	alarmed, terrified
<i>խմնել</i>	to make (someone)	<i>խումբ, -ի</i>	group
	drink	<i>խուսափիլ</i> (+)	to avoid
<i>խնամել</i>	to take care of	abl.)	
<i>խնամք, -ի</i>	care, solicitude	<i>խննդիլ</i>	to flock together
<i>խնամք տանիլ</i> (+ dat.)	to care for	<i>խոպտ</i>	rough, hoarse
<i>խնդալ (վրայ)</i>	to laugh (at)	<i>խրատ, -ի</i>	advice, counsel
<i>խնդացնել</i>	to make someone	<i>խօսակցիլ</i>	to talk, converse
	laugh	<i>խօսակցութիւն,</i>	conversation
<i>խնդիր, -ի,</i>	matter, problem,	-եան	
<i>խնդրի</i>	question	<i>խօսիլ</i>	to talk, speak
<i>խնդրանք, -ի</i>	request	<i>խօսք, -ի</i>	word, phrase, speech
<i>խնդրել</i> (abl. of person asked)	request; to ask	<i>ծախել</i>	to sell
<i>խնձոր, -ի</i>	apple	<i>ծախսել</i>	to spend
<i>խոճող</i>	frowning	<i>ծախը, -ի</i>	cost, expense
<i>խոշոր</i>	large, massive	<i>ծակ, -ի</i>	hole
<i>խոստանալ,</i>	to promise	<i>ծակել</i>	to bore, make a hole in
<i>խոստացայ</i>		<i>ծաղիկ, -ի</i>	flower
<i>խոր</i>	deep	<i>ծայր, -ի</i>	tip, end
<i>խորհիլ</i>	to think, ponder, reflect upon	<i>ծանուցանել</i>	to notify
		<i>ծանր</i>	heavy; grave, serious
<i>խորհրդաւոր</i>	mysterious	<i>ծանօթ, -ի</i>	acquaintance, known;
<i>խորհրդաւորու-</i>	mystery		familiar with
<i>թիւն, -եան</i>			

<i>ծանօթանալ</i> ,	to know, be	<i>ծով</i> , -ու	sea
<i>ծանօթացայ</i>	acquainted with	<i>ծովեղերը</i> , -ի	seashore
(+ dat.)		<i>ծուռն</i>	crooked, perverse
<i>ծանօթացնել</i>	to introduce	<i>ծրագիր</i> , -ի,	plan
<i>ծառ</i> , -ի	tree	<i>ծրագրի</i>	
<i>ծառայել</i> (+	to serve, wait upon		
dat.)		<i>կազմակերպու-</i>	organization
<i>ծառայութիւն</i> ,	service	<i>թիւն</i> , -եան	
-եան		<i>կազմել</i>	to form
<i>ծարաւ</i>	thirsty	<i>կաթ</i> , -ի	milk
<i>ծափ</i> , -ի	clapping	<i>կախարդական</i>	magical
<i>ծափահարել</i>	to clap, applaud	<i>կախել</i>	to hang, suspend (tr.)
<i>ծեծ բաշել</i>	to beat	<i>կաղանդ</i> , -ի	New Year
<i>ծեծել</i>	to beat, hammer	<i>կամ</i>	or
<i>ծեր</i>	old (person)	<i>կամ...կամ</i>	either...or
<i>ծերանալ</i> ,	to grow old	<i>կամաց</i>	slow; slowly
<i>ծերացայ</i>		<i>կամք</i> , -ի	will
<i>ծերութիւն</i> ,	old age	<i>կայ</i>	there is
-եան		<i>կայան</i> , -ի	stop (for bus, etc.)
<i>ծերուկ</i> , -ի	old man	<i>կայարան</i> , -ի	station
<i>ծիծաղելի</i>	ridiculous	<i>կայծակ</i> , -ի	lightning
<i>ծխախոտ</i> , -ի	tobacco	<i>կանգ առնել</i>	to stop, stand
<i>ծնիլ</i> , <i>ծնայ</i>	to be born	<i>կանիիկ</i>	ready; cash
<i>ծնողը</i> , -ի	parents	<i>կանոն</i> , -ի	rule, regulation
<i>ծոծրակ</i> , -ի	nape of the neck	<i>կանոնաւոր</i>	regular, proper
<i>ծոյլ</i>	lazy	<i>կանուխ</i>	early

<i>կանչ, -ի</i>	call, cry	<i>կարճ</i>	short, brief
<i>կանչել</i>	to call	<i>կարճնալ</i>	to become short
<i>կապոյտ</i>	blue	<i>կարցնել</i>	to shorten
<i>կառավարել</i>	to govern	<i>կարմիր</i>	red
<i>կառավարու-</i>	government	<i>կարմրիլ</i>	to turn red
<i>թիւն, -եան</i>		<i>կարող</i>	able, capable
<i>կասկած, -ի</i>	doubt	<i>կարօտ (+ dat.)</i>	lacking, in need of
<i>կասկածելի</i>	suspect	<i>կարօտնալ,</i>	to long for, miss
<i>կատարեալ</i>	perfect	<i>կարօտցայ (+ dat.)</i>	
<i>կատարել</i>	to perform, carry out; execute	<i>կացութիւն,</i> <i>-եան</i>	situation, state
<i>կատու, -ի</i>	cat	<i>կաւիճ, -ի</i>	chalk
<i>Կարապետ, -ի</i>	Garabed (male name)	<i>կեանք, -ի</i>	life
<i>կարզ, -ի</i>	row; class, rank; queue; turn	<i>կեղռնանալ</i>	to concentrate
<i>կարզել</i>	to marry	<i>կեղծ</i>	false, feigned
<i>կարդալ</i>	to read	<i>կենալ, կեցայ</i>	to stop; stand
<i>կարելի</i>	possible	<i>կենդանի, -ի</i>	animal; living (adj.)
<i>կարելի</i>	as much as pos-	<i>կեսուր,</i>	husband's mother
<i>եղածին չափ</i>	sible	<i>կեսրոջ</i>	
<i>կարենալ, կրցայ</i>	to be able	<i>կեսրայր, -ի</i>	husband's father
<i>կարեւոր</i>	important	<i>կերպով</i>	(in) fashion, way,
<i>կարձել</i>	to think, reckon		manner
<i>կարձես թէ</i>	it looks as though; one would think	<i>կերցնել</i>	to feed
<i>կարձիք, -ի</i>	opinion	<i>կեցնել</i>	to stop (trans.); park
		<i>կեցուածք, -ի</i>	posture, attitude

<i>կէս, -ի</i>	half	<i>կոսորել</i>	to massacre
<i>կէսղշեր,</i>	midnight	<i>կոտրել</i>	to break
<i>-ուան</i>		<i>կորաքամակ</i>	with bent back
<i>կէսօր, -ուան</i>	mid-day; noon	<i>կորով, -ի</i>	vigor, strength, energy
<i>կէսօրէն եաբ</i> or <i>զերջ</i>	afternoon	<i>կորուստ, -ի</i>	loss
<i>կէս, -ի</i>	point	<i>կորսուիլ</i>	to get lost, disappear
<i>Կիկօ, Կիկոյի</i>	male nickname for Giragos	<i>կուսակցութիւն,</i>	party (political)
		<i>-եան</i>	
<i>կին, կնոջ</i>	woman, wife	<i>կոփւ, -ի</i>	fight, quarrel
<i>կիսուիլ</i>	to be divided in half	<i>կոռուիլ</i>	to fight, quarrel
<i>Կիրակի, -ի</i>	Sunday	<i>կորել</i>	piece
<i>կղզի, -ի</i>	island	<i>կոռակ, -ի</i>	fire
<i>կմկմալ</i>	to hesitate, stumble	<i>կոբել</i>	to carry, bear
<i>կնիկ, կնկան</i>	woman	<i>կոթութիւն,</i>	education
<i>կնքուիլ</i>	to be sealed, con- cluded	<i>-եան</i>	
		<i>կրկին</i>	again; a second time
<i>կողմ, -ի</i>	side, direction; pl. area, region	<i>կրկնապէս</i>	doubly
<i>կողմնակի</i>	on the side	<i>կրնամ,</i> see	I can
<i>կոճակ, -ի</i>	button	<i>կարենալ</i>	
<i>կոչել</i>	to name, call	<i>կօշիկ, -ի</i>	shoe
<i>անունով կոչել</i>	to name after		
<i>կով, -ու</i>	cow	<i>հազնիլ, հազայ</i>	to wear, put on
<i>կովու միս</i>	beef	<i>հազուիլ</i>	to wear

հազուստ, -ի	clothes, dress, suit	համաձայնիլ (+ to agree to, with
հազգնել	to clothe, dress	dat.)
հազալ	to cough	համաձայնու-
հազար, -ի	thousand	թիւն, -եան
հազարաւոր	in thousands	համար (postpos. for
հազիւ	hardly, scarcely	+ dat.
հազուազիւս	rare, scarce	համարձակիլ to dare, be bold
հալածել	to persecute	համբերութիւն, patience
հակառակ	contrary to, de-	-եան
(postpos. and prepos. + dat.)	s spite; (n.) the opposite	համբուրել to kiss
հակառակորդ, -ի	opponent	համերգ, -ի concert
հակիլ	to lean	համբել to count
հաղորդել	to communicate, report	հայ, -ու Armenian (person)
համելի	pleasant	Հայաստան, -ի Armenia
համիլ	to be pleased	հայերէն, -ի Armenian (language)
հանյք, -ի	pleasure	Հայկ, -ի Hayg (male name)
համ, -ի	taste, flavor	Հայկազեան, -ի Haygazian (family name)
համով	tasty	հայկական Armenian (adj.)
համազումար, -ի	conference	հայնյել to curse
համալսարան, -ի	university	հայր, հօր father
համակրանք, -ի	sympathy	հայրական paternal
համակրելի	likeable	հայրենակից, -ի fellow-countryman
համաձայն	(to be) in agree-	հայրենակցական compatriotic
(prepos. and postpos. + dat.)	ment with	հայրենիք, -ի fatherland, country

հայրիկ, -ի	father (dim.)	հաշիւ, -ի,	account, bill
հայցական, -ի	accusative case	հաշուի	
հանգիստ	quiet, comfortable; rest	հաշտութիւն,	reconciliation
		-եան	
հանգչեցնել	to put to rest	հաշտուիլ	to be reconciled
հանգչիլ	to rest	հաչել	to bark
հանգստանալ,	to rest	հասակ, -ի	height (of a person)
հանգստացայ		հասկնալ, հասկցայ	to understand
հանգստեան	to retire (trans.)	հասնիլ, հասայ	to arrive, reach
կոչել		հաստ	thick
հանդարս	quiet, still	հասցէ, -ի	address
հանդէպ (post- pos. + dat.)	with regard to, for	հաս	see Lesson IV sec. 6
		հարազատ, -ի	blood-relation
հանդէս, -ի	celebration, party; review	հարիւր, -ի	hundred
		հարկ, -ի	need, necessity
Հանդէս	Handes Amsorya	հարուած, -ի	blow (n.)
Ամսօրեայ	(scholarly review of Armenian stud- ies)	հարուստ	rich, wealthy
		հարս, -ի	bride
		հարսնիք, -ի	wedding
հանդիպիլ (+ dat.)	to meet	Հարվըրտ, -ի	Harvard
		հարց, -ի	question, matter
հանդիսաւոր	solemn, pompous	հարցնել	to ask, inquire
հանել	to take, bring out; remove	հարցում, -ի	question
		հաց, -ի	bread
հանրակառք, -ի	bus, tram	հաւ, -ու	chicken, hen
հանրային	public (adj.)	հաւու միս	chicken (dish)

հաւասար	equal	հետ (postpos. + with dat.)
հաւասարապէս	equally	հետաքրքրական
հաւաստի	reliable	interesting
հաւատու (+ dat.)	to believe (in)	հետաքրքրութիւն, interest -եան
հաւատարիմ	faithful	հետաքրքրութիւն
հաւատք, -ի	faith, belief	(+ instr.) (in)
հաւաքական	collective	հետեւաբար
հաւաքել	to collect, assem- ble (trans.)	consequently, so, accordingly
հաւկիթ, -ի	egg	հետեւիլ (+ dat.)
հաւնիլ	to like	to follow, pursue
հեղ	mild	հեւք, -ի
հեծանիլ, -ի	bicycle	հիանալ, հիացայ
հեծկլսուք, -ի	sobbing	to admire, be amazed (+ վրայ, or instr.)
հեծնել, հեծայ	to mount, ride	հիանալի
հեկեկանք, -ի	sobbing	wonderful
հեղինակ, -ի	author	հին
հեռաժայն, -ի	telephone	հինգ
հեռաժայնել	to telephone	Հինգշաբթի, -ի
հեռանալ,	to move away from	Thursday
հեռացայ		իլլ; patient
հեռաւոր	distant	հիւանդացայ
հեռաւորութիւն, -եան	distance	հիւանդանց, -ի
հեռու (postpos. far, distant (from) + abl.)		hospital
		հիւանդութիւն, illness

հիւսել	to weave, intertwine	հրաժեշտ առնել	to take one's leave
հիւր, -ի	guest	հրամայել	to command, order
հնազանդիլ (+ dat.)	to obey	հրաման, -ի	order, command
		հրամմէ,	see Lesson XXIX sec.
հնդկահաւ, -ի	turkey	հրամմեցէք	3
հնձել	to reap	հրամցնել	to offer
հնչել	to pronounce, ring	Հրանտ, -ի	Hrand (male name)
հնչում, -ի	pronunciation	հրացան, -ի	rifle
հոգ, -ի	worry, concern	հրաւիրել	to invite
հոգ տանիլ (+ dat.)	to care for, mind	հօրեղբայր,	uncle (paternal)
		հօրեղբօր	
հոգաբարձու, -ի	trustee		
հոգածութիւն, -եան	care, solicitude	ձախ	left (adj. and adv.)
հոգի, -ի	person	ձայն, -ի	voice, sound
հոլովուիլ	to be declined; (fig.) to be mentioned frequently	ձանձրանալ, ձանձրացայ (+	to grow weary, tired, bored
		abl.)	
Հոկտեմբեր, -ի	October	ձեննց, -ի	to drop; leave, allow
հող, -ի	land, soil	ձեռք, -ի	glove
հոն	there	ձեռք ձեռքի	hand
հոս	here	ձեւել	hand in hand
հով, -ի, -ու	wind	ձի, -ու	to form, shape, cut out
հոկայ	giant, enormous	ձիւն, -ի	horse
հոկել	to watch, supervise	ձիւն զալ	snow
հոկիչ, -ի	supervisor	ձմեն, -ուան	to snow
			winter

<i>ՃՆԼԸՆԸՒԾ</i>	to melt into	<i>Շիւղ, -ի</i>	branch
<i>ՃՆԿ, -ի, ՃԿԱՆ</i>	fish	<i>ՑՆՉԵԼ</i>	to oppress
<i>ՃՐԻ</i>	free (without charge)	<i>ՑՂԴԱՎԱՀԻ</i>	punctual
		<i>ՑՂՄԱՐԻՄ</i>	true
		<i>ՑՂՄԱՐՄՈՒԹԻՒՆ</i> ,	truth
<i>ՌՈԿԵԼ</i>	to send	<i>-ԵԱՆ</i>	
		<i>ՇՀԱԼ</i>	to cry, shriek
<i>ՑԱԽՄԲԵԼ</i>	to soar		
<i>ՑԱԿԱՄ, -ի</i>	forehead, front	<i>Մազ, -ի</i> (often hair)	
<i>ՑԱՂԱՄ</i>	bald	<i>Մածուն</i>	in pl.)
<i>ՑԱՄԲԱՅ, ՑԱՄԲՈՆ</i>	road, way	<i>Մածուն, -ի</i>	yogurt
<i>ՑԱՄԲԱՅ ԵԼԼԵԼ</i>	to set out	<i>Մահ, -ուան</i>	death
<i>ՑԱՄԲԱՅ ՀԱՆԵԼ</i>	to send off	<i>Մահանալ,</i>	to die
<i>ՑԱՄԲՈՐԴԵԼ</i>	to travel	<i>Մահացայ</i>	
<i>ՑԱՆՀՆԱԼ,</i>	to know a person,	<i>Մաղթանը, -ի</i>	wish (as greeting)
<i>ՑԱՆՀԳԱՅ</i>	recognize	<i>Մայիս, -ի</i>	May
<i>ՑԱՉ, -ի</i>	meal; dish	<i>Մայր, Մօր</i>	mother
<i>ՑԱՉԱՐԱՆ, -ի</i>	restaurant	<i>Մայրիկ, -ի</i>	mother (dim.)
<i>ՑԱՌ, -ի</i>	speed	<i>Մանաւանդ</i>	especially
<i>ՑԵՐՄԱԿ</i>	white	<i>Մանել</i>	to spin
<i>ՑԱՄԵԼ</i>	to crush	<i>Մանկապարտէց,</i>	kindergarten
<i>ՑԻՔ, -ի</i>	effort	<i>-ի</i>	
<i>ՑԻՉ</i>	right, correct; exact, precise (adj. and adv.)	<i>Մանուկ, -ի</i> <i>Մանչ, -ու</i> <i>Մանրամասնու-</i>	child boy detail
<i>ՃԻՎՐԱԼԹԱՐ, -ի</i>	Gibraltar	<i>Թիւն, -եան</i>	

<i>մանրամասնօրէն</i>	in detail	<i>մարդիկ, մարդոց</i>	men, people
<i>մաշիլ</i>	to be worn out	<i>մարդկային</i>	human (adj.)
<i>մաս, -ի</i>	part	<i>մարել</i>	to put out, extinguish
<i>մասամբ</i>	in part, partly	<i>մարիլ</i>	to be extinguished;
<i>մասին</i> (postpos. + gen.)	(postpos. about, concerning		faint
<i>մասնագէտ</i> , -ի	specialist	<i>մարմնի</i>	
<i>մասնակցիլ</i> (+ dat.)	to take part in, participate in	<i>Մարտ, -ի</i>	March
<i>մասնակցող</i> , -ի	participant	<i>մաքուր</i>	clean, pure
<i>մասնաւոր</i>	special	<i>հաշիլ մաքրել</i>	to settle an account
<i>մասնաւորապէս</i>	especially, above all	<i>մեծ</i>	great, big, large
<i>մասնիկ, -ի</i>	particle	<i>մեծ մայր</i>	grandmother
<i>մատ, -ի</i> (pl. <i>մատներ</i>)	finger	<i>մեծազոյն</i>	greater, very great; greatest
<i>մատանի, -ի</i>	ring	<i>մեծապէս</i>	greatly
<i>Մատենադարան</i> , -ի	Madenataran (manu- script library in Erevan)	<i>մեծնալ, մեծցալ</i>	to grow, increase in size, age
<i>մատիտ, -ի</i>	pencil	<i>մեծութիւն,</i>	greatness, size
<i>մատուցանել</i>	to offer	<i>-եան</i>	
<i>Մատրիտ, -ի</i>	Madrid	<i>մեկնիլ</i>	to go away, leave,
<i>մարդ</i> (pl.	man		depart
<i>մարդեր</i> ; see also <i>մարդիկ</i>)		<i>մեղմ</i>	soft, mild, gentle
		<i>մեղմանալ,</i>	to calm down
		<i>մեղմացալ</i>	

<i>մեղմօրէն</i>	softly	<i>միասին</i>	together
<i>մեղք, -ի</i>	sin	<i>միեւնոյն</i>	same
<i>մեղքնալ,</i>	to pity	<i>մինակ</i> (+ per-	alone, by oneself
<i>մեղքցայ</i>		sonal suffixes)	
<i>մենք</i>	we	<i>մինչ</i>	while
<i>մենեալ</i>	dead	<i>մինչեւ</i>	until
<i>մենիլ, մեռայ</i>	to die	<i>միշտ</i>	always, ever
<i>մեղնել</i>	to put to death	<i>միռնթիւն, -եան</i>	union
<i>մերժել</i>	to refuse	<i>միջազգային</i>	international
<i>մէթր</i>	meter	<i>միջեւ</i> (postpos.	between
<i>մէկ, մէկի</i>	one	+ gen.)	
(numeral) <i>մէկու</i> (pronoun)		<i>միջնգ, -ի</i>	means
<i>մէկէն</i>	suddenly	<i>միս, -ի</i>	meat
<i>մէկը, մէկուն</i>	somebody	<i>միտք, մտքի</i>	mind; thought
<i>մէկիկ մէկիկ</i>	one by one	<i>միւս</i>	other
<i>մէջ (postpos.</i>	in, at	<i>մկրատ, -ի</i>	scissors
+ gen.)		<i>մղոն, -ի</i>	mile
<i>մէջսեղ, -ի</i>	middle (noun), space between	<i>մնալ</i>	to remain, stay
		<i>մնաս բարով</i>	good-bye (said by
<i>մը</i>	a, an		person leaving)
<i>մթնոլորտ, -ի</i>	atmosphere	<i>մշակոյթ, -ի</i>	culture
<i>մժեղ, -ի</i>	mosquito	<i>մշակութային</i>	cultural
<i>միակ</i>	only, single	<i>մոլորակ, -ի</i>	planet
<i>միայն</i>	only (adv.)	<i>մոլորիլ</i>	to go astray, be con-
<i>միանալ,</i>	to join, unite		fused
<i>միացայ</i>		<i>մոռնալ, մոռցայ</i>	to forget

<i>Մուկուս, -ի</i>	Moscow	<i>մօսենալ,</i>	to approach, come near
<i>մորթ, -ի</i>	skin	<i>մօսեցայ</i>	
<i>մորֆին, -ի</i>	morphine	<i>մօսեցնել</i>	to bring near
<i>մութ</i>	dark (adj.)	<i>մօտիկ</i>	close, intimate
<i>մուկ, -ի, մկան</i>	mouse	<i>մօրեղբայր,</i>	uncle (maternal)
<i>մուտք, -ի</i>	entrance	<i>մօրեղբօր</i>	
<i>մուր, -ի</i>	soot	<i>մօրուր, -ի</i>	beard
<i>մուրալ</i>	to beg		
<i>մտադրել</i>	to intend	<i>Յակոբ, -ի</i>	James
<i>մտածել</i>	to think, contem-	<i>Յակոբեան, -ի</i>	Hagopian
	plate, consider	<i>յաղթել</i>	to win, beat (in a game)
<i>մտածկոտ</i>	pensive	<i>յաճախ</i>	often
<i>մտահոգ</i>	worried, anxious	<i>յաճախանը, -ի</i>	recurring (thought,
<i>մտահոգութիւն, -եան</i>	worry, concern		etc.)
		<i>յաճախել</i>	to attend, frequent
<i>մտատանջ</i>	uneasy, worried,	<i>յայտազիր, -ի</i>	program
	anxious	<i>յայտազրի</i>	
<i>մտիկ ընել</i> (+ dat.)	to listen to, pay attention	<i>յայտնել</i>	to express; reveal
		<i>յայտնի</i>	evident, well-known,
<i>մտնել, մտայ</i>	to enter		famous
<i>մտրակ, -ի</i>	whip	<i>յանդիմանել</i>	to reprimand
<i>մտցնել</i>	to bring in	<i>յանկարծ</i>	suddenly
<i>մօտ</i> (postpos. + dat.)	near, close to	<i>յանցանը, -ի</i>	fault, misdemeanor
		<i>յաջողիլ</i> (+	to succeed; pass
<i>մօտաւորապէս</i>	about, approxi-	abl.)	exam, etc.)
	mately	<i>յաջորդ</i>	next

<i>յաջորդաբար</i>	in turn	<i>Յուլիս, -ի</i>	July
<i>յաջորդել</i>	to follow, succeed	<i>Յունիս, -ի</i>	June
<i>յատկութիւն,</i> -եան	characteristic	<i>Յունուար, -ի</i>	January
<i>յատուկ</i>	particular, spe- cial, specific	<i>յուսախարութիւն,</i> disappointment -եան	
<i>յարգանք, -ի</i>	respect	<i>յուսահատիլ</i>	to despair, give up
<i>յարգել</i>	to respect		hope
<i>յարկ, -ի</i>	floor, storey	<i>յստակ</i>	clear, plain
<i>յարմար</i> (adj. and postpos. + dat.)	suitable, fitting	<i>յօդուած, -ի</i>	article
		<i>յօրանցել</i>	to yawn
<i>յարմարիլ</i> + dat.)	to adjust (oneself)	<i>Նաեւ</i>	also
		<i>Նախ</i>	at first
<i>Յարութիւն</i>	Harutiun	<i>Նախազան, -ի</i>	president, chairman
<i>Շմավոնեան</i>	Shmavonian	<i>Նախադասութիւն,</i> sentence	
<i>յետին</i>	least, insignifi- cant	-եան	
		<i>Նախակրթարան,</i>	primary school
<i>յեսոյ</i>	then, afterwards	-ի	
<i>յիշատակ, -ի</i>	souvenir, memory	<i>Նախաճաշ, -ի</i>	breakfast
<i>յիշել</i>	to remember	<i>Նախաճաշել</i>	to have breakfast
<i>յիշեցնել</i>	to remind	<i>Նախանձ, -ի</i>	envy
<i>յիսուն, -ի</i>	fifty	<i>Նախընտրել</i>	to prefer
<i>յոգնիլ</i> (+ abl.)	to get tired (of)	<i>Նախկին</i>	former
<i>յոյս, -ի</i>	hope	<i>Նախորդ</i>	previous
<i>յուղում, -ի</i>	emotion	<i>Նահանջ, -ի</i>	state

նահանջ տարի	leap-year	ներկայացուցիչ, representative
նամակ, -ի	letter	-ի
նամակատուն,	post office	ներկայութիւն, presence
-տան		-եան
նայիլ (+ dat.); to look at; over- with դէպի	look	ներկել to paint
նայուածը, -ի	look, glance	ներողութիւն, apology; excuse me
նաւ, -ու or -ի	ship	ներողութիւն to apologize
նեղ	narrow	ինդրել
նեղանալ,	to become upset,	ներս, -ի inside, interior;
նեղացայ	uneasy	(+ abl.) into, through
նեղութիւն,	trouble, difficulty	ներսը inside, indoors (adv.)
-եան		ներքին inner, internal
նեղուիլ (+ abl.)	to be upset, annoyed (with)	Նիւ Եռք, -ի New York
նետել	to throw	Նիւթական material, financial
ներ, ներոյ	wife of husband's brother	նկատել to notice
ներարկում, -ի	injection	նկատմամբ (+ regarding, toward
ներել (+ dat.)	to forgive, excuse	նկար, -ի picture, image
ներկայ	present (adj.)	նկարագիր, character (moral)
ներկայացնել	to introduce; pre- sent, perform; represent	նկարագրել to describe
ներկայացում,	production, per- formance	նման (+ dat.) like, alike
-ի		նշանած, -ի fiancé(e)

<i>նշանակել</i>	to mean, signify;	<i>շաբաթ,</i>	week
	appoint	<i>շաբթուան</i>	
<i>նշանակութիւն,</i>	meaning	<i>Շաբաթ օր</i>	Saturday
<i>-եան</i>		<i>շալկել</i>	to shoulder, carry on
<i>նշանաւոր</i>	famous		the back
<i>նշանուած</i>	engaged	<i>շահ, -ու</i>	profit, benefit
<i>նշմարել</i>	to notice, per-	<i>շահեկանութիւն,</i>	interest
	ceive	<i>-եան</i>	
<i>նոյեմբեր, -ի</i>	November	<i>շահիլ</i>	to earn
<i>նոյն</i>	same	<i>շատ</i>	very; (too) much, many
<i>նոյնիւկ</i>	even	<i>շատ մը</i> (+ pl.)	many
<i>նոյնպէս</i>	likewise	<i>շատնալ, շատցայ</i>	to increase
<i>նոյնքան</i>	as many	<i>շատոնց</i>	for a long time now;
<i>նոր</i>	new; as adv.: re-		long ago
	cently	<i>շարժել</i>	to move (tr.)
<i>նորէն</i>	again, anew	<i>շարժիլ</i>	to move (intrans.)
<i>նորոգութիւն</i>	to be mended	<i>շարժում, -ի,</i>	motion, movement,
<i>նուէր, -ի</i>	gift	<i>շարժման</i>	gesture
<i>նուշ, -ի</i>	almond	<i>շարութիլ</i>	to be lined up in a
<i>նպատակ, -ի</i>	purpose, aim, goal		row
<i>նպատակ ունիմ</i>	I intend	<i>շարունակ</i>	continuously
<i>նստարան, -ի</i>	bench	<i>շարունակել</i>	to continue
<i>նստեցնել</i>	to seat	<i>շարք, -ի</i>	row
<i>նստիլ, նստայ</i>	to sit, sit down; ride (in a car)	<i>շաբար, -ի</i> <i>շէնք, -ի</i>	sugar building
		<i>շիճուկ, -ի</i>	serum

<i>շինել</i>	to make, build	<i>շանալ, շացալ</i>	to be spoiled
<i>շի</i> , - <i>ի</i>	bottle		
<i>շիտակ</i>	right, correct; straight ahead	<i>ուրէ</i>	whoever
<i>շնորհակալ</i>	to thank, be grate-	<i>ողբ, -ի</i>	lamentation
<i>ուրալ</i> (+ dat.)	ful to	<i>ուր</i>	someone
<i>շնորհակալու-</i>	thanks	<i>ոյժ, -ի</i>	force, strength,
<i>թիւն, -եան</i>		(also <i>ուժ</i>)	prowess
<i>շնորհիւ</i> (+ gen.)	thanks to	<i>ոչ</i>	no; not
<i>շշուկ, -ի</i>	whisper	<i>ոչ...ոչ (ալ)</i>	neither...nor
<i>շոգեկառը, -ի</i>	train	<i>ոչիւչ, -ի</i>	nothing
<i>շոյել</i>	to caress, stroke	<i>ոչ ող, -ի</i>	no one, nobody
<i>շուարիլ</i>	to become confused	<i>ուկոր, -ի</i>	bone
<i>շուկայ, -ի</i>	market	<i>ուկոր ան ուկոր</i>	bone after bone
<i>շուն, -ի, շան</i>	dog	<i>ով</i>	who?
<i>շունչ, -ի</i>	breath	<i>ոսք, -ի</i>	foot
<i>շուտ</i>	quickly	<i>ոսքի ելլել</i>	to stand up
<i>շուտով</i>	soon, quickly	<i>կենալ</i>	
<i>շուրջ</i> (postpos. round + gen.)		<i>ոսքի հանել</i>	to make someone stand up
<i>շուրպ, -ի</i>	shade, shadow	<i>որ</i>	which (rel. and inter.)
<i>շրթունք, -ի</i>	lip	<i>որ</i>	that
<i>շրջակայթ, -ի</i>	neighborhood	<i>որպ, -ի</i>	orphan
<i>շրջանակ, -ի</i>	circle, set of people	<i>որպանց, -ի</i>	orphanage worm
<i>շրջանաւարտ, -ի</i>	graduate	<i>որդ, -ի</i>	son

<i>nprbt</i>	any, whatever	<i>nrcwqrrnrbhru</i>	to be careful, look
<i>nprnb</i>	to search	<i>rbnbl</i>	out
<i>nprz</i>	some, certain	<i>nrcwshl</i> ,	to be late (for)
<i>nprnz</i>	to decide, deter-	<i>nrcwgwz(+ abl.)</i>	
	mine	<i>nrczh nrcnq</i>	carefully
<i>nprnznlm, -h</i>	decision	<i>nrsashl</i>	to study
<i>nprnghbsnrl</i>	because	<i>nrsashnq, -h</i>	student
<i>nprqts</i>	as	<i>nrsashl, -h,</i>	study
<i>nprqtsqz</i>	so that, in order to	<i>nrsashnq</i>	
<i>nprqsh</i>	so much, as much;	<i>nrsashnqz, -h,</i>	teacher (male)
	interrog: how	<i>nrsashnqz</i>	
	much, how many?	<i>nrsashnqznrpbhru</i> , teaching	
<i>n</i>	and	<i>-bsn</i>	
<i>nrcb</i>	to want	<i>nrsashnqznrsh, -h</i>	teacher (female)
<i>nrcb, nrcbh</i>	eight	<i>nrcb, kbrwz</i>	to eat
<i>nrcbnrl, -h</i>	eighty	<i>nrcbhb, -h</i>	food
<i>nrcdqhru</i> (adj. and adv.)	strong, powerful	<i>nrcp</i>	where (rel. and inter- rog.)
<i>nrcqsh</i>	straight, directly	<i>nrcph</i>	glad, happy
<i>nrcbsnwl</i> ,	to have	<i>nrcphnrbhru</i> ,	joy, gladness
<i>nrcbsgawz</i>		<i>-bsn</i>	
<i>nrcsh</i> , see	I have	<i>nrcphsnwl</i> ,	to deny, renounce
<i>nrcbsnwl</i>		<i>nrcphgawz</i>	
<i>nrc</i>	late, tardy	<i>nrcphawz, -h</i>	Friday
<i>nrcwqrrnrbhru</i> , attention		<i>nrcphbm</i>	so, then, therefore
<i>-bsn</i>		<i>nrcphz</i>	other

<i>nւրկէ</i>	whence (rel. and interrog.)	<i>պահել</i>	to keep
<i>չամիչ, -ի</i>	raisin	<i>պահութիւն</i>	to hide oneself
<i>չար</i>	bad, evil, wicked	<i>պաղպաղակ, -ի</i>	cold (adj. and n.)
<i>չարածծի, -ի</i>	naughty	<i>պայման, -ի</i>	cool, calm
<i>չարաշար</i>	excessively, extremely		ice cream
		<i>պայնսակ, -ի</i>	condition, circumstance
<i>չարութիւն, -եան</i>	wickedness, evil	<i>պայքար, -ի</i>	bag, briefcase
		<i>պանդոկ, -ի</i>	contest, struggle
<i>չափ, -ի</i>	measure, quantity (+ dat. - as)	<i>պանիր, -ի</i>	hotel
<i>չափէն աւելի</i>	excessively	<i>պաշտելի</i>	cheese
<i>չափազանց</i>	extremely	<i>պաշտպանել</i>	service
<i>չափել</i>	to measure	<i>պաշտօն, -ի</i>	adorable
<i>չէ</i>	no	<i>պաշտօնականանալ</i> , to be confirmed, made	protect, defend
<i>Չորեքշաբթի, -ի</i>	Wednesday	<i>պաշտօնականացայ</i>	office, position
<i>չորս, -ի</i>	four	<i>պաշտօնեայ, -ի</i>	official
		<i>պառկեցնել</i>	to lay down, put to bed
<i>պակաս</i>	less		
<i>պահ, -ու</i>	moment, while	<i>պառկիլ</i>	to lie down
<i>այս պահուս</i>	at the moment	<i>պատ, -ի</i>	wall
<i>պահանջատէր, -ի, -տիրող</i>	creditor	<i>պատահիլ</i>	to happen
<i>պահանջել</i>	to demand	<i>պատանի, -ի</i>	youth
<i>պահանջը, -ի</i>	demand	<i>պատանը, -ի</i>	shroud
		<i>պատասխան, -ի</i>	answer, reply

պատասխանել	to answer, reply	պարզութիւն,	simplicity
պատարագ, -ի	liturgy, mass	-եան	
պատերազմ, -ի	war	պարկեցու	decent, honest
պատժել	to punish	պարոն, -ի	gentleman, sir, Mr.
պատկանիլ (+ dat.)	to belong to	պարտականու- թիւն, -եան	duty, obligation; assignment
պատկեր, -ի	picture, painting	պարտէց, -ի	garden
պատճառ, -ի	cause, reason	պարտք, -ի	debt
պատճառաւ (postpos. + dat.)	because of, on account of	պարտի առնել	to borrow money moustache
պատճառել	to cause	-եան	
պատմել	to tell, relate	պերճանը, -ի	luxury
պատմութիւն, -եան	story, history	պղփիկ	little, small
պատուհան, -ի	window	Պէյրութ, -ի	Beirut
պատրաստ	ready	պէտու (postpos. + dat.)	as, like
պատրաստել	to prepare	պէտք, -ի	need, want
պատրաստուիլ (+ dat.)	to prepare one- self (for)	պէտք է (np) + subj.	it is necessary that, "must"
պարագայ, -ի	circumstance	պէտք ունենալ	to need, require
պարահանդէս, -ի	dance (n.); ball	+ dat.	
պարապ	empty	պնդել	to insist
պարել	to dance	պնդում, -ի	insistence, persistence
պարզ	simple, plain	Պոլշոյ, -ի	Bolshoi
պարզպէս	simply	պոչ, -ի	tail

<i>պոռալ</i> (<i>վրայ</i>)	to shout (at)	<i>սարսափիլ</i>	to be frightened
<i>Պութոն</i> , -ի	Boston	<i>սաւառնիլ</i>	to soar, fly
<i>պոռյտ</i> , -ի	walk	<i>սափրիչ</i> , -ի	barber
<i>պոռյտի երթալ</i>	to go for a walk	<i>սեղան</i> , -ի	table
<i>պոռող</i> , -ի	fruit	<i>սենեակ</i> , -ի	room, chamber
		<i>սենթ</i> , -ի	cent
<i>ջանալ</i>	to try, attempt	<i>սեպել</i>	to assume, suppose
<i>ջղայնութիւն</i> ,	nervousness	<i>Սեպտեմբեր</i> , -ի	September
<i>-եան</i>		<i>սեռական</i> , -ի	genitive case
<i>ջուր</i> , -ի	water	<i>սեւ</i>	black
		<i>սէր</i> , -ի (<i>սիրոյ</i>)	love
<i>ռուսերէն</i>	Russian (language)	<i>սիրել</i>	to love, like
		<i>սիրելի</i>	dear, beloved
<i>սա</i>	this	<i>սիրով</i>	gladly, willingly
<i>սակայն</i>	but; only	<i>սիրուն</i>	pretty
<i>սահեցնել</i>	to make slide	<i>սիրոտ</i> , -ի,	heart
<i>սանտրուիլ</i>	to comb one's hair	<i>սրտի</i>	
<i>սառիլ</i>	to freeze (intrans.)	<i>սլանալ</i> , <i>սլացայ</i>	to dart
<i>սաստիկ</i>	severe, strong	<i>սխալ</i> , -ի	mistake; wrong (adj.),
<i>սաստկութիւն</i> ,	severity		wrongly
<i>-եան</i>		<i>սխալիլ</i>	to err, to be wrong
<i>Սատանայ</i> , -ի	Satan	<i>սխալմամբ</i>	by mistake, wrongly
<i>սատկիլ</i>	to die	<i>սկիզբ</i> , -ի	beginning
<i>Սարգիսեան</i>	Sarkisian (family name)	<i>սկսեալ</i> (post- pos. + abl.)	beginning from
<i>սարսափելի</i>	frightful	<i>սկսիլ</i> , <i>սկսայ</i>	to begin, start

<i>սնունդ, -ի</i>	food	<i>սառյգ</i>	reliable, real
<i>սովորաբար</i>	usually	<i>սառւզել</i>	to verify
<i>սովորական</i>	usual, customary, ordinary	<i>սրբել</i>	to wipe
<i>սովորութիւն,</i>	habit, custom -եան	<i>սրուակ, -ի</i>	phial, flask
		<i>սքանչելի</i>	wonderful, splendid
<i>սորվեցնել</i>	to reach	<i>վազել</i>	to run
<i>սորվիլ</i>	to learn	<i>վաթսուն, -ի</i>	sixty
<i>սուլոց, -ի</i>	whistling	<i>վախ, -ի</i>	fear, dread
<i>սուղ</i>	expensive, dear	<i>վախնալ,</i>	to be afraid of, fear
<i>սուտ</i>	false, untrue	<i>վախցայ (+ abl.)</i>	
<i>սուր</i>	sharp	<i>վաղը, վաղուան</i>	tomorrow
<i>սուրբ, -ի</i>	saint; holy	<i>վայ՝</i>	woe, alas
<i>սուրճ, -ի</i>	coffee	<i>վայելել</i>	to enjoy
<i>սպայ, -ի</i>	officer	<i>վայրկեան, -ի</i>	minute
<i>սպաննել</i>	to kill	<i>վանք, -ի</i>	monastery
<i>սպառնալ</i>	to threaten	<i>վաչէլ, -ի</i>	Vache (male name)
<i>սպառնալիք, -ի</i>	threat	<i>վասառողջ</i>	in poor health
<i>սպասել (+ dat.)</i>	to wait for, expect	<i>վար (postpos. + abl.)</i>	down (adv.)
<i>սպիտակ</i>	white		
<i>սպիտակիլ</i>	to grow white	<i>վարար</i>	overflowing
<i>ստանալ,</i>	to get, receive	<i>վարդ, -ի</i>	rose
<i>ստացայ</i>		<i>վարդան, -ի</i>	Vartan (male name)
<i>ստեղծել</i>	to create	<i>վարժուիլ (+ dat.)</i>	to get used to
<i>ստիպել</i>	to force, compel, insist	<i>վարուիլ</i>	to act, behave

ՎԵՐԱՆՃՆՈՒԹԻՒՆ, generosity	վերցնել	remove; lift
-եան	վեց, -ի	six
ՎԵՐ (postpos. up, above, over- + abl.) head (adv.)	վէտ, -ի	quarrel, dispute
ի վեր (post- pos. + abl.) since (time)	վիճակ, -ի	novel
ՎԵՐԱԴՐՈՒՅՈՒՆ, state, condition	վիճիլ	to quarrel, dispute
ՎԵՐԱԴՐՈՒՅՈՒՆ, to return	վիրաբուժական	surgical
ՎԵՐԱԴՐՈՒՅՈՒՆ, to hurt, wound	վիրաւորել	
ՎԵՐԱԴՐՈՒՅՈՒՆ, return (n.)	վկայ, -ի	witness
ՎԵՐԱԴՐՈՒՅՈՒՆ, to be transformed	վկայական, -ի	certificate
ՎԵՐԱԿԱԳՄՈՒՅԻՆ, to be rebound; re- organized	վճարել	to pay, settle
ՎԵՐԱՀԱՍՏԱՏԵԼ, to re-establish	վճիռ, -ի	verdict, judgment
ՎԵՐԱՊԵՏԵԼ, to reserve, save	վստահ	to pronounce
ՎԵՐԸ, -ի; (+ abl.) end, ending; after	վստահիլ (+ dat.)	sure, certain
ՎԵՐԸ, -ի; (+ abl.) end, ending; after	վստահիլ (+ dat.)	to trust, count on
ՎԵՐԸԸ	վստահութիւն,	trust, confidence
ի վերջոյ	-եան	
ՎԵՐՋԱՆՈՒՅՆ, to come to an end	վտանգաւոր	dangerous
ՎԵՐՋԱԳՎԱՅՐ, finally	վրայ (postpos. + gen.)	on, above
ՎԵՐՋԱՎԵՒՅԻՆ, finally	+ gen.)	
ՎԵՐՋԱՎԵՐԵԼ, to finish, bring	տաքաս, -ի	(pair of) trousers
to an end	տազը, -ի	
ՎԵՐՋԵՐՈՒ, lately	տազը, տազող	husband's brother
ՎԵՐՋԻՆ, last, final	տաժանելի	painful, hard
ՎԵՐՈՎԱԿԱՅԻՆ, to resume, begin	տալ, տուի	to give
ՎԵՐՈՎԱԿԱՅԻՆ, again		

<i>տալ, տալոյ</i>	husband's sister	<i>տասնութը,</i>	eighteen
<i>տախտակ, -ի</i>	wood, plank	<i>-ութի</i>	
<i>տակ (postpos. + gen.)</i>	under, beneath	<i>տատանում, -ի</i>	flickering
<i>տակաւին</i>	yet, still	<i>տարածել</i>	to spread, extend
<i>տակնուվրայ</i>	to be unsettled,	<i>տարափ</i>	barrage, shower
<i>ուլլալ</i>	agitated	<i>տարբերութիւն,</i>	different
<i>տանիլ, տարի</i>	to take, carry; bear	<i>-եան</i>	
<i>տանիք, -ի</i>	roof	<i>տարեգիրք, -ի</i>	year-book, almanac
<i>տանձ, -ի</i>	pear	<i>տարեղարձ, -ի</i>	birthday, anniversary
<i>տանջել</i>	to torment	<i>տարեկան</i>	annual; also used to render age
<i>տառապիլ</i>	to suffer	<i>տարեշրջան, -ի</i>	(academic) year
<i>տասը, տասի</i>	ten	<i>տարեցոյց, -ի</i>	annual register,
<i>տասնամեակ, -ի</i>	decade		almanac
<i>տասնեակներ</i>	tens	<i>տարի, տարուան</i>	year
<i>տասներեք, -ի</i>	thirteen	<i>տարիք, -ի</i>	age (years old)
<i>տասներկու, -երկութիւն</i>	twelve	<i>տարօրինակ</i>	strange, odd
		<i>տաք</i>	hot
<i>տասնեօթը, -եօթի</i>	seventeen	<i>տեղ, -ի; (+</i> gen.)	place, site, location;
			in place of
<i>տասնըհինգ, -ի</i>	fifteen	<i>տեղի ունենալ</i>	to take place
<i>տասնըմէկ, -ի</i>	eleven	<i>տեղացնել</i>	to shower down, pour
<i>տասնըչորս, -ի</i>	fourteen	<i>տեղաւորել</i>	to place
<i>տասնըվեց, -ի</i>	sixteen	<i>տեղեկագիր, -ի,</i>	report
<i>տասնինը, -իննի</i>	nineteen	<i>տեղեկազրի</i>	

<i>տեղեկացնել</i>	to inform, notify	<i>տկարացնել</i>	to weaken (tr.)
<i>տեղեկութիւն,</i>	information	<i>տղայ, -ի, տղու</i>	boy, son
<i>-եան</i>		<i>տուար, -ի</i>	dollar
<i>տենդոս</i>	feverish	<i>տող, -ի</i>	like
<i>տեսակ, -ի</i>	kind, type, sort	<i>տողանցել</i>	to parade, file
<i>տեսարան, -ի</i>	view, panorama	<i>տոմսակ, -ի</i>	ticket
<i>տեսնալ</i>	see <i>տեսնել</i>	<i>տոպրակ, -ի</i>	bag
<i>տեսնել, տեսայ</i>	to see	<i>տուն, տան</i>	house, home
<i>տեսք, -ի</i>	appearance	<i>տուփ, -ի</i>	box; pack (of cigarettes)
<i>տետրակ, -ի</i>	notebook		
<i>տերեւ, -ի</i>	leaf	<i>տպել</i>	to print
<i>տեւաբար</i>	continuously	<i>տրական, -ի</i>	dative case
<i>տեւել</i>	to last, continue	<i>տրտում</i>	sad
<i>տէր, տիրոջ</i>	master, lord, owner,	<i>տրտունջ, -ի</i>	complaint, murmur
	Mr. (only in con-	<i>տօն, -ի</i>	festival, feast
	junction with		
		<i>տիկին</i>	minute
<i>Տիգրան, -ի</i>	Dikran (male name)		
<i>տիեզերք, -ի</i>	universe	<i>ցած</i>	low, soft (not loud)
<i>տիկին, տիկնոջ</i>	lady; Mrs., wife	<i>ցանել</i>	to sow
<i>տիպար</i>	typical	<i>ցաւ, -ի</i>	pain
<i>տխուր</i>	sad	<i>զլխու ցաւ</i>	headache
<i>տխռութիւն,</i>	sadness	<i>ցաւիլ</i>	to hurt, be painful;
<i>-եան</i>			be sorry
<i>տկար</i>	weak	<i>ցեղ, -ի</i>	family, tribe, race
<i>տկարանալ,</i>	to weaken (intrans.)	<i>ցերեկ, -ուան</i>	daytime
<i>տկարացայ</i>			

<i>gnjg, -h</i>	demonstration	<i>փոխադարձ</i>	mutual
<i>gnjg տալ</i>	to show, indicate	<i>փոխանակ</i>	instead of
<i>gnugawarp, -h</i>	demonstrator	(prepos. + gen.)	
<i>gnugընել,</i>	to show, indicate	<i>փոխանցուիլ</i>	to be transferred,
<i>gnugուցի</i>	(tr.)		handed over
<i>գտեսութիւն</i>	good-bye	<i>փոխել</i>	to change, alter
<i>ըրուիլ</i>	to be scattered	<i>փողկապ, -h</i>	necktie
		<i>փողոց, -h</i>	street
<i>փախչիլ</i> (or <i>փախիլ</i>), <i>փախայ</i>	to escape, flee	<i>փոր, -h</i>	belly
		<i>փորձ, -h</i>	try, attempt (n.),
<i>փախցնել</i>	to miss (train, occasion, etc.),	<i>փորձառութիւն,</i>	rehearsal
	snatch	<i>-եան</i>	
<i>փակել</i>	to close, conclude	<i>փորձել</i>	to try, attempt
<i>փայլուն</i>	bright, shining	<i>փուշ, -h</i>	thorn
<i>փայտ, -h</i>	wood	<i>փոքր</i>	little
<i>փառք, -h</i>	glory	<i>փշել</i>	to blow
<i>փափաք, -h</i>	desire, wish	<i>փսփութ, -h</i>	whisper
<i>փափաքիլ</i>	to desire, want,	<i>փռիլ, փռայ</i>	to come off
	wish	<i>փրկել</i>	to save, rescue
<i>փեսայ, -h</i>	groom	<i>փրցնել</i>	to detach, pick off
<i>Փետրուար, -h</i>	February		
<i>փղձկում, -h</i>	bursting into tears	<i>քալել</i>	to walk
<i>փնտնել</i>	to look for, search	<i>քալուածք, -h</i>	walk, gait
<i>փոթոռկիլ</i>	to be tempestuous,	<i>քակել</i>	to untie, unwind
	break out	<i>քահանայ, -h</i>	priest (married)

<i>ρωηωρ</i> , - <i>h</i>	city, town	<i>ρηζ μρ</i>	a little
<i>ρωηωρωկան</i>	political	<i>ρηւրդ</i> , - <i>h</i>	Kurd
<i>ρωηωրավարու-</i>	politeness,	<i>ρմայք</i> , - <i>h</i>	whim
<i>թիւն</i> , - <i>եան</i>	civility	<i>բնանալ</i> , <i>բնացայ</i>	to sleep, fall asleep
<i>ρωηել</i>	to pick	<i>բննութիւն</i> , - <i>եան</i>	examination
<i>ρամի</i> , - <i>h</i>	wind	<i>ρշել</i>	to expel, drive (a
<i>ρայլ</i> , - <i>h</i>	step, footstep		car)
<i>ρան</i>	than	<i>բոյք</i> , <i>բռնջ</i>	sister
<i>ρանի</i>	how many?	<i>բոյրիկ</i> , - <i>h</i>	sister (dim.)
<i>ρանի μρ</i>	some, a few	<i>բով</i> (postpos.)	beside
<i>ρանի որ</i>	as long as, since	+ gen.)	
<i>ρաշել</i>	to pull; suffer	<i>բով բովի</i>	side by side
<i>ρաշուիլ</i>	to withdraw	<i>բուն</i> , - <i>h</i>	sleep
<i>ρայ</i>	brave, courageous	<i>բուռակ</i> , - <i>h</i>	colt, foal
<i>ρայութիւն</i> , - <i>եան</i>	courage	<i>բսան</i> , - <i>h</i>	twenty
		<i>բըտինք</i> , - <i>h</i>	sweat
<i>ρառասուն</i> , - <i>h</i>	forty		
<i>ρառորդ</i> , - <i>h</i>	quarter	<i>օզնել</i> (+ dat.)	to help, aid, assist
<i>ρառուղի</i> , - <i>h</i>	crossroads	<i>օզնութիւն</i> ,	help, aid
<i>ρար</i> , - <i>h</i>	stone	- <i>եան</i>	
<i>ρարանալ</i> ,	to become petri-	<i>օզնսոս</i> , - <i>h</i>	August
<i>ρարացայ</i>	fied	<i>օզուտ</i> , - <i>h</i>	benefit, usefulness
<i>ρարտէս</i> , - <i>h</i>	map	<i>օդ</i> , - <i>h</i>	air, weather
<i>ρիթ</i> , - <i>h</i> , <i>բթի</i>	nose	<i>օդակայան</i> , - <i>h</i>	airport
<i>ρիւմբեթի</i> , - <i>h</i>	kilometer	<i>օդանալ</i> , - <i>h</i>	airplane
<i>ρիչ</i>	little, somewhat	<i>օձ</i> , - <i>h</i>	snake

<i>օսար</i> , -ի	foreign (adj.); stranger, for- eigner	<i>օրէնը</i> , -ի <i>օրինակ</i> , -ի <i>օրինակի համար</i>	law example, copy for example
<i>օր</i> , -ուան	day	<i>օրիորդ</i> , -ի	young lady; Miss
<i>օրաթերթ</i> , -ի	(daily) newspaper	<i>օրօրել</i>	to rock
<i>օրական</i>	daily		